1. ULUSLARARASI DİLBİLİM VE KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT KONGRESİ

15-16 HAZİRAN 2023-MARDİN

MARDİN-2023

ULUSLARARASI DİLBİLİM VE KARŞILAŞTIRMALI EDEBİYAT KONGRESİ-I

15-16 HAZİRAN 2023-MARDİN

ÖZET KİTAPÇIĞI

Editörler: Ahmet Kırkan, Yunus Cengiz

ISBN: 978-605-4202-607

Mardin, 2023

Copyright© Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları Mardin Artuklu Üniversitesi,

Artuklu Yerleşkesi, Diyarbakır Yolu Artuklu / Mardin

Tel : +90 482 2134002 • Fax : +90 482 2134004 •

web : www.artuklu.edu.tr

Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

Saadat Hasan Manto'nun Öykülerinde Alt Kıta Kültürüne Ait Unsurlar

Arzu Çiftsüren 1

Kırk yıl Arayla Almanya Göçünü Konu Alan İki Oyun

Misafir ve *Sen Vatan Ben Gurbet* 2

Ayşe Ulusoy Tunçel 2

Üç Bursa Şehrengizinde Yer Alan Renkler ve Rengiyle Öne Çıkan Nesnelerin Anlam Dünyası

Ayşe Yılmaz 3

Yirminci Yüzyıl Edebiyat Teorileri Örnekleminde Edebi Metinlerin Anlamlandır(ama)ma Problemi

Aytaç Ören 4

Aile İçi İletişiminde Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Etkisi: Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği

Çiğdem Çalapkulu 5

Ziwan, Kultur û Komel Pêdekarina Ziwan û Kulturî

Firuzan Demir 6

Ebu Ali El-Kâlî'nin *El-Bâri' Fi'l-Luğa* Adlı Eserinde Yansıma Sözcükler Ve İkilemeler

Gamze Yücetürk Kurtulmuş 7

Acının Seyirlik Nesneye Dönüşümü: G. G. Marquez'in "Kocaman Kanatlı İhtiyar Adam" Hikâyesi İle H. A. Toptaş'ın *Beni Kör Kuyularda* Romanı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Gülşah Şişman 8

Türkçe Deyimlerde Dinî Kod Kültürleri

Hanife Yaman 10

Tevarih-i Çengiz-Name Şeceretü'l Etrak'ta Türklerin Mitolojik Soyu

Mahsa Anvari 11

İbrahim Gülistan'ın Geçmiş Zamanların Hikâyesi Adlı Öyküsünün Çözümlenmesi

Malik Uğur Dadak 12

Tarık Buğra'nın Dönemeçte Romanında Mevlâna ve Dostoyevski Mukayesesi

Mehmet Ragıp Ete 14

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Romanında Anadolu İnsanı ve Yoksulluk

Mehmet Yalçınkaya 15

Sîmîn Dânişver'in *Yılan Ve Adam* Adlı Öyküsünde Yılan Sembolü

Melek Gedik..... 16

Memleket, Gurbet ve Aşk Arasında Bölünmüşlük: Adalet Ağaoğlu'nun *Fikrimin İnce Gülü* ve Dursun Akçam'ın *Dağların Sultanı* Adlı Romanlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış

Mukadder Hakan Örgün..... 17

Mekânın Hafızası Olarak Edebiyat: Valentin Rasputin'in *Matyora'ya Veda* Adlı Eserininde Topografik Bellek

Nergis Çağlayan..... 18

Sara Şahinkanat'ın ve Peter Reynolds'un Resimli Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Duyarlık Eğitimi

Nesrin Gezici 19

Manzumdan Mensura Farsçadan Türkçeye Mesnevi Tercümeleri

Ömer Gök..... 20

Nilüfer Kuyaş'ın Adadaki Ev ve Franz Kafka'nın Dönüşüm Yapıtlarındaki Böcek Metaforu

Rabia Demir Eşrefoğlu..... 21

Kore ve Türk Atasözlerinde Kadın ve Erkek Kavramlarının Kültürel Açıdan İncelenmesi

Sude Nur Parıltı..... 22

Semîra 'Azzâm'ın "Nasîb" ve Nezihe Meriç'in "Keklik Türküsü" Öykülerinde Kadın İmgesinin Karşılaştırılması

Ayşe Söylemez..... 23

Yeniden Yazım mı Yeni Baskı mı: Kemal Ahmet'in Sokakta Harp Var Romanının Baskılarının Karşılaştırılması

Barış Berhem Acar..... 24

Kıbrıs Türk ve Rum Edebiyatlarında Ortak Bir Destan: Hasan Bulliler

Ahmet Yıkık 25

"Saraydan Sürgüne" ile "Sürgün Sultan" Romanlarında Osmanlı Hanedanı'nın Sürgün Hikâyesi

Banu Altınova 26

Ayşen Işık'ın Kör Dövüşü Adlı Öykü Kitabında Kullanılan Nesnelerin Dil ve Cinsiyet Bağlamında Söylem bilimsel Çözümlemesi

Berfu Çelebi 27

Hélène Cixous'un Poetik Evreni- "Yabani Bir Kadının Düşleri- İlkel Sahneler" ve "Babamın Mektupları" adlı eserlerinin Karşılaştırmalı Okuması

Esra Başak Aydınalp 28

Klasik Türk Şiirinde Mazmûnlar ve Göstergebilim

Halil Kızıltoprak 29

Tanzimat Döneminde Eğitim Kurumlarında Farsça Ve Ahmed Kemal Paşa'nın Farsça Öğretimine Katkısı

Fatma Erten 30

Nevizade Atayi'nin "Haft Han" Mesnevisindeki Dil Üslubu

Lale Hidayet Kızı Paşayeva 31

Bûsîrî'nin *Kasidetü'l- bürde'*si ile Arif Nihat Asya'nın *Naat* Şiiri Üzerine Tematik Bir Karşılaştırma

Mehmet Şahin Yavuzer 32

Senden Sana Bir Gaza: "Sûfi Şiirlerde Nefsle Yapılan Mücâhede"

Murat Ayar 33

Doğu-Batı, Tabiat-Medeniyet, Eril-Dişil Gerilimi Ekseninde

"Şadan'ın Gevezelikleri"

Mert Tutucu 34

Bremen Mızıkacıları ile Eşek, Köpek, Kedi ile Horoz Masalının Karşılaştırılması

Metin Çiftçi 35

XX.Yüzyıl Çin Edebiyatında Rus Edebiyatı Etkisi

Nermin Cahangirova 36

Arif Nihat Asya'nın "Naat"I Üzerinden Geleneğin Modernize Edilmesi

Nurullah Çetin 37

Evvel Zaman İçinde Erzurum: Puşkin, Tanpınar ve Manguel'in Seyahatnameleri

Seda Çetin 38

Alevi Şair Sayat Nava (Sayat Nova)

Salide Şerifova 39

Ahmed Şevkî'nin Öğretmenler İçin Yazdığı "*Kasîdetu'l-Mu'allim*" İsimli Şiirine İbrâhîm Tûkân'ın Muârazası

Ahmet Abdülhadioğlu 40

Ünlü Arap Dilbilimci İbn Fâris'in Dilciliği ve Alana Katkıları

Ahmet Gemi 41

Şeyh Muhammed Heybetullah Cengiz'in *Mevâhibu's-Seher fî Hakki Ahlâk'l-Beşer* Adlı Divanı'nda Kur'ân'dan İktibaslar

Ahmet Tekin 42

Fâdıl Sâlih Es-Samerrâî'nin *En-Nahvu'l-Arabî Ahkâm ve Meânî* Eserinde *Me'âni'n-Nahv* Adlı Eserine Atıfta Bulunduğu Nahiv Konularının Mukayeseli İzahı

Adem Yaman 43

Makine Çevirilerinin Arapça - Türkçe Çeviri Hatalarındaki Temel Nedenler (Google Translate Örneği)

Cumali Baylu 44

Bir Roman İzleğinde Modern Arap Edebiyatında Hapishane Romanı

Elif Arslan 45

Klasik Malayca Tefsir Çalışmalarında Arapçadan Ödünç Alınan Kelimelerin Kullanım Biçimi

Eyyüp Tuncer 46

Süheyl ü Nev-Bahār'da Organ Adlarıyla İlgili İsimlerin Eşdizimliliği -Göz ve Yüz Örneği-

Havva Mert 47

Klasik Arap Şiirinin Çevirisinde Anlam-Biçim İlişkisi: Ebu'l-Bekâ Er-Rundî'nin *Endülüs Mersiyesi* Örneği

Mehmet Şayır 48

Arapçadaki "İsm-İ Tafdîl" ve İngilizcedeki "Comparison" Kavramlarının Mukayesesi

Merve Küçükzoroğlu 49

Ebu'l-Kâsım Eş-Şâbbî ve Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Karamsarlık

Mürüvvet Türken Çakır 50

Arapçadan Türkçeye Yapılan Tarihî Roman Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Ökkeş Hengil 51

Klasik Türk Şiirinde Şîşeye Dîv Hapsetmek Hayali Üzerine Bazı Tespitler

Selim Gök 52

Yahya Bin Bahşî'nin "Kitâb-I Menâkıb-ı Hazret-i Emîr Sultân (Kuddise Sırruhu)" Adlı Eserinde Kullanılan Deyimler

Sevil Doğruer 53

Sadık Hidayet'in Dört Öyküsünde Duygusal Yön Değeri ve Anlatısal Empati Arasındaki İlişki

Soner İşimtekin 54

Nur Okutan 54

Kadim Gelenek: İnsan Kurban Etmenin Farklı Kültürlerdeki Görünümü

Şakire Balıkçı 55

Filistinli Devrim Şairleri Tamim el-Barġūsi'nin (*Fi-l Kudsi)* Kasidesi Örneği

Şirin Ali 56

Arapçadan Türkçeye Geçen Kelimelerin Önemli Kısmını Teşkil Eden Mastarlar ve Dilimizdeki Kullanımları

Yakup Eroğlu 57

"Azerî ya Zebân-e Bâstân-e Azerbaycan?; Ahmed Kesrevî'nin Azerî Dilinin Kökeni Hakkındaki Görüşü" Üzerine Kısa Bir Değerlendirme
Yasemin Aygün 58

Turabdin ve Çevresinde Anadili Arapça Olan Süryaniler Üzerine Etnolinguistik Bir Değerlendirme

Yaşar Acat 59

"*Gölge Sultan*" Penceresinden Cezayir'de Kadın ve Kimlik Sorunsalı

Zehra Nurdan Can 60

Edebî Metinlerde İyilik ile Kötülüğün ya da Yehova ile İblis'in Mücadelesi: Dr. Jekyll ve Dr. Hâtem Örneği

Emine Zeytunlu 61

Aynı Savaşa Dair: Alman Edebiyatından *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* ile Türk Edebiyatından *Savaş ve Açlar* Romanlarının Karşılaştırılması

Emrah Seferoğlu 62

Karşılaştırmalı Edebiyat Biliminde Fransız Ekolü ve Türkiye'deki Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Araştırmalarına Katkısı

Can Şahin 63

Yeni Medyanın Edebiyata ve Dile Yansıması: Medyalararasılık Bağlamında Daniel Kehlmann'ın *"Sesler: Dokuz Öykülü Bir Roman"*ı

Derya Koray Düşünceli 65

Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında *İstiklâl Marşı*'nda Dinî ve Millî İmgelerin Kültürel Temelleri

Dilber Tahiroğlu 66

"Özgür Balpınar'ın Gelecek Ekspresi Çöp Dünya" Başlıklı Eserinde Yeryüzü Etiği

Elif Öksüz Güneş 67

Karşılaştırmalı Edebiyat Biliminin Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi

Ertuğrul Aydın 68

Mîna Urgan Çevirilerinde İkilemeler

Feyza Akgün 69

Tragedyanın Yenidenyazımı: *Kral Lear, Bay Lear*

Gizem Kunduracı 71

3-6 Yaş Arası Okul Öncesi Çocuk Kitaplarında Yabancı Dillerden Alıntılanan Sözcüklere Dair Bir İnceleme

Hacer Pınar 72

Farklı Bölgelerdeki Öğrencilerin Bağlamdan Yönelimle Sözcük ve Sözcük Öbeklerinin Anlamlarını Tahmin Etme Becerilerine İlişkin Görünümler

Hüriye Fersiz 73

Dilbilimsel Karşılaştırma İle Çeviride Eşdeğerlik Sorunları: *Çağrı* Filmi Örneği

Murat Demirekin 75

Varoluşçu Felsefede Dil Sorununun İrrasyonel İncelenmesi

Necip Uyanık 76

Kurmanci ve Türkçe Etkisi Altındaki Roman Lehçelerinin Sözdizim Biçimlenmeleri

Orhan Varol 77

Mülkiyete Karşı Mülksüzlük: Metinlerarasılık Bağlamında *Ecinniler* Ve *Mülksüzler*

Ömer Aytaç Aykaç 78

Çocukların Sözceleme Örneklerindeki Çatı Eklerinin Edimbilimsel Açıdan Değerlendirilmesi

Serap Bozkurt Güvenek 79

Dil ve Bilim İlişkisi Üzerine

Siracettin Aslan 80

İklim Değişikliğinin Göstergebilimsel Yöntemle İncelenmesi

Zehra Tunç 81

Berawirdkirina *Muyessiretu'l-Ulûm*a Kadriyê Bergamayî digel *Tesrîf*a Teremaxî ji Alîyê Qeware, Muhtewa û Metodolojîya Gramerê ve

Ayhan Yıldız 82

Xebatên Weqfa Mezopotamyayê di Çarçoveya Plankirina Zimanî de

Cemil Güneş 83

Frazên Navdêrî di Kurmancî da

Fahri Karaca 84

Qadên Hevkarîger: Edebiyata Berawirdî û Wergêran

Güneş Kan 85

Berawirdkirina du Waryantên Hikayeta Avabûna Mîrektiya Baban

İbrahim Tarduş 86

Di Edebîyata Kurdî ya Klasîk de Telmîha "Eshabê Kehfê"

M. Zana Karak 87

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban* Romanı İle Hesenê Mete'nin *Labîrenta Cinan* Adlı Romanlarının Aydın Bireyin Yabancılaşması Açısından Karşılaştırılması

Mehmet Şirin Filiz 88

Di Nameyên Menzûm ên Seyid Eliyê Findikî de Çavdêriya Civakî, Rexne û Şîret

Mesut Arslan 89

Melayê Cizîrî ve Fuzûlî'nin Estetîk Tasavvuru Hakkında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme

Nevzat Eminoğlu 90

Miqayesekirina Cengnameya Mela Yasînê Alikî û Muhemmed Efendî

Seher Karak 91

Berhevdana Pîrebokan û Cazûyên di Efsaneyên Ewropa de
Şehadet Sarıgül 92
Pêvajoya Wergirtina Ziman di Zarokên Duziman de
Şükran Çoşkun 93
Odysseia Destanında Yer Alan *Kyklop Polyphemos* Masalı İle Kürtçe İki Masalın Karşılaştırılması
Yahya Yavuz 94
Di Vejandina Zimanan de Cihê Çandê
Zana Şaybak 95
Pêvajoya Standartîzasyona Kurmancî
Resul Geyik 96
Berhemanê Edebîyatê Modernî yê Kirdkî de Tesîrê Bawerî; Hetê Elewîyî-Sunnîyî
Erkan Yıldırım 97
Fekê Sêreg De Sıfetî
Faruk Çetinkaplan 98
Dil ve Lehçe Arafında Zazaca
İbrahim Dağılma 99
Arap Dili Öğretiminde Manzum Sözlüklerin Rolü: Rûmî'nin *Sübha-i Sibyan*'ı ile Hânî'nin *Nûbahâr*'ı Örneği
Mehmet Emin Güzel 100
Malmisanıj ve Arjen Ari'nin Şiirlerinde Milliyetçilik
Murat Başaran 101
Hetê Bawerî û Mîtolojî Ra Mar
Ömer Biçer 102
Dünya Edebiyatında Salgın Hastalıklar Karşılaşmaları
Pınar Yıldız 103
Methods and Strategies for Translating British Jokes into Azerbaijani
Elmira Jahangirli 104
The Growth of a Poet's Mind: *The Prelude* by William Wordsworth
Mustafa Canlı 105

The Entrenchment of the Universal Conceptual Metaphor Love is a Journey in the Minds of Turkish Youth and its Reflections on Their Language Use

M. Fatih Adıgüzel 106

As a System Criticism: Comparison of Sultan of Elephants and Lame Red Bearded Ant with Animal Farm

Hande Yavuz 107

Onat Kutlar'ın İshak İsimli Eserinde Gerçekliğin Farklı Boyutları Üzerine Bir İnceleme

Ayşe Nur Özdemir 108

La reconstruction des frontières à travers la littérature migrante : «*Le soleil ni la mort ne peuvent se regarder en face*»

Aslanboğa Altınsoy 109

Nonconformity with the Linguistic Interpellation and the Ideology of Sex: Operations of Resistance in *She Unnames Them*

Ebru Uğurel Özdemir 110

Women in Water: A Comparative Analysis of Drowned Heroines in Fiction

Senem Üstün Kaya 111

A Journey through Conscience: The Reflection of Moral Values in the Selected Short Stories of O. Henry and Ömer Seyfettin

Eren Bolat 112

A Comparative Study of Hemingway's *The Sun Also Rises* and Persian War Fiction: An Existentialist Etymology

Saman Hashemipour 113

Loanwords in Newspapers: an Obligation or a Preference?

Ayşegül Özaslan 114

Changing Lifestyles, Changing Languages

Alex Bellem 115

Enhancing Students' Reading Skills and Critical Thinking Skills by Using Literary Works in EFL Context

Pervin Tüzer 116

An Analysis of Luis Coloma's Story "*Raton Perez*" by Greimas' Actantial Model Approach

Buse Eroğlu Ofluoğlu 117

Understanding Metafiction Through *A Conversatıon Wıth My Father* By Paley
Gülşen Torusdağ 118
أدب السجون وعلاقته بالحراك الثوري في رواية غيابات الجب للكاتب جمال طحان
Ahmet Derviş Müezzin 119
تمام حسان وفروع اللسانيات السكونية الغربية
دراسة في الجهود الوصفية والنقدية
Khaled Aladwani..... 120
Hamdan Okleh 121
الأدب المقارن- المدرسة الفرنسية- المدرسة الأمريكية- المنهج- الدراسات المقارنة
İbrahim Alşibli 122
مَعالم الحضارة في الشّعر العربي من الغرب الإفريقي خلال القرن العشرين الميلادي
Mahmud Kaddum 123
الأدعية والابتهالات في المناسبات الدينية التركية (الدلالات اللغوية والأدبية)
Mahmud ŞUŞ..... 124
آراء الأب أنستاس الكرملي في قضايا اللغة (النشوء، النمو، التطور، التأثر والتأثير)
Majed Hajmohammad..... 125
ظواهر لغويَّة مقارنة في وثائق الشَّرق القديم وأثرها في بعض اللُّغات الحيَّة
(التَّدوين والتَّسمية والتَّعريف والتَّنكير)
Mhanna Belal ALRashid..... 126
مفهوم البنيوية عند صلاح فضل كتاب النظرية البنائية أنموذجاً
دراسة تحليلية نقدية
Murad KAFİ..... 127
علم الدلالة وعلاقته بالتفسير
Mustafa KADAD 128
علم الدلالة وعلاقته بالتفسير
Tamim FAKH0URY 129
فصاحة اللغة العربية في ميزان المقارنة بين الشعرين الأموي والعباسي
Usame İhtiyar..... 130
نظام الكتابة العربيّة في تعليميّته للطلبة للناطقين بالتركيّة، بين التّجديد والتقييد الكتابة الصوتيّة والقواعد الإملائيّة نموذجاً
Satee Alabbass & Halid Halid..... 131

صورة المرأة في شعر أبو ريشة والبردوني

دراسة مقارنة

Hüseyin ElCüneyt 132

الشعر الشعبيّ العربي نشأته وألوانه

Ayat ALSALIH 133

الْفِكْرُ التَّدَاوُلِيُّ وَنُصُوصُ الْوَحْيَيْنِ: نَقْدٌ، وَتَوْجِيهٌ

Ibrahım Alarıny 134

غرض المدح وخصائص الشخصية، دراسة مقارنة بين المتنبي والجواهري

Aslam JANKIR 135

Wergera Peyvên Çandî: Mînaka Wergera “Dubliners” bo Kurdî

Ziyattin Yıldırımçakar 136

Mesnewiya “Seyfu'l-Mulûk û Bedî‘u'l-Cemal” di Edebiyata Rojhilatê de

Yakup AYKAÇ 137

“Ya Resulelleh Çe Başed” ile Başlayan Dörtlüğün Şairi kim? Molla Camî mi? Şeyh Rıza Talabani mi? Ve Bu Şiirin Ehmedê Xanî ile Alakası

M. Zahir Ertekin 138

Nêrînek Berawerdî li ser Şahnameya Firdewsî û Şahnameyên Kurdî:

Mînaka Camê Cem

Shahab Vali 139

Ahmed-i Hânî ve Nâbî’nin Eserlerinde İlahi Aşk

Mehmet Şerif Azarkan 140

Alevi Şair Sayat Nava (Sayat Nova)

Salide Şerifova 141

Psîkolînguistîk û Ji Bo Kurdî Sepandina Wê

Nuh Bozkur 142

Berawirda Çîroknûsîya Nûredîn Zaza û Sabahattin Ali

Mesut Candan 143

Zimanên Xwedîzayend: Berawirdkirineke Zayendî di Navbera Fransî û Kurmancî de

Sevda Orak Reşitoğlu 144

Berawirdkirina du Waryantên Hikayeta Avabûna Mîrektiya Baban

İbrahim Tarduş 145

Nirxandinek Li Ser Xebatên Rexne û Teoriya Li Ser Edebiyatê Yên Bi Kurdî

Ümran Altınkılıç 146

Berawirdkirina Varyantên Destana Kela Dimdimê ya Pirtûka Ordîxanê Celîl û Romana Dimdim ya Erebê Şemo

Abdullah Narin 147

Vekolîneke Berawirdî Di Navbera Varyantên Çîroka Elik û Fatik De

Hikmettin Atlı 148

Avanîya Navîn Di Rêzimanên Kurmancî û Zazakî De

İbrahim Bingöl 149

Berawirdkirinek Li Ser "Dîmenên Derizî" û "Ramûsan Min Veşartin Li Gelîyekî" Wek Numûne; Ji Hêla Têgihên Edebî, Dînî û Niştimanî Va

Leyla Polat 150

Arapça Türkçe Ve Kürtçe Dillerinin İsim Tamlaması Açısından Karşılaştırılması

Mahfuz Okuyan 151

Analizeke Sosyolînguîstîk li ser Transferên Rewşên Gramatîk yên ji Tirkî di Zimanê Mîrate yê Kurdî de

Mehmet Yonat 152

Di Perwerdeya Zimanê Erebî Da Veguhastina Neyênî Ya Kurdîaxêv Ji Ravekên Rengdêrîyê Dikin

Muhammed Çiçek 154

Zanista Edebiyata Berawirdî û Lêkolînên Edebiyata Berawirdî Yên Kurdî

Yasin Duran 155

Eski Mezopotamya Edebiyatında Korku

Kübra Karaköz 156

Zazakî de Derheqê Ahengê Cînsîyetê Reqemê "Yew"î Ser o

Serdar Akdağ 157

Oyuklu Köyü Arapça Lehçesinde Farklı Dillere Ait Dilsel ve Kültürel Unsurlar

Ahmet Abdülhadioğlu 158

Abdulhalim Eken 158

Ziwanê Viraşteyî û Hewldayişê Xebata Standardîzasyonî ser o Nirxnayişêko Rexneyî
Ahmet Kırkan..... 158

Saadat Hasan Manto'nun Öykülerinde Alt Kıta Kültürüne Ait Unsurlar

Arzu Çiftsüren[*]

Öykü yazın türü Urdu edebiyatında en çok kullanılan edebi türlerden biridir. Urdu öykücülüğünün en önemli isimlerinden olan Saadat Hasan Manto eserlerinde özellikle Hindistan Pakistan bölünmesini ve bölünme sonrası yaşanan olayları ele almıştır. Başta Sih, Hindu ve Müslüman olmak üzere farklı inanç mensuplarının sahip olduğu dini inanç ve akideler ile farklı etnik grupların bir arada yaşadığı bir coğrafyada bu kültürel çeşitlilikten beslenen Manto, bu kültürel çeşitliliği öykülerinde yansıtmıştır. Manto'nun öykülerinde yeme içme âdetinden, dini ritüellere, gündelik yaşamdan geleneklere alt kıta kültürüne ait pek çok unsur bulmak mümkündür.

Manto'nun yaşadığı dönem alt kıtada siyasî anlamda karışıklıkların olduğu, Hindu-Sih-Müslüman çatışmasının doruğa tırmandığı yıllardır. Dolayısıyla Manto'nun öykülerinde alt kıtaya ait sadece kültürel unsurlar değil siyasî olaylar da yer almaktadır.

Bu çalışmada siyasî olayların yanı sıra dini inanç esaslarından, alt kıtada kullanılan dillere; yeme-içme alışkanlıklarından gelenek göreneklere alt kıta kültürünün Manto'un öykülerinde ne şekilde akis bulduğunu ele almaya çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Hindistan Pakistan Alt kıtası, Saadat Hasan Manto, öykü, bölünme, kültür

[*] Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Kırk yıl Arayla Almanya Göçünü Konu Alan İki Oyun
Misafir* ve *Sen Vatan Ben Gurbet

Ayşe Ulusoy Tunçel[*]

Türk Edebiyatında yetmişli yıllardan bu yana Almanya'ya işçi göçünü konu alan birçok tiyatro eseri kaleme alınmıştır. Bu eserlerden bazıları Ülker Köksal'ın *Yollar Tükendi* oyunu gibi konuyu iç göçle birlikte değerlendirmiş, bazıları ise tamamen Almanya göçü üzerine odaklanmıştır. İlk yazılan eserlerde göçün sebebiyet verdiği memleket hasreti, gurbet duygusu, yalnızlık gibi temalar işlenirken zamanla bu duygular yerini daha realist meselelere bırakmış, artık Almanya'ya yerleşmiş bulunan Türklerin, onların çocuklarının kültürel uyumu ve hatta bu uyumdan çıkabilecek kültürel zenginlik söz konusu edilmeye başlanmıştır. Göç konusu, göçün kadın, erkek ve çocuk üzerindeki tesirleri bakımından incelenebilir. Bununla birlikte gidenlerin olduğu kadar, geride kalanların yaşadıkları duygular da eserlere başka bir boyuttan bakma imkânı sağlar. Bu çalışmada Bilgesu Erenus'un *Misafir* (1980) adlı oyunu ile ondan yaklaşık yarım asır kadar sonra doğmuş Erdal Metin Ozan'ın *Sen Vatan Ben Gurbet* (2020) adlı oyunu, aradaki zaman farkının ışığında mukayese edilecektir. Bilgesu Erenus'un epik tiyatro tarzında ve *Sıra Yarenleri* geleneği ile iç içe işlenmiş olan eseri, bu konuda yazılmış eserler içinde tekniği ile öne çıkar. Erdal Metin Ozan'ın oyunu ise genç bir yazarın sahne dilini kullanma başarısı açısından umut vericidir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Türk Edebiyatı, Almanya, Türkiye, Memleket, Hasret

[*] Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi

Üç Bursa Şehrengizinde Yer Alan Renkler ve Rengiyle Öne Çıkan Nesnelerin Anlam Dünyası

Ayşe Yılmaz[*]

Anlamda, sözde ve estetikte kendini kanıtlayan güçlü şairlerin emekleri ile şekillenmiş Osmanlı şiirinde renkler, hayal âlemi kurulurken özel bir yer tutar. Öyle ki hem latif hem de karamsar atmosferler çizilirken şairin en büyük yardımcılarından biri renk ve rengiyle öne çıkan nesneler olmuştur. Canlı psikolojisi üzerindeki tesiri kanıtlanan renklere, eski devirlerden beri hem sanatta hem mimaride hem sinirsel rahatsızlıkların tedavisinde başvurulmuş ve başka birçok sahada da güçlü çağrışımları olan manalar yüklenmiştir. Divan edebiyatının yerli ürünü sayılabilecek olan şehrengizlerde tasvirlere sıklıkla rastlanır ve tasvir denilince akla renkler de gelir. Renklerin belli bir düzen içinde kullanımıyla adeta kelimelerle rengârenk bir resim çizilir, insanın görsel hafızasına o şiir böylece kazınmış olur. Renklerin şiir dünyasına sağladığı diğer faydaları fikretmeyi hızlandırması, hissi güçlendirmesi, algıyı kolaylaştırması şeklinde sıralanabilir.
Şehrengizleri yazılış amaçlarına göre ikiye ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki bir şehrin tarihi, coğrafi güzelliklerinin ve tabiatıyla sosyal özelliklerinin anlatılmasıyla oluşturulanlardır. Diğeriyse mahbûb, hûb, güzel, sanem, dilber gibi sıfatlarla ya da zaman zaman adı zikredilerek anılan o şehirdeki esnaf güzeli (güzelleri/mahbûbları) için yazılır. Şehri ve o şehrin ileri gelenlerini anlatan bu şiirler arasında Bursa için kaleme alınanlar özel bir yer tutar. Bu çalışma için seçilen üç Bursa şehrengizi şunlardır: Lâmi'î Çelebi'nin (öl. 1531-32) şehrengizi, Manî'nin (öl. 1511-12) şehrengizi ve Vîzeli Behiştî'nin (öl. 1571-72) şehrengizi. Bu şehrengizlerden renkler ve rengiyle öne çıkan nesnelerle zenginleştirilmiş beyitler seçilerek oluşturulan anlam dünyası ele alınmıştır. Sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılmış ve Lâmi'î Çelebi'nin, Manî'nin, Vîzeli Behiştî'nin Bursa şehrengizlerindeki renklerin neredeyse bir tablo gibi şekillendirildiği neticesine erişilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bursa, Şehrengiz, Renk, Şiir, Lâmi'î, Mânî, Vizeli Behiştî.

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi

Yirminci Yüzyıl Edebiyat Teorileri Örnekleminde Edebi Metinlerin Anlamlandır(ama)ma Problemi

Aytaç Ören*

Yirminci yüzyıl, kendisinden önceki yüzyılın getirdiği bilimsel gelişmelerin ışığında edebi metinlerin değerlendirilişi konusunda bir ölçü yakalamak için birbirini takip eden farklı yaklaşımları ortaya çıkardı. Metinler; yazarı, eserin ortaya çıktığı süreçleri ve doğdukları sosyokültürel ortamları ile anlamlandırılmaya çalışılmaktan kendi (metin) merkezli anlamlandırmaya ve hatta buradan dilbilimsel analizlere, psikolojik ve felsefi çerçevelemelere, çağın akışı içinde yapısalcı, postyapısalcı ve cinsiyetçi analizlere kadar birbirini tetikleyen, doğuran, farklılaşan, güçlenen veya zayıflayan yollara sürüldü. Yeni Marksist eleştiri veya yeni tarihselcilik gibi eskilerin güncellemeleriyle masaya yatırıldı. Yazarın öldüğü veya öldürüldüğü okur odaklı eleştiriden postmodern çoklu yaklaşımlara açıldı. Postkolonyal ile "öteki" kimlikler bu yaklaşımlara eklenerek edebi teorilerin metinlere yaklaşımları arttırıldı ve/ya güçlendirildi ama bir o kadar da metin analizlerinde anlamlandırma ölçütünün sabitsizliği görüldü. Yüzyılın sonu teorilerden büyük beklentileri zayıflattı. Teoriler, metinlerin anlamlandırılmasında sadece birer bakış sunabildikleri ama metnin bütüncül anlamdırılmasında eksik kalabildikleri inancı güçlendi. Metin, ne kadar edebi değer taşıyorsa o kadar teorik yaklaşımların etkisinin ötesine uzanıyordu. Yirminci yüzyılı, edebiyat teorileri gerçekten de metinlerin anlamdırılmasında bir deneme çağı olarak görmek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla, çağın düşünsel seyri teorileri etkilediği ama her bir teorik yaklaşımın metnin tam anlamlandırılmasında tek yetkin uygulama olmadığı/olamayacağı, metnin teorilerden bağımsız ayrıca hür bir kimlik taşıdığı, teorilerin ancak onun (metne bağlı olarak daha büyük orandan daha küçük orana doğru) kısmı yönlerini aydınlatabileceği, edebi metnin yapı ve içeriğine göre çoklu teorilere de açık olabileceği ama sonuçta metnin sabit bir anlamlandırma ölçütüne sığmayacağı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yirminci yüzyıl, edebi metin, edebiyat teorisi, anlamlandırma

* Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü

Aile İçi İletişiminde Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Etkisi: Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği

Çiğdem Çalapkulu[*]

Aile, toplumun iletişim ve etkileşim kurduğu ilk yerdir. Yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkması ile birlikte insanların sosyal medyayı kullanım alışkanlıkları da değişmektedir. Sosyal medyayı kullanım alışkanlıklarının değişmesi, aile içi iletişimi etkilemektedir. Sosyal medyayı kullanım amaçları, aile içi iletişimde olumlu ve olumsuz sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Sosyal medyayı kullanan bireyler yaşamlarında doyuma ulaşmak, eğlenmek, ihtiyaçlarını sosyal medyadan karşılamak isterler ve bu nedenle sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanırlar (Balcı ve Koçak, 2017). Aile, toplumun en küçük birimidir ve kan bağına dayanan bir topluluktur. Aile kurumu aile fertlerinin etkileşimini ve iletişimini oluşturmaktadır. Aile çocuğa ilk eğitimini vermektedir. Bu yüzden iyi bir ebeveyn olmanın temelini aile içi iletişim bağlarının kuvvetli olması oluşturmaktadır (Çalışkan ve Aslanderen, 2014). Kuşaklar arasındaki farklılıklar da aile içi iletişimi etkilemektedir. Ebeveynler aile içi iletişimi önemsemelidirler (Şahin ve Aral, 2012). Z kuşağı olan üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıklarının aile içindeki iletişime etkileri ön plana çıkarılmaktadır. Z Kuşağı'nın sosyal medya kullanım alışkanlıklarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Sosyal medyayı kullanım alışkanlıkların aile içindeki iletişimlerine etkisini tespit ederken sosyal medyayı kullanım süreleri, kullandıkları sosyal ağlar, sosyal medyayı kullanım süreleriyle aile içindeki iletişime ayırdıkları süreyi ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden anket uygulanmıştır. Çalışmada anket Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerine uygulanmıştır. Elde edilen bulgular ise SPSS 25.0 programı ile ölçülmüş ve yorumlanmıştır. Bulgulara göre öğrencilerin sosyal medya kullanımları aile içi ilişkilerinin olumsuz etkilememektedir. Öğrencilerin sosyal medya kullanımı hakkında bilinçli oldukları ve sosyal medya kullanımlarının aile içi iletişimlerini etkilemediği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Z kuşağı, Sosyal medya, Aile, İletişim, Aile içi iletişim

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım Fakültesi Görsel İletişim Bölümü

Ziwan, Kultur û Pêdekarina Ziwan û Kulturî

Firuzan Demir*

En haldê xamî ya ziwan, însanan mîyan de pê ya agahhesîn rê mehzemeyêno. Mihînê cuya însanan ra ziwan kultirî adayen de en mehzemeyêndo muhîm o. Coy ra kultirî ya mîyabeydê ci de bi hemdê xo ya peywendî yê esta. Ne ziwan kultirî ra ne zî kultir ziwanî ra cîya nîno fikiryayiş. Nê wirdina zî senî ke pê ra cîya nêfikiryenê o hesaba zî nê wirdina termî komel û kultirê komel anê meydan.
Zewmbî zî, ziwan û kultirî ya komel danê fesal/ format danê komel, komel zî ziwan û kultirê ci dano dûzan. Bi no wezîyet ra; ziwan, kultir û komel pê sero tesîr kenê. Ziwan û kultirî ya hem pêmîyan de hem zî ziwan hemale ya/barberey a kultirî keno. No mehne ra ziwan, çime yê fikrandê neweyan û sazgerîyan o.
Nê wirdina xusûsîyetê ziwanî, kultir o ke vanê; nasname yê komel û milletan de ziwan kerdo sitarker, sazger, barber û raveyberê xo. Ziwan, merdiman komel a ke mîyan dê a komel a bi hîsana, fikrana bestneno û şewlê kultirî bi veng a dano îfade kerdiş. Xo mîyan de kultirî ra parçey/letey sitarneno barbereya ci bi veng a, şekl û sembolan a adeyneno. Bi nê fikrana na xebat de ziwan, kultir û tesîrê nê terman pê rê çi çî yo, senîn o; înan ra behs do bibo.

Kilîtçekuyî: Ziwan, Kultir, Agahhesîn, Peywendî, Asîmîlasyon, Komel

*Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı

Ebu Ali El-Kâlî'nin *El-Bâri' Fi'l-Luğa* Adlı Eserinde Yansıma Sözcükler Ve İkilemeler

Gamze Yücetürk Kurtulmuş*

901 yılında Malazgirt'te doğan Ebu Ali İsmâîl b. el-Kâsım el-Bağdadî el-Kâlî, yirmi beş yılını Irak'ın Musul ve Bağdat şehirlerinde geçirmiş ve buralarda hadis, dinî ilimler, dil ve edebiyat konularında eğitim almıştır. Böylece seçkin bir âlim haline gelen el-Kâlî, Irak'ta hak ettiği değeri görmediğinden Halife en-Nâsır'ın daveti üzerine 942 yılında Bağdat'tan Endülüs'e göç etmiş ve 962 yılında vefatına dek burada yaşamıştır. el-Kâlî, Endülüs'ün ilk sözlüğünü kaleme alan kişi ve "ilk öğretmen" olarak tanınmıştır. Nahiv alanındaki engin bilgisinin yanı sıra sözlükçülük yönüyle de ün yapmıştır. Ona bu ünü sağlayan *el-Bâri' fi'l-Luğa* adlı sözlüğü ise Endülüs'ün mucennes (semasyoloji) türündeki ilk sözlüğüdür. Fakat birçok sözlüğe temel kaynak olmuş *Kitâb'ul-Ayn'ın* yerini alacak kapsam ve öneme sahip olsa da *el-Bâri'* üzerine çok az yorum ve inceleme çalışması bulunmaktadır. Tamamı günümüze ulaşmamış bu eserin Haşim et-Ta'ân tarafından sadece sekiz harfe ait bölümleri içeren yaklaşık altı yüz sayfanın tahkiki yapılmıştır ve bu çalışmada temel alınacak yayın da et-Ta'an'ınkidir. Tek dilli bu sözlük, Halil b. Ahmed'in mahreç (fonetik) ve taklîb (dönüştürme) yöntemine göre hazırlanmıştır. Sözcükler harf yapıları ve sayıları dikkate alınarak bölümlendirilmiştir. el-Kâli; sözlüğünü es-sunâî (iki harfli sözcükler), es-sülasî (üç harfliler), er-rubâ'î (dört harfliler) ve el-ḫumâsî (beş harfliler) olmak üzere dört bölüme ayırmada Halil'in yöntemini izlemişse de bazı alt bölümlerde farklı uygulamalar kullanmıştır. Yansıma sözcükler Arapçada "حِكايَة الصَّوْت" ve ikilemeler "مُضَاعَفَة" terimleriyle karşılanırken el-Kâlî, bu sözcükleri "el-evşâb" (gürültüler, patırtılar) olarak adlandırdığı alt bölümde bir araya getirmiştir. Bu bildiride söz konusu sözlükte başlı başına bir bölüm altında listelenen yansıma sözcükler ve ikilemeler; yapı, görev ve kullanım özellikleri bakımından, varsa türevleriyle birlikte incelenirken el-Kâli'nin bu sözcükleri tanımlama biçimi, yani sözlük birimi olarak düzenlemede izlediği yol üzerinde de durulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Ebu Ali el-Kâlî, el-Bâri' fi'l-Luğa, Yansıma sözcükler, İkilemeler, Endülüs'te sözlükçülük

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı

Acının Seyirlik Nesneye Dönüşümü: G. G. Marquez'in "Kocaman Kanatlı İhtiyar Adam" Hikâyesi İle H. A. Toptaş'ın *Beni Kör Kuyularda* Romanı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Gülşah Şişman*

Latin Amerikalı yazar Gabriel Garcia Marquez'in 1972'de yayımlanan *İyi Kalpli Erendira* adlı hikâye kitabında yer alan "Kocaman Kanatlı İhtiyar Adam", Pelayo ve Elisenda adlı bir karı kocanın evlerinin avlusunda kocaman kanatları olan yaşlı bir adam bulmalarını ve komşularının, onun bir melek olduğuna hükmetmesi üzerine bunu duyan köy halkının kanatlı adamı görmek üzere akın akın çiftin evine gelmesini konu edinir. Elisenda'nın aklına, meleği/yaşlı adamı görmek isteyenlerden giriş ücreti almak gibi bir fikir gelmesiyle aile, kısa zamanda yatak odalarını dolduracak, evlerini yenileyecek, tavşan çiftliği kuracak kadar çok para kazanmayı başarırlar. Hikâyenin sonunda birçok sert kışı atlatan melek, kanatlarında iri ve sert tüylerin çıkmaya başlamasıyla birlikte ilk uçma deneylerini yapar ve bir iki tökezlemenin ardından gökyüzünde gitgide yükselerek ufuk çizgisinin ardında görünmez olur.

Hasan Ali Toptaş'ın 2019'da Everest Yayınları'ndan çıkan *Beni Kör Kuyularda* adlı romanının konusunu, Ankara'da bir gecekondu mahallesinde yaşayan ve ayakkabı tamirciliği yapan Muzaffer'in kızı Güldiyar'ın babasının yemeğini götürmek üzere evden çıkması ve hiç konuşmayan, sürekli ağlayan, ağladıkça gözlerinden yaş yerine taş dökülen bambaşka bir insan olarak eve geri gelmesi oluşturur. Genç kızın durumunu öğrenenler onu görmek için kalabalıklar hâlinde eve gelmeye, bir süre sonra ortaya çıkan ve aileye maddi yardımda bulunan siyah takım elbiseli adamlar ise bu kişilerden para almaya başlarlar. Onlar Güldiyar üzerinden zengin olurken önce anne Bahriye üzüntüsünden, ardından genç kız kendisine yapılan eziyetlere daha fazla dayanamadığından ölür. Roman, Güldiyar'ın yerine, kendini ölen kızının ardından boş kalan mindere bakmaktan alıkoyamayan Muzaffer'in geçmesiyle son bulur.

Her iki metin, büyülü gerçekçi tarzda yazılmış olmaları, konuları ve izleksel kurguları itibariyle benzerlikler gösterir. Kocaman kanatlı ihtiyar adam ile Güldiyar olağanüstü niteliklere sahip ancak bu özellikleri dolayısıyla yadırganmayan başkişilerdir. Onların durumlarına gösterilen yoğun ilgi ve üzerlerinden para kazanma, her iki eserin de konusunu teşkil eder. İnsanlardaki seyir merakı, bu merakın doğurduğu acımasızlık, başkasının acısına ve acı çekene karşı duyarsızlık ise metinlerin tema boyutundaki ortaklıkları olarak göze çarpar. Bu benzerliklerden hareketle çalışmada Gabriel Garcia Marquez'in *Kocaman Kanatlı İhtiyar Adam* hikâyesi ile Hasan Ali Toptaş'ın *Beni Kör Kuyularda* romanı

* Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

barındırdıkları büyülü gerçekçi unsurlar, konuları ve izleksel kurguları yönünden birbiriyle ilişki içerisinde incelenecek; eserlerdeki her iki kültürün ve çevrenin yaşam şekillerine, inanışlarına, alışkanlıklarına ve değerlerine yönelik veriler karşılaştırmalı olarak tahlil edilecektir.

Anahtar Sözcükler: H. A. Toptaş, G. G. Marquez, roman, hikâye, büyülü gerçekçilik, konu, tema**.**

Türkçe Deyimlerde Dinî Kod Kültürleri

Hanife Yaman*

Kültür dilbilim, dil ve kültür öğelerinin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı, dil ve kültür etkileşimi sonucunda ortaya çıkan dil unsurlarını, toplumların düşünce ve inanç dünyası, değerleri, gelenek ve görenekleri gibi kültürel olguları ve bunların anlamları perspektifinden incelemektedir. Toplumlara ait kültürel olgular ve bunların anlamları kalıplaşmış dil birimlerinde daha açık bir şekilde tanımlanabilmektedir. V. N. Teliya, özellikle kalıplaşmış dil birimlerinden biri olan deyimlerde daha net gözlemlenebilen kod kültürlerini "Kendi öz anlamına ek olarak, bünyesinde çeşitli kültür olgularını bulunduran tüm söz ve söz grupları." (1996: 216) şeklinde tanımlamaktadır. Teliya, deyimlerdeki kod kültürlerini ise şu şekilde tasnif eder: insan kültür kodları, hayvan kültür kodları, bitki kültür kodları, doğa kültür kodları, ev-eşya kültür kodları, giyim-eşya kültür kodları, gıda (yiyecek/içecek) kültür kodları, yapı (mimari) kültür kodları, manevi kültür kodları, dinî kültür kodları, zaman kültür kodları, uzam kültür kodları, renk kültür kodları, beden kültür kodları, rakam kültür kodları. Teliya'nın Rusça deyimleri temel alarak hazırladığı bu tasnif genişletilmeye müsaittir, aynı zamanda bu tasnif ile Türkçe deyimler de rahatlıkla incelenebilir.

Çalışmada, Teliya'nın tasnifinden hareketle Türkçe deyimlerde dinî kod kültürler belirlenmiş ve kültür dilbilimsel açıdan sınıflandırılmıştır. Çalışmada incelenecek deyimler, Ömer Asım Aksoy'un *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II* ile TDK'nin genel ağdaki *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* isimli kaynaklardan seçilmiştir. Bu kaynaklarda, doğrudan ya da dolaylı olarak, içinde dinî ögelerin yer aldığı düşünülen deyimler tespit edilmiştir. Dinî kod kültürler *ahiret, abdest, Allah, zekât, rahmet, günah, namaz, cami, cehennem, cin, iman, ecel, hak, şeytan, tövbe, salavat, haram, hayır, helal, şükür, kabir, kefen, kıyamet, kurban, mahşer, dua, peygamber, keramet, nebi, teneşir, zemzem, sadaka, cennet, hac/hacı, Müslüman, gâvur* sözcüklerini içermektedir.

Bu çalışmada, Türkçe deyimlerdeki dinî kod kültürlerinin belirlenerek kültür dilbilim açısından yorumlanması ile Türk toplumunun dinî değerleri ile düşünce ve kavram dünyası hakkında önemli bilgilerin elde edilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: kod kültürü, dini kod kültürü, deyimler, kültür dilbilim, Türkçe

* Öğr. Gör. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Tevarih-i Çengiz-Name Şeceretü'l Etrak'ta Türklerin Mitolojik Soyu

Mahsa Anvari[*]

Dünya mitolojisinde en önemli mit türlerinden biri, hiç şüphesiz, köken mitidir. Bu mitler, yapı olarak kozmogonik mitlere benzemektedir. Her iki mit türü de yeni bir ortaya çıkışı, bir doğuşu ve bir yaratılışı anlatır. Kozmogonik mitlerde dünya ve evrenin yaratılışı anlatılırken, köken mitlerinde ise bir nesnenin, hayvanın, bitkinin veya insanın ortaya çıkışı anlatılır. Köken miti, kozmogoninin bir parçası olarak kabul edilir. Yaratılışın önem ve değeri dini eserlerde de görülebilir. Aslında Tevrat, İncil ve Kuran gibi kitaplarda da bu konuyla ilgili anlatılar mevcuttur.

Farklı kültürlere ait türev mitlerine baktığımızda, ağaçtan türeme, hayvanlardan türeme veya farklı unsurlardan türeme (babasız doğum) söylenceleriyle karşılaşabiliriz. Oğuz Kağan destanı gibi Türk mitolojisinin en önemli kaynaklarından birinde "ağaçtan türeme" söylencesinden bahsedilmesine rağmen, "hayvandan türeme" söylencesine daha sık rastlanır. Bu söylencelerde en önemli hayvan, şüphesiz ki, kurttur. Sembol olarak "Kurt", dünya mitolojisi söylemlerinde önemli bir yere sahiptir ve farklı kültürlere ait söylencelerde bu sembole rastlamak mümkündür. Ancak Türk kültüründe bu sembol, farklı bir yer ve konuma sahiptir. Türk yaratılış mitlerinde yer alan ve en önemli köken miti olarak kabul edebileceğimiz "kurttan türeyiş", bu sembolün Türk kültüründeki öneminin en büyük göstergesidir.

Bahsi geçen türeyiş mythosunu anlatan metinlerden biri de *Tevarih-i Çengiz-name Şeceretü'l Etrak*'tır. Uluġ Bey tarafından Farsça yazılıp 232 varaktan oluşan bir el yazma nüshasıdır. Eser genel olarak Hz. Adem ve Havva'nın yaradılışı ile başlayıp onların çocukları ve Hz. Nuh Aleyhisselam ve çocuklarının hikayesiyle devam ediyor. Daha sonra da Moğollar ve Çengiz Han ve onun evlatları ve ondan sonra tahta oturan padişahlar ve yapılan savaşlara yer veriyor. Eserde, Hicri 831 senesine kadar olan olaylar anlatılmaktadır.

Eserde yer alan önemli konulardan biri, Çoymene Han İbn-i Yıldız'ın kızı ve Doyun Beyan'ın eşi olan Alankova'nın, erkek bir kurttan dünyaya getirdiği üç erkek çocuktur. Türk kültürü ve Göktürk söylencelerinde genellikle "kurttan türeyiş" anlatısı, dişi kurt üzerinden anlatılmaktadır. Ancak, adı geçen eserde sembol olarak kullanılan kurt, erkektir. Bu makalenin amacı, *Tevarih-i Çengiz-name Şeceretü'l Etrak* adlı eserde yer alan "erkek kurttan türeme" anlatısını, diğer söylencelerle karşılaştırarak, Türklerin köken mythosunu analiz etmektir.

Anahtar Sözcükler: Türk, Köken Miti, Kurt, Moğol, Türeyiş

[*] Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversites, Türk Dili ve Edebiyatı

İbrahim Gülistan'ın Geçmiş Zamanların Hikâyesi Adlı Öyküsünün Çözümlenmesi

Malik Uğur Dadak*

Bu çalışmanın amacı; 1922 yılında İran'ın Şiraz kentinde dünyaya gelen ünlü yazar, sinemacı ve yönetmen İbrahim Gülistan'ın hayatı hakkında bilgi vermek ve onun *Medd ve Mih* adlı kitabındaki üç hikâyesinden ilki olan Geçmiş Zamanların Hikâyesi isimli hikâyenin günümüz bilimsel metotlarıyla çözümlenmesidir. İbrahim Gülistan, kaleme aldığı hikâyeleri, hazırladığı veya yönettiği filmleriyle yaşadığı döneme ışık tutması açısından önemli bir konumdadır. Ayrıca o, edebî eserlerinde kullandığı kendine has üslubuyla sonraki nesillere yeni bakış açıları kazandırmış, edebiyat sahasında yeni bir tarz ortaya çıkarmıştır. Gülistan; William Faulkner, Ernest Hemingway gibi Batılı yazarların ve Sadî-yi Şîrâzî gibi önemli İranlı bazı şairlerin üsluplarını, yazdığı eserlerinde başarılı ve özgün biçimde harmanlamıştır. Onun dikkat çeken bu üslubu yeni bir edebî akım oluşturmaya yetmiştir.

İbrahim Gülistan hakkında yazılmış bilgilerin birçoğu internet sayfalarında kaynağı gösterilmemiş biçimde bulunmaktadır ve bu bilgiler çoğunlukla yabancı dillerde yazılmıştır. Gülistan'ın edebî ve sinema çalışmaları hakkında başta İran olmak üzere ülkemizde ve bazı Avrupa ülkelerinde akademik çalışmalar da hazırlanmıştır. Söz konusu çalışmalarda İbrahim Gülistan'ın hayatı hakkında sunulan bilgilerin nispeten kısıtlı, dağınık ve kimi zaman birbirlerinden farklı olduğu dikkat çekmektedir. Mevcut çalışmada bu dağınıklığın giderilmesi amaçlanmış ve sunulan bilgilerin muhtelif internet sayfalarından ziyade, olması gerektiği gibi muteber kaynaklara dayandırılması hedeflenmiştir. Böylece ünlü yazar, sinemacı ve yönetmen İbrahim Gülistan'ın hayatı hakkında isabetli bilgi ve kaynaklar bir araya getirilmiş olacaktır. Bu kaynaklar; İbrahim Gülistan'ın sinema ve edebî eserleri hakkında hazırlanmış bazı akademik çalışmalar, Gülistan'la yapılmış bazı röportajlar ve kaleme alınmış bazı yazılardır.

Yukarıda mevzubahis hususların yanı sıra, mevcut çalışmanın bir diğer konusu ise İbrahim Gülistan'ın *Medd ve Mih* adlı hikâye mecmuasında yer alan Geçmiş Zamanların Hikâyesi isimli hikâyenin çözümlenmesidir. Gülistan, üç ayrı hikâyeden oluşan bu kitabını 1969 yılında kaleme almıştır. Bu eser, yazarın çocukluk yıllarında yaşadığı olayları aktardığı bir eser olması açısından hem yazarın tesiri altında kaldığı duygu ve düşünce dünyasını tanımak hem de o dönem hakkındaki bilgiye ulaşmak üzere dikkate değerdir. Geçmiş Zamanların Hikâyesi incelenirken anlatının temel unsurları (hikâyenin olay örgüsü, şahıs kadrosu,

* Arş. Gör. Dr., Dicle Üniversitesi

zaman, mekân, anlatının bakış açıları), kullanılan anlatım teknikleri (iç monolog, dış monolog vb.), tasvir tekniği gibi bilimsel inceleme yöntemleri dikkate alınarak çözümleme yapılmaya çalışılmıştır. Bütün bunlarla birlikte, İbrahim Gülistan'ın edebî eserleri, sinema alanında hazırladığı ve yönettiği filmlerine de kısaca değinilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Geçmiş Zamanların Hikâyesi, İbrahim Gülistan, Medd ve Mih, Metin Çözümlemesi, Sinema.

Tarık Buğra'nın Dönemeçte Romanında Mevlâna ve Dostoyevski Mukayesesi

Mehmet Ragıp Ete[*]

Tarık Buğra'nın Türkiye'deki çok partili hayata geçiş yıllarını kaleme aldığı *Dönemeçte* (1978) romanı, başkişi Dr. Şerif merkeze alınarak kurgulanan ve bir Anadolu kasabasında; Cumhuriyet'in aydın bürokratları ile kasaba halkı arasındaki toplumsal ilişkilerin işlendiği bir eserdir. Dr. Şerif, siyasetle ilgilenmekten kendini alamayan, çevresindekiler tarafından sözüne itibar edilen, aydın kimliğinde kurgulanmış bir roman kişisidir. Dr. Şerif, entelektüel bir çaba olarak hem Mevlâna hem de Dostoyevski'nin eserlerini okumaktan keyif alır. Gündelik hayatta karşılaştığı olay ve davranışları Mevlâna ve Dostoyevski perspektifinden değerlendiren Dr. Şerif'in bu mukayeseleri, Doğu-Batı düşüncesinin, felsefesinin ve edebiyatının müşterek ve farklı bakış açılarının okuyucu tarafından görülmesi fırsatını da beraberinde getirir. Söz gelimi Dr. Şerif'e göre; "Mevlânâ Dostoyevski'nin sağlıklısı… Mevlânâ ruhları sağlıklı insanların Dostoyevski'si" dir.

İki bölüme ayrılabilecek olan Dönemeçte romanının ilk bölümünde; içsel, ruhsal sıkıntılar yaşayan Dr. Şerif'in Dostoyevski başta olmak üzere diğer Batı ve dünya klasiklerini okuduğuna şahit olunurken; romanın ikinci bölümünde, başkişinin akıl hocası olarak da nitelenebilecek Fakir Halid ile sohbetleri neticesinde erginlenme yaşadığı görülür. Hayata ve olaylara bakışında temel bir dönüşüm geçiren başkişi "duruma artık sadece Mevlâna açısından" bakmaya başlar ve iç huzura, tatmine kavuşur. Dr. Şerif'in bu paradigmal değişimini, roman yazarının okuyucuya önermesi olarak da okumak da mümkündür.

Dr. Şerif'in Mevlâna ve Dostoyevski arasında akıl-duygu, beden-ruh, madde-mana kavramlarını tartışma nesnesi haline getirmesi, aynı zamanda roman yazarı Tarık Buğra'nın sözünü emanet ettiği roman başkişisi aracılığıyla düşüncelerinin tespit edilmesi imkânını da okuyucuya sunar.

Anahtar Sözcükler: Mevlâna, Dostoyevski, çok partili hayat, Türk aydını

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türk Romanında Anadolu İnsanı ve Yoksulluk

Mehmet Yalçınkaya[*]

Bu çalışmada Ahmet Mithat Efendi'nin *Bahtiyarlık*, Ebubekir Hazım Tepeyran'ın *Küçük Paşası* ve Kemal Tahir'in *Köyün Kamburu* adlı romanları ele aldıkları Anadolu insanını kurguya taşıma ve işleme bakımından karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Böylece Tanzimat'tan beri Türk romanının en zengin kaynaklarından biri olan Anadolu insanının yoksulluğu Türk kurmacasındaki serüveninin dönemsel olarak geçirdiği değişikliği izleme olanağı elde edilecektir. Çünkü söz konusu ele alınacak romanlar Türk edebiyat tarihinin farklı dönemlerinde kaleme alınmıştır. Söz gelimi Ahmet Mithat Efendi'nin *Bahtiyarlık* adlı eseri Tanzimat döneminde, Ebubekir Hazım Tepeyran'ın *Küçük Paşası* Meşrutiyet döneminde ve Kemal Tahir'in *Köyün Kamburu* adlı eseri ise Cumhuriyet döneminde yazılmış eserlerdir.

Bu bağlamda çalışmanın giriş bölümünde yoksulluk kavramına ve inceleme metinlerinin muhteviyatına kısaca değinilecektir. Çalışmanın sentez kısmında ise romanların benzer konuları işlemesiyle oluşan benzerlikler ile farklı dönemlerde yazılmalarıyla oluşan farklılıklar tespit edilmeye çalışılacaktır. Özellikle de köylü tipinin ve yoksulluğun nasıl işlendiği hususu göz önünde tutularak yoksulluğun görünüm biçimleri karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Çalışmada yoksulluk sadece temel ihtiyaçtan kaynaklanan yoksunluk olarak ele alınmayacaktır. Görece yoksulluğun geliştirilmiş bir formu olan gelecek yoksulluğu, düzen yoksulluğu, adalet yoksulluğu, ahlaki yoksulluk, kültürel ve manevi yoksulluk gibi alt başlıklarla ele alınacaktır. Özellikle de Anadolu kadını ve çocuğunun yoksulluk kavramı bağlamında romanlara yansıtılma biçimleri çalışmanın ana konusunu teşkil edecektir.

Anahtar Sözcükler: Edebiyat ve Toplum, Köy Romanı, Yoksulluk, Anadolu İnsanı, ve Karşılaştırmalı Edebiyat

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Sîmîn Dânişver'in *Yılan Ve Adam* Adlı Öyküsünde Yılan Sembolü

Melek Gedik[*]

Yılan mitoloji, kutsal kitaplar ve halk anlatılarında sıklıkla karşılaşılan hayvan sembolleri arasında yer almaktadır. Eski çağlardan beri yılana düşünceler, beklentiler ve gereksinimler doğrultusunda insanoğlu tarafından çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Dünya mitleri ve kutsal metinlere bakıldığında, yılanın gerek olumlu gerekse olumsuz özellikleriyle kullanıldığı görülmektedir. Bu sembol bir yandan doğum, şifa, bilgelik ve ölümsüzlüğün diğer yandan da hilekâr ve yok ediciliğin sembolü olarak ifade edilmektedir. Tarih boyunca milletler tarafından atfedilen bu özellikleri sebebiyle zengin çağrışımlara sahip olan yılan, modern öykü ve roman gibi edebî eserlerde de bir sembol olarak kullanılagelmiştir.

Bu bağlamda, İran edebiyatının önde gelen yazarlarından Sîmîn Dânişver'in de bazı öykü ve romanlarını mitolojik ve dinî unsurlar ile kurguladığını ve bu unsurların eserlerine derinlik ve çarpıcı bir anlatım kazandırdığını söylemek mümkündür.

Dânişver'in 1980 yılında yayımlanan *Be Ki Selâm Konem? (Kime Selam Vereyim?)* adlı öykü mecmuasında yer alan *Yılan ve Adam* öyküsü incelendiğinde, yazarın çeşitli mitolojik ve dinî unsurlardan yararlandığı görülmektedir. Çocuğu olmayan Nesrin'in kayınvalidesinin ısrarı üzerine yaptığı türbe ziyareti sırasında yolda rastladığı çingeneden aldığı ilaç sayesinde gebe kalması ve bu gebelik sonucunda bir yılan dünyaya getirmesini konu edinen öyküde, mitolojik ve dinî metinlerde yer alan özelliklerine paralel bir yılan sembolü ile karşılaşırız. Bu çalışmada öncelikle mitler, dinî metinler ve halk inanışlarında yılana yüklenen anlamlara değinilecek ardından Dânişver'in *Yılan ve Adam* adlı öyküsünde yılanın sembolik anlamları eserden verilecek örneklerden hareketle irdelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Mitoloji, Sembol, Yılan, Sîmîn Dânişver, Yılan ve Adam

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Memleket, Gurbet ve Aşk Arasında Bölünmüşlük: Adalet Ağaoğlu'nun *Fikrimin İnce Gülü* ve Dursun Akçam'ın *Dağların Sultanı* Adlı Romanlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış

Mukadder Hakan Örgün[*]

Adalet Ağaoğlu'nun (1929-2020) *Fikrimin İnce Gülü* (1976) ile Dursun Akçam'ın (1930-2003) *Dağların Sultanı* (1991) adlı eserleri, Almanya'ya göç etmiş roman başkişilerinin geriye dönüş ve iç monolog gibi tekniklerle verilen bölünmüş yaşamlarına yön veren, hiçliğin sınırında dolanan şimdilerini farklı sosyo-ekonomik ve bireysel sorunlar odağında ele alır. *Fikrimin İnce Gülü*'nde tek akrabası amcasından ilgi ve sevgiden mahrum büyüyen Bayram, çocukluğundan 32 yaşına kadarki ömründe maruz kaldığı her tür ezilmişlikten kurtulmanın, toplumsal kabul görmenin yegâne göstergesinin tek yolunun statü göstergesi lüks otomobilden geçtiğine erken çocukluk evresinde inanmıştır. Tek başına çıktığı çocuk işçilikten, Almanya'ya uzanan BMW çalışanı statüsüne kadar süren hayat yolculuğunda ilişkisizleşir, yabancılaşır, nihayetinde bütün seçimlerinde hileci ve küçük parasal hesaplar peşinde, maddi ve manevi iflas içinde hiçleşir. *Dağların Sultanı*'nda; anne babasız, amca ve yenge tarafından sevgiyle büyütülen Şito'nun, daha çocuk yaşta karıştığı aşk cinayeti, dağlara sığınmasına ve 'dağların sultanı' unvanı ile itibarlı bir eşkıyaya dönüşmesine zemin hazırlar. Jandarma ile çatışmaya girerek yeniden suç işleyince amcası tarafından Almanya'ya kaçırılır. Yeni yaşam ve mekânla gelen meyhane, aşkına ihanet ve para karşılığında evliliklere aracılık türü kendisine var eden değerlerden uzaklaşması, eşkıyalıktan gelmiş itibar kaybına, memleketlileri tarafından dışlanmasına neden olur. İki eserin ortak mekânı olan Almanya Ağaoğlu'nda yakın geçmiş, Akçam'da şimdi yaşanan mekândır. Özlem duyulan memleket; ilki için itibar teşhiri için bir alan, ikincisi için ise, kaybedilmiş haysiyet ve namusa ilave olarak hapishane ya da ölümdür. İki eserdeki başkişinin varlığını sürdürmek, arzu nesnesine kavuşmak için mecbur olduğu gurbet; hiçleşmeye neden olur. İdealler uğruna geride bırakılan memleket, Ağaoğlu'nda değişim ve dönüşümün, Akçam'da, geleneksel değerlerin ve süreğen çatışmaların alanı olarak verilir. Bu bildiri; anılan iki eseri memleket, gurbet, aşk ve bölünmüşlük temaları odağında eleştirel ve analitik bir yaklaşımla çözümlemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Adalet Ağaoğlu, *Fikrimin İnce Gülü*, Dursun Akçam, *Dağların Sultanı,* memleket, gurbet, yabancılaşma, bölünmüşlük.

[*] Doktora Öğrencisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mekânın Hafızası Olarak Edebiyat: Valentin Rasputin'in *Matyora'ya Veda* Adlı Eserininde Topografik Bellek

Nergis Çağlayan*

Sovyetler Birliği'nde Ekim Devriminden sonra uygulanan sosyalist sistem ile 1920'lerden başlayarak 1950'lere kadar süren kolektivizasyon politikaları kabul edilerek mevcut ufak topraklar kamulaştırılarak kolhozlar kurulur. Toprakların kamulaştırılmasını yanı sıra köylerin dönüştürülmesi ve kurulan enerji santralleri sonucunda köyden kente göçler yaşanır. Dolayısıyla köy kültürü, algısı ve geleneklerinde hızlı bir değişim ya da yok oluş başlar. Siyasal reformların sosyal pratikleri değiştirmesi ve etkilemesi, Rus edebiyatında her dönemde ilgi çekmiş, yazarları doğrudan ilgilendirmiş ve edebi eserlerde yer bulmuştur.

Bahsedilen dönemde Sovyet edebiyatında savaş nesri, köy nesri, şehir nesri, kamp nesri gibi zamanla ya da topografi ile sınıflandırılabilecek düz yazı türleri ortaya çıkmıştır. Çalışmada inceleyeceğimiz eser olan Valentin Grigoryeviç Rasputin'in *Matyora'ya Veda* adlı köy nesri ülkede değişen atmosfer ile bu sürecin köy yaşamına nasıl yansıdığı ve köylünün nasıl etkilediğini tasvir ederken eş zamanlı olarak insanın, doğanın ve ekolojik yaşamın nomosunun nasıl ihlal edildiğini, etik değerlerin ve insanın köklerinin nasıl tahrip edilerek unutturulduğu ile ilgili izlek sunar.

Çalışmanın amacı Ekim Devrimden sonra değişen sosyal düzenin toplumsal yaşam üzerindeki etkisini açığa çıkarmak, eserde geçen mekan, çevre, doğa gibi topografik unsurların sembolik yanlarını vurgulayarak bellek kavramı ile ilişkisini göstermek ve köylülerin vadedilen geleceğe doğru ilerlerken geçmişlerini, ait oldukları mekanı ve köklerini belleklerinden nasıl çıkarttıklarını, korunmaya çalışılan kolektif hafızayı göstermektir.

Anahtar Sözcükler: Valentin Grigoryeviç Rasputin, Matyora'ya Veda, Köy Nesri, Bellek, Topografya

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü

Sara Şahinkanat'ın ve Peter Reynolds'un Resimli Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Duyarlık Eğitimi

Nesrin Gezici[*]

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuk duyarlılığını esas alan, çocuğun algılama ve kavrama düzeyine uygun bir dille anlatılan metinlerden oluşmaktadır. Bu ürünlerin; çocuğun bilişsel, dil, sosyal, duygusal, kişilik gelişimlerine katkısı bilinen bir gerçekliktir. Çocuk edebiyatı yapıtları kişiye insanlarla olan ilişkilerinde başarılı, eleştirel düşünen, sevgi dolu, yaratıcı, kendisiyle ve çevresiyle barışık, dengeli bir birey olma yolunda ilerlemesine yardımcı olur. Bu edebiyatın amaçlarından biri çocukların duyarlığını geliştirmek, onların estetik zevklerinin oluşması için ürün meydana getirmektir.

Duyarlı olmak, günümüz toplumunda diğer insanlardan farklı bir yerde olduğumuzu ifade ettiğimiz bir durumdur. Bireyin bu duyarlığı kazanması hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bireyin hayatı anlamlandırması, kendisine, çevresine, doğaya, başka insanlara karşı duyarlı olmasında edebi eserlerin etkisi ve katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleriyle erken yaşta tanışan bir bireyin, insana özgü çeşitli duygu durumlarını fark etmesi, evrensel nitelikteki değerleri duyumsayarak duyarlık konusunda eğitilmiş olması şaşırtıcı değildir. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri, erken yaştan itibaren çocuğun yaşama ilişkin öğrenmelerini destekler, kendilerinin ve başkalarının hayatlarını deneyimleyebilecekleri bir işlev kazanır.

Sara Şahinkanat ve Peter Reynolds, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini çocuk edebiyatına kazandıran önemli çocuk edebiyatı yazarlarıdır. Bu çalışmanın amacı, Sara Şahinkanat'ın ve Peter Reynolds'ın çocuklar için yazdığı resimli çocuk kitaplarını duyarlık eğitimi bağlamında karşılaştırarak inceleyip değerlendirmektir. Bu amaçla Sara Şahinkanat'ın "*Üç Kedi Bir Dilek*", "*Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan*?", "*Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor*" adlı kitaplarıyla Peter Reynolds'un "*Nokta*", "*Mış Gibi Yapmak*", "*Kalbinin Sesi*" adlı kitaplar betimsel olarak çözümlenerek karşılaştırılacaktır. Duyarlık konularının belirlenmesinde ve gruplandırılmasında Canan Aslan'ın (2016) oluşturduğu kategori dikkate alınarak içerik analizi yapılmış ve sonuçta incelenen kitapların evrensel birçok konuda çocuğun duyarlı olmasına katkı sağlayacak nitelikte olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Sara Şahinkanat, Peter Reynolds, karşılaştırmalı edebiyat

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi

Manzumdan Mensura Farsçadan Türkçeye Mesnevi Tercümeleri

Ömer Gök[*]

Tercüme faaliyetleri, farklı toplumların birbirlerini tanımasına imkân vermesi; kültür ve edebî birikimlerini birbirlerine aktarması gibi konularda büyük bir paya sahiptir. Türk edebiyatı tarihine bakıldığında tercüme faaliyetlerinin çok önemli bir yeri işgal ettiği görülmektedir. Tercüme faaliyetleri incelendiğinde ise en fazla etkileşimin Fars edebiyatı ile olduğu anlaşılmaktadır. Fars edebiyatından tercümeler Selçuklu ve Beylikler döneminde görülse de özellikle Osmanlılar döneminde Fars edebiyatından yapılan çeviriler bu alanda önemli bir yer tutmaktadır. Türk edebiyatı tarihi incelendiğinde bilhassa Osmanlılar devrinde Arapça ve Farsçadan Türkçeye tercüme yoluyla kazandırılan pek çok edebî esere tesadüf edilmektedir. Söz konusu tercüme eserler arasında ise mesneviler epeyce yekûn tutmaktadır. Türk edebiyatında mesnevi tercümeleri ele alındığında *Leylâ ile Mecnûn, Hüsrev ü Şîrîn, Varka vü Gülşâh, Şeh-nâme, Heft Peyker*, *İskender-nâme, Câmasb-nâme* ve *Celâl ü Cemâl* gibi eserlerin mensur tercümeleriyle karşılaşılmaktadır. Bu bildiride tercüme mesnevilerle ilgili genel bilgilendirme yapılması, özellikle Farsça kökenli mensur tercümelerin gelenek içerisinde kapladığı alanın ele alınması planlanmaktadır. Bu çalışma ile karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında Türk edebiyatının tarihî birikiminden hareketle özelde Türk-Fars edebî ilişkileri ile Türkçe-Farsça dil ilişkileri somut örnekler üzerinden yorumlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca kaynak eseri manzum olarak yazılmış edebî bir metnin farklı bir dile mensur olarak tercüme edilmesinin altında yatan sebeplere kısaca temas edilecektir. Çalışmanın bu yönüyle hem Türk edebiyatı hem İran edebiyatı hem de karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına katkı sunması umulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Fars edebiyatı, Türk edebiyatı, mesnevi, halk hikâyesi, mensur tercümeler

[*] Dr.,Türk Dil Kurumu

Nilüfer Kuyaş'ın Adadaki Ev ve Franz Kafka'nın Dönüşüm Yapıtlarındaki Böcek Metaforu

Rabia Demir Eşrefoğlu[*]

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan bir vasıtadır ve iletişim bazen sade veya yalın olarak adlandırabileceğimiz bir anlatımla sağlanırken bazen sanatlı veya metaforik bir anlatımla sağlanır. Metaforlar, yazarlar tarafından eserlerinde bilinçli olarak başvurulan öğelerden biridir. Daha güzel ve etkili konuşabilmek ve yazabilmek amacıyla başvurulan metafor kullanımları özellikle edebiyat alanına zengin bir malzeme sunmaktadır. Yapılan okumalarda, genel olarak tüm söz sanatlarında, özelde ise metaforik anlatımlarda yazarın verdiği mesajı anlamlandırabilmek gerekir. Eserlerde kullanılan dili anlamaya yönelik çalışmalar edebiyatta özellikle dilbilim ve üslup çalışmalarının artmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

Edebiyatta başvurulan bu metafor kullanımına örnek olarak Franz Kafka'nın *Dönüşüm* ve Nilüfer Kuyaş'ın *Adadaki Ev* adlı eserleri verilebilir. Karşılaştırmalı edebiyat bilimi çerçevesinde Nilüfer Kuyaş'ın *Adadaki Ev* romanı ile Alman edebiyatından Franz Kafka'nın *Dönüşüm* romanının analitik olarak metne bağlı kalınarak karşılaştırılması yapılan bu çalışmada, her iki yazarın da böcek metaforunu kendi düşüncelerini yaratmada birer unsur olarak kullandıkları görülmüştür. Çalışmamızın inceleme alanını oluşturan bu iki eserdeki ana karakterlerin, gerek fiziksel dönüşümleri gerekse yatak örtüsünün aralığından çıkmış olan böceğin yarattığı duygusal gelgitleri mevcut düzene bir başkaldırı olarak yorumlanabilir. Esra ve Gregor ana karakterlerinin toplumun ve kendi ailelerinin desteklediği düzene karşı gelmeye çalışan, bu düzene başkaldırışları ve düzenden kopuşları, bulundukları ortamlara yabancılaşmaları ve yalnızlaşmaları nedeniyle paralellik gösteren bu iki eserde, sonunda sisteme uyum sağlamaları ve başkaldırışlarına devam etmeleri noktasında farklılaştıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Metafor, Nilüfer Kuyaş, Franz Kafka, Adadaki Ev, Dönüşüm

[*] Öğr. Gör., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Kore ve Türk Atasözlerinde Kadın ve Erkek Kavramlarının Kültürel Açıdan İncelenmesi

Sude Nur Parıltı[*] Dr. Nihan Karakuş Harmancı

Atasözleri, "uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbımesel." olarak TDK'de tanımlanmıştır. Atasözleri milli özelliğe sahiptir ve nesilden nesile aktarılır. Atasözleri doğduğu toplumun tarihi, ortak tecrübeleri, inancı, gelenek ve kültürü hakkında bilgi edinmemizi sağlar. Toplumun ortak bilincini gösteren atasözleri sosyal yaşamın her alanını kapsar. Kadın ve erkek kavramı; onların sosyal hayatları, nasıl yaşamaları gerektiği, karakterleri, aile ve toplum hayatındaki yerleri ile ilgili Korece ve Türkçe birçok atasözü bulunmaktadır.

Altay dil teorisine göre Moğolca, Türkçe, Korece ve Mançu-Tunguzca dilleri akrabadır. Bu dilsel akrabalık ilişkileri kültürel birlikteliğin en temel unsudur. Bu ilişki bağlamında sözlü edebiyatın önemli türlerinden olan atasözleri, bu toplumların sosyal yaşamları hakkında bilgi sahibi olmanın en doğal yoludur. Kore ve Türk toplumlarının nesilden nesile aktarılmış önemli dil kültür miraslarından atasözlerinin kadın ve erkeğin toplumdaki yerine bakışı bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak çalışmada, geçmişten beri ilişkileri olan Kore ve Türk toplumlarının atasözlerindeki kadın ve erkek kavramlarını inceleyerek iki toplumun sosyal ve kültürel yaşamları hakkında bilgi edinmek ve ortak noktalarını araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmanın yöntemi olarak kadın ve erkeği konu alan Korece atasözleri ve Türkçe atasözleri seçilmiş; bu atasözleri kadın ve erkeğin sosyal hayatı, evlilik ve aile hayatı, karakter özellikleri gibi farklı kategorilere ayrılmıştır. Bu şekilde kategorize edilen atasözleri, incelenirken konuları açısından benzer olanlar aynı başlıklar altında incelenmiş ve bu başlıklar doğrultusunda kültürel çıkarımlar yapılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise kadın ve erkek kavramlarının Kore ve Türk kültüründeki yeri incelenmiş, toplumların kadın ve erkeğe bakış açılarındaki ortak yönler açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kore Atasözleri, Türk Atasözleri, Dil-Kültür, Sosyal Yaşam

[*] Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi- Doktor Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Semîra ‘Azzâm’ın “Nasîb” ve Nezihe Meriç’in “Keklik Türküsü” Öykülerinde Kadın İmgesinin Karşılaştırılması

Ayşe Söylemez*

Farklı milletlerin edebi eserlerinin benzerliği veya farklılıklarını ortaya koymak, eserleri çeşitli açılardan tahlil etmek karşılaştırmalı edebiyat disiplinin temel prensibidir. Kültürlerin birbiri hakkında bilgi sahibi olmasının amaçlandığı disiplin, edebiyatlar arası etkileşime hız kazandırmakta, dilde yeni alanlara, farklı bakış açılarına kapı aralamaktadır.

1950’li yıllarda ilk eserlerini veren Semîra ‘Azzâm ve Nezihe Meriç Arap ve Türk edebiyatında öyküleriyle öne çıkan ve her ikisi de kadın imgesine ağırlık veren iki yazardır. Her iki yazar da kadın bakış açısını eserlerinin çoğuna yansıtmış, günlük hayatın içinde sıklıkla rastlanan kadın karakterlere, yaşadıkları problemlere, toplumsal değişim karşısındaki tavırlarına, geleneğin tercihlerini etkileme biçimlerine eğilmişlerdir. İki yazarın eserlerinde modern dönemin edebi yansımaları görülmekle birlikte feminizmin etkisi de belirgindir.

Bu çalışmada farklı ülkelerde aynı dönemde yaşamış, ayrı dilde eserler vermiş, farklı iki kültürün izlerini eserlerine yansıtmış iki yazarı aynı noktada bir araya getiren konu olması hasebiyle kadın imgesi incelenecektir. Semîra ‘Azzâm’ın “Nasîb” ve Nezihe Meriç’in “Keklik Türküsü” öykülerinde benzer konular farklı anlatım biçimleriyle ele alınmıştır. Eserlerinde modern edebi bir tür olan öykünün daha görünür olduğu, yeni tema ve konuların işlendiği bir dönemde hem ‘Azzâm hem de Meriç kadın konusu üzerinde durarak ses getirmiştir. Kadına dayatılan toplumsal önyargılara öykü karakterleri aracılığıyla bir tavır takınmış ve sorgulayıcı bir dil kullanmışlardır. Bu manada iki yazar benzerlik gösterse de gerçekliği eserlerinde farklı edebi akımların tesiri altında sunarak birbirlerinden ayrılmışlardır.

Ele alınan öykülerde kültürel ve toplumsal yaşantının edebi söyleme yansıması, yazarlar arasında benzerlikler ve farklılıkların ortaya konması amaçlanmaktadır. Araştırmada seçilen öykülerde her iki yazarın, farklı tarihsel süreçlerden geçmelerine rağmen, dönemlerinin ortak problemlerine bakış açıları ortaya konacaktır.

Anahtar Sözcükler: Arap Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Kadın, Toplumsal değerler, Edebiyat

* Doktora Öğrencisi, aysegulaltunhan@gmail.com

Yeniden Yazım mı Yeni Baskı mı: Kemal Ahmet'in Sokakta Harp Var Romanının Baskılarının Karşılaştırılması

Barış Berhem Acar*

1930'lu yılların sanat ve edebiyat dünyası incelendiğinde bazı edebî yönelimlerin ve isimlerin yayın faaliyetine yön verdikleri görülür. Özellikle yeni kurulan Cumhuriyet'in inşasının hız kazandığı bu yıllarda topluma yön vermeye çalışan bir edebiyat anlayışının hâkim olduğu söylenebilir. Ancak eserleriyle edebiyat dünyasını elde tutan isimlerin dışında edebî üretimde bulunan yazarlar da vardır. Az sayıda ya da popüler metinler yazmaları sebebiyle edebiyat tarihlerinde birer cümleyle geçiştirilen bu isimlerin dönemin edebiyatçıları üzerinde etkisi olduğu ifade edilmelidir. Bahsi geçen edebiyatçılardan birisi de Kemal Ahmet'tir. 30 yıllık kısa ömründe gazeteciliğin yanında roman ve hikâye denemesi de bulunan Kemal Ahmet, az sayıda eserine rağmen başta Nazım Hikmet ve Suat Derviş olmak üzere dönemin önemli isimlerini etkilemiştir. Nazım Hikmet'in hakkında şiir yazdığı, Suat Derviş'in ise vefatından sonra onu öven bir yazı kaleme aldığı Kemal Ahmet'in tek romanı *Sokakta Harp Var* 1932 yılında ilk baskısını yapmıştır. İkinci baskısı ise yazarın 1934 yılındaki ölümünden sonra 1970 yılında gerçekleşir. Ancak bu baskı, romanın yazarın hayattayken yapılan tek baskısından oldukça farklıdır. İkinci baskısı, ilk baskıyı adeta yeniden yazmıştır. Bu baskıda romandaki bazı bölümlerin değiştirildiği, bazı bölümlerin ise ya çıkarıldığı ya da özet geçildiği görülmektedir. Romanın sonraki baskılarında 1932 yılındaki hâlinin örnek alındığı görülür. Bu sebeple, 1970 baskısının bu kadar farklı olması dikkate değerdir. Bu bildiride öncelikle Kemal Ahmet'in kısa hayatından, edebiyatçıların onun hakkındaki görüşlerinden bahsedilerek yazarın hak ettiği ama göz ardı edilen kıymeti ifade edilecek sonrasında iki baskı arasındaki farklar ortaya konacaktır. Özellikle ilk baskıda yer alan ve 1930'ların siyasi atmosferi düşünülünce faşizmin yükselişte olduğu yıllarda yazılan Hitler ve Mussolini ile ilgili kısımların ikinci baskıda yer almadığı, betimlemelerin farklılaştığı ve anlatıcının muhatabıyla iletişime geçtiği ve yorum yaptığı kısımların atlandığı vurgulanacaktır. Buradan yola çıkarak edebî dönüşüm ve siyasi konjonktüre göre ikinci baskının yeniden yazım teorilerine uygun olarak değerlendirilmesi gerektiği iki baskının karşılaştırılması üzerinden gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kemal Ahmet, yeniden yazım, baskı ve Türk romanı

* Arş. Gör., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, barisberhemacar@gmail.com

Kıbrıs Türk ve Rum Edebiyatlarında Ortak Bir Destan: Hasan Bulliler

Ahmet Yıkık[*]

Bu çalışmada, Kıbrıs'ta 19. yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılın ilk yarısında manzum olarak icra edilen ve hem Türk hem de Rum halkı arasında çok sevilen anlatı türlerinden biri olan "destan" üzerinde durulucaktır. Değinilen devirde önce sözlü olarak söylenen ve ardından yazıya geçirilen çeşitli destanlar, Kıbrıs'ın Osmanlıların hâkimiyetinden çıkarak Birleşik Krallık yönetimine bırakıldığı dönemi (1878-1960) araştırmaya olanak sunan tarihî belge niteliği taşırlar. Aynı zamanda, Kıbrıslı Rum ve Türk geleneksel şair/ozan/hikâye anlatıcıları arasındaki etkileşime ışık tutarlar. Dolayısıyla, karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına malzeme sunarlar. Nitekim önce Kıbrıslı Rum edebiyatında -Rumca olarak- sözlü ve yazılı biçimde varlığı tespit edilen *Hasan Bulliler Destanı*, daha sonra Kıbrıslı Türk destan anlatıcıları ve şairler tarafından Türkçe olarak söylenmiş ve yazılmıştır. *Hasan Bulliler* destanlarında, İngiliz otoritesiyle ters düşerek dağa çıkan Kıbrıslı Türk eşkiya kardeşlerin maceraları anlatılır. Çalışmamızda, karşılaştırmalı edebiyat çerçevesinde, sosyolojik bir yaklaşımla *Hasan Bulliler Destanı* Türkçe ve Rumca varyasyonları birlikte ele alınarak analiz edilecektir. Bunun yanı sıra, *Hasan Bulliler Destanı* üzerinden adadaki Türk ve Rum edebiyatlarındaki destan geleneğinin söz konusu dönemdeki başlıca yapısal özellikleri ortaya konacaktır.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı Edebiyat, Kıbrıs Türk Edebiyatı, Kıbrıs Rum Edebiyatı, Sosyolojik Yaklaşım, Destan, *Hasan Bulliler Destanı*

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Türkoloji ve Ortadoğu Çalışmaları Bölümü, University of Cyprus, yikik.ahmet@ucy.ac.cy

“Saraydan Sürgüne” ile “Sürgün Sultan” Romanlarında Osmanlı Hanedanı’nın Sürgün Hikâyesi

Banu Altınova

3 Mart 1924 tarihinde Meclisin çıkarttığı bir kanunla Osmanlı hanedanı, vatandaşlıktan ihraç edilerek sınır dışı edilmişler ve yurt dışında yaşamak zorunda kalmışlardı. Yurt dışına gönderilen bu aileye mensup insanların hayatı edebî eserlere konu olmuştur. Bunlardan biri; Osmanlı hanedanından V. Murad’ın torunu Kenize Mourad’ın, annesi Selma Sultan’ın hayatını anlattığı “Saraydan Sürgüne” adlı romandır. Eser, 2002 yılında yayımlanır. Bu romanda yazar, annesi Selma Sultan’ın Osmanlı sarayında başlayıp sürgünde devam eden hayat öyküsünü anlatır. Bir diğeri ise Zekeriya Yıldız’ın, Sultan Vahdeddin’in sürgün yıllarını anlattığı “Sürgün Sultan”dır. Roman 2012 yılında yayımlanır.
Bu çalışmada, adı geçen romanlar Osmanlı hanedanının sürgün olayını ele almaları açısından karşılaştırılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Sürgün, Sürgün Edebiyatı, Osmanlı Hanedanı, Yurt dışı

Ayşen Işık'ın Kör Dövüşü Adlı Öykü Kitabında Kullanılan Nesnelerin Dil ve Cinsiyet Bağlamında Söylem bilimsel Çözümlemesi

Berfu Çelebi*

Söylemin ana çıkış kaynağı sosyal bağlamdır dolayısıyla sosyal dilbilimin içinde barındırdığı dil ve cinsiyet kavramları psikoloji, sosyoloji, antropoloji, felsefe, medya ve eğitim gibi alanları kapsar. Özellikle yazılı ve sözlü dil değerlendirildiğinde dil içinde kullanılan çok fazla alternatif kodun mevcudiyet gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu kapsamda özellikle toplumsal cinsiyet odağında incelemeye alınan birçok yazılı ve sözlü anlatımların anlama ve ifade edilebilirlik biçimleri ancak dil bilgisel cinsiyet kodlarının çözümlenip anlamlandırılmasıyla düzenlenebilir bir yapıya kavuşur. Kör Dövüşü Ayşen Işık'ın ilk öykü kitabıdır ve içerisinde 15 farklı öykü yer almakla birlikte her bir öykü toplumsal yaşamın yapılandırılması noktasında dil ve cinsiyet kavramlarının işlevselliğini yansıtır. Yazar öykülerinde kadın, erkek ve toplumla olan çatışma alanlarına değinmiştir. Bahsedilen çatışma alanları kadın ve erkeğin kimliklerinden kaynaklanan farklı kalıp yargılarını bazı hareket ve kavramlardaki göstergebilimsel unsurların analiz edilmesiyle anlaşılır ve görünür kılmıştır. Ayrıca öykülerde yer alan bazı nesneler, toplumda var olan cinsiyetler arası otoriteyi yazarın dilsel kullanımı ile hissettirerek iktidar ve egemenlik formlarının cinsiyetçi bağlamda ortaya çıkışını desteklemektedir. Böylelikle bu çalışma aynı zamanda nesneler aracılığıyla pekiştirilen kadın erkek rollerini açığa çıkararak kadın erkek tiplemelerinin bu roller üzerinden yansıtılma biçimlerini de ortaya koymaktadır. Çalışmanın pratiğine ek olarak temelde nesneler aracılığıyla anlambilim kavramından yola çıkılarak toplumsal cinsiyet bağlamında literatüre katkıda bulunmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda, adı geçen çalışmada söylem bilimsel inceleme tekniklerinden yararlanılarak Ayşen Işık'ın Kör Dövüşü adlı öykü kitabında kullanılan nesnelerin dil ve cinsiyet bağlamında çözümlenmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak, elde edilen bulgular toplumsal cinsiyet çerçevesinde sentezlenerek özellikle nesneler üzerinden şekillenen ve cinsiyetçi söylemler barındıran kadın ve erkeğin ifade edilmiş imgelerinde yer alan cinsiyetçi bakış açıları saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Söylembilim, Kadın Erkek Rolleri, Göstergebilim, Dil ve Cinsiyet, Toplumsal Yapı

* Arş. Gör., Doğu Akdeniz Üniversitesi, berfu.celebi@emu.edu.tr

Hélène Cixous'un Poetik Evreni- "Yabani Bir Kadının Düşleri- İlkel Sahneler" ve "Babamın Mektupları" adlı eserlerinin Karşılaştırmalı Okuması

Esra Başak Aydınalp*

1975 yılında "Medusa'nın Kahkahası" ve "Yeni Doğmuş Kadın" adlı eserleriyle geliştirdiği dişil yazı kavramı ile ön plana çıkan Hélène Cixous'da poetika her zaman için hayranlık uyandıran bir yazınsal öneme sahiptir. 1996 yılında kendisi ile yapılan bir söyleşide Cixous hiçbir kuramın şiirsel bir metne ilham veremeyeceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda Cixous kendi yazınında poetika için kapıyı ardına kadar açık bırakır. Cixous'un şiirsel yazını kadın figürlerle doludur. (Dora, Illa, Ananké, Promethea vb.) Bu figürlerin her biri dünya ile uyum içinde olmanın ötesinde tüm kategori ve kuramsallıktan uzaktır. Ataerkil olumsallığı aşan bu dişil yazı formu yaşamla ve bedensel olanla bağlantılıdır. Bu poetika Cixous'da rasyonel, eril ve logosantrik teorinin dille olan bağıntısında yarattığı ölüm hissine karşı bir meydan okumadır. Cixous dişil olanın diğer bir deyişle yaşamın tarafındadır. Poetika kelimeler ve göstergelerden ibaret değildir, sembolleştirmenin bir yoludur ve bu onda dil aracılığıyla yeni konuşma ve yazma biçimlerinin ve dişil olanı görmenin, duymanın, tatmanın ve dokunmanın yeni olanaklarına yol açar. Cixous'un poetik yazını düşsel, mitsel, kurgusal ve otobiyografik öğelerle bezenmiştir. Poetika onun için, yasanın düzenini ve kapsamını elinden alan, adeta yasayı kesintiye uğratan ve onu günlük yaşamın içinde olduğu şeye indirgeyen dişil mitlerle dolu bir arenadır. Bu nedenle Cixous'un poetik evreni düşlerden beslenir. Bu çalışmada Hélène Cixous'un poetik evreninin yaşamının ilk yıllarındaki otobiyografik unsurları kaleme aldığı "Yabani Kadının Düşleri" adlı eseriyle baba yitiminin yazarı yazıya nasıl yakınlaştırdığı ve kurgusal düzlemde yarattığı baba imgesinin "Babamın Mektupları" adlı eseriyle onu okuma ve yazma edimine nasıl yaklaştırdığının izleri aranacak ve iki eserin karşılaştırmalı okuması yapılacaktır. Hélène Cixous yazınında poetik unsurların kaynağı yalnızca düşler değil, bilinçdışı öğeler, kurgusallığı aşan imgeler ve simgesel dönemde yitirilmiş babanın imgesel dönemde yazı, edebiyat ve dille yeniden bulunması arayışıdır.

Anahtar Sözcükler: Dişil Yazı, Poetik Evren, Karşılaştırmalı Edebiyat, Babamın Mektupları, Yabani Kadının Düşleri

* Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi/ Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, esrabasakaydinalp@gmail.com

Klasik Türk Şiirinde Mazmûnlar ve Göstergebilim

Halil Kızıltoprak*

Mazmûnlar, klasik Türk şiirinin anlam dünyasının teşekkül etmesinde önemli bir yere sahiptir. Arapça zımn kökünden türeyen *mazmûn*; kastedilen asıl mana, kavram, anlam, meal, mefhum demektir. Klasik şiir geleneğinde mazmûn, terimsel anlamı yönüyle birbirinden farklı tanımlamalarla izah edilmeye çalışılmıştır. Mazmûn; klişeleşmiş söz, asıl manayı çağrıştıran kavram, teşbih ve istiare gibi sanatlar yoluyla asıl manayı dolaylı olarak anlatan güzel söz vb. şekillerde açıklanmıştır. Eski şiir geleneğimizde sevgilinin güzellik unsurları şairler tarafından mazmûnlar aracılığıyla anlatılmıştır. Bu bağlamda sevgilinin boyu, serviye; yüzü, güneşe; kaşları, yaya; kirpikleri, oka; çene çukuru, kuyuya; ağzı, goncaya; dişi, inciye teşbih edilmiştir.

Göstergebilim, son yıllarda klasik şiir metinlerinin incelenmesinde kullanılan çağdaş tahlil yöntemlerinden biridir. Bu tahlil yönteminde edebî metin, yüzey ve derin yapı olmak üzere iki tabakada incelenir. Göstergebilime göre yüzey yapı; metnin dil, biçim ve ahenk unsurlarından oluşur. Derin yapı ise metnin muhtevası ile ilgilidir. Göstergebilim açısından metnin derin yapısı yani anlamsal yönü; *gösterge, gösteren* ve *gösterilen* kavramları üzerinden incelenir. Gösterge, bir şeyin varlığını gösteren işarettir. Gösteren, bir duygu ve düşünceyi dile getirmede kullanılan kelime ya da kelime grubudur. Gösterilen, gösterenin kast ettiği mana veya zihne iletilmek istenen kavramdır. Klasik şiir geleneğimizde sevgili, birçok şairin şiirinde serv-i hırâmân olarak anılır. Serv-i hırâmân mazmûnu göstergebilim zaviyesinden değerlendirildiğinde sevgili, gösterge; serv-i hırâmân, gösteren; nazlı nazlı salınan selvi, gösterilen olarak yorumlanabilir.

Bu çalışmada, klasik Türk şiirinin farklı dönemlerinden seçilen şiir örnekleri üzerinden mazmûnlar ele alınmıştır. Ele alınan mazmûnlar, göstergebilim tahlil yönteminin gösterge-gösteren-gösterilen kavramları açısından incelenmiştir. Böylelikle, kadim şiir geleneğimizin anlam dünyasının teşekkülünde önemli bir unsur olan mazmûn kavramı ile göstergebilim tahlil yönteminin gösterge-gösteren-gösterilen kavramları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Göstergebilim, Gösterge, Gösteren, Gösterilen, Mazmûn

* Doktora Öğrencisi, Dicle Üniversitesi

Tanzimat Döneminde Eğitim Kurumlarında Farsça Ve Ahmed Kemal Paşa'nın Farsça Öğretimine Katkısı

Fatma Erten*

Kadim bir dil olan Farsça, Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte dilimizi ve edebiyatımızı önemli ölçüde etkilemeye başlamıştır. Farsçanın dilimize etkisi Selçuklu Dönemi'nde başlamış olup XIV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kullanımı artmıştır. Osmanlı Devleti'nin temel eğitim kurumları olan medreselerde Arapça ile beraber Farsçanın da okutulması ilmi ve edebi çevrelerde bu dilin öğrenilmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Aynı dönemde Farsça öğretimini kolaylaştırmak amacıyla dil bilgisi ve okuma kitapları yazılmaya başlamıştır.

Tanzimat Dönemi'nde birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da yenileşme ve modernleşme anlamında büyük bir değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Dönemin yenilikçi ve idealist bürokratlarından olan Ahmed Kemal Paşa, bu dönemde eğitimde gerçekleştirilen modernleşme sürecinin önemli aktörlerinden biridir. Ahmed Kemal Paşa tarafından açılan ve yaygınlaştırılan rüşdiye mekteplerinde "usûl-i cedîd" denilen yeni bir yöntem uygulanmış, bu okullar Osmanlı İmparatorluğu'nda modern okulların ilk örneklerinden olmuştur. Rüşdiye mekteplerinin müfredatlarına Farsça derslerinin konulmasını sağlayan Kemal Paşa, Farsça öğretimine yönelik yazdığı iki önemli eserle de bu dilin öğretimine katkıda bulunmuştur. Bu eserlerin ilki, okullarda ders kitabı olarak kullanılan *Fârisî Tekellüm Risâlesi*'dir. Eser, kısa sürede Farsça konuşabilmeyi sağlama amacına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Ahmed Kemal Paşa'nın bir diğer önemli eseri *Tâlimü'l- Fârisî'*dir. O dönemde Mekâtib-i Umûmiye Nâzırı olan Ahmed Kemal Paşa'nın bu eseri rüşdiye mektepleri için hazırlanmış bir risaledir. Eser Farsça öğretimine mahsus bir dilbilgisi kitabı niteliğindedir. Ahmed Kemal Paşa'nın rüşdiye mekteplerinde Farsça dersleri verdiği de dikkate alındığında bu eserlerin "usûl-i cedîd" yöntemi ile Farsça öğretimine büyük katkılar sağladığı görülmektedir. Dolayısıyla çalışmamız Tanzimat Dönemi eğitiminde Farsça'nın rolünü ve Ahmed Kemal Paşa'nın Farsça öğretimine yaptığı katkıları ortaya koymayı amaçlamıştır.

Anahtar Sözcükler: Farsça öğretimi, Ahmed Kemal Paşa, Tanzimat Dönemi, Fârisî Tekellüm Risâlesi, Tâlimü'l- Fârisî.

* Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, fatmaerten@karabuk.edu.tr

Nevizade Atayi'nin "Haft Han" Mesnevisindeki Dil Üslubu

Lale Hidayet Kızı Paşayeva*

Azerbaycan'ın büyük söz ustası Nizâmî Gencevi'nin edebiyata kazandırdığı "Hamsa", birçok şairin sempatisini kazanmıştır. Bu açıdan bakıldığında, büyük şairden sonra bir takım "Hamsa" ortaya çıkmıştır. Şairin ünü Türk dünyasında yaygındır. Bu nedenle birçok Osmanlı şairi de Nizâmî Gencevi'nin eserlerinden yararlanarak şiirler yazmıştır. 17. yüzyıl Osmanlı edebiyatının yetenekli şairlerinden Navizadeh Atayi de bu dizide yer almaktadır.

Şairler, klasik dönemin ağırlığına ve taleplerine uygun olarak, eserlerini diğer Doğu ülkelerinde daha yaygın hale getirmek için ya Farsça ve Arapça yazmışlar ya da bu dillerden kelimeler kullanarak tekerlemeler oluşturmuşlardır. Navizade Atayi de Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği için bu üslubu "Haft han"da kullanmış, mesnevisini geniş çapta yaymış ve Türk ruhunu muhafaza etmiştir.. Böylece şairin dili zor olsa da birçok Türk milletine ait atasözleri ve kıssaları eserine dahil etmiştir.

Bunlardan birine örnek olarak "Haft Han"daki "Aşık destanının sonu ve aşık olamaması" bölümüne bir göz atalım:

Taşmasa ab bahrı bulmaz imiş
Su bulanmayıcak turulmaz imiş
(Eğer su taşmazsa denizi bulmazmış, bulmadıkça durulmazmış.)

Örneğin şair burada şiirine Arapça ve Farsça ab-su ve bahr-deniz kelimeleri ile başlar ve nazımını Türk dünyasına ait atasözleri ile bitirir. Türk dünyası insanları arasında sıklıkla kullanılan bu atasözünün gerçek anlamı, bir olaya çözüm bulmak için önce taşları sallamak ve hareket ettirmek gerektiğidir. Atayı'nın "Haft han"ı Türk diline ve halkına ait çok sayıda bu tür ifadeleri içermektedir.

Anahtar Sözcükler: Atayi, "Haft han", atasözleri ve kıssalar, dil üslubu

* Araştırmacı, lalepashayeva1989@gmail.com

Bûsîrî'nin *Kasidetü'l- bürde'*si ile Arif Nihat Asya'nın *Naat* Şiiri Üzerine Tematik Bir Karşılaştırma

Mehmet Şahin Yavuzer*

Memlükler döneminin ünlü şairlerinden olan Bûsîrî'nin, Hz. Peygamber'in methi üzerine kaleme aldığı *Kasidetü'l- bürde* adlı şiiri sadece ait olduğu topluma değil, diğer Müslüman toplumlara da Hz. Peygamber'e yaklaşma bağlamında ışık tutar. 160 beyitten oluşan bu kaside, özellikle kaleme alınmasına sebep olan hikâyesiyle de ün kazanır. İslam coğrafyasının her bir tarafında değer gören bu kaside düğün, sünnet, mübarek gün, bayram ve cenaze gibi birçok önemli günde okunan nadir eserler arasındadır. Özellikle kasidenin yazılmasına sebep olan hikâyeden ötürü, hastaların şifa bulması amacıyla okunur. Dil ve edebiyat alanında geniş birikime sahip olan Bûsîrî, kasidesini ince bir lirizme dayandırır. Hz. Peygamber'in doğduğu zaman, Kur'an'ın hikmet ve faziletleri, Mi'rac, Hz. Peygamber'e iltica, mağfiret ve şefaat talebinden oluşan birçok bölüm bulunur. Kasîdenin genel içeriğinde Hz. Peygamber'e övgü teması ağır basar. Peygamber, bir kurtarıcı, sığınılacak liman, Allah'ın Hz. Peygamber'e duyduğu muhabbet başlıca temalardandır. Memlükler döneminde yazılan bu kaside, Türklere de yansımış birçok dini gün ve gece de okunmuştur. Türk edebiyatında Allah'ı ve Hz. Peygamber'i konu alan birçok esere doğrudan veya dolaylı ilham kaynağı olmuştur. Çalışmamızda 1200 ile 1300 yılları arasında yaşayan ve eserini kaleme alan Bûsîrî'nin kasidesi ile milli ve dini kaynakları referans alarak eserlerini kâğıda aktaran arif Nihat Asya'nın *Naat*'ı (1967) Hz. Peygamber'e yaklaşım konusunda karşılaştırılacaktır. "Bayrak Şairi" adıyla Türk edebiyatı sahasında bilinen şairin İslam dinine yönelik bağın kalemine yansıdığı görülür. Şairin peygamber sevgisi ve özlemi *Naat* adlı şiirinde vücut bulmuş, edebiyatımızdaki önemli naatların başında gelmektedir. *Naat* şiirinde, Hz. Peygamber'in doğumu, gençliği, yaşadıkları, dönemin İslam tarihi, sahabe ve halifelerin vaziyetleri, Hz. Peygamber'le müsemma olmuş sembol ve olaylar, şiirde ağırlıklı olarak yer alır. Dönemler arasındaki Hz. Peygamber için ortaya konulan duygu ve düşünceler arasındaki benzerlik ve farklılıklar, Hz. Peygamber'i anma ve anlama konusunda farklı bir bakış sunacaktır.

Anahtar Sözcükler: Memlükler, Bûsîrî, Kasidetü'l- bürde, Arif Nihat Asya, Naat

* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı

Senden Sana Bir Gaza: "Sûfi Şiirlerde Nefsle Yapılan Mücâhede"

Murat Ayar*

Dünya tarihinin en eski vakıalarından biri de savaştır. İnsanın yaratılışından itibaren kendi cinsi ve doğaya karşı yürüttüğü bu motivasyonun art planında kendi öz varlığını koruma bilinci yatmaktadır. Çeşitli nedenlere dayandırılabilecek bu olgunun gözler önüne serilmesine yönelik çokça manzum ve mensur eserler kaleme alınmıştır. Bu eserlerin tamamına yakınında savaş, insanın hem-cinsi ve doğaya karşı yürüttüğü mücadeleye sahne olurken tasavvufî edebiyatın telif edildiği çalışmalarda bu kavram *nefs* ile yapılan mücâhedeye atıfta bulunur. Tasavvufun farklı dönem şairlerinin oluşturduğu manzum formlarda kişinin nefsiyle olan bu savaşının serencamının aktarımı çalışmanın temel amacıdır. Metinlerin karşılaştırmalı olarak tetkiki, semantik olarak ulaştıkları sonuçlar ve bu alan için kullandıkları tasannu becerileri bildirinin yöntem yönüdür. Elde edilen veriler ışığında insan ve nefs kavramı, nefsle yapılan mücadelede dikkat edilmesi gerekenler, nefsin bu savaştaki hileleri ve benzetildiği unsurlar; dikkatlere sonuç olarak sunulacaktır. Çokça disiplinin genelde mensur eserlerle yoğunlaştığı böylesi bir konuyu mutasavvıf şairlerin çoğu zaman nazma çekmeleri konunun önemini ve değerini bir kat daha artırmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tasavvuf Edebiyatı, Sufi, Nefis, mensur, manzum

* MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (mail) ayarrmuratt@gmail.com

Doğu-Batı, Tabiat-Medeniyet, Eril-Dişil Gerilimi Ekseninde "Şadan'ın Gevezelikleri"

Mert Tutucu*

Halid Ziya Uşaklıgil'in *Bir Şi'r-i Hayal* adlı eseri ilk kez 1914 yılında yayımlanır. Eserin yeni harflerle baskısı ise 1943 yılında yapılır. On altı hikâyeden oluşan eserin ilk altı hikâyesi iki yıllık Avrupa seyahatinden dönen ve anlatıcı tarafından Erenköy'deki evinde ziyaret edilen Şadan'ın ağzından anlatıldığı için söz konusu hikâyeler "Şadan'ın Gevezelikleri" üst başlığını taşır. Bu hikâyeler sırasıyla şöyledir: "Bir Şi'r-i Hayal", "Yolda Bir Çiçek", "Bir Küçük Hatıra", "Ormanda Seyran", "Bir Seyahat Sahifesi", "Seyahat Defterinden". Söz konusu hikâyelerde Şadan'ın Batı medeniyetiyle ve Batılı kadınlarla kurduğu ilişkiler ağı, genel bağlamda cinsiyetlendirilmiş mekanlar olarak Doğu-Batı; dar bağlamda ise yine cinsiyet üzerinden tahayyül edilen tabiat-medeniyet ve arzu politikaları ekseninde işleyen eril-dişil gerilimini yansıtır. Şarkiyatçılık tarafından Batı'nın eril, Doğu'nun ise dişil mekân olarak kodlanması; diğer taraftan Osmanlı modernleşmesinde ve söz konusu modernleşme teşebbüsünün yarattığı "yenilgi travması"nın etkisiyle şekillenen Garbiyatçılıkta Doğu'nun ve Batı'nın bazen eril bazen dişil olarak ifade edilmesi, Şadan'ın Batı medeniyetiyle ve Batılı kadınlarla kuracağı ilişkilerin temel zeminini oluşturacaktır.

Bu çalışmada Şadan'ın Batı medeniyetini eril bedende dişil zihinle algıladığı, bu algılayış tarzının bir tezahürü olarak Doğu'nun simgelediği tabiatı dişil, Batı'nın simgelediği medeniyeti eril olarak kurduğu iddia edilecektir. Diğer yandan Batılı kadınlar ile kurduğu ilişkide kendisini bazen yenilmiş eril Doğulu olarak tasvir ettiği ve dişil Batı'ya ram olmayı arzuladığı, bazen ise yenilgiden doğan travmayı aşmak için kendisini Batılı kadınların gözünde bir arzu nesnesi haline getirdiği, böylece Doğu'nun kaybedilmiş erilliğini, Batılı kadınlarla bazen kurduğu bazen kurmayı reddettiği cinsel ilişkilerle yeniden tesis etmeye çalıştığı ileri sürülecektir.

Anahtar Sözcükler: Halid Ziya Uşaklıgil, Şadan'ın Gevezelikleri, oryantalizm, oksidentalizm

* Doktora Öğrencisi, Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, merttutucu94@gmail.com

Bremen Mızıkacıları ile Eşek, Köpek, Kedi ile Horoz Masalının Karşılaştırılması

Metin Çiftçi*

Bu çalışma iki farklı kültüre ait olan iki masalı karşılaştırmalı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında Alman halk kültürü anlatısı olan ve Grimm Kardeşler tarafından derlenen "Bremen Mızıkacıları" ile Bingöl'de yaygın bir şekilde anlatılan "Eşek, Köpek, Kedi ile Horoz" masalları olay örgüsü, şahıs kadrosu ve motif açısından karşılaştırıldı. İki masalın karşılaştırılmasında tespit edilen benzerlikler ve farklılıklar masalın giriş, gelişme ve sonuç bölümleri için ayrı ayrı ele alınmıştır. Masalları karşılaştırmaya geçmeden önce her iki masalın özeti verilmiştir. Sonuç bölümünde ise benzerliklerin ve farklıların sebepleri üzerinde durulmuştur. Masalların her ikisinde de kötülüğü temsil eden "orman" ve bu ormandaki "ev" motifleri vardır. Her iki masalın asıl kahramanları olan hayvanlar; eşek, köpek, kedi ve horoz birer "hayvan" motifi olarak sayılabilir. Bunların yanında evi terk eden bu dört hayvanın yokluk içindeyken bir eve sahip olmaları ise "Kaderin Ters Dönmesi" motifi olarak kabul edilebilir. Ayrıca her iki masalda da hayvanların ormanın içindeki evde bulunan kişileri bir hile ile evden kaçırttığını görmekteyiz. Bu da "aldatma" motifine iyi bir örnek olarak verilebilir.

Anahtar Sözcükler: Masal, Bremen Mızıkacıları, Zazaca, Eşek, Köpek, Kedi ile Horoz Masalı

* Dr, Milli Eğitim Bakanlığı, metinciftci711@gmail.com

XX.Yüzyıl Çin Edebiyatında Rus Edebiyatı Etkisi

Nermin Cahangirova*

Klasik gelenekler temelinde gelişen Çin edebiyatı, 20. yüzyılda devrimci gençlik, yazar ve şairlerin yenilik arayışındaki çabaları sonucunda yeni bir yön almaya başladı. Gergin toplumsal ve siyasal olayların eşlik ettiği bu dönem, edebiyatta yeni akımların ve yeni ilgilerin oluşmasına neden olmuştur. Çeşitli Avrupa dillerini inceleyen yazarlar, Rusça edebi örneklerin yanı sıra Almanca ve İngilizce eserler okuyarak yenilikçi fikirler oluşturdular. Batı edebiyatı ile yanı sıra Rus edebiyatı, Çin edebi düşüncesinin oluşmasında daha önemli bir rol oynamıştır. Birçok Çinli yazara ilham veren ve onların yenilik arayışlarını zenginleştiren Lu Xin, Rus şair ve yazarlarını sadece okumakla kalmamış, aynı zamanda onları çevirerek daha geniş bir kitleye ulaştırmaya da çalışmıştır. N.Gogol, I.Turgenev, F.M. Dostoyevski ve A. Çehov'un eserleri, çok yönlü yaratıcılıkları ve eserlerindeki eleştirel düşüncelerin üstünlüğü nedeniyle birçok yazarda büyük ilgi uyandırmıştır. Çinli genç yazarlar, toplumun temel sorunlarını gündeme getirdikleri ve insan doğasının tüm karmaşıklığını ve kusurlarını bu eserlerde ortaya koydukları için Rus entelijensiyasına kıskançlık ve minnettarlık duymakdaydı.

Lu Sin'e göre Rus edebiyatının derinliği, toplumun alt sınıflarının "sefaletini" yalnızca maddi yoksullukta değil, aynı zamanda manevi yoksullukta da ifade etmesinde yatmaktadır. O dönemde Çin vatandaşlarının durumu da aynıydı. Lu Xin'in uyanmak istemeyen insanları tanımlama biçimi, Rus edebiyatının eleştirel gerçekçiliğine çok benzer.Turgenev'in ideolojik ve sanatsal etkisi, Ba Jin'in çalışmalarında güçlü bir şekilde belirgindi. Bu etki, psikolojide, doğanın tanımlarında ve ayrıca konuşma sanatının dönüşlerinde ve bunlarla ilgili hikaye anlatımında kendini gösterdi.L.N. Tolstoy, M. Gorky ve A. Cehov'nin eserlerinden etkilenen Lao She edebiyatta “küçük bir insan” yaratmayı ve her insanın gizli dünyasını aydınlatmayı öğrendi.

Makalede bahsettiğiniz etkiler somut örneklerle verilmekte ve Çin edebiyatının gelişmesinde başta Rus olmak üzere Batı edebî düşüncesinin etkisi detaylı bir şekilde anlatılmaktadır

Anahtar Sözcükler: Çin edebiyatı, etkileşim, Rus edebiyatı, çeviri, edebi düşünce

*Dr., AMEA, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, nermincahangirova83@gmail.com

Arif Nihat Asya'nın "Naat"I Üzerinden Geleneğin Modernize Edilmesi

Nurullah Çetin*

Arif Nihad Asya'nın "Naat" adlı şiiri klasik Divan edebiyatımızda yaygın bir nazım türü olan naat metinleriyle benzer özelliklere sahip olduğu gibi farklı, yeni özelliklere ve özgün boyutlara da sahip bir şiirdir. Birçok yönden geleneksel naatı yenileştirip değiştirmiştir. Hem şekil özellikleri üzerinde hem de içerikte modern şiir formunda yeni ve farklı bir naat yazmıştır. Hz. Muhammed'in kişiliğini, değerlerini ve dönemini sadece tarihsel dönemiyle sınırlamamış, bunları çağımıza taşıma gayreti içinde olmuştur. Eski Divan şairleri gibi sadece Hz.Muhammed'in hayatını, kişiliğini, yaptığı işleri, diğer bazı özelliklerini ve Hz.Muhammed dönemini vermekle yetinmemiştir. Bunların yanında ayrıca tarihsel olanı güncel ve evrensel olana dönüştürme gayretinde olmuştur. Şairin asıl amacı, günümüzde yaşanan İslamî hayatın yetersizliği ve yanlışlığından dolayı Müslümanların zor ve kötü durumda olmasına çözüm olarak asr-ı saadet dönemi Hz. Muhammed merkezli sahih İslam'a dönmeyi telkin eder. Toplumsal ve bireysel anlamda yeniden diriliş arketipini asr-ı saadet üzerinden verir. Arif Nihad Asya'ya göre içinde bulunduğumuz kötü ve olumsuz hal bilinç halidir. Müslümanların bilinçaltı ve hafızası ise asr-ı saadettir. Olumsuz bilinç, asr-ı saadet bilinçaltına dönmekle ortadan kalkacak ve Müslümanlar yeniden dirilecektir. İslamî Rönesans, asr-ı saadet değerlerine dönmekle, sahih İslam'dan sapmalardan arınmakla mümkün olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Naat, Divan Edebiyatı, Modern Edebiyat, Hz. Muhammed

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, ncetin64@hotmail.com

Evvel Zaman İçinde Erzurum: Puşkin, Tanpınar ve Manguel'in Seyahatnameleri

Seda Çetin*

Çeşitli sebeplerle gezilip görülen yerlerin ve edinilen izlenimlerin sübjektif biçimde yazıya aktarıldığı bir edebî tür olan seyahatname, edebiyatın en eski türlerinden biridir. Başlarda diğer türler arasında yer almış, bu sebeple de müstakil bir eser hüviyetine sahip olacak kadar önemsenmemiş olan bu tür, sömürgecilik yarışının hızlanmaya başladığı 18. yüzyılın ortalarından itibaren önem kazanmaya başlar. Seyahatname türü, şarkiyatçılığın gelişmesine de katkı sağlamış, elde edilen bilgiler neticesinde Batı'da sınırları çizilebilen, gerekli görüldüğü şekilde şekillendirilebilen bir Doğu algısı ve imgesi de bu suretle oluşturulabilmiştir. Dünya siyasetindeki etken konumu sebebiyle Osmanlı toprakları da Batı'nın yakından tanımaya ve tanımlamaya çalıştığı yerler arasındadır. Bu bakış açısıyla bakıldığında yabancı seyyahların uğrak yerlerinden birinin de sınır şehri olması bakımından dikkatleri her daim üzerine çekmiş olan Erzurum olduğu görülür. Osmanlı'nın gerilediği Batı'nın ise sömürgecilik faaliyetlerinde hızlandığı 19. yüzyılda yazılan seyahatnamelerden biri olan Puşkin'in *Erzurum Yolculuğu* isimli eseri şehrin bu yönüne vurgu yapar. 1829'da Osmanlıyla yapılan savaşın sonucu olarak Erzurum'u işgal eden orduda gözlemci olarak yer alan Puşkin, galip bir ordu içinde bulunmasına rağmen şehre ve Türk insanına karşı olabildiğince objektif bir tutum sergiler. Tanpınar'ın ilk kez 1946'da yayımladığı *Beş Şehir*'inde yer alan ve onun farklı zamanlarda gerçekleşmiş üç ayrı seyahatinden izler taşıyan 'Erzurum' bölümü ise yerli ve samimi bir duyuşla tüm felaketlerden geriye kalan yorgun şehre yöneltilmiş bakışın izlerini taşır. *Beş Şehir*'le aynı şehirleri merkeze aldığı için yolu Erzurum'dan geçmiş diğer bir seyahatname örneği ise Alberto Manguel'in 2016'da yayımladığı *Tanpınar'ın İzinde Beş Şehir* isimli eserdir. Manguel'in Erzurum'a bakışı ise diğer iki isimden oldukça farklı ve şarkiyatçı bir bakıştır.

Bu çalışma, biri Türk diğerleri Rus ve Arjantinli olan üç yazarın farklı zamanlarda gerçekleşmiş seyahatlerinde kadim şehir Erzurum'u görme ve alımlama biçimlerine odaklanacak, bunu yaparken şehrin zaman içinde kaybettiği veya kazandığı anlamları karşılaştırmalı biçimde ortaya çıkarmaya çalışacaktır.

Anahtar Sözcükler: Erzurum, seyahatname, Puşkin, Tanpınar, Mangue

* Arş. Gör. Dr., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, b.sedacetin@gmail.com

Alevi Şair Sayat Nava (Sayat Nova)

Salide Şerifova*

Sayat Nava'nın kendini gerçekleştirme süreci sürekli kendini gösteriyor. Sayat Nava'nın uyruğunun doğru sunumu gerekli bir konu olarak dikkat çekiyor. Ermeniler tarafından Sayat Nava'yı sahiplenmeye yönelik girişimler, bu şairin ulusal kimliğinin gerçekliğinin dünya toplumuna iletilmesini acil hale getiriyor. Ermenilerin Sayat Navan'ı silahlandırma girişimi kendini açıkça göstermektedir. Sayat Nava'nın Ermeni şair olduğu konusunda sürekli propaganda yapılıyor.

Sayat Nava'nın milliyeti hakkında farklı görüşler var, Azerbaycanlı, Ermeni, Gürcü vb. varlığı hakkında iddialar ileri sürülüyor. Sayat Nava'nın milliyeti hakkında farklı görüşler olmasına rağmen, yazarın yazdığı manzum örneklerde yazarın kendisini bir Türk olarak sunması dikkatlerden kaçmaz. Sayat Nava'nın Türk olduğu birçok araştırmacımız tarafından vurgulanmıştır.

Sayat Nava şiirsel örneklerinde Aleviliği öne çıkarmıştır. Sayat Nova, Safevi mezhebinin meydanda olduğu dönemde yaşamış ve yazmıştır. Bu nedenle şiirlerinde Şah İsmail Hatayiye atıfta bulunur. Çünkü şair Şah İsmail Hatayi kendini kıdemli olarak görmüş ve bu tarikat fikrinin taşıyıcısı olduğunu yansıtmıştır.

Sayat Nava'nın yaratıcılığı bize bir kez daha, Ermenilerin milli mirasımıza sahip çıkma girişimlerinin engellenmesinin edebiyatımızın öncelikli adımlarından biri olması gerektiğini söyledi. Sayat Nava gibi bir Alevi şair, dünya kamuoyunda anadilinde yazan ve yararlanan bir Azeri şair olarak tanınmalıdır. Bu yolculuk Nava'nın sorunlu ruhuna huzur getirecek. Sayat Nava'nın yaratıcılığının korunması, tanıtılması ve tanıtılması için adımlar atılmalıdır. Bu da bölünmüş Azerbaycan halkının karşı karşıya olduğu sorunlardan biridir. Şairlerimizin başka milletler tarafından evlat edinilmesi, Azerbaycan halkının dünyanın farklı yerlerinde farklı isimler altında tanıtılması, halkımızın farklı isimlerle adlandırılması, yeni milletlerin yaratılması vb. bu tür gerçek sorunlar hala çözülmeyi bekliyor. Örneğin Erivan'da bulunan Azerbaycan halkına ait cami Türkmen camii gibidir, Irak'a yerleşen Afşarların Azerbaycan halkıyla olan bağları yıkılıp başka bir millet olarak takdim edilir vs. sorunlar çözülmedi.

Anahtar Sözcükler: Alevi şair, milli miras, Azerbaycan Türkçesi, Ermenileştirilmiş şair, Türk, aşık

* Prof. Dr., Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisi Nizami Genjavi adına Edebiyat Enstitüsü, Azerbaycan Edebiyatı Bağımsızlık Dönemi Anabilim Dalı, ssharifova@rambler.ru

Ahmed Şevkî'nin Öğretmenler İçin Yazdığı "*Kasîdetu'l-Mu'allim*" İsimli Şiirine İbrâhîm Tûkân'ın Muârazası

Ahmet Abdülhadioğlu*

Arap edebiyatı tarihinde muâraza türü şiirler önemli bir yer tutmaktadır. Muâraza şiirleri, bir şairin başka bir şaire ait kaside veya şiire karşı aynı vezin, kafiye ve redife bağlı kalmak suretiyle yazılan şiirlerdir. Modern dönemdeki muaraza şiirlerinden bir tanesi de 1920 ve 1930'larda Filistinli şairler arasında en önemli şairlerden biri sayılan İbrâhim Tûkân'ın Emîru'ş-Şu'arâ (şairlerin prensi) olarak da bilinen Ahmed Şevkî'nin Kasîdetu'l-Mu'allim'ine yazdığı muarazadır. Aynı zamanda bir öğretmen olan İbrâhim Tûkân, on dört beyitten oluşan söz konusu muarazasında öğretmenlik mesleğinin zorluklarından bahsetmekte ve Ahmed Şevkî'nin altmış altı beyitten müteşekkil Kasîdetu'l-Mu'allim'inde öve öve bitiremediği öğretmenlik vazifesinin meşakkat gerektiren bir vazife olduğunu ve sarfedilen bütün çabalara rağmen ideal bireyler oluşturma noktasında öğretmenlik vazifesinin aciz kaldığını savunmuştur.
Bu çalışmada her iki şairin şiirlerinde geçen öğretmenlik mesleği ile ilgili düşüncelerine yer verilecek ve özellikle İbrâhim Tûkân'ın muârazasında geçen eleştirilere yer verilecektir.

Anahtar Sözcükler: Arap şiiri, muâraza, Kasîdetu'l-Mu'allim, Ahmed Şevkî, İbrâhîm Tûkân.

* Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı.

Ünlü Arap Dilbilimci İbn Fâris'in Dilciliği ve Alana Katkıları

Ahmet Gemi*

Arap dili ve edebiyatı dünden bugüne büyük bir gelişme kaydetmiştir. Bu gelişme, Kur'an-ı Kerim'in nazil olmasıyla birlikte başlamış ve giderek ivme kazanmıştır. Arap dili çalışmalarına olan teveccühün sebeplerinden biri ve en önemlisi hiç şüphesiz Kur'an-ı Kerim'i doğru anlama ve bu kutsal kitabın okunması sırasında meydana gelen yanlış okumalara (lahn) meydan vermemektir. Buna binaen daha İslam'ın ilk devirlerinde Arap dilinin unutulmuş kelimeleri tekrar toplanmaya başlanmış ve bunun için dilbilimciler şehirlerden köylere akın ederek bu dilin hikayelerini, folklorunu, müfredatını, mesellerini, aforizmalarını… titizlikle toplamışlardır. Bu çaba, yüzyıllarca devam ederek büyük dil mecmualarını meydana getirmiş ve böylece büyük kütüphanelerin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Bahsi geçen çalışmalar neticesinde Arap dili ve edebiyatı alanında kayda değer eserler kaleme alınmakla birlikte dil alanında ekoller de oluşmaya başlamıştır. Bu ekollerden biri Kûfe ekolüdür. Bu ekolün oluşmasında büyük dilcilerin katkısı bulunmaktadır. Bu dilcilerden biri İbn Fâris'tir. Asıl adı; Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekeriyyâ b. Muhammed er-Râzî el-Kazvînî el-Hemedânî (ö. 395/1004) olan bu ünlü dilbilimci, dil ve edebiyat alanında yaptığı çalışmalarla günümüze kadar adından söz ettirmiştir.

İbn Fâris Arap dili ve edebiyatı alanında birçok eser kaleme almıştır. Bu eserlerden bir kısmı şunlardır: Mu'cemü Mekâyîsi'l-Luğa, Mu'cmü'l-Luğa (el-Mücmel fi'l-Luğa), Mutehayyeru'l-Elfâz, Futyâ Fakihü'l-ʿArab, Esmau Resûlillah ve me'anîha, el-Müzeker ve'l-müennes…

Bu çalışmada İbn Fâris'in hayatı ve eserlerinin yanı sıra Arap dili ve edebiyatı alanındaki çalışmalarına değinilecek ve dilbilim alanına yaptığı katkılar irdelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Arap Dili ve Edebiyatı, İbn Fâris, Kûfe Dil Mektebi, Mu'cemu Mekâyisi'l-luga

* Doç. Dr., Dicle Üniversitesi

Şeyh Muhammed Heybetullah Cengiz'in *Mevâhibu's-Seher fî Hakki Ahlâk'l-Beşer* Adlı Divanı'nda Kur'ân'dan İktibaslar

Ahmet Tekin[*]

Şeyh Muhammed Heybetullah Cengiz, 1897'de Diyarbakır ili Bismil ilçesi Kamışlı köyünde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Şemseddin annesi ise Zühre Hanımdır. Şeyh Şemseddîn, o zamanlar ilim ve irfan merkezlerinden biri olan Kamışlı köyünde babası Şeyh Yusuf Hazret ve dedesi Şeyh Hasan Nûrânî'den kalma medresede ilim ve irşad faaliyetlerinde bulunuyordu. Şeyh Muhammed Heybetullah, bir yandan zahiri ilimlerin tahsiliyle meşgul olurken diğer yandan da hem şeyhi hem de seydası olan babasının tasavvûfî öğretilerinden istifade ediyordu. Şeyh Şemseddin, 1925 yılında idam edildiğinde oğlu Şeyh Muhammed Heybetullah, yirmi sekiz yaşında idi. Bundan sonraki hayatının büyük kısmını sürgünde geçiren Şeyh Muhammed Heybetullah, vefatından bir yıl önce memleketine dönmüş ve 1973'te ardında birçok manzum eser bırakarak vefat etmiştir. Bu eserlerin birçoğu günümüze ulaşmamışsa da dört adet divan ve dağınık halde birçok kasidesi tespit edilmiştir. Eserlerin kapak veya son varaklarında bir isme yer verilmemiştir. Ancak konumuzu teşkil eden divanında "Mevâhibu's-Seher fî Hakki Ahlâk'l-Beşer" şeklinde bir isim yer almaktadır. Eserin şaire aidiyeti hususunda herhangi bir ihtilaf yoktur. Nitekim bütün kasidelerin mahlasında şairin ismi "Heybet" yer almaktadır. Bu eser iki yüz yirmi iki varaktan oluşmaktadır. Yirmi beş konudan oluşan bu eserde konu başlıkları belirlenmiştir. Konu başlığının yanında konuda yer alan beyitlerin sayısı da verilmiştir. Eserin ilk konusu besmele, ile başlarken sonunda ise hatimeye yer verilmiştir. İsminden de anlaşıldığı üzere bu eser okur kitlesini ahlaki açıdan geliştirmek, onları insani ve İslami erdemlerle donatmak ve onların tasavvufî kimliğini inşa etmeyi amaçlamaktadır. Şeyh Muhammed Heybetullah bu eserinde ifadeye canlılık ve sıcaklık kazandırdığı, sözü pekiştirip güzelleştirdiği için birçok divan şairi gibi Arap dili ve belagatının önemli sanatlarından biri olan iktibas sanatına başvurmuştur. Bu çalışmada Şeyh Muhammed Heybetullah'ın hayatı, eserleri, edebi kişiliği hakkında bilgi verilmiş ve Mevâhibu's-Seher fî Hakki Ahlâk'l-Beşer adlı eserindeki Kur'ân'dan iktibas örneklerine yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Şeyh Muhammed Heybetullah, Arap Dili ve Belagatı, Divan, Kur'ân, İktibas.

* Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi

Fâdıl Sâlih Es-Samerrâî'nin *En-Nahvu'l-Arabî Ahkâm ve Meânî* Eserinde *Me'âni'n-Nahv* Adlı Eserine Atıfta Bulunduğu Nahiv Konularının Mukayeseli İzahı

Adem Yaman*

1933 yılında Bağdat'ın Samarra şehrinde doğan Fâdıl Sâlih Es-Sâmerrâî, 1965 yılında Bağdat Üniversitesi Arap Dili bölümünde İbn Cinnî hakkındaki teziyle yüksek lisansını, 1968 yılında da Mısır Aynu'ş-Şems Üniversitesi Arap Dili ve Belagatı Bölümünde Zemahşerî'de Nahiv ve Dilbilim Araştırmaları adlı teziyle doktorasını tamamlamıştır. Sâmerrâî, 2000 yılında Umman'da ilk baskısı yayınlanan dört ciltlik Me'âni'n-Nahv eserinde Arapça'da lafızlarda yapılacak en ufak değişikliklerin bile manada nasıl bir etkiye sebep olduklarını araştırmış, genellikle Kur'an-ı Kerim'den Ayetleri delil olarak kullanmış, lafız olarak birbirine benzeyen Ayetlerin arasındaki mana farklılıklarına dikkat çekmiş, yer yer en tartışmalı nahiv meselelerini zikrederek bu meseleler hakkındaki kendi görüşlerini de beyan etmiş, kimi zamanda kendi ulaştığı yeni görüşleri zikretmiştir. Sâmerrâî, 2014 yılında Beyrut'ta ilk baskısı yayınlanan en-Nahvu'l-arabî ahkâm ve meâni eserinde ise Me'âni'n-Nahv eserine kıyasla, nahiv meselelerine daha yüzeysel bir üslup ile yaklaşmış, daha anlaşılır olması için daha sade bir dille özellikle de maddeleştirerek ve daha faydalı konu başlıkları belirleyerek konuları izah etmiş ve daha kolay anlaşılmasını sağlamıştır. Aşırı derecede zihin yoran nahiv tartışmalarına girmeyerek muhatabın sıkılmamasını sağlamıştır. Bir bakıma dört cilt olarak kaleme aldığı Me'âni'n-Nahv eserinin özeti diyebileceğimiz en-Nahvu'l-arabî ahkâm ve meâni eserinde toplam 282 yerde Me'âni'n-Nahv eserine atıflarda bulunarak, konuyu daha detaylı incelemek isteyenleri daha hacimli eseri olan Me'âni'n-Nahv eserine yönlendirmiştir.

Anahtar Sözcükler: Arap Dili, nahiv, Sâmerrâî, Me'âni'n-Nahv, en-Nahvu'l-arabî.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Yalova Üniversitesi

Makine Çevirilerinin Arapça - Türkçe Çeviri Hatalarındaki Temel Nedenler (Google Translate Örneği)

Cumali Baylu*

1950'li yıllarda kullanılmaya başlanan makine çevirileri, günümüzün küreselleşen dünyasında dil bariyerlerini aşmak için son derece önemli bir araç haline gelmiştir. Makine çevirileri, bir metni bir dilden diğerine otomatik olarak çevirmek için kullanılan yazılım ve sistemlerdir. Bu yazılımlar, doğal dil işleme ve makine öğrenimi tekniklerini kullanarak hızlı bir şekilde çeviri yaparlar. İlk makine çeviri sistemleri, dilbilgisi ve sözlük tabanlı yaklaşımlarla çalışmaktaydılar. Ancak, bu yaklaşımların doğru ve yeterli sonuçlar vermesi zordu. 1960'larda, ilk kez doğal dil işleme teknikleri kullanılmaya başlandı ve bu tekniklerle daha iyi sonuçlar elde edilmeye başlandı. Günümüzde ise makine öğrenimi teknikleri sayesinde, makine çevirisi sistemleri çok daha başarılı hale gelmiştir. Makine çevirilerinin önemi, günümüzdeki küreselleşen dünyada giderek artmaktadır. Ancak, makine çevirilerinin hala bazı sınırları ve dezavantajları vardır. En büyük dezavantajlarından biri, hala insan çevirmenlerin doğruluğuna ulaşamamasıdır. Makine çevirileri, dilbilgisi ve kelime anlamı konularında bazen hatalı sonuçlar verebilmektedir. Özellikle, argo, deyim ve mecaz gibi dil öğeleri, makine çevirileri için zorlu bir konudur. Ayrıca, kültürel farklılıklar, tarihi bağlamlar ve dilin kültürel kullanımı gibi unsurlar, makine çevirilerinin doğruluğunu etkileyebilir. Makine çevirilerinin kalitesini etkileyen başka önemli bir faktör ise, makine öğrenimi algoritmalarının kullanımıdır. Bu algoritmalar, bir dili diğerine nasıl çevireceğini öğrenmek için büyük miktarda çift dilli metin verilerini analiz eden istatistiksel modellere dayanmaktadır. Bu yaklaşım birçok durumda umut verici sonuçlar vermesine rağmen, karmaşık cümleler veya deyimsel ifadelerle uğraşırken hatalara yol açabilmektedir. Ülkemizde en çok kullanılan makine çeviri sistemlerinin başında Google Translate uygulaması gelmektedir. Bu makalede Arapça – Türkçe dilleri özelinde Google Translate uygulamasındaki çeviri hatalarının sebepleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çeşitli cümlelerin çevirilerinin incelenmesi sonucunda bu hataların temel sebeplerinden bazılarının şunlar olduğu tespit edilmiştir: Deyim ve mecazların anlaşılamaması, eş anlamlı kelimelerin hangi anlamda kullanıldığının tayin edilememesi, malum-meçhul fiil ayrımının yapılamaması, bap farklılıklarına dikkat edilememesi, terimlerin sözlük anlamlarına göre tercüme edilmesi ve İngilizcenin ara dil olarak kullanılması.
Anahtar Sözcükler: Makine Çevirisi, Google Translate, Arapça-Türkçe Çeviri.

* Dr. Eğitim Görevlisi, DİB Diyanet Akademisi (Kocaeli Dini Yüksek İhtisas Merkezi)

Bir Roman İzleğinde Modern Arap Edebiyatında Hapishane Romanı

Elif Arslan*

Tarih boyunca çeşitli sebeplerle hapse mahkûm edilen pek çok şair, hapishane duvarları ardında da şiir yazmaya devam etmişlerdir. Genel olarak şiir tarzında ön plana çıkan bu tür, edebü's-sücûn veya habsiyyât olarak isimlendirilmiştir. 19. yy.'a gelindiğinde roman türünün gelişmesiyle beraber, özellikle 1967 Arap-İsrail savaşı sonrasında Arap yöneticilerin baskıcı tavırları sebebiyle, Modern Arap edebiyatında hapishane edebiyatı kapsamında yazılan edebi eserler büyük artış göstermiştir. Arap yöneticilerin sivillere yönelik uyguladığı baskılara şahit olan pek çok Arap entelektüel ise; yapılan hukuk dışı uygulamaları dünya kamuoyuna duyurmak için bu alanda söz söylemeye özen göstermiş ve en uygun mecra olarak roman türünü tercih etmişlerdir.

Bu bağlamda kaleme alınan eserler; mahkûmlar, hapishane idarecileri ve bu iki grup arasındaki ilişkiler, mahkûmların yaşadıkları çeşitli işkenceler ve aşılmaz duvarlar arkasındaki ruh hallerini konu edinirken dönemin sosyal hayatı, düşünce yapısı ve halkın o günkü psikolojisini de yansıtmaktadır. Bu konuda eser vermiş yazarlardan yalnızca biri olan Ürdünlü yazar ve şair Eymen el-'Utûm şiirlerinin yanı sıra romanlarıyla da Arap okuyucu nezdinde ilgiyle takip edilmektedir. el-'Utûm 2012 yılında kaleme aldığı Yesme'ûne hasîsehâ adlı romanında, Suriye'de İhvan-ı müslimîn üyesi olmakla suçlanan ve 17 yıl cezaevinde tutuklu kalan Doktor 'İyad Esad'ın yaşadığı insanlık dışı uygulamaları bir kurgu dahilinde gözler önüne sermektedir. Eserde başkahraman aracılığıyla cezaevindeki herhangi bir mahkûmun umut ve umutsuzluk arasında gidiş gelişlerine ve yaşanan acı durumlar karşısında istendiğinde mutlaka bir çıkış yolunun bulunacağına işaret edildiği görülmüştür. Buna ek olarak, bunca acının eserde şiirsel bir anlatım tarzıyla sunulması, ayet ve hadislerin adeta hayatın ayrılmaz bir parçası olduklarını vurgulayarak yazarın kendi cümleleriyle birleştirmesi, onun bu eserinin incelenmeye değer olduğunu göstermiştir. Bu sebeple çalışmamızda Eymen el-'Utûm'un Yesme'ûne hasîsehâ adlı romanı, teknik yönü yanında özellikle umut ve umutsuzluk teması açısından incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Modern Arap Edebiyatı, Roman, Hapis Edebiyatı, Eymen el-'Utûm, Umut

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Yalova Üniversitesi

Klasik Malayca Tefsir Çalışmalarında Arapçadan Ödünç Alınan Kelimelerin Kullanım Biçimi

Eyyüp Tuncer*

Klasik dönemden günümüze kadar Malay dünyasında etkin bir şekilde kullanılan dillerin başında Malayca gelmektedir. Malayca Malezya, Brunei, Singapur, Tayland, Filipinler gibi ülkelerde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Endonezcenin köken olarak Malaycaya dayandığını dikkate aldığımızda Malaycanın kullanım oranı hakkında daha doğru bir fikir sahibi olabiliriz. Günümüzde sadece Endonezya'nın nüfus açısından 300 milyona ulaşmak üzere olduğu görülmektedir. Nitekim son dönemlerde yapılan araştırmalar Malaycanın yaklaşık 500 milyon insan tarafından kullanıldığına işaret etmektedir. Klasik dönemlerde bölgede *lingua franca* özelliğine sahip Malayca özellikle dini ve ticari faaliyetlerde ciddi bir şekilde kullanılmıştır. Açe Sultanlığı'nda edebi ve dini literatürünün ilk örnekleri Malayca olarak yazılmıştır. Dönemin büyük âlimlerden Hamza Fansûrî (ö. 999/1590), Şemseddîn-i Sumatrânî (ö. 1040/1630), Nureddin Rânîrî (ö. 1068/1658), Abdürrauf Sinkilî (ö. 1105/1693) gibi âlimler eserlerini Malayca ile yazarak Malay dünyasında ilk en önemli edebi ve dini kitapları Malaycaya kazandırmışlardır. Klasik dönemde yazıldığı tespit edilen *Tefsîru sûreti'l-Kehf* (1600?), *Tercümânü'l-müstefîd* (1675), *Ferâizü'l-Kur'an* (1800?) gibi Malayca tefsir çalışmalarında Arapçadan ödünç alınan kelimelerin kullanım biçimi, kaynak dil ile hedef dil arasındaki münasebeti göstermesi açısından büyük önem arz etmektedir. Zira söz konusu eserler Malayca tefsir literatürüne kazandırılan ilk eserler olması açısından Arapçanın yerel diller üzerindeki yansımasını anlamak adına bize önemli ipuçlarını sunacağını düşünmekteyiz. Bu çalışma bir taraftan klasik dönemde Malayca yazılan tefsir çalışmalarında Arapçanın etkisini araştırırken diğer taraftan Arapça yerine alternatif olarak kullanılan yerel kelimelerin kullanım biçimini araştırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca vahyin merkezinden uzak bir bölgedeki Müslümanların Arapça ile olan ilişkileri, kelime transferinde kullandıkları yöntemi, dinî ve fikrî hayatta Arapçanın oynadığı rolü, hangi kelimeleri hangi kıstaslara göre tercih ettikleri gibi bir dizi mesele çalışmamızın özünü oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tefsir, Klasik Malayca, Arapça, Ödünçleme, Kur'an

* Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

Süheyl ü Nev-Bahār'da Organ Adlarıyla İlgili İsimlerin Eşdizimliliği -Göz ve Yüz Örneği-

Havva Mert*

Dilde nedensiz, kuralsız, kalıplaşmış ve doğal olarak bulunan yapılara eşdizim denir. Eşdizim Batı'da daha erken keşfedilmiş bir kavram olup Türkiye'de ise son yıllarda revaçta olan bir kavramdır. Türkçe'nin söz varlığının içerisinde önemli bir yerde olan eşdizimler, iki ya da daha fazla sözcüğün bir arada kullanılarak yeni bir anlamı ihtiva etmesi şeklinde ortak paydada buluşulan bir tanımı vardır. Günümüzde sıklıkla araştırma konusu olmuştur. Bu konu hakkında en büyük problemlerden biri kavram hakkında fikir birliğinin olmaması ve yetersiz sayıda çalışmanın olmasıdır. Bu çalışmanın konusu; "Süheyl ü Nev-bahār'da Organ Adlarıyla ilgili İsimlerin Eşdizimliliği -Göz ve Yüz Örneği-" Araştırmada Cem Dilçin'in Süheyl ü Nev-bahār'da İnceleme-Metin-Sözlük (1991) kitabındaki organ adları tek tek tespit edilecek ve bunların eşdizim oluşturup oluşturmadığı sıklık temelli yaklaşıma göre incelenerek tablolara dökülecektir. Çalışmanın en önemli amacı sözcük birlikteliklerinden biri olan eşdizim kavramı hakkında yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlamak ve Türkiye Türkçesi'ndeki bir konuyu tarihi metne uyarlamaktır. Çalışmanın en önemli tarafı hem bir eşdizim çalışması hem de Süheyl ü Nev-bahār gibi tarihi bir metni konu almasından ileri gelmektedir. Bu çalışmada Cem Dilçin'in Süheyl ü Nev-bahār'da İnceleme-Metin-Sözlük (1991) kitabı kaynağımızdır. Eserde uzuvlar Yudum Kırmızı'nın organ adları tasnifine göre taranacak, bunların fiillerle birlikte kullanımları ayıklanarak organ adlarıyla ilgili isimlerin eşdizimliliği sıklık temelli yaklaşım esas alınarak incelenecektir. Sonuç olarak Dilçin, C. (1991). Süheyl ü Nev-bahār İnceleme-Metin-Sözlük kitabındaki organ adlarırından göz ve yüz kavramlarının diğer vücut bölümlerine oranla daha çok geçtiği tespit edilmiştir. Makalede göz ve yüz sözcükleriyle ilgili isimlerin eşdizimliliği ve dilbilgisel örüntüleri tablolar halinde verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Süheyl ü Nev-bahār, Hoca Me'sud, Eşdizim, Organ Adı, İsim

* Dumlupınar Üniversitesi

Klasik Arap Şiirinin Çevirisinde Anlam-Biçim İlişkisi: Ebu'l-Bekâ Er-Rundî'nin *Endülüs Mersiyesi* Örneği

Mehmet Şayır*

Şiir, dilde mecaz, tasvir ve teşbih içeren ahenkli, ölçülü, uyaklı söz diye tanımlanır. Bu anlamıyla şiir, ölçülü ve ahenkli bir söze dönüşmüş imge ve duygu olmaktadır. Son dönemlerde şiirde meydana gelen değişime rağmen şiirde ahenk, müzik, imge ve duygu unsurlarının yanı sıra özlü anlatım, benzetme ve betimleme unsurlarının korunageldiği görülmektedir. Şiir, şairin hayata eşsiz bir güzellik ve yaşamı keyifli yapan bir tat katmak üzere giriştiği özgün bir iştir. Şair de kelimeleri özgün bir yöntemle kullanma ustalığını göstererek kelimelerle resim yaparken aynı zamanda kendine özgü yeni bir dünya var etmek için bu kelimelere yeni anlamlar katan kimsedir. Çeviriye gelince, çeviri de aynı şekilde kelimelerin yanı sıra anlamlardan yola çıkarak şu ya da bu şekilde özgün yapılar meydana getirme ve kelimelerle oynama sanatı olup hayal etme, imge ve anlamı özgün bir şekilde aktarıp kelime ve yapıları yeniden yapılandırarak hedef dile aktarma sanatıdır. Bu bağlamda söz ve belagatin doruğu olan şiir de metaforlara, imgelere, anlatımlara dayalı bir söz olduğu için imkânsız olduğu yolundaki çeşitli görüşlere rağmen şiir çevirisi de çeviride yaratıcılık ve özgünlüğün doruk noktası olarak tanımlanabilir. Şiir çevirisi, ses birimlerine dayalı çeviri, harfi harfine çeviri, ölçülü uyaklı çeviri, serbest çeviri ve yoruma dayalı çeviri gibi çeşitli şekillerde yapılabilir. Dolayısıyla şiirin biçimi ve imgesine ek olarak çevirisinden güdülen amaçla orantılı bir yaklaşıma göre çevrilmesi gerektiğinden, şiir çevirisi için uygun bir strateji ya da yaklaşım seçilmesi gerekebilir. Bu çalışmada cevabı aranan soru ise şudur: Şiir çevirisindeki amaç sadece anlamı aktarmak mı yoksa çeviride dengeli bir yaklaşım izlemek suretiyle anlamın yanı sıra biçim, müzik, hatta ölçü ve uyağı aktarmak mı? Bu çalışmadan amaç klasik Arap şiirinin Türkçeye çevrilmesi ile ilgili özgün ve yaratıcı çeviri tekniklerine dayalı yeni yöntemler ortaya koyup tartışmaya açmaktır. Çalışma, Endülüslü şair Ebu'l-Bekâ er-Rundî'nin (ö. 1285) Endülüs Mersiyesi'nin çeşitli Türkçe çevirilerini karşılaştırma ve bu karşılaştırma işleminden bir sonuca varma yöntemine dayanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Arap Edebiyatı, Çeviri, Şiir Çevirisi, Klasik Arap Şiiri, Ebu'l-Bekâ er-Rundî, Endülüs Mersiyesi.

* Dr. Öğr. Gör., Gazi Üniversitesi

Arapçadaki "İsm-İ Tafdîl" ve İngilizcedeki "Comparison" Kavramlarının Mukayesesi

Merve Küçükzoroğlu*

Arapça ve İngilizce, apayrı coğrafyalarda var olan dillerdir. Ancak her iki dil de günümüze kadar geçen süreçte ciddi bir yayılma göstermiş ve geniş kitleler tarafından konuşulur hale gelmiştir. Farklı dil ailelerine mensup olmalarına rağmen birbiriyle benzerlik gösteren gramer kullanımları mevcuttur. Söz konusu benzerliklerin işlendiği muhtelif çalışmalar kaleme alınmıştır. Çalışmamız, bu minvalde yapılan araştırmaların devamı niteliğinde olup iki dil arasındaki benzerliğin müşahhas hale getirilmesi yolunda atılan adımlardan biridir. Çalışmamızın konusunu bahsi geçen benzerliklerden biri teşkil etmektedir. Bilindiği üzere iki veya daha fazla şey arasında bir karşılaştırma yapmak için Arapçada "ism-i tafdîl" sîgası kullanılırken İngilizcede aynı anlamı ifade etmek için "comparison" kalıpları karşımıza çıkmaktadır. Bu iki kalıp, cümleye kazandırdıkları mana bakımından benzemelerinin yanı sıra gramer açısından da birbirine benzer noktalar barındırmaktadır. Söz konusu benzerlikler başta olmak üzere, çalışmamızda ilk olarak ism-i tafdîlin tanımına yer verilip akabinde Arapçadaki kullanımı hakkında bilgilendirme yapılacaktır. Ardından İngilizcedeki mukabili olan "comparison" kavramı ele alınacak ve örnek cümlelerle somutlaştırmak suretiyle ism-i tafdîl ile mukayese edilecektir. Çalışmamız vesileyle Arapça ve İngilizce gibi muhtelif bölgelerde ortaya çıkan ve pek çok insan tarafından konuşulan iki farklı dilin bu ayrılıklarına rağmen oldukça benzer kullanımlara sahip oldukları olgusu pekiştirilmiş olacaktır. Gayret bizden tevfik Allah'tandır.

Anahtar Sözcükler: Arap Dili, İngiliz Dili, Gramer, İsm-i Tafdîl, Comparision

* Arş. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Ebu'l-Kâsım Eş-Şâbbî ve Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Karamsarlık

Mürüvvet Türken Çakır*

İnsanoğlu doğumundan ölümüne kadarki süreçte olumlu ya da olumsuz birçok olaya maruz kalmaktadır. Bu olayların olumlu tarafları kişiyi, sevince, mutluluğa, refaha ulaştırırken, olumsuz yönleri hüzne, yalnızlaşmaya ve karamsarlığa götürmektedir. Özellikle karamsar bakış açısı bireyin geleceğine endişe ve korku ile yaklaşmasına, toplumdan kendisini soyutlayarak içine kapanmasına neden olmaktadır. Edebiyat dünyasında da bu ruh hali içerisinde olan, onu eserlerine yansıtmaktan çekinmeyen şairler bulunmaktadır. Bunlar arasında Arap edebiyatında Ebu'l-Kâsım eş-Şâbbî ve Türk edebiyatında Cahit Sıtkı Tarancı öne çıkmaktadır.

Modern Arap şiirinin romantik şairlerinden biri olan Ebu'l-Kâsım eş-Şâbbî, genç yaşında, babasının ölümüyle sarsılmış ve derin bir yalnızlığa bürünmüştür. Buna mutsuz evliliği ve yakalandığı kemik hastalığı da eklenince şair, hayata karşı karamsar bir gözle bakmaya başlamıştır. Çektiği acılar onu giderek insanlardan uzaklaştırırken edebiyat, şairin en iyi arkadaşı, şiir de onu teselli eden tek dostu olmuştur. Böylece yaşadığı hüznü, ölüm duygusunu, yalnızlığı şiirlerinde derinlemesine hissettirmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önde gelen şairlerinden Cahit Sıtkı Tarancı da tıpkı Ebu'l-Kâsım eş-Şâbbî gibi yaşadığı olumsuz durumlardan dolayı iç dünyası ile dış dünya arasında kalmışlığını şiirine yansıtmıştır. Şair, memleketi Diyarbakır'dan İstanbul'a geldikten sonra büyük bir yalnızlık hissine kapılmıştır. Memleketinden ayrılıp gurbet hayatı yaşayan şair, adeta kendini toplumdan soyutlayarak içine kapanık bir ruh haline bürünmüştür. Bu ruh halini şiirlerine aktarmada zorluk çekmeyen şair, şiirlerinde genelde yalnızlık, ölüm, kaçış gibi konularda karamsarlığını dile getirmiştir. Bu bağlamda çalışmamızda, aynı dönemde yaşamış ama farklı edebiyatların şairi olan iki ismin karamsarlık içeren şiirlerini karşılaştırarak incelemeye çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Arap edebiyatı, Türk edebiyatı, Şiir, Karamsarlık, Yalnızlık, Ölüm

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Arapçadan Türkçeye Yapılan Tarihî Roman Çevirilerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Ökkeş Hengil*

Edebiyat, insana insanı insanla anlatan yegâne sanattır. Farklı kültürlerin birbirleriyle tanışmasında edebiyatın rolü önemlidir. Edebiyat, tercüme yoluyla farklı kültürleri bir araya getirir. Arapça Türkçe arasındaki edebî çeviriler kısaca Necip Mahfuz'un 1988 yılında Nobel Edebiyat ödülü almasından öncesi ve sonrası diye ikiye ayrılabilir. Bu ödülden sonra Arapçadan Türkçeye yapılan edebî çevirilerde artış görülmektedir. İlk başlarda ara dil olarak İngilizce kullanımıyla yapılan çevirilerin yerini zamanla ara dil kullanmaksızın kaynak dil olan Arapçadan hedef dil olan Türkçeye çeviriler almıştır. Günümüzde Türkiye'nin Arap ülkeleriyle ikili ilişkilerinin artması ile birlikte Arapça, Türkiye için daha önemli hâle gelmiştir. Bunun sonucu olarak Arapçadan Türkçeye yapılan edebî çevirilerin artması ve Türk kültür ortamında Arapça eserlerin yankı bulması doğal bir durumdur. Yapılan edebî çevirilere bakıldığında başta romanlar gelmektedir. Kapsamlı bir karakter kadrosu kullanım imkânı sunması, konu seçiminde kolaylık sağlaması ve bir olayı derinlemesine anlatma fırsatı vermesi dolayısıyla romanlar edebî çevirilerde çok tercih edilen türlerdendir. Romanların pek çok türü bulunmaktadır. Bunlar tarihi roman, sosyal roman, psikolojik roman, otobiyografik roman, polisiye roman ve macera romanı gibi türlerdir. Araştırmaya konu olan Teysir Halef'in "Darwin'in Serçeleri" eseri tarihi bir romandır. Tarihi romanlar konularını tarihî olaylardan alan, kahramanları tarihsel kişilikler olan, tarih ile kurgunun bir araya geldiği edebî eserlerdir. Milletlerin gerek kendi tarihlerine gerekse başka milletlerin tarihine ilgi duyması nedeniyle tarihî romanlar her kültürde ilgi görmüştür. Tarihî olayları ve gerçek kişileri bünyesinde barındıran tarihî romanların çevirileri pek çok zorluk içermektedir. Romandaki zaman, söz konusu tarihte kullanılan resmî ve günlük dil, roman kahramanlarının meslekleri, makamları ve kişiliklerine göre değişen hitap ve dil kullanımları gibi pek çok zorluğun olması bu tür romanların çevirilerini zorlaştırmaktadır. Çevirinin bir dilden diğerine kelimeleri aktarmakla yeterli olmayacağı bilinmektedir. Bu bağlamda romanın çevirisinde karşılaşılan sorunlar tespit edilip kategorilere ayrılmıştır. En çok karşılaşılan sorunların karakterlerin günlük konuşma dillerinde yaşandığı tespit edilmiştir. Söz konusu sorunlara çözüm önerileri sıralanmış, alternatif çeviri örnekleri verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Roman çevirisi, Tarihi roman, çeviri sorunları

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi

Klasik Türk Şiirinde Şîşeye Dîv Hapsetmek Hayali Üzerine Bazı Tespitler

Selim Gök*

Yaradılışı gereği insan, bilinmez yahut müphem olana derin ve güçlü bir merak duygusu beslemektedir. Bu nedenle tarih boyunca taşıdığı gizem ve zihinde uyandırdığı merak dolayısıyla kozmik dünya ve doğaüstü varlıklar, insanlar tarafından hem ilgi görmüş hem de mitik hüviyetleriyle sanat ve edebiyat eserlerine ilham olmuştur. Bundan ötürü mitolojik kaynaklar, israiliyat, ananevî kültür öğretileri ve gizli ilimlerden bahseden eserlerde "dîv (dev), cin, ifrit, şeytan vb." adı verilen doğaüstü varlıklar ve bunların insan muhayyilesindeki yorumuna sıklıkla yer verilmiştir. Tekinsizlikleri sebebiyle bu varlıkları zararsız hâle getirmenin yollarına dair de envai çeşit malumat sunulmuştur. Ayrıca klasik Türk şiirinin mitik içeriğe sahip kurgularında bunları "ele geçirme, yönetme, kapalı bir yere hapsetme ve bunlardan korunma konusu"nun rağbet gördüğü tespit edilmiştir. Bahsi geçen bu konu çerçevesinde bu çalışmada olağanüstü güç (meleke, sihir, büyü vb.) sayesinde dev taifesinden sayılan doğaüstü varlıkların "şîşe", "fânûs", "fukâ" ya da benzeri kapalı bir yere/kutuya hapsedilmesi temasıyla yazılmış şiirler mukayeseli olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmada kullanılan şiir örneklerinin yorumlanması neticesinde elinde tuttuğu yüce güce vurgu yapılan insana ait nitelikler de ele alınmıştır. Bu konuda sıklıkla mührü vasıtasıyla doğaüstü varlıklara karşı koyma, onları yönetme ve kapalı bir yerde tutma iradesinden bahsedilen Hz. Süleyman ve onun mucizelerini anlatan telmihlerden istifade edilmiştir. Nihai olarak bu çalışmada orijinal ve estetik bir hayal olduğu öngörülen *şîşeye dîv hapsetmek hayali*'nin seçilen beyitler özelinde klasik Türk şiirindeki anlam çerçevesi ve yansımaları üzerine tanıklı, mukayeseli bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dîv (dev), şîşe, fânûs, Hz. Süleyman, mühür.

* Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi

Yahya Bin Bahşî'nin "Kitâb-I Menâkıb-ı Hazret-i Emîr Sultân (Kuddise Sırruhu)" Adlı Eserinde Kullanılan Deyimler

Sevil Doğruer*

Eski Anadolu Türkçesi, Oğuz boyunun yazı dili haline gelmesi açısından önemli bir dönem olmakla birlikte söz varlığı açısından da oldukça zengindir. Söz varlığını oluşturan unsurlar birçok kavramı içine almaktadır. Terimler, kalıp sözler, atasözleri, ikilemeler ve deyimler Türk diline ayrı bir özellik kazandırmaktadır. Deyimler; anlatımı zenginleştirmekte, kendi sözlüksel anlamının dışında farklı bir anlama karşılık gelmektedir. Böylece dili canlı tutmaktadır. İfadeyi kuvvetlendirmesi bakımından deyimlerin oldukça yoğun kullanıldığı eserlerden biri de *Hazâ Kitâb-ı Menâkıb-ı Hazret-i Emîr Sultân (kuddise sırruhu)* adlı eserdir.

Söz konusu eser, Yahya bin Bahşî tarafından 15. yüzyılın ilk çeyreğinde *Menâkıbu'l-Cevâhir* adıyla telif edilmiştir. Mensur ve manzum karışık olarak hazırlanmıştır. Manzum kısımlarda, müellif Bahşî mahlasını kullanmıştır. Günümüze kadar ulaşan 20 nüshası vardır. Bunlardan *Hazâ Kitâb-ı Menâkıb-ı Hazret-i Emîr Sultân (kuddise sırruhu)* adlı nüsha, Seyyid Ali bin el-Zeynüddin tarafından 16. yüzyılın başlarında istinsah edilmiştir. 2017 yılında Kütahya iline bağlı Tavşanlı ilçesindeki Zeytinoğlu Halk Kütüphanesinden temin edilmiştir. Nüshanın şu anda kaydı mevcut değildir. Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıtan eserin söz varlığı da oldukça zengindir. Bugün de hâlâ varlığını sürdüren çok sayıda deyim bulunmaktadır.

Çalışmada; *Hazâ Kitâb-ı Menâkıb-ı Hazret-i Emîr Sultân (kuddise sırruhu)* adlı eserdeki deyimler incelenmiştir. İlk önce eser ve deyimler hakkında kısaca bilgi verilmiş; eser baştan sona taranmış, tespit edilen deyimler fişlenmiş, oluşum şekline göre sınıflandırılmış sonra da karşılıkları verilerek örneklendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Eski Anadolu Türkçesi, söz varlığı, deyimler, menakıbnâme, Emir Sultan.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Sadık Hidayet'in Dört Öyküsünde Duygusal Yön Değeri ve Anlatısal Empati Arasındaki İlişki

Soner İşimtekin[*]
Nur Okutan[*]

Bu çalışmada, anlatının duygusal yön değeri ile anlatısal empati arasındaki ilişkiyi, Sadık Hidayet'in dört öyküsü temelinde irdelemek amaçlanmaktadır. Kuramın öncü isimlerinden Suzanne Keen'e göre anlatısal empati, kurgusal bir karakterin duygusal durumunun anlatılar aracılığıyla paylaşılmasını içerir ve okurun alımlama estetiğini desteklediği gibi sanatsal eserin niteliğine de katkı sağlar. Anlatıya dayalı empati, kurgunun duygusal yönüyle teşvik edilebilir. Bunu yaparken yazarlar olumlu, olumsuz, belirsiz ya da karışık duygu ifadeleriyle anlatısına duygusal bir yön verir. Bu duyguların belirli metinsellik ölçütleri çerçevesinde aktarılması ise ayrı bir önem taşır. Bunun için yazarlar gerek tümce gerek paragraf düzeyinde, anlatının duygusal yönleri arasında denge kurmaya çalışırlar. Anlatısal empati ve metnin duygusal yönü arasındaki bu bağlantı, yarattığı karakterle okurlar arasında empatik bir bağ oluşturmada usta yazar, Sadık Hidayet'in bazı öykülerinde görülebilir. *Aylak Köpek, Bir Eşeğin Ölüm Vakti Hal Diliyle Söyledikleri, Fransız Esir* ve *Katya* isimli eserlerine yakından bakıldığında, Hidayet'in ilk iki yapıtında, hayvan anlatıları aracılığıyla okurlarda empatik bir etki uyandırmayı hedeflediği, diğer eserlerde ise "tutsak olma" deneyimini farklı bakış açılarından sunarak, okurların esere empatik katılımını sağladığı gözlenir. Başka bir deyişle, yazar anlatılara, "sevgi, neşe, değerli olma, umut, arkadaşlık" ya da "keder, acı, ıstırap, korku ve çaresizlik" gibi hislerle, olumlu ve olumsuz duygusal yönler katarak ve bunu dengeli bir şekilde sunarak, okurlardaki empatiyi harekete geçirir. Dolayısıyla, bu çıkarım metnin duygusal yön değerinin yakın düzeylerde verilmesiyle, anlatısal empati arasındaki ilişkinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Anlatısal Empati, Duygusal Yön, Sadık Hidayet, Öykü

* Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Kadim Gelenek: İnsan Kurban Etmenin Farklı Kültürlerdeki Görünümü

Şakire Balıkçı*

İnsan Kurban etme en eski "kanlı saçı"lardan biridir. İnsanoğlu kuraklık, kıtlık, deprem, sel, gibi doğal afetler karşısında; tapınaklarda gerçekleştirilen rutin ritüellerde veya kralların düzenlediği özel törenlerde Tanrı'yı veya tanrıları yatıştırmak için insan kurban etme yolunu seçmiştir. Mitolojilerde insan kurbanı "kanlı saçı"ların en üst düzeyini temsil eder. İnsan kurban etme arkaik dönem dışında Türk mitolojisinde genellikle karşılaşılan bir ritüel değildir. Şaman törenlerinde "kanlı saçı" olarak "vahşi" bir yöntemle "at" kurban edilmesi olayı tanrı Ülgen'e sunulan en önemli kurbandır. Benzer olarak Türk anlatı geleneğinde de "insan kurban" etme ritüelleriyle sık karşılaşmayız. İnsan kurban etmenin farklı kültürlerdeki görünümüne gelindiğinde ise Kızılderili mitolojisi, Türk mitolojisiyle kesişim noktalarının zenginliği bakımından dikkati çekmektedir. Animist değerlere sahip olan Kızılderili "Zunu" kabilesine ait bir efsanede "büyücü" olarak adlandırılan ve ellerinde tohumlar bulunan varlıklar; tohumlara karşılık insanlardan köyün liderinin bir erkek ve bir kız çocuğunu kurban olarak ister. Kurban edilen çocukların "erkek" ve "dişi" yağmurlar yağdığında gömüldükleri yerlerden çıkarak yeniden canlandıkları görülür. Amerika kıtasının bir başka yerli halkı "Aztekler" ise insan kurban etme ritüelini niceliksel açıdan ileri boyuta taşımış ve belirli aralıklarla insan kurbanı ritüelleri gerçekleştirmişlerdir. İnsan kurban etmenin yalnızca tanrıyı veya tanrıları kızdırmamak, onları memnun etmek için yapıldığını söylemek doğru olmaz. Frazer'ın da altını çizdiği üzere "ilkel insan" ezeli ve ebedi zaman ve varlık algısından uzak dünyayı ve yaşamı insan ömrüne endeksleyerek inanç sistemlerini temellendirir. Bu bağlamda Kongo, Etiyopya, Antik Mısır'da tanrı kral veya papa sağlıklı ve verimliyken öldürülür, yerine yenisinin geçmesi sağlanırdı. Böylelikle "tanrının" güçten düşmemesi sağlanmış olurdu. Mezkur örnekler göz önüne alındığında insan kurban etmenin dünyanın dört bir yanında yaygın olduğu, çok farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabildiği görülmektedir. Bu bağlamda örnekler çoğaltılabilir. Bu çalışmada; dünya çapında gerçekleştirilmiş veya gerçekleştirilen insan kurbanları kültürel, bölgesel ve fonksiyonel bağlamda değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Ritüel, insan kurbanı, mit, mitoloji, gelenek

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Filistinli Devrim Şairleri Tamim el-Barġūs̲i'nin (*Fi-l Kudsi)* Kasidesi Örneği

Şirin Ali*

Her insan yaşadığı toplum veya yetiştiği aile ve ortamın etkisinde kalarak karakter yapısını şekillendirip, davranma biçimi ve kişiliğini oluşturur. Aile ortamı her insanın şahsına münhasır bir birey olma yolunda kendisini etkileyen en büyük unsurdur. Dolayısıyla çiftçi bir ailenin içinde yetişen kişinin tabiata ve kırsal hayata yönelmesi çok olası bir durum olduğu gibi, edebiyatçı ebeveyne sahip çocukların da edebi yönü güçlü birer kişiye dönüşmesi olası bir durumdur ve bu durum tıpkı zamanımızın siyasilerinin çocuklarının siyasete yönelmesi gibi doğal olan bir oluşumdur ki tarih boyunca babasına benzemeye ve onun yolundan gitmeye çaba gösteren şahsiyetlerle karşılaşmamız olası bir durumdur.
Söz konusu etkileşim şairlerin çoğuna sirayet ettiğinden, günümüzde her karşılaştığımız Filistinli şairde devrimci ruhu arar hale geldik.
20.yüzyılın ilk çeyreğinde başlayan Filistin'in meşru ayaklanma sürecinde şairleri ülkenin devrim ve savunmasında birer sancaktar sıfatını taşıması ve nesilden nesil 'e aktarılan bir DNA kodlaması gibi farklı isimlerle de olsa aynı kökene ve keskin ifade gücüne sahip isimlere aktarılan bir özellik haline gelmiştir.
Tıpkı Hasan el-Biḥeri, Muṭlaḳ Abdulḫaliḳ, İbrahim Ṭūḳan, `abdurraḥim Maḥmud, ve son olarak Maḥmud Derūiş gibi şairlerin tüm İslam ümmetine İsrail sömürgesine karşı durma gücünü tetikleyen ve ayakta tutan kasideleriyle vicdanları uyanık tutması durumu bildirimizin konusu olan Filistinli şair Tamim el-Barġus̲i 21.yüzyılda devrim sancağını taşıma hakkını kazanan şairlerden biridir. Bildirimizde şairin yetiştiği aile (baba: Merid el-Barġūs̲i, anne: Radva `aşur), ailenin kültürel yapısı, özel yönelimleri, vatana duydukları özlemin edebi eserlerine yansıma biçimi, şairimizin etkilendiği en belirgin unsur ve etkenler, bahsi hecen kasidedeki ince benzetme ve ayrıntılar ve söz konusu kasidede ele aldığı konularda kimliğinin yansımaları ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: Temim Barġus̲, Şairin Kimliği, Edebiyat ve Kimlik Etkisi, Milli Bağlılığın Şaire Etkisi, Şairin Milliyetçiliği, Vatana Özlem Duygusu, Gurbetçi Milli Şair.

* Doktora Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Arapçadan Türkçeye Geçen Kelimelerin Önemli Kısmını Teşkil Eden Mastarlar ve Dilimizdeki Kullanımları

Yakup Eroğlu*

Farklı dilleri konuşan toplumlar arasındaki sosyal, siyasi, ticari ilişkiler ve diğer bazı etmenler bu toplumların dilleri arasında etkileşime neden olur. Dünya üzerinde konuşulan en eski dillerden biri olan Türkçe de uzun tarihi boyunca bazı dillerle karşılıklı etkileşimde bulunmuş ve kelime alışverişi yapmıştır. Türkçemiz, farklı dillerden bünyesine kattığı kelimelerin bir kısmını herhangi bir değişikliğe tabi tutmadan olduğu gibi almış, bu kelimelerin önemli bir kısmını ise kendi ses sistemine uygun olarak Türkçeleştirmek suretiyle kelime hazinesine dahil etmiştir. Türkçenin etkileşimde bulunduğu dillerin başında Arapça gelmektedir. Türkçe-Arapça etkileşimin diğer dillere nazaran daha yoğun olmasının nedenleri arasında Türklerin Müslüman olmasıyla beraber temel kaynakları Arapça olan İslam'a ait dini kavramların alınması, iki dili konuşan toplumların coğrafi açıdan birbirine yakın olması ve üç kıtada hüküm süren Osmanlı devletinde Arapçanın din ve bilim dili olarak kabul edilerek medreselerde bu dille eğitim yapılması ve birçok eserin yazılması sayılabilir.

Türkçede kullanılan Arapça söz varlığının önemli bir kısmının Arapçada yaygın olarak kullanılan bazı kalıplara/vezinlere ait kelimeler olduğu görülmektedir. Bu kelimelerin kökeni ve ait olduğu dildeki kalıbının tespit edilerek örnekleriyle beraber ortaya konulması dilimizle ilgili bilinç seviyemizi artıracağı gibi diğer dillere nispetle Arapça öğrenme hususunda bizlere kolaylık sağlayacaktır. Zira Türkçede kullandığımız birçok kelimenin aslen Arapça olduğunun farkına varılarak bu kelimelere ayrıca Arapça karşılıklar aranmayacak, aynı vezne sahip farklı kelimelerin de Arapçadan dilimize geçtiği çok kolay bir şekilde anlaşılacaktır.

Tarihi seyir içerisinde Arapçadan Türkçeye geçmiş olan kelimeler genel olarak incelendiğinde Arapçada sülâsî, mezîd, mîmî, sınâî, merre ve hey'e şeklinde çeşitleri ve belirli vezinleri olan mastarların dilimizde önemli bir kullanım alanının olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada Türkçede yaygın olarak kullanılan Arapça mastar türleri vezinleriyle beraber tanıtılarak bu vezinlerden Türkçeye geçen kelimeler kökleriyle beraber verilecek ayrıca bu kelimelerin dilimizdeki kullanımları örnekleriyle açıklanacaktır.

Anahtar Sözcükler: Dil, Türkçe, Arapça, Mastar, Vezin

* Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

“Azerî ya Zebân-e Bâstân-e Azerbaycan?; Ahmed Kesrevî’nin Azerî Dilinin Kökeni Hakkındaki Görüşü” Üzerine Kısa Bir Değerlendirme

Yasemin Aygün*

XX. yüzyılın ilk yarısında siyasi, kültürel ve toplumsal manada yeniden şekillenmenin yaşandığı İran, ülkenin geri kalmışlığına çözüm arama ve farklı görüşlerin rekabet halinde olduğu bir devre şahitlik etmiştir. Ülkenin sorunlarına çözüm arama ve yeniden dönüşüm faaliyetlerine katılan devrin önemli aydınlarından biri Ahmed Kesrevî’dir. Modern dönem İran aydınlarının en tartışmalı kişiliklerinden biri olan Ahmed Kesrevî, faaliyetlerine dergi ve gazete neşrederek başlamış, siyasi, içtimai, filoloji, din, mezhep, kültür, tarih ve örf gibi çeşitli alanlarda tartışmalı eserler kaleme almıştır. Bütün eserlerinde aklı ön planda tutmuş, ulusalcı, tek millet, tek dil fikri tabanında Farsçayı yabancı sözcüklerden arındırmayı amaçlayan bir aydın olmuştur. Dil konusuna önem veren Kesrevî’nin tartışmalara yol açan "Azerî ya Zebân-e Bâstân-e Azerbaycan?" adlı eserinde günümüz Azerî dilinin eskiden beri Azerbaycan’da var olmadığını iddia ederek, bu dilin özellikle İran Azerbaycan’ındaki tarihi gelişimini ele almıştır. Kesrevî Azerbaycan'da konuşulan dilin aslında eski Pehlevîcenin bir ağzı olduğunu vurgulamış ve Türkçeyi yok sayarak "İrânî" bir kimlik oluşturma çabasına girmiştir. Çalışmamızda Ahmed Kesrevî’nin yaşam öyküsü ve savunduğu görüşlere kısaca değinildikten sonra "Azerî ya Zebân-e Bâstân-e Azerbaycan?" adlı eserinin Azerî dili hakkında verdiği bilgiler değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Ahmed Kesrevî, İran, Azerî Dili, Türkçe, Azerbaycan, Pehlevîce.

* Doktora Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Turabdin ve Çevresinde Anadili Arapça Olan Süryaniler Üzerine Etnolinguistik Bir Değerlendirme

Yaşar Acat*

Arapça farklı lehçeleriyle değişik inanç ve kültüre sahip birçok topluluk tarafından konuşulmaktadır. Arap Coğrafyası dışında Anadolu'nun değişik şehirlerinde konuşulan bu kadim dilin sahipleri, İslam öncesi dönemlerde Yukarı Mezopotamya'ya yerleşmişlerdir. Milattan önceye dayanan bu göç hareketleri sonucunda bazı Arab kabileleri Fırat Ceziresinin değişik yerlerine kalıcı olarak yerleşmiş ve kendilerine ait yaşam tarzlarını ve dillerini bölgenin diğer etnik yapıları içinde kısmen muhafaza ederek günümüze kadar taşıyabilmişlerdir. İslam kaynaklarında, Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan ve "el-Cezîre" olarak isimlendirilen bölge, Arap kabilelere nispetle üç bölüme ayrılmış ve buraya yerleşen kabilelerin adlarıyla anılmışlardır. Urfa, Harran, Rakka ve Sümeysat gibi şehirlerin bulunduğu bölüme Diyar-ı Mudar; Amed, Mardin, Meyyafarikin ve Hasankeyf gibi şehirlerin yer aldığı bölüme Diyar-ı Bekir; başta Musul olmak üzere İdil ve Cezîretu İbn-i Ömer gibi yerleşim yerlerinin yer aldığı bölüme de Diyar-ı Rebia denilmiştir. Araplar erken sayılabilecek bir zamanda Hristiyanlığı benimsemiş ve Yakubi-Nasturi Kiliselerinin büyüyüp kuvvetlenmesinde önemli katkılar sunmuşlardır. Gassâniler Arabistan'ın kuzeyinde, Lahmîler ise Kuzeydoğusunda beşinci yüzyıla kadar Bizans ile Sâsânileri Arap istilalarına karşı koruyan "tampon devletler" olarak işlev gördüler. İslam sonrası dönemde de Hristiyanlık inancında olmaya devam etmiş bu Arap kabilelerinden İyâd, Tağlib, Şeybân, Nemr ve Tay'ı saymak mümkündür. Bugün Turabdin ve çevresinde, sayıları az olsa da hala ana dili Arapça olan Süryani Hristiyanların varlığı, Doğu Hristiyanlığına bağlı olan ve bölgede İslam öncesine kadar uzanan köklere sahip Arap Hristiyanları akla getirmektedir. Bu çalışmada Âzeh, Qıllıt, Bnébıl, Lıqsôr ve Mansûriyé gibi Arap dilli Süryanilerin ele alınıp değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Arapça, Süryani, Arap Hristiyanlar, İdil, Mardin, Etnolinguistik

* Doç. Dr., Şırnak Üniversitesi

"*Gölge Sultan*" Penceresinden Cezayir'de Kadın ve Kimlik Sorunsalı

Zehra Nurdan Can*

Yıllar boyunca bağımsızlığına kavuşabilmek için yoğun baskılara ve bitmek bilmeyen sömürge haline maruz kalan, erkeklerin egemen olduğu, kadınların sindirildiği bir ülke olmuştur Cezayir. Fransızların işgal ettiği ve yaşamaya başladığı Cezayir'de, ülke halkı günlük yaşamdan kültüre, siyasetten ekonomiye kadar her alanda Fransız baskısını ve sömürüsünü hissetmiştir. Yaşanılan sömürge halinden en çok etkilenenler kimlikleri ellerinden alınan kadınlar ve özgürlüğe muhtaç bırakılan çocuklar olmuştur. Bu süreçte Cezayir'de kadına ev işlerini yapan, eşine hizmet eden ve çocuk büyüten bir birey olmasından başka bir anlam yüklenmemiştir. Kadının bu baskılara maruz bırakılmasının en büyük sebebi ise, ülkelerini işgal eden halktan etkilenip Batılılaşma isteğinin ortaya çıkma endişesi olmuştur.

Kadınların bu denli sömürüldüğü, kendilerine ait bir benlik kazanamadıkları, hayallerinin baskılandığı bu ülkede, onların sesi olabilmek adına edebiyat alanında kadınların sorunlarına değinilmiştir. Gerek erkek sömürgesinde ezilen gerekse Fransız sömürgesinde var olamayan kadınların yaşadıkları edebiyatta hikâye, tiyatro, şiir ya da roman olarak kaleme alınmıştır. Özel bir özveri göstererek bu konuda eserler ortaya koyan edebiyatçılardan biri de Cezayir doğumlu kadın yazar Assia Djebar'dır.

Erkek egemen toplum mantığına karşı olan Assia Djebar eserlerinde ya kendi Cezayir anılarından bahseder ya da kadınlara dayatılan zorlu şartlardan, engellerden ve kadınların var olma mücadelesinden bahseder. Ruhları hapsedilen, iç dünyaları karartılan, kendileri olmalarına müsaade edilmeyen, başkalarının kendileri için biçtikleri hayatı yaşamak zorunda bırakılan kadınlar adına yazmayı amaçlar Djebar.

Bu çalışmada Assia Djebar'ın kadınların sesi olabilmek için kaleme aldığı 1987 yılında yayımlanan "*Gölge Sultan"* adlı eseri Cezayirli kadınların önce kendi öz kimlikleriyle idame ettirecekleri hayatları için sonra da bağımsızlık için gösterdikleri mücadelelerini ve yazarın bu eserlerle edebiyata olan katkılarını inceleyeceğiz.

Anahtar Sözcükler: Assia Djebar, Arap Edebiyatı, Cezayir, Kimlik, Kadın

* Dr. Arş. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Edebî Metinlerde İyilik ile Kötülüğün ya da Yehova ile İblis'in Mücadelesi: Dr. Jekyll ve Dr. Hâtem Örneği

Emine Zeytunlu*

İnsan bedeni ve ruhunun karmaşık yapısı yüzyıllardır birçok bilim dalının araştırma konusu olmuştur. Şüphesiz edebiyat bilimi de bunların başında gelir. Çalışmamızın konusu olan *Melekût* ve Dr. Jekyll ile Mr. Hyde'ın *Tuhaf Vakası* adlı iki roman da hem yazıldıkları coğrafyada hem de dünya çapında bu konuda ses getirmiş edebî eserlerdendir.

İlk eser, dünya klasikleri arasında yer alan *Define Adası* adlı romanıyla tanınmış İskoçyalı yazar Robert Louis Stevenson (1850-1894) tarafından 1886 yılında yayımlanan Dr. Jekyll ile Mr. Hyde'ın *Tuhaf Vakası* adlı romandır. Eserde iyilik ve erdemin timsali sayılacak derecede bir insan olan Dr. Henry Jekyll'ın, kendi laboratuvarında oluşturduğu iksiri içerek karanlık arzularının peşinden koşan canavar ruhlu Mr. Edward Hyde'a dönüşümü anlatılmaktadır. Başlarda bir oyun gibi başlayan bu dönüşüm zamanla içinden çıkılmaz bir hal alır ve okuru insan ruhunun gizli kovuklarına doğru bir yolculuğa çıkarır.

İkinci eser ise çağdaş İran öykücülüğünün önemli isimlerinden olan Behrâm-i Sâdıkî (1936-1984) tarafından 1960 yılında yayımlanan *Melekût (Ruhlar Âlemi)* adlı romandır. Sâdıkî, kâbus ve korku dolu imgelerle oluşturduğu ve temelde ölüm kavramını işlediği eserinde, ruhlarına cin girdiği için çift kişilikli olan karakterlere yer verir. Romanın merkezî kişisi olan Dr. Hâtem de ikili tabiata sahip katil ruhlu bir doktordur. Onun mücadelesi hem iyilik-kötülük hem de yaşam-ölüm çizgisinde gidip gelir.

Birbirine uzak coğrafyalarda yazılan ve yayımlanma tarihleri arasında yetmiş dört yıl olan bu iki eser, dinî-mitolojik bir öğe olan Yehova ile İblis'in mücadelesi motifine sıkça yer vermiştir. Hem alt metin olarak hem de telmih yoluyla Eski Ahit ve Yeni Ahit'e göndermeler yapılmıştır. Diğer yandan sosyolojik, psikolojik ve felsefî olarak da okunabilecek çok katmanlı bu eserler, karşılaştırmalı edebiyat biliminin temel kavramları üzerinden incelenerek iyilik ile kötülüğün mücadelesi ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: Behrâm-i Sâdıkî, Melekût, Robert Louis Stevenson, Dr. Jekyll ile Mr. Hyde'ın Tuhaf Vakası, karşılaştırmalı edebiyat

* Arş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü

Aynı Savaşa Dair: Alman Edebiyatından *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* ile Türk Edebiyatından *Savaş ve Açlar* Romanlarının Karşılaştırılması

Emrah Seferoğlu*

Savaşlar felaket senaryolarının gerçekleşmiş halidir. İnsan bedeninin rakamlara indirgenerek aktarıldığı, ölme ve öldürme eylemlerinin birinci anlamlarıyla kullanıldığı, failin ya da etkilenenin hiçbir öneminin bulunmadığı yıkım, yitim ve yok ediş kavramlarının zeminiyle tesis edilen toplumsal olaylardır. Birinci Dünya Savaşı kazanan ve kaybeden olma durumundan çok daha fazlasını içerir. Yaşanılan trajediler bireyden hareketle topluma uzanan birçok travmanın oluşumuna neden olur.

Birinci Dünya Savaşı'nın aynı safhasında yer alan Alman ve Osmanlı İmparatorlukları galip ve mağlup ekseninde kaybeden konumundadır. Savaşın verilerine göre toplamda 39 milyon insan hayatını kaybeder. İnsan yaşamının sıfırlandığı psikolojik ve sosyolojik yok edildiği savaş durumu savaşın fiilen bitmiş olmasından sonra da devam eder. Bu aşamada bireyler yaşadıkları kayıplarla, toplumlar da tekrar inşa etme çabasıyla yeni düzene alışmaya çalışırlar. Gerçek savaşı yaşayanların travmalarını ise dönemi ele alan edebi ürünler yansıtır. Bu bağlamda 1929 yılında Alman edebiyatından Erich Maria Remarque "*Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*", 1969 yılında Türk edebiyatından Hasan İzzettin Dinamo "*Savaş ve Açlar*" romanlarıyla savaşın herhangi bir millete üstünlük sağlamadığını asıl kaybedenlerin savaşın geçtiği sürede yok olan/edilen küçük insanlardan oluştuğunu aktarırlar.

Aynı tarafta farklı iki milletin yaşadığı ortak travmalar, devlete karşı ait olma inancını dünyaya ait olamamak ile somutlar. Çalışmada tarafta olmak ve savaşta olmak kavramları iki farklı cepheden tespit edilip Alman edebiyatının ve Türk edebiyatının savaşa dispozitif yaklaşımları karşılaştırmalı şekilde ele alınarak gerçek olan savaşın kurgu eserlerden hareketle iki farklı kültürdeki yansımaları ortaya konulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Savaş edebiyatı, Savaş ve Açlar, Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok, Alman, Tür

* Öğr. Gör. Dr. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türk Dili Bölümü

Karşılaştırmalı Edebiyat Biliminde Fransız Ekolü ve Türkiye'deki Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Araştırmalarına Katkısı

Can Şahin*

XIX. yüzyılın başlarında Fransa'da doğan ve gelişen olan karşılaştırmalı edebiyat bilimi, adını 1816'da yayımlanan ve *Cours de littérature comparée* başlıklı edebiyat öğretimi için kullanılan bir dizi Fransız antolojisinden almıştır. Kavramın tanımı ve yöntemi ilk olarak Fransa'da tartışılmış, yetkinliğe kavuşmuş ve bir anlamda ekolleşmiştir. Paris Sorbonne Üniversitesi'nde 1827'de Abel François Villemain'in verdiği karşılaştırmalı derslerden başlayarak, Jean Jaques Ampére'in College de France'ta 1833 yılındaki çalışmaları karşılaştırmalı edebiyatın akademik nitelik kazanmasının başlangıcı olarak kabul edilir.

Farklı dillerde yazılmış eserleri konu, tema, motif, fikir, üslup, biçim bakımından incelemeye tabi tutup, eserlerin ortak, benzer ve farklı yanlarını tespit ederek bu farklılığın nedenleri üzerine çıkarımlarda bulunan karşılaştırmalı edebiyat bilimi günümüzde disiplinlerarası bir yaklaşımla felsefe, sosyoloji, psikoloji, hukuk, sinema, müzik, resim gibi alanlara açılarak çalışma sahasını genişletmiştir.

XIX. yüzyılda ilk olarak Fransa'da, devamında öteki Avrupa ülkelerinde, sonrasında da Amerika'da akademik kürsüye kavuşan karşılaştırmalı edebiyat bilimi, Türkiye'de XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren üniversiteler aracılığıyla varlık kazanmıştır. Türkiye'de ilk olarak Fransız Dili ve Edebiyatı bölümlerinde başlayan karşılaştırmalı edebiyat bilimi araştırmaları bugün müstakil bir bölüm olarak akademik çalışmalarını sürdürmektedir.

Karşılaştırmalı edebiyat bilimi araştırmalarında en yaygın kullanılan ekoller Fransız ve Amerikan ekolleri olmasının yanında Marksist, Alman, Çin ve Hint ekolleri de bulunmaktadır.

Karşılaştırmalı edebiyatın ilk ekolü olan Fransız ekolünün temel odak noktası bir sanatçının başka bir sanatçı üzerindeki etkisidir. Fransız ekolüne göre karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları iki farklı dilde yazılmış eserler arasında ve yazarı belli olan eserler üzerinden yapılmalıdır. Fransız ekolüne göre karşılaştırmalı edebiyat araştırmalarında yazarın başka bir yazara veya edebiyatın başka bir edebiyata bağlanması gerekir ve karşılaştırmanın geçerliliği için etkileşim ön şarttır. Toplum ve ulusal edebiyat merkezli olan Fransız ekolü araştırmalarında edebiyat bilimi dışında etnoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, politika ve tarih alanlarından oldukça fazla yararlanır.

Türkiye'de karşılaştırmalı edebiyat bilimi araştırmaları uzun süre Fransız ekolü bağlamında yürütülmüştür. Bu çalışmada karşılaştırmalı edebiyat biliminin ilk ve en yaygın ekolü olan Fransız ekolünün Türkiye'deki karşılaştırmalı edebiyat

* Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Üniversitesi

bilimi araştırmalarına nasıl ve ne ölçüde katkılar sunduğunun tespiti amaçlanmaktadır.

Modern Türk edebiyatının oluşumunda kurucu unsur olan Frankofon bağlam, araştırmacıları Türk Edebiyatının oluşumunda önemli bir beslenme kaynağı olan Fransız kaynaklarının tespitine yönelik araştırmalara yöneltmektedir. Fransız etkisinin her alanda yoğun hissedildiği Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadarki dönem sanatçıları ve yapıtlarındaki yabancı etkiyi tespit için Fransız ekolü bağlamında araştırmaların yapılması önem kazanmıştır. Avrupa özellikle Fransız etkisinin edebiyatımızda nasıl bir değişim ve dönüşümü gerçekleştirdiğine dair vuzuha kavuşturulması gereken birçok husus olduğu kanaatini taşımaktayız. Türk yazarlarının Avrupalı yazarlardan, özellikle de Fransız yazarlardan ne ölçüde etkilendiklerinin ortaya çıkarılması yapıtların tek bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ve anlam olasılıklarının kısıtlanması tehlikesini ortadan kaldıracaktır. Etkinin tespiti, etkilenmenin nedenleri, sanatçıların beslenme kaynakları, alımlanan unsurların metinlerde neye dönüştüğünün tespiti ile Türk edebiyatının özgün taraflarının ve asıl zenginliğinin ortaya çıkartılmasına önemli katkılar sunacaktır.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı edebiyat bilimi, Fransız Ekolü, Türkiye'de karşılaştırmalı edebiyat bilimi araştırmaları.

Yeni Medyanın Edebiyata ve Dile Yansıması: Medyalararasılık Bağlamında Daniel Kehlmann'ın *"Sesler: Dokuz Öykülü Bir Roman"*ı

Derya Koray Düşünceli*

20. yüzyılın sonlarına doğru iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle *yeni medya* olarak adlandırılan yeni iletişim araçları ve ortamları ortaya çıkmıştır. Dijital teknolojiyi kullanan bu yeni medyalar; internet siteleri, sosyal ağlar/medyalar, bloglar/mikro bloglar, forumlar, içerik toplulukları, podcastler, wikiler vb. farklı elektronik iletişim biçimlerinden oluşmaktadır. Modern yaşama paralel olarak gelişen ve çağımızda hayatın her alanında kendini gittikçe daha çok hissettiren bu yeni nesil iletişim teknolojileri sadece dil ve iletişim biçimlerini değil aynı zamanda edebi metinleri de dönüşüme uğratmıştır. Bir başka ifadeyle yeni medya ortamlarının ve araçlarının sunduğu yeni kodlar ve olanaklar edebi metinlerin konusunu, anlatım biçimlerini ve anlatım yapılarını değiştirmiştir. Çalışmanın konusunu, 2009 yılında yayımladığı ve eserinde kullandığı yeni medya temasıyla ağlar toplumunun edebi bir portresini çizen çağdaş Alman edebiyatının genç yazarlarından Daniel Kehlmann'ın *Ruhm- Ein Roman in neun Geschichten (Sesler: Dokuz Öykülü Bir Roman)* adlı postmodern romanının medyalararasılık kuramı çerçevesinde incelenmesi oluşturmaktadır. Romanın adından da anlaşılacağı gibi Daniel Kehlmann'ın yapıtı birbirine bağlı ancak temelde ayrı olan toplam dokuz öyküden oluşmaktadır. Söz konusu eserde iletişimin cep telefonları, bilgisayarlar ve internet aracılığıyla gerçekleştiği bir dünyada sanal ve gerçeğin sınırlarının giderek bulanıklaştığı, modern insanın teknolojinin kölesi hâline geldiğini ve bu durumun bireylerin yaşantısı üzerindeki derin etkisi konu edinilmiştir. Çalışmanın amacı Daniel Kehlmann'ın eserinde yeni medya ve edebiyat ilişkisini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, Avusturyalı/Alman yazar Daniel Kehlmann'ın yeni medya ve edebiyatı kaynaştırdığı yapıtından hareketle yeni medya ve edebiyat ilişkisine değinilecek, yeni medyadan edebiyata yapılan konusal/içeriksel aktarım ile teknoloji kaynaklı dil değişiminin izleri sürülecektir. Çalışmayla yeni medya ve edebiyat/dil ilişkisine, dolayısıyla medyalararasılık düşüncesinin gelişimine ve yaygınlaşmasına bir katkı sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yeni Medya, Edebiyat, Medyalararasılık, Daniel Kehlmann

* Araştırma Görevlisi Dr, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında *İstiklâl Marşı*'nda Dinî ve Millî İmgelerin Kültürel Temelleri

Dilber Tahiroğlu*

Sosyolojinin bir alt dalı olan "edebiyat sosyolojisi", toplumsal olgular ve edebiyat arasındaki ilişkiyi inceleyerek toplumsal yapı üzerinde edebî eserlerin etkisini ortaya koymaya çalışır. Bu disiplinin temelinde bir edebiyat eseri, eserin etki alanına giren dönem ve kişilerin parçası olduğu toplumsal hayat, birer faktör olarak yer alır. Edebiyat sosyolojisine göre edebiyat, bir anlamda toplumun kendini ifade etme aracıdır. Yani toplumun duygularını aktarmada bir köprü vazifesi görür. Bu öncelikle incelenmeye alınacak edebi metin ve yazarının toplumsal yaşamına uygun metinlerin tercih edilmesi gerektiği manasına gelir. Belirtilen özellikler dikkate alındığında bu disiplinin incelenme alanına en uygun metinlerin başında toplumsal yankısı düşünüldüğünde ulusal marşların geldiği rahatça söylenebilir. Çünkü bu metinler, bir milletin ortak duygu - düşüncelerini yansıtması ve benimsenmesi anlamına gelir. Bunun için millî marşlar edebiyat sosyolojisi bakımından önemli edebî ürünlerdir. Ayrıca İstiklâl Marşı, emperyalizme karşı verilen Kurtuluş Savaşı'nın tarihî şartlarından doğmuş bir metin olması ve sosyo - kültürel değerlerin (hilal, ezan, şehâdet, mabet; hürriyet, istiklal, ocak, vatan vb.) neredeyse bütününü içermesi bu metni daha da değerli kılar. Bunun için bu çalışmada İstiklâl Marşı'na edebiyat sosyolojisi açısından yaklaşılarak özellikle de dinî ve millî imgelerin toplumun ortak bilincindeki yeri tespit edilmeye çalışıldı.

Anahtar Sözcükler: Edebiyat sosyolojisi, İstiklâl Marşı, kültürel değerler, dinî imgeler, millî imgeler.

* Dr. Öğretim Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

"Özgür Balpınar'ın Gelecek Ekspresi Çöp Dünya" Başlıklı Eserinde Yeryüzü Etiği

Elif Öksüz Güneş*

İnsan içinde bulunduğu ekosistemin üyesi olarak kendisi dışındaki varlıklarla etkileşim halindedir ve yaşadığı çevreden bağımsız değildir. Değişen dünyanın verileri doğrultusunda doğa ile yeni ilişkiler geliştirme ihtiyacı duyan insan, bazen yeryüzünün parçası olduğunu unutarak onun hâkimi gibi davranır. Özellikle avcı toplumdan tarım toplumuna geçişle birlikte daha fazla ürün elde etmek amacıyla toprağın ve suyun kendini yenilemesine fırsat vermeden onları sınırsızca kullanma hakkını kendinde görür. Yaratmış olduğu hasarı giderme niyetinin bulunmaması ya da durumun düzeltilmesi hususunda gecikilmesi ise doğadan insana genişleyen yelpazede çevre kirliliği, bitki örtüsünün zarar görmesi, türlerin yok oluşu, iklim değişiklikleri, biyolojik sorunlar gibi problemlere sebep olur. Sorunu fark eden kişiler tarafından doğayı sömürünün devam etmesi durumunda insanın da yaşam alanını yitireceğinin altı çizilir, "Yeryüzü Etiği" kavramı vurgulanır.

Yaşanabilecek daha güzel dünyanın kapılarını çocuklara hikâyelerin büyülü dünyasından aralayan yazar Özgür Balpınar, yeryüzüne saygıyı eserlerinin odak noktası seçer. Doğaya hak ettiği özen gösterilmediği takdirde yaşanılması muhtemel geleceği tasvir ettiği "Gelecek Ekspresi Çöp Dünya" başlıklı eserinde başkişi Nil ile norm karakter niteliği taşıyan arkadaşları Can, Narin ve Yiğit'i öykü zamanından otuz yıl sonrası olan 2050 yılına yaptıkları mucizevî yolculuğa çıkarır. Yeryüzüne karşı sorumluluklarını getirmeyen insanın olumsuz şartlarda geçirmek zorunda kalacağı yaşamı tasvir ettikten sonra çocukların bu durumdan kurtulacaklarına dair umuduyla yeşeren dünyada yeniden inşa sürecini başlatabileceklerine inanır.

Bu çalışma Özgür Balpınar'ın "Gelecek Ekspresi Çöp Dünya" adlı eseri Aldo Leopold'ın yaşayan tüm organizmalara saygı duyulması zorunluluğunu kapsayan "Yeryüzü/Toprak Etiği" kavramı çerçevesinde değerlendirilecektir. İnsanın yaşadığı dünya üzerindeki organizmalardan sadece biriymiş gibi değil de onların hâkimi şeklinde davrandığı durumlarda karşılaşacağı olası sonuçların anlatı dünyasındaki yansımaları incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Yeryüzü Etiği, Gelecek Ekspresi, çevre bilinci, çocuk, umut.

* Doç. Dr, Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Karşılaştırmalı Edebiyat Biliminin Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi

Ertuğrul Aydın*

Karşılaştırmalı edebiyat bilimi, başta *edebiyat sosyolojisi* olmak üzere, *genel edebiyat bilimi, edebiyat tarihi, sosyoloji, tarih, felsefe* ve *psikoloji* alanlarıyla ilişkilidir. Edebiyat ile edebiyatın tarihi/kronolojisi içinde yer alan karşılaştırma-sonuç mantık ve bileşkesiyle hareket eden *karşılaştırmalı edebiyat bilimi,* bir kesişim kümesi ve içinde yer alır ve çeşitli referanslardan yararlanır.

Araştırmalardaki alan genişliği ve farklı bakış açılarından hareket ederek elde edilen bilgiler, edebiyat sosyolojisi ve karşılaştırmalı edebiyatın metotları aracılığıyla yeni bulgu ve kimlikle bilim dünyasına kazandırılır. Böylece, edebiyat sosyolojisi-karşılaştırmalı edebiyat, gelişen-değişen dünyamızda ortaya çıkan yeni çalışma tekniklerini de bünyesine alarak; kendi yöntem ve analizlerini gerçekleştirirler.

Yüzyıllar boyunca edebiyatın merkezinde bir araya gelen ya da edebiyatın çatısı altında birleşen eserler, birçok bilim dalı tarafından incelenir ya da kaynak konusu olarak ele alınır. Bu noktada, karşılaştırmalı edebiyat bilimi de, kendi kronolojik tarihi içindeki edebiyat eserlerini/ürünlerini inceleyerek; onlardan kendi *kod* ve *kural*ları doğrultusunda yeni veri ve analizleri ortaya koyar.

Disiplinler/arası çalışmalarda, bilim dallarının-alanların birbiriyle alış-veriş yaptığı, bulgu-yöntem-uygulama noktasında da diyalog içinde olduğuna tanık olmaktayız. Bu noktada, sağlam bir edebiyat tarihinin oluşunda karşılaştırmalı edebiyat biliminin başvuru alanı olarak öne çıkışını görürüz.

Bu çalışmamızda, karşılaştırmalı edebiyat bilimine komşu olan ya da yakın diyalogu bulunan bilim dallarının ilişkisi üzerine duracağız. Ayrıca, karşılaştırmalı edebiyat biliminin diğer alanlarla genel edebiyat ve edebiyat tarihine referansların üzerindeki rol ve katkılarını tespit etmeye çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı edebiyat bilimi, edebiyat sosyolojisi, genel edebiyat bilimi, edebiyat tarihi.

* Dr. Öğretim Üyesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü

Mîna Urgan Çevirilerinde İkilemeler

Feyza Akgün*

Tanzimat Dönemi ile Batı edebiyatlarından dilimize yapılan çevirilerin artması, Türk edebiyatında ve kültüründe köklü değişiklere sebep olmuştur. Cumhuriyet Dönemi'ne geldiğimizde çeviri hareketinin bir plân dâhilinde, sistemli hâle gelişinde Tercüme Bürosu'nun rolü yadsınamaz. Bu dönemde çalışmaları hız kazanan çevirmenler pek çok edebiyat klasiğini de dilimize armağan etmiş olur.

Çalışmalarıyla, edebiyatımıza birbirinden değerli eserler kazandırmış olan isimlerden birisi Prof. Dr. Mîna Urgan'dır. 1915 doğumlu akademisyen ve çevirmen, İngiliz dili ve kültürüne hakimiyeti sayesinde Shakespeare, Thomas More, Graham Greene gibi isimlerin, sınırları İngiltere'yi aşan eserlerini çevirebilmiştir.

Mîna Urgan, çevirilerinin yanı sıra yaşamının son döneminde iki anı kitabı kaleme almıştır. *Bir Dinozorun Anıları* (1998) ve *Bir Dinozorun Gezileri* (1999) adını taşıyan bu kitaplarla, Urgan'ın ünü akademik camiayı aşmış ülke geneline yayılmıştır. Hayat tecrübelerini, yaşamını, sosyal çevresini ayrıntılarıyla anlattığı bu eserler Türk okuyucusu için kültürel miras niteliğindedir. Söz konusu anılarında çeviri çalışmalarından, onu çeviriye yönlendiren koşullardan bahsederken, çeviri tutumunu da net bir şekilde ortaya koyar. Olabildiğince metne sadık kalmaya çalıştığını belirten Urgan, bu yaklaşımıyla yabancılaştırıcı çeviriye yakın bir duruş sergiler.

Bildirimiz, Mîna Urgan'ın çevirilerinde sıklıkla kullandığı ikilemeleri ele almaktadır. Dilimizde, anlatımı güçlendirmek, eylemin devam ettiğini vurgulamak gibi amaçlara hizmet eden ikilemeleri çevirmen ne gibi amaçlarla, hangi bağlamlarda kullanmıştır sorusuna cevap aranmıştır. Bu kapsamda Urgan'ın, İngilizceden Türkçeye çevirdiği Arthur'un Ölümü, Sineklerin Tanrısı, Meselenin Kalbi ve Tom Jones eserlerinde geçen ikilemeler, işlevleri bağlamında değerlendirilmiştir.

Urgan'ın 1948 tarihli çeviri eseri *Arthur'un Ölümü,* ikilemelerin sıklıkla kullanıldığı bir eserdir. Her ikileme farklı bir görev üstenmiştir. Kimi cümlede, kaynak metindeki isim-fiili karşılamak amacıyla, kimisinde fiili güçlendirmek için kullanılmıştır. Bunların yanı sıra eylemin sürdüğünü vurgulamak için erek metinde fiillere eklendiği, zaman zaman da zarfları ve deyimleri karşılamak için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Sineklerin Tanrısı eserinde ise ikilemelerin; kaynak metindeki isim-fiiller, zarflar yerine kullanıldığı hatta karşıladığı bir öge olmadan çevirmen tarafından vurgu amacıyla kullanıldığı görülmüştür. *Meselenin Kalbi* romanında daha önceki

* Öğr. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

örneklerden farklı olarak kaynak metinde de var olan ikileme yine ikileme olarak erek metne çevrilmiştir. *Tom Jones* eserine baktığımız zaman zarf, sıfat ya da deyim olmayan sözcüklerin ikilemeyle karşılandığı görülür. Bu durum, Urgan'ın önceki seçimlerinden farklılık gösterir.
Anlatım yönünden zengin bu üç eserdeki ikilemelerin görevleri farklılık göstermekle beraber anlatıma canlılık kazandırdıkları görülmüştür.
Anahtar Sözcükler: İngiliz Edebiyatı, Mîna Urgan, ikilemeler, çeviri

Tragedyanın Yenidenyazımı: *Kral Lear, Bay Lear*

Gizem Kunduracı*

Kral Lear (1607), William Shakespeare tarafından Thomas Kyd'e ait *The True Chronicle History of King Leir* "Kral Leir'in Gerçek Tarihi" (1605) adlı oyunun yanı sıra mitik ve folklorik anlatıların söyleşimsel birlikteliği yoluyla inşa edilmiş tragedya türüne ait bir yapıttır. Kızlarına adil davranmayan babanın tüm ailenin trajik talihine yol açacak karar ve tutumları etrafında örüntülenmektedir. Oktay Rifat romanı *Bay Lear* (1982) ise, Shakespeare'e ait metin başta olmak üzere bu anlatılarla göndergeleştirim ve yenidenyazım bakımından söyleşim ilgisine sahiptir. Roman, söz konusu kaynak metin ve anlatıların her biriyle söyleşim sergilemekle beraber; yenidenyazım ilgisi bakımından tragedya *Kral Lear* ile ana metinsellik sergilemektedir. Oktay Rifat, *Kral Lear* ile ana metinsellik temelinde yenidenyazım ilişkisi bulunan *Bay Lear* (1982) romanında, alt metne ait aile içerisinde meşru görülmeyen tutumlar başta olmak üzere, kimi örüntüleri dönüşüme uğratmış; buna karşılık Lear, Cordelia gibi figürleri romanında *Kral Lear*'deki karakteristik çizgilerle işleyerek alt metne ait kimi unsurları muhafaza etmiştir. William Shakespeare'e ait alt metin ile Oktay Rifat'a ait yenidenyazım sonucu ortaya çıkan ana metin arasında örüntü bakımından ortaya çıkan farklılıklarla beraber benzeşen ya da örtüşen hususlar da bulunmakta; böylece, alt metin ile ana metin arasında yenidenyazım ekseninde yer yer ironi ve parodi nitelikleri de sergileyen öykünmeye (pastiş) dayalı bir söyleşim örüntüsü ortaya çıkmaktadır. William Shakespeare ile Oktay Rifat'a ait *Kral Lear* ve *Bay Lear* adlı eserler temelinde gerçekleştirilen incelemenin konusu, ana metinsellik ekseninde söyleşim içeren iki metnin yenidenyazım süreci ve sonucunda örtüşen, benzeşen ve ayrışan veçheleri bakımından ele alınmasıyla bu hususların yorumlanmasına dayanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Metinlerarasılık, Yenidenyazım, Öykünme, Kral Lear, Bay Lear.

* Öğr. Gör. Dr, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü

3-6 Yaş Arası Okul Öncesi Çocuk Kitaplarında Yabancı Dillerden Alıntılanan Sözcüklere Dair Bir İnceleme

Hacer Pınar*

Bu çalışmada, Türk yazarlar tarafından Türkçe olarak kaleme alınmış okul öncesi dönemi (3-6 yaş arası) çocuk kitaplarında yer alan yabancı kökenli sözcüklerin alıntılanma durumu ve yazarların dilsel eğilimlerinin incelemesi amaçlanmıştır. Bu çalışma doküman incelemesinin kullanıldığı nitel bir araştırmadır. Doküman incelemesi araştırılması planlanan konu ile ilgili yazılı, görsel vb. bilgi içeren materyallerin analiz edilerek incelenmesini kapsamaktadır (Patton,2014). Bu araştırmada analiz edilecek dokümanlar ise çocuk hikâye kitapları olarak belirlenmiştir. Araştırma verileri, Eksik Parça ve Vidhata kitabevleri tarafından 3-6 yaş arası okul öncesi dönem için yayımlanmış sekiz farklı kitabın analizi ile elde edilmiştir. Araştırmanın veri analizinde içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada elde edilmiş olan veriler, alıntı sözcüklerin hangi dillerden alındığı, kitaplardaki alıntı sözcüklerin sayıları ve tekrarlanma sıklığı gibi verileri ve var ise sözcüklerin Türkçe karşılıkları tablolar şeklinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Çalışmada 3-4 yaş ve 5-6 yaş okul öncesi gruplarına hitap eden ve seviyelerine göre görsel ve dilsel olarak uygun hale getirilmiş eğitici ve öğretici dört seriden oluşan 8 kitapta farklı birçok alıntı sözcüğe rastlanılmıştır. Araştırmadan elde edilmiş nitel sonuçlar, dağılımları dikkate alındığında diğer dillere göre daha fazla alıntı yapılan sözcüklerin sırasıyla: Fransızca, Arapça ve Farsça dillerine ait olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi dönem, Çocuk kitapları, Alıntı sözcükler, Yabancı Diller, Türk Yazarlar

* Öğr. Gör, Iğdır Üniversitesi, Dış İlişkiler Koord.

Farklı Bölgelerdeki Öğrencilerin Bağlamdan Yönelimle Sözcük ve Sözcük Öbeklerinin Anlamlarını Tahmin Etme Becerilerine İlişkin Görünümler

Hüriye Fersiz*

Dil milletlerin en önemli varlıklarından ve devamlılık göstergelerinden biridir. Bir dil yok olduğunda bu o dili konuşan toplumun da yok olduğu anlamına gelmektedir. Her dilin kendi içerisinde birtakım kuralları vardır ve bu kurallar dilin yapısına göre değişiklik gösterir. Bu nedenle dilin sahip olduğu kurallar hem konuşma hem yazı dilinde olması gerektiği gibi uygulanmalı ve dile özen gösterilerek devamlılığı sağlanmaya çalışılmalıdır. Dil bilinci oluşturmada ve bu bilincin korunmasında Türkçe dersinin önemi büyüktür.

Şema kuramına göre, insanların sahip oldukları bilgiler şemalar şeklinde düzenlenir. İnsanların her bilgisi için ayrı şemaları vardır. Bu şemalara yeni bilgi eklenebilir, şemalar değiştirilebilir hatta yeni şemalar oluşturulabilir. Medina ve Pilonieta (Akt., Ülper, 2021) bu şemaları bir klasöre benzetir. Buna göre öncelikle büyük bir fikir düşünülür. Örneğin kış mevsimi gibi. Sonra ayrıntıları düşünülür: soğuk hava, kar, kardan adam ve sıcak kakao. Büyük fikir için bir dosya klasörü var olduğunu varsayalım- kış. Klasörün içinde kış hakkında zaten bilinen tüm ayrıntılar var olacaktır. Kış hakkında ne zaman yeni bir şeyler öğrenilirse, onu anlamak daha kolay olacaktır çünkü zaten bu kavram için bir dosyanız vardır. (Ülper, 2021) Bu bağlamda öğrenciler, önceden herhangi bir bilgiye ya da dosya klasörüne sahip olmadıkları bir metni okurken art alan bilgisi olmadığı için bilgiyi herhangi bir klasörle ilişkilendiremeyecektir. Bu durum da yeni bilginin öğrenilmesini zorlaştıracak ya da yeni bilginin öğrenilmesine engel olacaktır. Öğrencilerin sözcük dağarcığı ne kadar genişse öğrenciler öğrendiği yeni bilgiyi o kadar verimli ilişkilendirecektir. Öğrencilerin sözcük dağarcığı ne kadar darsa öğrenciler yeni bilgiyi anlamakta o kadar zorlanacaktır. Bu bağlamda Türkçe öğretmenlerine büyük sorumluluk düşmektedir. 2021 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlar dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört başlıkta toplanmıştır. "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı bu dört başlığın ortak kazanımıdır. Bu kazanım öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirme amacına hizmet eder. Yapılan birçok çalışma, bu kazanımın sözcük öğrenmeye katkısı olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmanın amacı ise söz konusu kazanımın bölgelere göre farklı sonuçlar ortaya koyabilme durumunu incelemektir. Çalışma,

* Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi

önce Bursa Osmangazi Adnan Türkay Ortaokulu 6.sınıf öğrencilerine uygulanmış, daha sonra Antalya Ermenek Ortaokulunda aynı sınıf düzeyindeki öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmanın verileri tümle içinde yer alan bilinmeyen sözcüklerin hedef kitle tarafından tahmin edilmesine dayanan bir ölçme aracıyla toplanmıştır. Çalışma öncesi öğrencilere sözcük listesi verilerek bir ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamada öğrencilere, verilen sözcükleri bilip bilmedikleri sorulmuştur. Ön uygulamada anlamları bildikleri anlaşılan sözcükler çalışmada dikkate alınmamıştır. Daha sonra bilmedikleri sözcükler yönlendirici bağlama uygun biçimde tümce içinde kullanılmıştır. Bu bir ölçme aracı olarak veri toplamak için kullanılmıştır. Burada öğrencilerden bilmedikleri sözcüklerin anlamlarını bağlamı kullanarak tahmin etmeleri istenmiştir. Ölçme araçlarıyla toplanan veriler yüzdelikleri alınarak çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular ilgili araştırmanın bulgularıyla tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çıkarım, bağlam, sözcük öğretimi, sözcük dağarcığı.

Dilbilimsel Karşılaştırma İle Çeviride Eşdeğerlik Sorunları: *Çağrı* Filmi Örneği

Murat Demirekin*

Diller arası dilbilimsel ögelerdeki örtüşmeler her zaman mümkün olmadığı için, bir kaynak dildeki yazılı veya sözlü metin hedef dile yansıtılırken bazı çeviri ve yorum sorunları olasıdır. Edebi eserlerin çevirilerin yanı sıra film sektörü platformlarının daha yaygınlaşması ile çeviride yorumlama sorunları ve eşdeğerlik sağlama gayretleri ise daha da önemli hale gelmiştir. Bu kapsamda kelime boyutundan pragmatik boyutlara kadar diller arası örtüşmeye işaret eden çeviribilimsel eşdeğerlik kavramı, kaynak bir dildeki anlatımın başka bir dilde aynı derinlikte yeniden canlandırılma gayreti olarak tarif edilmektedir.
Bu çalışmada bir kaynak dildeki mikro ve makro düzeydeki çağrışımsal anlamların dilbilimsel tasnif ile bir hedef dile ne ölçüde aktarılabileceği tartışılmaktadır. Bu amaçla İslamiyet'in Doğuşunu anlatan *Çağrı (The Message)* filmindeki çeviri sorunları, kaynak dil İngilizceden hedef dil Türkçeye dilbilimsel aşamalar halinde ele alınmıştır. Karşılaşılan kuramsal ve pratik sorunlar Mona Baker'ın ortaya koyduğu (2011) çeviribilimsel eşdeğerlik tasnifi esas alınarak incelenmiştir. Dilbilimsel karşılaştırma yapılırken öncelikle kelime ve kelime grupları boyutunda, daha sonra dilbilgisel, metinsel, son olarak da pragmatik boyutlarda eşdeğerlik sorunu olarak değerlendirilen film kesitleri sıralanmaktadır. Son olarak, belirlenen çeviride eşdeğerlik sorunları ve farklılıklar kategorize edilerek, buna göre de eşdeğerlik sağlama amaçlı alternatif çözüm stratejileri kapsamında çeviri önerileri sunulmuştur. Yapılan çalışma sonunda bazı bölümlerin çevrilmediği veya kısaltılarak verildiği de tespit edilmiştir. Dolayısıyla bir kaynak dilden hedef dile çeviri yapılırken dilbilimsel farklılıklarından ötürü yüzde yüz çevirinin mümkün olamayacağı anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dilbilim, çeviride eşdeğerlik, Çağrı filmi, kaynak ve hedef dil

* Öğr. Gör. Dr, Selçuk Üniversitesi

Varoluşçu Felsefede Dil Sorununun İrrasyonel İncelenmesi

Necip Uyanık*

Varoluşçu Felsefede öncelik daima somut varoluştur. Bu somut varoluş ise doğrudan insanla ilişkili olduğunu belirtmek gerekir. İnsanın sahip olduğu tüm yetiler, olup-bitişler, eylediği, acı çektiği, umut ettiği, kaygılandığı her şey varoluşa aittir. Varoluşun tüm bu durumlarının dil yoluyla ifade edilmesi bir hakikat olarak anlaşılmalıdır. Ancak dil genel-geçer bir çerçeve içinde mi incelenmelidir veya matematik, mantık ve rasyonel bir bağlamda mı ele alınmalıdır? Varoluşçu filozoflara bırakılsa dil varoluş içinde olağan bir hakikat olarak anlaşılması gerekir ve dolayısıyla dilin salt nesnel ve rasyonel bir düzlemde ele alınıp değerlendirilmesi kabul edilemez. Bir dile sahip olan insanın somut bir varoluşa ve buna bağlı olarak bir Ben'e sahip olduğu açık hale gelir. Buna göre doğada (hayvanda) dil olmadığı için bir 'ben' yoktur ve hayvan sessiz dünyasında 'ben'in ne olduğunu bilmeden yaşar. Dolayısıyla hayvanların kendi âlemlerine ait yaratıklar olduğunu kanıtlayan şey dil'sizlik iken doğadaki seslerin, örneğin bülbülün ötüşünün çoğu kez bir dil olduğu iddiası ise gülünçtür. Zira hayvanlardaki seslerin birbirinden farkı yoktur. Nitekim hiçbirinde varoluşun bir yansıması yoktur, buna bağlı olarak varoluşa sevk eden bir yönelme ve özgürce bir eylem de yoktur. Bu bağlamda çalışmamızda irrasyonel ve varoluşçu felsefenin asıl yöneliminin ne olduğu inceledikten sonra dil üzerine filozofların metinleri ele alınacak olup Schopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche, Karl Jaspers, Gabriel Marcel, Unamuno, Albert Camus, Jean Paul Sartre'ın dil üzerine varoluşçu düşünceleri analiz edilecektir.

Anahtar Sözcükler: Varoluşçuluk, Dil Felsefesi, Somut Varoluş, İrrasyonel

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Ünversitesi, Edebiyat Fakültesi

Kurmanci ve Türkçe Etkisi Altındaki Roman Lehçelerinin Sözdizim Biçimlenmeleri

Orhan Varol*

Türkiye'nin farklı bölgelerindeki Roman (Çingene) toplumlarının yüzlerce yıl boyunca Kurmanci Kürtçesi ve Türkçe konuşucusu olan baskın toplumların etkisi altında yaşadıkları tarihsel verilere bağlı olarak bilinmektedir. Bu sürecin bir sonucu olarak Roman toplumlarının dil davranışları, dil yetkinlikleri ve sahip oldukları dillerin söz varlıkları konusunda belirgin değişim ve dönüşümlerin gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Sesbirimsel benzeşmelere dair mikrolinguistik oluşumlardan çokdillilik potansiyellerinin ortaya çıkmasına dair makrolinguistik değerdeki birçok görünüm söz konusudur. Bu çalışmada, Roman lehçelerindeki -toplumdilbilimsel oluşumların da kaynaklık ettiği- sözdizimsel biçimlenmeler ele alınmaktadır. Kurmanci etkisindeki Roman lehçesi Domaniye dair veriler, Doğu Anadolu'nun Van ve Ağrı-Doğubayazıt bölgelerinde yaşayan Dom konuşuculardan elde edilmiştir. Alanyazında kaydı oluşturulan, Türkçe etkisindeki Roman lehçelerine dair veriler ise Türkçenin baskın olduğu etkileşim bölgelerinde bulunan, farklı etnik ve yerel adlara sahip Roman lehçelerinin sözdizimsel kurulumlarını içermektedir. Çalışma kapsamında, farklı Roman lehçelerine ait söz varlığı ile baskın dillere ait birimlerin oluşturduğu karma sözdizimsel yapılanmalar konusal odak stratejileri ile ele alınmaktadır. Bu bağlamda, baskın diller Kurmanci ve Türkçeden alıcı dil konumundaki Roman lehçelerine aktarılan çeşitli birimlerin ve sözdizimsel örüntülerin olduğu görülmektedir. En çok dikkat çeken görünüm ise aynı sözdizimsel alan içinde hem Kurmanci Kürtçesinin hem de Türkçenin dilbilgisel işleve sahip bağımlı eklerinin bulunmasıdır. Yani sözcenin bir üyesinin bağımlı işlevsel birimi Kürtçe ile etkileşim kaynaklı iken diğer bir üyenin bağımlı işlevsel birimi Türkçe ile etkileşim kaynaklıdır. Bu görünüme sahip kurulumlar, kaynak dilleri ve işlevsel özelliklerinden dolayı *kürkleşen sözceler* olarak adlandırılmaktadır. Çünkü bu sözceler, tarihsel arka planda Roman lehçelerinin Kürtçe ve Türkçe ile olan etkileşimini ortaya koymanın yanında Roman toplumlarının yaşamsal mücadelelerine destek olan gizli dil kullanımı ihtiyacının da birer stratejik göstergeleridirler.

Anahtar Sözcükler: Roman lehçeleri, Dil etkileşimi, Baskın dil, Alt katman dil, Sözdizim, Kürkleşen sözceler

* Doç. Dr.,Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Mülkiyete Karşı Mülksüzlük: Metinlerarasılık Bağlamında *Ecinniler* Ve *Mülksüzler*

Ömer Aytaç Aykaç*

Dostoyevski'nin *Cinler* ya da *Ecinniler* olarak bilinen 1872 tarihli romanı 1850 sonrasındaki Rusya'sını farklı ideolojileri bir araya getirerek inceler ve batı düşüncesinin Rusya ve Rus halkı üzerindeki etkileri bağlamında yorumlar. Sosyalizm, ateizm ve nihilizm ile ele alınabilecek olan söz konusu siyasi roman bu ideolojilerin yarattığı toplumsal tahribatı önceler. *Ecinniler'den* yüzyıl gibi bir zaman sonra kaleme alınan ve *Ecinniler'i* referans alarak yazılan Mülksüzler adlı roman ise Amerikalı yazar Ursula Le Guin tarafından kaleme alınan bir politik bilimkurgu eseridir. Tıpkı Dostoyevski gibi iktidarı ve ideolojiyi merkeze alan Le Guin, Mülksüzlerde iki farklı dünyayı anlatır. Dünyanın birinde anarşizm ötekinde ise kapitalizm hâkimdir. Anarşizmin hâkim olduğu dünyanın sempatize edildiği eser, Soğuk Savaş döneminde kaleme alınmış hem o dönemi hem de günümüz dünyasını tasvir edecek şekilde kurgulanmıştır. Anares adlı gezegeni bir tarafı ile da yeren bir eser olması ve iki dünyanın olumsuzlukları daha fazla öne çıkarması nedeniyle Mülksüzler ütopyadan ziyade distopya olarak görülür. Le Guin'in Dostoyevski'ye cevap niteliğinde roman, ruhunu şeytana satmış ya da ele geçirilmiş olarak kurgulanan anarşist gençlerin aksine anarşizmin hâkim olduğu, sosyalist bir gezegen olan Anares'teki mülksüzlük kavramını önceler. Hakimiyetin olmadığı, kolektif bir gezegen olan Anares ve sakinleri üzerinden Dostoyevski'nin eserine ve karakterlerine vurgu yapan Le Guin, bununla da sınırlı kalmamış kitabın birçok bölümünde alegorik ve sembolik göndermeler yapar. Söz konusu çalışma da başta iki eserin isimlerinin karşıtlığından başlamak üzere iki eserdeki metinlerarasılık ile birlikte karakter isim ve davranışları gibi benzeşimlerinin detaylarını merkeze alır.

Anahtar Sözcükler: Ursula Le Guin, Fyodor Dostoyevski, Ecinniler, Mülksüzler, Metinlerarasılık.

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Çocukların Sözceleme Örneklerindeki Çatı Eklerinin Edimbilimsel Açıdan Değerlendirilmesi

Serap Bozkurt Güvenek*

İnsan adlandıramadığı hiçbir şeyin varlığı hakkında bilgi sahibi olamaz. Bu bilme işi dil ile mümkündür. Ad verdiği şeyin varlığı ortaya çıkmış, adı olan varlığın da bilinmesi mümkün kılınmıştır. Zaman da dil aracılığı ile bölümlenmiş ve bu her bir bölümüne (yıl-ay-gün-saat-dakika-saniye-salise…) ayrı bir ad verilerek yaşamın parçası hâline getiriliştir.

Peki dilde zaman nedir? Fiillerin ifade ettikleri, iş, durum, hüküm vs. esas itibariyle üç zamanda vukua gelirler; *geçmiş zaman, şimdiki zaman* ve *gelecek zaman*. Dil zamanı kendi içinde kategorilendirir ve bunu belli ulamlarla aktarır. Eylem zamanı bir dil bilgisel kategori olarak zamandaki yerleşimle ilgili bilgi veren bazı yollardan bir tanesidir. Yalnız dildeki zaman yerleşimini veren sadece fillere gelen zaman kategorisi belirlemekte ya da dildeki zaman göstergesi bununla sınırlı olmamaktadır.

Bu sebeple Türkçede zamanı ele alırken dikkat edilmesi gereken boyut, sadece biçimsel olmamalı, anlamsal zamana da dikkat edilmelidir. Bu şekilde dilin sistemi ve ulamları ele alındığında ortaya daha işlevsel sonuçlar çıkmaktadır. Bu işlevselliği de sağlayan kaynak, cümle ve cümleüstü yapılardır. Cümle içindeki sınırlılık, açıklama ve tanımlama özellikleri anlamdaki zaman kavramını da gözler önüne serebilmektedir. Çünkü cümle düzeyinde belirlenen zaman işleyişleri, cümlede bir araya gelen unsurların kurduğu anlam bütünlüğüyle kurulur. Türkçede fiillerden yola çıkılıp cümle düzeyinde yayılan zaman kavramını değerlendirecek dil unsurlarından biri de fiil çatısıdır.

3-6 yaş arası çocuklardan elde edilen örneklem metninde yer alan çatı/görünüş eklerinin edimsel/kullanımsal boyutta inceleneceği bu çalışmada zaman kavramı kullanımsal değerleri ile anlam zemininde tekrar değerlendirilecektir. Dilin edinimi ve gelişimini adeta bir laboratuvar ortamı gibi gözlemleme imkânı sağlayan çocukların sözcelerinde kullandıkları çatı/görünüş ulamının göstergelerinin yapısal özelliklerinin yanında işlevsel ve kullanımsal özelliklerinin de dikkate alınarak değerlendirilmesi, dil çalışmalarındaki eylem çatılarına da yeni bir bakış açısı sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Dil edinimi, Edimbilim, Çocuk dili, Türkçede zaman, Çatı/görünüş ekleri.

* Arş. Gör. Dr., Trakya Üniversitesi

Dil ve Bilim İlişkisi Üzerine

Siracettin Aslan[*]

Bilgi, insanın -doğası itibariyle- etrafında ve ötesinde olan biteni, oluş (kevn) ve bozuluşu (fesâd) (sebepleriyle birlikte) bilmek üzere sürdürdüğü çabanın bir ürünüdür. Buna göre bilgi, epistemoloji tartışmalarında, yaygın olarak, öznenin nesneyle ya da mevzu edilen şeyle, olayla kurduğu münasebet neticesinde elde edilen birikim şeklinde tarif edilir. Bu birikim, bilmeye konu edilen olgu veya olaya yönelik gaye ve araştırma biçimine bağlı olarak bilimsel, dinsel, sanatsal, matematiksel veya gündelik bilgi türleri şeklinde sınıflandırılır. Ancak öznenin nesnesiyle kurduğu yalın irtibat, ulaşılan bilginin bilimsel mi sanatsal mı yoksa matematiksel mi olduğunu tek başına belirlemez. Zira söz konusu irtibat ya da deneyimin çıktısının bilgi kategorisi ve anlamlılığı için bu çıktının adlandırılmasını ve önerme içinde kullanılmasını gerektirir. O zaman öznenin nesneyle kurduğu ilişkide ulaşılan birikimin bilgi kategorisi düzeyine erişebilmesi için bu birikmin önce adlandırılması sonra da önermede ifade edilebiliyor olmasından geçer. Bu işlemin gerçekleşebilmesi ve sağlanabilmesi için de bu kez dilsel yapının önceliği öne çıkar. Buna göre dilsel yapı olmadan bilme nesnesi hakkında konuşmak oldukça güçtür. Dilsel yapı ise sadece gramer kurallarını ihtiva etmez; bununla birlikte ve bu makalenin önceledi̇ği yön itibariyle kültür ve düşünce hayatı başat olmak üzere bir dizi aidiyetlerin taşıyıcısı ve bütünleyenidir. Bu bağlamda bilimsel faaliyetleri yürüten bilim topluluğu, dilsel yapıların en önemli taşıyıcılarıdır ve bundan dolayı dil bilim topluluğu şeklinde de nitelenebilir. Böylece dil ile bilim arasında anlamlı birlikteliğin imkânını tartışmak bu makalenin temel mevzu ve meselesini oluşturur.

Anahtar Sözcükler: Dil, dünyagörüşü, bilim topluluğu, bilgi, bilim

* Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Ünivesitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

İklim Değişikliğinin Göstergebilimsel Yöntemle İncelenmesi

Zehra Tunç*

İklim değişikliği, yıllardır üzerinde durulan hayati bir tartışma konusu olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu konu canlılar açısından büyük problem olarak varlığını devam ettirmekle beraber; insanların sağlıklı yaşamı sürdürme, geleceğe hazırlanma, planlama ve nasıl hareket etmeleri konusunda da önemli bir yere sahiptir. Bu sorunun ehemmiyetinin dünyada büyük yer edinmesi neticesinde, iklim değişikliğinin sebeplerine odaklanmaktan öte artık yerel, ulusal ve küresel çapta öngörülen önlemler üzerinde durulmaktadır. Son zamanlarda konuya dikkat çekmek adına çeşitli alanlarda çalışmaların yapıldığını görmekteyiz. Günümüzde dilbilim, edebiyat, felsefe, toplumbilimi, ruhbilimi antropoloji, eğitim, medya gibi birçok bilim dalının ilgilendiği disiplinler arası bir çalışma alanıdır. İklim değişikliği konusunun çok sesli ve çok yönlü doğası sebebiyle sosyal medya, bilimsel raporlar, reklamlar, politika alanında çeşitli dilbilim analizleri yapılmıştır. Bu açıdan dilin kullanım konusu da bu alanda yerini almıştır. İklim değişikliğinin görsel ve somut diller aracılığıyla farklı dillerde konuşulma ve yazılma biçimlerini incelemek, iklim değişikliğinin farklı anlamlarının ortaya çıkarılması açısından gereklidir. Örneğin bazı ülkelerin, tehlikenin boyutuna dikkat çekmek için konuya farklı argümanlarla vurgu yaptıkları görülmektedir. Örneğin biz "iklim değişikliği" ifadesini kullanırken onların "iklim acil durumu" ifadesini kullandıklarını görmekteyiz. Bugün çevrimize baktığımızda birçok gösterge dizgesi ile karşılaşırız. Göstergebilim, bu gösterge dizgelerini betimlemeyi, göstergelerin birbiriyle kurdukları bağlantıları saptamayı, anlamların eklemleniş biçimlerini bulmayı, göstergeleri ve gösterge dizgelerini sınıflandırmayı, insanla insan, insanla doğa arasındaki etkileşimi açıklar.
Bu doğrultuda çalışmada iklim değişikliği konusuyla ilgili sloganların görsellerin dilsel analizi yapılıp göstergebilimsel yöntemle WWF(Dünya Doğayı Koruma Vakfı), sosyal sorumluluk faaliyetleri, çevre koruma çalışmalarında geçen görseller incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: İklim Değişikliği, Küresel Isınma, Göstergebilim, Dilsel Analiz, Çevre Koruma

* Doktora Öğrencisi, Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Berawirdkirina *Muyessiretu'l-Ulûm*a Kadriyê Bergamayî digel *Tesrîf*a Teremaxî ji Alîyê Qeware, Muhtewa û Metodolojîya Gramerê ve

Ayhan Yıldız*

Kadrîyê Bergamayî, xebata xwe ya gremera tirkî ya osmanî *Muyessriretu'l-'Ulûm*ê di sedsala XVI-em de, bi tirkîya osmani nivîsîye, Elîyê Teremaxî jî xebata xwe ya *Tesrîf*ê di heman sedsalê de bi kurdîya kurmancî nivîsîye. Ev her du zanyar, hevdemên hev ên dewra Osmanî ne. Ji ber ku ev her du pirtûk jî di biwarê xwe de xebatên ewil in û wekî pirtûkên klasîk ên gramera van zimanan hatine qebûlkirin, vê xebatê ev rewş hêjayî lêkolînê dîtîye. Li ser vê yekê, vê lêkolînê wekî pirsekê da pêşîya xwe ku bê ka gelo dirûvdarî û têkildarîyeke çawa di navbera van her du pirtûkan de heye? Ji bo bersiva vê pirsê, serê ewil metnên van her du pirtûkan ji hêla qeware, naverok û metodolojîya gramerê ve hatine berawirdkirin, peyra ji lîteratura qadê ya unîversaya xebatê, daneyên têkildarî mijarê hatine berhevkirin. Piştî ku daneyên lêkolînerên ku li ser van her du metnan xebitîne hatin taqîkirin, encama wan hatîye analîzkirin.

Di pêvajoya lêkolînê de hatîye dîtin ku her du lêkolîneran jî di warê metodolojîya xebatê de daye ser nerîta gramernûsîya ereban. Her duyan jî bı "cureyên bêjeyan" dest bı mijara gramerê kirîye û her duyan jî bi awayê "fesl"î mijarên gramerê dabeş kirine. Çawa ku Bergamayî cara ewil gramera zimanê erebî, bi tevî têgeh û qayîdeyên gramerî yên zimanê erebî li zimanê tirkî tetbîq kirîye, Teremaxî jî ev bi heman awayî kirîye û her duyan jî bi teşeyê pexşan xebatên xwe nivîsîne. Mîna Bergamayî, Teremaxî jî gramer û qayîdeyên zimanê farisî daye ber qayîdeyên gramera zimanê xwe. Giranîya mijarên morfolojîyê, di pirtûkên her duyan jî de derketîye pêş. Ji rêbaza xebata wan dîyar xuya bû ku her duyan jî ji cureyên gramerê, "gramera şayesî" û "gramera berawirdî" ji xebata xwe re bingeh girtîye. Teremaxî jî, Bergamayî jî bi "xatîme"yê pirtûk qedandîye. Cîyawazîya *Muyessriretu'l-'Ulûm*ê ji *Tesrîf*ê ew e ku ew ji hêla hejmara rûpelan ve zêdetir e, giranîya wê ji erebî û farisî zêdetir, li ser zimanê tirkî ye; lêbelê giranîya *Tesrîf*ê li ser zimanê erebî û farisî ye. Ji hêla qewareya mijarên gramerê û hejmara "fesl"an ve cîyawazî di navbera wan de hatîye tesbîtkirin. Teremaxî, beyteke zimanê osmanî jî di dawîya xebata xwe de bi cih kirîye.

Bêjeyên Sereke: *Muyessriretu'l-'Ulûm*a Kadrîyê Bergamayî, *Tesrîf*a 'Elîyê Teremaxî, Metodolojîyên gramerê, gramera berawirdî, gramera şayesî.

* Öğr. Gör. Dr. Mardin Aruklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, ayhanyildiz@artuklu.edu.tr

Xebatên Weqfa Mezopotamyayê di Çarçoveya Plankirina Zimanî de

Cemil Güneş*

Li ser rûyê cîhanê bi hezaran ziman hene. Ligel vê pirzimanîya cîhanê, gelek ziman di asta dewletî û civakî de ne di rewşeke baş de ne. Ev jî bûye sebeba ku rewşenbîr û sazîyên civakên cuda planeke zimanî çê bikin. Ev plankirin bi armanca ku fonskîyonên ziman din av qadên cuda de zêdetir bikin, htaîye kirin. Plankirina zimanî ji sê gavên sereke yên bi navê plankirina corpusê, plankirina statuyê û plankirina wergirtinê pêk tê. Plankirina zimanî gelek caran ji bo kurdî jî ji alîyê kes û sazîyên cuda ve hatîye kirin. Ev xebat cara ewilî bi awayekî rêkûpêk ji alîyê Komelaya Hêvî ya Xwendekaran ve hatîye kirin. Bêguman ji hingê ve gelek xebatên zimanî hatine kirin û yek ji wan sazîyan ku di nav plankrina zimanî de roleke giring dilîze û di vê çarçoveyê de gelek xebat kirîye, Weqfa Mezopotamyayê ye. Weqfa Mezopotamyayê ku bi plankirina statuya kurdî bi rê ketîye, niha di nav xebatên corpusê de ye. Em ê bi vê xebatê xebatên Weqfa Mezopotamyayê di çarçoveya rêzikên plankirina zimanî de bidin nasîn û herweha binirxînin. Ev xebat ji destpêk û du beşan pêk tê. Di beşa yekem de plankirina zimanî dê bi binbeşên xwe bê dayîn di beşa duyem de xebatên weqfê wê bên senifandin û nirxandin. Armanca vê xebatê jî ew e em bi nirxandina xebatên weqfê, giringîya plankirina bi hev re ya statu û corpusê dîyar bikin. Herweha bi xebatê em dixwain bigihîjin wê encamê ku xebatên corpusê bêyî xebateke xurt ya plankirina statuyê kêm dimîne.

Bêjeyên Sereke: Weqfa Mezopotamyayê, plankirina zimanî, corpus, statu, wergirtin

* Xwendekarê Doktorayê- Zanîngeha Mardin Artukluyê Enstituya Zimanên Zindî, dilken1308@gmail.com

Frazên Navdêrî di Kurmancî da

Fahri Karaca*

Fraz (phrase), hêmanên binyatî yên zimanî ne ku ji yekê zêdetir bêje yan jî hêmanên ferhengî pêk tên. Di navbera bêjeyên çêker ên binyatên frazî da, têkilîya rêvebir û birêvebirî heye. Di nêzîkbûna *Teorîya Birêvebirin û Pevgirêdanê* (TBP) ya Chomskyî da her binyata frazî xwedî sereyekê ye ku rêvebira frazê ye û hêmanên ku ligel sereyê frazê pêk tînin jî temamkerên vê sereyê ne ku ji alîyê sereyê ve tên birêvebirin. Cureya kategorîya hêmana sere ya frazê, navê xwe dide frazê bixwe jî û ligel vê fraz xwedî taybetmendîyên sereyê ye. Lewma jî fraz wek *frazên navdêrî, frazên lêkerî, frazên rengdêrî* û hwd. tên binavkirin. Di TBPyê da binyata frazan di bin *Teorîya X-barê* tê veoklîn. Teorîya X-barê, têkilîya di navbera sere û hêmanên din nîşan dike, cihê wan ên sentaktîk di frazê da dîyar dike. Di vê xebatê da di çerçoveya nêzîkbûna Teorîya X-barê da li ser frazên navdêrî yên kurmancî hatiye rawestîn. Frazên navdêrî yên kurmancî ji alîyê binyatî ve hatine analîzkirin û taybetmendîyên wan ên sereke hatine diyarkirin.

Bêjeyên Sereke: teorîya birêvebirin û pevgirêdanê, teorîya x-barê, binyatên frazî, frazên navdêrî, kurmancî.

* Xwendekarê Doktorayê, Zanîngeha Bingolê, Fakulteya Fen û Edebiyatê, Beşa Ziman û Edebiyatên Rojhilatê, Şaxezanista Ziman û Edebiyata Kurdî, karaca.fhr@gmail.com

Qadên Hevkarîger: Edebiyata Berawirdî û Wergêran

Güneş Kan*

Wergêran û edebiyata berawirdî du qadên girêdayî hev in û her tim di nav hevkarîgeriyeke xurt da ne. Wergêran roleke xwe ya sereke û zehf giring heye di warê edebiyata berawirdî da. Di roja îroyîn da xebat û xwendinên edebiyata berawirdî bêyî wergêranê nikarin bên kirin. Wergêran ji bo destpêkirin û berdewamiya kar û barên edebiyata berawirdî pêwîst e. Ji aliyê din ve wergêran bi hinceta xwendin û xebatên li ser edebiyatên din tê kirin û eleqeya li ser edebiyatên din berdewamiya wergêranê dabîn dike. Herweha bi saya wergêranê berhemên edebiyatên cihêreng tên ber destê xwîner û wêjekaran. Wergêran, deriyê cîhanên nû û cihêreng bo xwîner û nivîskaran vedike. Bi vê ra xwîner û nivîskar edebiyat û çandên din nas dikin, sînorên cîhanbîniya wan fireh dibe. Bi nasîn û hevkarîgeriya edebiyat û çandên cihêreng û nû di ziman, çand û edebiyata netewî da geşedan, dewlemendî, guherîn û veguherîn pêk tê. Di vê peywendê da wergêran di înşa û şêwegirtina ziman, çand û edebiyatê da roleke xwe ya sereke û zêde giring heye. Bi rêya wergêranê ji edebiyatên din şêwe, tema, estetîk û awayên îfadekirina edebî, motîf, terz û cureyên nû û hwd. vediguhêzin edebiyata netewî. Di encamê da sentezek pêk tê di navbera edebiyata netewî û yên biyanî da û edebiyata netewî tevî sûdwergirtin û sentezên ji edebiyata cîhanê beşdarî edebiyata cîhanê dibe. Bi vî rengî wergêran pevgirêdanê di navbera edebiyat, çand û neteweyên cihê da dike û wek "pir"ekê wan nêzîkî hev dike. Di vê xebatê da em ê bala xwe bidin wergêran û edebiyata berawirdî û binêrin ka hevgirêdan û hevkarîgeriyeke çawa di nava wan da heye.

Bêjeyên Sereke: Edebiyata berawirdî, wergêran, edebiyata netewî, hevkarîgerî, edebiyata cîhanê

*Arş. Gör. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, rojxun@hotmail.com

Berawirdkirina du Waryantên Hikayeta Avabûna Mîrektiya Baban

İbrahim Tarduş*

Piştî şerê Çaldiranê û Şerê Dedekarginê piraniya axên Kurdan êdî wek muttefîkê Osmaniyan ji alî Mîrên Kurdan ve hatin rêvebirin. Tifaqa ku di navbera Kurdan û Yavuz Sultan Selîm de hatibû avakirin di wextê Kanunî Sultan Sûleyman de jî berdewam bû. Piştî Kanunî Bexdayê feth kir, wî piraniya erdên kurdan yên li vê heremê da uhdeya Kurdan. Herema Kurdan li virê bi navê Mîrektiya Baban ji alî eşîra Baban ve, girêdayî Paşalika Bexdayê hate rêvebirin. Ji ber ku xanedana mîrektîyê bi rê ve dibir eşîra Baban bû, navê mîrektiyê jî wekî Mîrektiya Baban hate nasîn. Navê eşîra Baban jî bi awayekî beloq piştî rêvebirina mîrektiyê di dîrokê de hate xuyan. Li ser navlêkirina "Baban" hin agahî hene ku bi temamî ne wekî hev in. Ligel vê jî li ser navê Baban û Avabûna Mîrektiya Baban hîkayetek heye ku hin taybetiyên mîtîk dihewîne. Ev hikayet ji alî Abdulkadir b. Rustem el-Babanî, Claudius James Rich û Yamûlkîzade Azîz ve hatiye nivîsîn. Yamûlkîzade Azîz di nivîsa xwe ya kovara Jînê ya bi navê Baban Hanedanı (Xanedana Baban) de kêm be jî derbarê navê Baban de hin tişt nivîsîne. Lê Abdulkadir Rustem-el Babanî û Claudius James Rich hikayeta navê Baban bi awayekî dirêjane nivîsîne. Ev her du varyantên hikayetê ji hin aliyan ve dişibine hev û ji hin aliyan ve ji hev vediqetin. Di vê xebatê ê hewl bê dayîn ku ev her du varyant ji alî hevşibî û cudahiyên xwe ve bên berawirdkirin.

Bêjeyên Sereke: Mîrektîya Baban, Baban, berawirdkirin, waryant, hikayet

* Arş. Gör. Dr.- Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, ibrahimtardus1@gmail.com

Di Edebîyata Kurdî ya Klasîk de Telmîha "Eshabê Kehfê"

M. Zana Karak*

Eshabê Kehf qiseya wan mirovan e ku weke "dostên şikeftê" û "heft ên razayî" tê zanîn û wan kesan ji bo bawerîya xwe cihê xwe terikandine, xwe spartine şikeftekê û derdora 309 salî di wê şikeftê de di xew de mane. Eshabê Kehf di çîrokên efsanewî û menqibeyî de, di Qur'ana pîroz û di gelek bawerîyan de jî hatiye zikirkirin. Ev çîrok hem di nav gel de hem jî di edebîyata klasîk de gelekî bal kişandiye û bûye unsûreke telmîhê. Ev telmîh di edebîyatên rojhilata navîn de gelekî hatiye bikaranîn û bi heman awayî di edebîyata Kurdî ya Klasîk de jî ji xwe re ciyek girtiye. Ev çîroka Eshabê Kehfê hem weke mesnewîyên serbixwe hem jî di nav helbestê de bi atif û şibandinan ve weke telmîh jî zêde hatiye bikaranîn. Ev telmîh bi gelemperî bi rêya sûreya Kehfê, kesayetên di çîrokê de, şikefta çîrokê, kûçikê bi navê Qitmîr û bi motîfa xewê ve hatiye bikaranîn. Armanca vê xebatê ew e ku di çarçoveya edebîyata berawirdî de ligel mînakên edebîyata Tirkî ya Klasîk cihê vê telmîhê di edebîyata Kurdî ya klasîk de jî li ber çavan bê raxistin.

Bêjeyên Sereke: Telmîh, Qiseya Eshabê Kehfê, Çîrok, Helbesta Klasîk, Edebîyata Berawirdî

* TRT, m.zana47@gmail.com

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban* Romanı İle Hesenê Mete'nin *Labîrenta Cinan* Adlı Romanlarının Aydın Bireyin Yabancılaşması Açısından Karşılaştırılması

Mehmet Şirin Filiz*

Yabancılaşma felsefi bir kavram olmasının yansıra edebiyatta da sık işlenen temalarından biridir. Bu tema edebiyatta birçok farklı şekilde karşımıza çıkar. Bu bazen bireyin içine yaşadığı topluma bazen de doğrudan bireyin kendi varlığına yabancılaşma olarak da görülebilir. Türk romanında Osmanlı'nın son döneminden başlayarak batılı aydının içinde yaşadığı toplumun değerlerine nasıl yabancılaştığı teması işlenmiştir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban adlı romanında da benzer bir şekilde batılı değerleri benimsemiş bir Türk aydını olan Ahmet Celal'in savaş sonrasında yerleştiği köyde köylüler ile yaşadığı çatışma sonucunda nasıl köye yabancılaştığı konusu işlenmiştir. Oldukça üretken Kürt bir yazar olan Hesênê Metê 1980 darbesinden yurtdışına çıkarak İsveç'te yaşamaya başlar. Kürt diasporasının önemli merkezlerinden biri olan İsveç'te edebi çalışmalarını başlayan Hesenê Metê özellikle burada batı kültürü ve edebiyatı ile tanışma fırsatı bulmuştur. Bu nedenle de eserlerinde Kürt toplumuna ve aydınına önemli eleştiriler getirir. *Labîrenta Cinan* adlı romanında idealist bir köy öğretmen olan Mamoste Kevanot şahsında Kürt aydının içinde yaşadığı toplum ile girdiği çatışmalar sonucunda yaşadığı dönüşümleri işleyerek Kürt aydının nasıl topluma yabancılaştığı sorununu işler. Bu açıdan bu çalışmanın amacı Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban* romanı ile Hesenê Metê'nin *Labîrenta Cinan* adlı romanlarının aydın bireyin yabancılaşması açısından karşılaştırılmasıdır. Sonuç olarak görülmüştür ki her iki yazar da kendi toplumlarına karşı oldukça eleştireldirler.

Anahtar Sözcükler: Aydın Yabancılaşması, Yaban, Labîrenta Cinan

*Arş. Gör. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, mehmetsirinfiliz@gmail.com

Di Nameyên Menzûm ên Seyid Eliyê Findikî de Çavdêriya Civakî, Rexne û Şîret

Mesut Arslan*

Seyid Eliyê Findikî (m. 1967) yek ji helbestvanên dewra dawî ya edebiyata Kurdî ya klasîk e. Findikî, li pey xwe dîwaneke bi Kurdî hiştiye ku di nav xelkê de pir belav e. Wî, bi Kurmanciyeke zelal kevneşopiya helbesta Kurdî ya li Cizîrî veguhaztiye sedsala 20an. Ew mîratgirê Melayê Cizîrî ye. Yek ji taybetiyên *Dîwan*a Findikî ev e ku ew, ji aliyê nameyên menzûm ve dewlemend e. Li gorî lêkolîna me di dîwana wî de bi Kurdî 11 heb nameyên menzûm hene. Ev nameyên menzûm hem ji aliyê edebî ve dewlemend in hem jî ji aliyê dîrokî û civakî ve belge nin. Di vê pêşkêşa xwe de emê ji aliyê çavdêrî û rexneyên civakî û şîretan ve lêkolîna nameyên menzûm ên di *Dîwan*a Findikî de bikin. Findikî hem di dewra xwendina xwe ya ilmî de, hem jî di çaxê melatî û muderristiya xwe de li gelek cihan geriyaye. Vê rewşê derfet daye wî ku bala xwe bide civaka Kurdan. Di helbestên wî de em vê dibînin. Ew di helbestên xwe de, bi taybetî di nameyên menzûm de behsa rewşa civakê dike, şaşî û kêmayiyên wan dibêje, gazinên xwe dike û wekî mirovekî oldar şîretan li wan dike. Bo nimûne di nameyeke xwe de behsa dijberiya koçer û ehliyan dike. Behsa gazinên xwe yên civakî dike, wekî nezanîn û xemsariya xelkê, şêx û melayên xapînok hwd. Heke em bi edebiyata Osmanî re bidine ber hev em dikarin van helbestên Findikî bişibînin *Şikayetname*ya Fuzûlî. Di vê pêşkêşa xwe de emê di nameyên menzûm ên di *Dîwan*a Findikî de li şopa çavdêriya civakî û rexneyê bigerin. Findikî, piştî ku çavdêriyê dike, pirsgirêkan nîşanî me dide, rexne û gazinên xwe dike û wekî gava dawî jî şîret li xelkê dike. Ji ber ku ew mela ye û ev ji destê wî tê. Em dikarin bibêjin ku wî prensîba "dîn şîret e" bi helbestên xwe meşandiye.

Bêjeyên Sereke: Helbesta Kurdî ya klasîk, nameyên menzûm, Seyid Eliyê Findikî, rexneya civakî, şîret.

* Dr., Siirt Üniversitesi/Zanîngeha Siirtê, mesut.arslan@siirt.edu.tr

Melayê Cizîrî ve Fuzûlî'nin Estetîk Tasavvuru Hakkında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme

Nevzat Eminoğlu*

Estetik, klasik edebiyatta şair ve yazarların da üzerinde durdukları en önemli konulardan biridir. Şairler estetiğin konusu olan güzel ve güzelliği, çeşitli temsiller, benzetmeler ve metaforlar, renkli anlatımlar ve zengin alegorilerle eserlerinde ifade etmişlerdir. Güzelliği konu edinen bu klasik şiir geleneği yüzyıllar boyunca sürekli bir etkileşim ve birikim içinde gelişmeye devam etmiştir. 16. Asırda yaşamış olan, medeniyet coğrafyamızı temsil eden İslam Edebiyatı havzası içinde önde gelen iki şairimiz olan ve biri Kürtçe diğeri ise Türkçe yazmış olan Mela Ahmed-i Cezirî ve Fuzûlî'nin sanat anlayışlarında da estetiğin önemli bir yeri vardır. Mela, 16. yüzyılda yaşamış, Cezîra Botan (Cizre) hükümetinin mirinin/hükümdarının saray şairi olan bir edebiyatçıdır. Bu dönem Kürtler için tarihi, siyasi ve edebi açıdan altın bir çağdır. Dolayısıyla Cezirî ve çağdaşları, Kürt edebiyat tarihinin en verimli ve doruk noktasını temsil etmektedir. Fuzuli ise ailesi göçebe hayatı bırakıp günümüzdeki Irak bölgesine yerleşmiş olan Oğuzların Bayat boyundandır ve şimdiki Irak'ta Kerbela veya Necef'te veya Kerkük iline bağlı Kale semtinde doğduğu tahmin edilir. Fuzûlî iyi bir eğitim almak için ilk önce Hillah şehrinde müftü olan babasından ve daha sonra Rahmetullah adındaki bir öğretmenden eğitim görmüştür. Eserlerinden İslamî bilimler ve dil alanında çok iyi bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Fuzîli'nin de yetiştiği asır Türk divan edebiyatının en parlak dönemine tekabül eder. Bu çalışmada amacımız Melayê Cezirî ve Fuzûli''nin estetik anlayışına odaklanarak onların güzel ve güzelliğin kaynağı, mahiyeti ve güzellik- aşk ilişkisine dair düşüncelerini karşılaştırmalı edebiyat ilkeleri çerçevesinde değerlendirmeye çalışmaktır.

Anahtar Sözcükler: Klasik Edebiyat, şiir, estetik, Molla Ahmed-i Cezerî, Fuzûli,

* Dr. Öğr. Gör. Muş Alparslan Üniversitesi, n.eminoglu@alparslan.edu.tr

Miqayesekirina Cengnameya Mela Yasînê Alikî û Muhemmed Efendî

Seher Karak*

Cengname ji du bêjeyan muteşekîl e. “Ceng” tê wateya herb, şer û lihevxistinê, “name” jî tê wateya nivîs û pirtûkçeyê. Cengname jî ew pirtûk û berhemên ku mijara wan çîrokên şer û cengawerîyê ne. Ji ber ku di cengnameyan de cengawerî û lehengî li pêş e di nav gel de gelekî hatine hezkirin û xwendin. Di edebîyatên rojhilatî de gelek nimûneyên vê cûreyê tê dîtin, bi taybetî di edebîyata Tirkî de Cengnameyên Hz. Elî cihekî berfireh digirin. Dema li edebîyata Kurdî tê mêzekirin tê dîtin ku nimûneyên cengnameyê hem bi devkî hem jî bi nivîskî hene. Di vê xebatê de cengnameyeke bi kurdîya kurmancî; Cengnameya Mela Yasînê Alikî (w. 1976) ya bi navê *Ġezwetu Huneyn*ê û yeka bi Tirkîya Osmanî ya bi navê *Sîretun Nebî* (Ev Qisseya Xezaya Huneynê û Cenga Pêxember ya li dijî Begên Mezin ên Hewazînê ye) ya Muhammed Efendî (ss. 15.) dê were miqayesekirin.
Ev her du berhemên navborî di çarçoveya edebîyata berawirdî de dê ji aliyê ruxsarî û naverokî ve were berawirdkirin.

Bêjeyên Sereke: Cengnameyên Hz. Elî, Mela Yasînê Alikî, Muhammed Efendî, Edebîyata Berawirdî, Ġezwetu Huneyn, Sîretun Nebî

* Mamosta, Milli Eğitim Bakanlığı, seherbisar@gmail.com

Berhevdana Pîrebokan û Cazûyên di Efsaneyên Ewropa de

Şehadet Sarıgül*

Ji bo destpêka serdema cazûyan em dikarin dîrokên di navbera dawiya sedsala 15an û serê sedsala 19an nîşan bidin. Wek ku tê dîtin jî nêzîkî sê sedsalan ev bûyer qewimiye û di vê navberê de ji pencî hezarî zêdetir kes, bi piranî awayekî ku werin şewitandin, hatine kuştin.

Bi piştgiriya dêr û papazan ve ev rîtuel bi gelemperî li Avrupayê wek "nêçîra cazûyan" derdikeve hemberî me. Sazî, kom an jî kesên ev kar kirine yan jî piştgirî dane kirina vî karî xwedî sedemên cuda ne. Ji ber hilbijartekên cur bi cur, li ser hin koman û însanan ev bûyer pêk hatiye.

Helbet li cihanê bûyera cazûtiyê bi awayên cihê derdikevin hemberî me û bi hevpariyeke bingehîn hin varyant li vegotinên Kurmancî de jî belav in.

Xebata me jî ewil yê di bin du serenavên arketîpî de; Cazûyên Baş û Cazûyên Nebaş de bê nirxandin. Piştre jî yê cudahî û hevpariyên cazûyên ku heman arketîpan di xwe de dihewîne bide ber hev.

Bi vê awayê em armanc dikin ku li ser tîpên cazûyên di efsaneyên cihanê de, yên xwe bi çîrokên efsanewî nîşan didin wek; *Cindirella, The Six Swans, Snow White, Hansel and Gratel* û yên di efsaneyên Kurmancî de derbas dibin, wek mînak; *Elik, Fatik û Manga Belek, Fatfatilok, Meyreman, Pîra Mirovxer* bisekinin. Piştre jî wan bidin berhev, da ku em bikaribin bibînin ev mijar di çandên cuda de bi heman arketîpan çawa derdikevin hemberî me.

Bi vê awayê em digihîjin vê encamê ku tîpên efsaneyên Kurmancî, wek Pîrebok û Meyreman, di cîhanê de berbelav e û efsaneyên me yên cazûyan di asta cîhanê de ne.

Bêjeyên Sereke: Pîrebok, Meyreman, Efaneyên Cîhanê, Cazû, Jin.

* Kürtçe Öğretmeni- Özel Hürriyet Koleji, sehadetsarigul@gmail.com

Pêvajoya Wergirtina Ziman di Zarokên Duziman de

Şükran Çoşkun*

Duzimanî şîyana danûstendinê ye ku di kontakta du zimanên cuda de pêk tê. Di pitik û zarokan de, kartêkerîya di navbera pergala duzimanan de giring e. Zarokên ku di derdoreke duziman de bên dunyayê bi awayekî xwezayî her du zimanan jî werdigirin. Wergirtina zarokan a ziman berîya ku bên dunyayê dest pê dike, dema ku tên dunyayê xwedî potansîyela hînbûna ziman in. Di wergirtina ziman a zarokan de cudahîyên takekesî hebin jî li tevahîya dunyayê taybetîyên zarokan ên hevpar hene. Di hemû çandan de dengê ewil ê pitikan girî ye. Ji bo wergirtina ziman pêdivî bi derxistina dengan û cihêkirina dengan heye. Di vê xebatê de em ê li ser wergirtina ziman a zarokan bisekinin. Geşedana wan a zimanî li gorî faktorên wek derdor, malbat, temen, şert û mercên welat diguherin. Ji bilî vê wergirtina ziman, zêdetir bi fonksîyonên kognîtîf ên wekî têgihîştin û fikirînê ve eleqedar e. Zarok di vê pêvajoyê de li gorî van faktoran di bikaranîna deng (fonem), peyv (morfem), morfo-sentaks û hevokan (sentaks) de cudahîyan rê didin. Di nav zarokên duziman de bikaranîna deng, peyv û hevokan; li gorî zarokên yekziman têgihiştina wan a ziman; ji alîyê kognîtîf ve derava (input) wergirtinê çawa ye bû mijara xebata me. Ji ber ku xebatên bi vî rengî di kurdî de kêm in, me hewl da ku vê valahîya di lîteraturê de bi qasî ji destê me bê em dagirin.

Bêjeyên Sereke: Duzimanî, yekzimanî, zarokên duziman, wergirtina ziman, geşedana ziman.

*Xwendekarê Doktorayê, Zanîngeha Mardin Artuklu- Beşa Ziman û Çanda Kurdî-Milli Eğitim Bakanlığı/Öğretmen, Sukran_coskun_@hotmail.com

Odysseia Destanında Yer Alan *Kyklop Polyphemos* Masalı İle Kürtçe İki Masalın Karşılaştırılması

Yahya Yavuz*

Folklorik eserlerin en önemli özelliklerinden biri onların modern yaratımların aksine kültür ve dil bariyerine takılmadan çeşitli biçimlerde başka milletlerin anlatı havzasına girebilmesi ve oralarda kısmen değişip yenileşerek varlıklarını devam ettirebilmeleridir. Bazı anlatılar yayılma esnasında tür değişimine uğrayabilmektedir. Bu çalışmada bunun yaygın bir örneği olarak Homeros'un *Odysseia* destanında yer alan *Kyklop Polyphemos* masalı ile Kürt folklorunda tarafımızdan tespit edilen iki masal karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bilindiği üzere *Kyklop* masalı Yunanlardan başka birçok milletin folklorunda yer alır ve buna bağlı olarak birçok bilimsel akademik çalışmanın konusu olmuştur. Görece kısa bir geçmişe sahip Kürt folklor araştırmaları alanında şu ana kadar bu masallarla ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığından yapılacak olan bu çalışmanın Kürt masal araştırmalarına ve Karşılaştırmalı Halkbilim araştırmalarına mütevazı bir katkı sunması öngörülmektedir.
Çalışma bir giriş ve iki bölümden oluşacaktır, giriş kısmında genel olarak folklorik anlatıların doğası üzerinde durulup bunların yaratılma ve yayılma biçimleri üzerine genel bilgiler verilecektir. Birinci bölümde çalışmaya konu olan eserler kısaca tanıtılacak ve kısa özetlerine yer verilecektir. İkinci bölümde eserler yapı ve içerik bakımından karşılaştırılıp benzerlikleri ve farklılıkları üzerinden metinler incelenecektir. Sonuç bölümünde ise ulaşılan bulgulara yer verilecektir.

Anahtar Sözcükler: Folklor, Kürt Folkloru, Yunan Folkloru, Destam, Masal

*Doktora Öğrencisi- Mardin Artuklu Üniversitesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, Mardin-Türkiye yehyaomeri@msn.com

Di Vejandina Zimanan de Cihê Çandê

Zana Şaybak*

Li dinyayê bi bihêzbûna mirov û dewletan ji ber guherînên ku pêk tên wextê hinek tişt pêş dikevin hinek tişt jî wenda dibin, ziman jî yek ji wan hêmanan e ku bi hêzdariyê hinek ziman pêş dikevin hinek jî wenda dibin, loma ziman dibe ku bimrin yan jî bikevin bin xetereyê. Wextê zimanek bimire yan jî bikeve bin xetereyê hemû çand û zanyarî û gelek tiştên din ku bi zimên ve girêdayî ne dimrin. Loma vejandina zimên heman demê tê meneya vejandina çandê. Ji ber hindê bi awayekî xwezayî hewcehî bi vejandina zimên çêdibe, ji ber ku her mirov xwediyê hesta nasname û aîdiyeta li cîhanê ye û xeterbûn yan jî wendabûna zimên ji bo çandê jî derbasdar e, ev rewş ji bo mirovan xeter e. Li ser girêdana vejandina zimên û çandê wextê komên vejandina zimanan yan jî aktîvîstên zimanan dixwazin vejandina zimên pêk bînin vê yekê li ser çandê pêk tînin. Ev xebat jî li ser vejandina zimên û girêdana wî ya bi çandê agahiyên berfireh dide û van agahiyan bi mînakên zimanan yên ku xebatên vejandinê li ser wan hatine kirin piştrast dike. Armanca vê xebatê ew e ku girîngî û girêdana çandê ya di vejandina zimanan de nîşan bide.

Bêjeyên Sereke: Ziman, vejandin, çand, mirin, xeter

* Xwendekarê mastirê, Zanîngeha Mardîn Artukluyê, Enstituya Zimanên Zindî yên li Tirkîyeyê, Zanasaybak65@gmail.com

Pêvajoya Standartîzasyona Kurmancî

Resul Geyik*

Standartîzasyona zimanekî ne tenê mijara sosyolînguîstîkê ye di heman deme de mijareke îdeolojîk, têgehî û teorîk e jî. Standartîzyona zimanekî tu caran di carekê de pêk nayê û pêvajoyên cûr bi cûr wekî pêwistî derdikeve pêşiya hemû xwendekar, fêrxwaz û bikarhêneran. Helbet ev pêvajo ne kurt e û pirsgirêkên cihê derdikeve. Yekitiya bikaranîna zimanekî di qada ferhengî, rêzimanî û hêmanên din ne tiştekî rehet e loma gelek zanîngeh, sazî, komele, weqf û weşanxane bi rêya hevîdîtinan hewl didin ku bigihîjin biryareke giştî. Hebûna saziyeke otorîte vê pêvajoyê bi awayekî kontrolkirî têdixe rê. Herwiha îstînayên wekî kurdî û zaraveyên wê gelek pirgirêkên nişkeva yan jî suprîz derdixin. Wekî mînak kesek ku xebatên zimên pêk tîne dikare taybetmendiyeke herêmî an jî kêm tê dîtin wekî qeîdeyeke giştî bikar bîne û din av deme de ev jî bibe sedema hinek aloziyan.
Ji bo standartîzekirina zimanekî hin gavên bi hev ve girêdayî pêwîst in (Holmes, 2001: 35). Ew gav bi gelemperî wiha ne; hilbijartin, berfirejkirin, kodkirin, qebûlkirin. Di vê pêvajoyê de, şiyanên axaftinê divê çawa bê pênasekirin, formên rêzimanê yên giştî çi ne û divê kîjan bene bikaranîn, varyantên devkî yên herêmên cûda an kî an jî kîjan sazî xwediyê otorîteya zimên in hinek mijarên nîqaşê ne. Hilbijartina zarave û devok, rêziman û ferheng, berbelavkirina xebatên nivîskî perçeyên cûda yên vê pêvajoyê ne ku plansaziyeke berfireh dixwaze.
Wekî çareserî formen giştî ku yên tene tercihkirin divê bêne hilbijartin an na û bandora axaftin û bikaranînên standard wê bê qebûlkirin gelek girîng in. Din av deme de kodkirina zimên di pêvajoyên standartîzebûnê de divê çawa têkeve nav pêvajoya standartîzebûnê gelek nîqaş, niirxandin û çavdêrî dixwaza.

Bêjeyên Sereke: Standardîzasyon, Ziman, Zimannasî, kod, sosyolînguîstik

* Öğr. Gör. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı

Berhemanê Edebîyatê Modernî yê Kirdkî de Tesîrê Bawerî; Hetê Elewîyî-Sunnîyî

Erkan Yıldırım[*]

Kirdkî, tewr verî terefê mela Ehmedê Xasî yê Hezanî ra 1899 de ameya nuştişî. Mela Ehmedê Xasî bi nameyê Mewlidê Kirdkî mewlide nuşta û 1905 de matbayê Dîyarbekîrî de daya çapkerdişî. Ehmedî Xasî ra heta nika çi klasîk çi modern berhemî ameyî nuştiş û çapkerdişî.

Berhemê ke ameyê nuştişî wayîrê babetanê cîya cîyan î. Nê berheman de tesîrê nuştoxî, tesîrê rewşa komele, tesîrê erdnîgarî û tesîrê dewrî estî. Nuştoxî bin ê tesîran nuşteyanê xo nusenî. No proses de nuştox bihişmendî yan zî bêhişmendî qebulanê komela xo zî dekeno nuşteyanê xo. Gama wendox nê nuşteyan waneno eşkeno pê bizano ke rewşa komela ke nuştox tede ciwîyeno.

Berhemê ke terefê kirdan ra ameyê nuştene de nê tesîrî eşkera benî. Nuşteyanê nê nuştoxan ra fehm beno ke nuştox kamcîn hereme ra yo û qebulê a hereme senîn î. Nê qebulan ra yewe zî qebulê bawerî yo. Kirdî heman hereman de wayîrê bawerîyêk î. Nê bawerî bi ciwîyayîş yan zî bi qiwetê îdeolojî tesîrê xo nuştoxan ser o ronenî. Nê tesîrî ge bi çekuye ge ge zî bi pênaseyê rewşanê bawerîye mîyanê metnî de xo nîşan danî. Wendox ke rêça nê tesîran teqîb bikerî derheqê muhtewayê nuşte û nuştoxî de eşkeno bibo wayîrê zehf agahîyan.

Na xebata de ma do metnanê tayê nuştoxan ser o vinderî. Nê nuştoxî mîyanê metnanê xo de senîn ca dayo tesîrê îmgeyanê herema xo û nê îmgeyan ra îmgeyê bawerîye senîn ameyî nuştene tespit bikerî. Gorê nê tespîtan ma do nuşteyanê herema elewîyan û yê herema sunnîyan tesnîf bikerî. Dima zî ma do nê tespîtan pêveroşanî.

Kilîtçekuyî: Kirdkî, Îmge, Bawerî, Tesîr, Elewî, Sunnî, Berhemî

[*] Wendekarê Masterî, Mardin Artuklu Üniversitesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı,

Fekê Sêreg De Sıfetî

Faruk Çetinkaplan[*]

Sifetî eslê xwu de name yê. La çaxanoke yenê kişta nameyî, bene sifetê nameyî. Dunya de çîyêndo bêname çin yo. Bol finî name vatiş tenya bes nêkeno, qandê şekl û şemal û reng û halê nameyî bêrê tarif kerdene sifetî/adjektîve hewce kene. Her jew sifet nameyî rê zeydê folyoyî virsneno, bal anceno ci ser. Her ziwan goreyê sentaksê xwu cumleyanê xwu rêz keno. Sentaksê kurdî de sifet zafane badê nameyî yeno, wesfanê nameyî temam keno. "Kurdî de eger sifetî sey leqebê "ded, xal, êgan"î bê verdê nameyan yenê;eger goreyê meslegan bikar bêrê hem verdê nameyan hem zî badê nameyan yenê bikar û nameyî wesifnenê"(Bülbül & Bülbül, 2009). Mesela sey "Osta Îbrahîm Yanê". Eslê çekuya sifetî erebî ya. Kokê ci çekuya "seff"î ra yena. Zafhumarê ci "Sufûf" o. Çekuya "wesf"î zî fina heman ca ra yena. Erebî de bi "na't" a zî wesfê însanan deyenê. Ferhengê Mukemmel Osmanlı Lugatî de sifet "Sifet:Hal, keyfîyet, sûret"î (Pamukçu, 2001) ya ameyo mana kerden. Fahri Pamukçu sifetî bi "çitewrok"a name kerdo (Pamukçu, 2001). Zayenda çekuya sifetî nerî (Xebate & Weşanxaneye, 2016) ya. Kurmancî de "Qandê ke sifetî, nameyan ra nêabirîyenê û tim bi nameyan a pîya yene bikar ay ra ci rê "hevalnav" vajîyeno"(Yıldırım, 2012). Celadet Elî Bedirxan zî gramerê xwu de sifet bi "rengdêr" a name kerdo. Eger sifet cumle de tenya bêro beno name, herûna nameyî gîno. "Fek, heman ziwanî mîyan de veng, şekîl, sentaks û bi semantîk a ferq eştene, mintiqayênda belî de yan zî goreyê sinifan ziwanêndo taybet o. Fekê Behro Sîya, fekê Konya." Ma do na xebate de, fekê Sêreg de sifetê senînîye û sifetê dîyarî ser o vinderê.

Kilîtçekuyî: Feki Sêrekî, sifetê senînîye, sifetê dîyarîye

[*] Wendekarê Masterî, Mardin Artuklu Üniversitesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, farukcetinkaplan@gmail.com

Dil ve Lehçe Arafında Zazaca

İbrahim Dağılma*

Dil aileleri ve diller için kendilerine özgü kanun, yöneliş ve problemler vardır. Dilin niteliği, aslı ve çerçevesi her zaman bir ilgi odağı ve çalışma sebebi olmuştur. Dil nedir, nasıl oluştu; dil köken olarak nereye kadar uzanıyor? Bir konuşma diyalektinin dil olabilme ölçüleri nelerdir? Dil ve lehçe aynı mıdır? 'Dil, lehçeyi kapsar mı veya ikisi birbirinden farklı mıdır? Gibi soruları dilsel çalışmalarda ve tartışmalarda sorulagelmiştir. Bu ve benzeri soruların cevabında ilgili dilin coğrafi, etnik, siyasi, inanç ve kültürel durumu önemli birer kriterdir; ama bunlar, dil ve lehçe tanımı için kesin ve tamamlayıcı kriterler değildir.

Aynı aileden gelen dillerin ana bir kaynağa dayandırılması, kaynak dille ilişkisi ve bu ilişkiden hareketle nasıl adlandırılacağı dilbilimde ciddi bir problemdir. Bu problem, İran Dilleri içinde yer alan dil veya lehçe olduğu yönünde tercihler olan Zazaca için de söz konusudur. Politik ve küresel hesaplar etkisiyle tartışmalar daha çok Zazacanın dil mi, lehçe mi olduğu çerçevesinde gelişmiştir. Bu tercih ve tartışmalara bağlı olarak Zazaca için 'ağız, şive, yazı dili' gibi terimler de kullanılmaktadır. Çalışma, yakın dönem filologlarının Zazacayı tanımlaması ve bu doğrultuda dil ve lehçe tartışmaları üzerinde duracaktır. Bu yaklaşımlar, çalışma kapsamına bağlı kısa tutulmuştur.

Dil ve lehçe tartışmalarında 'dil' bir gerçeklikten ziyade tarafların bireysel ölçülerinin ağır bastığı isimlendirmelerle öne çıkar. Bu çalışma, Zazacanın dil veya lehçe olduğuna dair bir neticeyi ilan amaçlı ve tartışılan terimleri daha doğru kullananı tespit sonuçlu da değildir. Çalışma, Zazacanın dil veya lehçe olduğunu söyleyenlerin ve tartışanların dayanak noktalarını ele alma amaçlıdır.

Zazacanın dil ve lehçe tartışmalarında Latin yazım tercihleri, ulusçuluk düşüncesi ve son otuz yıldaki politik ayrışmalar belirgindir. Çalışmanın ağırlık noktasını 'dil ve lehçeyle ilgili literatür' ve 'Zazacanın dil veya lehçe olduğunu söyleyenlerin dayanakları' oluşturacaktır.

Anahtar Sözcükler: Dil, Lehçe, Zazaca, Toplum, Literatür

* Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, idagilma@bingol.edu.tr

Arap Dili Öğretiminde Manzum Sözlüklerin Rolü: Rûmî'nin *Sübha-i Sibyan*'ı ile Hânî'nin *Nûbahâr*'ı Örneği

Mehmet Emin Güzel[*]

Şiir dili sahip olduğu ritmik yapısı itibariyle ezberi daha kolay olduğundan ilim adamları tarih boyunca şiirin bu avantajından yaralanmış ve didaktik türden pek çok şiir nazmetmişlerdir. Arap dili öğretiminde erken dönemden itibaren başlayan nazım geleneği sadece gramer alanıyla sınırlı kalmamış, sözlük alanını da kapsamıştır. Zira kelime ezberi ile sözlük haznesinin geliştirilmesi, yabancı dil öğretiminin en önemli aşamalarından bir tanesidir. Bundan dolayı başta Anadolu coğrafyası olmak üzere Arapçanın yabancı dil olarak öğretildiği pek çok İslam beldesinde manzum sözlükler yazılmıştır. Bu bildiride hicrî 11. Yüzyılda farklı bölgelerde Arapça dil öğretimine yönelik kaleme alınmış iki manzum sözlük incelenmiştir. Bunlar Ahmed-i Hânî'nin (ö. 1119/1707 [?]) *Nûbahârâ Bıçûkân* adındaki Arapça-Kürtçe sözlüğü ile Rûmî'nin (ö. 11/17 [?]) *Sübha-i Sibyan* isimli Arapça-Türkçe sözlüğüdür. Adlarından da anlaşıldığı züere her iki sözlük, medrese eğitimine başlayan küçük yaştaki çocuklar için kaleme alınmıştır. Ezberi daha kolay olması için manzum şekilde kaleme alınan bu sözlüklerin yazımındaki temel gaye, Arapça kelime haznesinin gelişimine katkı sağlamaktır. Bunun yanı sıra sözlüklerin her bölümü, farklı bir aruz bahri ile nazmedilmiş, ilgili bahirlerin vezinleri belirtilmek suretiyle bu sözlüklerde aruz ilmi eğitimi de verilmiştir. Bundan dolayı bu manzumeler alfabetik sıralama yerine aruz bahirlerine göre tanzim edilmişlerdir. Öte yandan bu sözlüklerden *Nûbahâr*'ın pedagojik amaçla da yazıldığı görülmektedir. Nitekim Hânî'nin sözlüğünde her bahrin girişinde eğitim ve ahlaka dair öğütlere yer verilmiş bununla küçük yaştaki çocuğun kişilik inşası amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Arap Dili, Dil Öğretimi, Manzum Sözlükler, Sübha-i Sibyân, Nûbahâr.

[*] Dr. Arş. Gör. Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, mehmeteminguzel@aksaray.edu.tr

Malmisanıj ve Arjen Ari'nin Şiirlerinde Milliyetçilik

Murat Başaran[*]

Modern dönemlerde edebiyata şekil veren unsurlardan bir tanesi de ideolojilerdir. Yazar ve şairlerin dünya görüşleri, politik tutumları ve ideolojileri direkt veya dolaylı bir biçimde eserlerine yansımakta ve bu durum bazen bir dönemi ve o dönemde eser veren bir çok edibi etkileyebilmektedir. Milliyetçilik düşüncesi de edebiyat alanını etkileyen ve verilen eserlerden, eserlerin sunuş biçimine kadar birçok alanda kendisini hissettiren bir ideoloji olarak karşımıza çıkmaktadır.
Bu çalışmada da miiliyetçilik fikri, Kürtçe eser veren iki şairin eserleri üzerinden karşılaştırmalı metin çözümlemesi şeklinde çalışılmıştır. Uygulama metinleri olarak Malmisanıj'ın ve Arjen Ari'nin şiirleri seçilmiştir. Bu şairlerin seçilmesinin sebebi iki şairin de şiirlerinde milliyetçilik konusunun işlenmiş olmasıdır. Ayrıca şairlerden Malmisanıj'ın zazaca, Arjen Ari'nin kurmancca eserler vermesi de şairlerin seçilmesinde etkili olmuştur.

Anahtar Sözcükler: Malmîsanij, Arjen Arî, Şiir, Milliyetçilik, Karşılaştırmalı Edebiyat

[*] Doktora Öğrencisi, Dicle Üniversitesi, muradbasaran@gmail.com

Hetê Bawerî û Mîtolojî Ra Mar

Ömer Biçer[*]

Destpêkerdişê tarîxê merdimîye ra heta nika merdim her tim waşto ke cuyê xo fehm bikero û hedîseyanê rojaneyan îdraq bikero. No sebeb ra merdimê verênî derûdorê xo de çîyêk seba înan balkêş o nînan ra manayêk dayî û gorê hîsanê xo bawerîye viraştî. Cuye û cugehê merdimanê kahanan de bi hezaran xeterî estbî. Merdimê kahanî çend nê xeteran ra nêeşkeyaynî manayêk bidî zî bi nê xeteran cuyê xo domnaynî. Zaf tayê înan bi mergê tebîî merdinî. Zafê reyan nê merdimî pê nêweşîya ke o wext de tedawîya aye çinîbî ya, merdinî. Na rewşe zî tersê mergî dekerd mîyanê pîzeyê înan. Seba ke merdimî no tersê mergî û na rewşa xirabin û heyatê endîşeyin û efsûnî ra xo bi seveknî, bawerî bi surnaturalîzmî arde. Destpêkerdî xo rê tebîet ra û sertebîî hêzan ra homayî viraştî.
Mar, gerek mîtolojî de gerek hetê bawerîye ra cayêk xurt gêno. Mar, ser o dinya de her ca û komel de bawerîye estî. Na xebate de zî babeta ma maran ser o bena. Mar, seba ke cugehê cuyê merdiman de esto û pirênê xo bedilneno zaf dîn û komelan de ca gêno û muqedes yeno vînayene. Dinya û herêma Kurdan de zî mar ser o bawerîye zaf estê û no rewşe folklorê kurdan de zî cayê xo gurewto. Cuye rojane ra heta Edebîyatê Kirdkî de estanikan de ûsn berhaman de mar ser o bawerîye estê. Na xebate de mar ser o bawerîyê ke estî do bêrî tespîtkerdiş û dima nê bawerîyî hetê mîtolojî ra do bêrî analizkerdene.

Kelîmeyê Miftehî: Bawerî, Mîtolojî, Edebîyat, Mar

[*] Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, Omer.bicerr21@gmail.com

Dünya Edebıyatında Salgın Hastalıklar Karşılaşmaları

Pınar Yıldız[*]

İnsanlık tarihinde çoğu kez farklı zamanlarda ve mekânlarda salgın hastalıklar bütün insanlığı etkisi altına almıştır. Özellikle veba ve kolera gibi salgınlar farklı yüzyıllarda bütün dünyayı bir hayalet gibi gezmişlerdir. Bu salgınlarda birçok insan hayatını kaybetmiştir ve insanlık bu hayaletin yaydığı kara ölümlerin altında inlemiştir. Bu pandemik salgınlar birçok yazarın ilgisini çekmiştir. Birçok yazar eserlerinde bir tema olarak bu salgınları işlemiştir ve bu salgınlar bu eserlere mührünü vurmuştur. Bu yazarlar kendine has üsluplarıyla farklı bakış açılarından bu pandemik salgınları işlemişlerdir. Bu çalışmada Orhan Pamuk'un *Veba Geceleri* (2021), Gabriel Garcia Marquez'in *Kolera Günlerinde Aşk* (1985), Daniel Defoe'nun *Veba Yılı Günlüğü* (1722), Albert Camu'nun *Veba* (1947), Jack London'ın *Kızıl Veba* (1912), José Saramago'nun *Körlük* (1995) ve *Görmek* (2004) adlı eserlerinde salgın hastalıkların etkileri ve metinlerde işlenme biçimleri incelenmiştir. Farklı ulusların yazarları tarafından yazılan bu eserlerde salgınların şiddetinin ve tahribatının bu eserlere nasıl yansıdığının izlerini sürmeye çalıştık. Farklı perspektif, edebi üslup ve endişelere sahip bu yazarların bu kara hayaletin korku ve ürpertisini nasıl işlediklerini analiz etmeye çalıştık. Çünkü bahsi geçen yazarların bazıları varoluşçu ve etik bir yaklaşımla, bazıları distopik bir yöntemle, bazıları histerik ve ölümsüz bir aşkın etrafında dolanarak, bazıları tarihsel bir arka planla, bazıları da ülkelerinin modernleşme sürecini arka plana oturtarak kurgularının merkezine bu salgınları yerleştirerek bir anlatı yolu seçmişlerdir. Fakat son yaşadığımız Korona virüs salgınının bütün dünyanın tek merkezi olduğu gibi bu salgınların edebiyat tarihindeki karşılaşmaları da dünya edebiyatının merkezinde evrensel duyguları yansıtması açısından ilgi çekicidir.

Kelîmeyê Miftehî: veba, kolera, pandemi, Orhan Pamuk, Albert Camus, Gabriel Garcia Marquez, Jack London, José Saramago

[*] Dr. Araştırma Görevlisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiyede Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü, pinaryildiz@artuklu.edu.tr

Methods and Strategies for Translating British Jokes into Azerbaijani

Elmira Jahangirli *

Joke, which is an act of utilizing words in a specific narrative structure to elicit laughter, encompasses almost all areas of human life. When it comes to translating, jokes are often seen as untranslatable concepts. As opposed to traditional translation approaches, in a joke translation, the primary objective of a translator or interpreter is to successfully generate the humorous effect of the original joke in the target language, rather than just to be faithful to the original. If the translator of jokes cannot transfer the humorous effect, it means they do not succeed in their mission. Then a question of "How to translate well?" arises. Although practically an absolute translation is not possible as regards jokes, a few strategies and methods may help translators transfer laughter into the target language. The paper introduces a number of recommended ways to convey the humorous effect of the joke, namely adaptation, paraphrasing, footnotes/endnotes, equivalent effect translation, and so on.

Key Words: joke, humorous effect, translation, untranslatability, method

* MA student, Khazar University, Graduate School of Science, Art and Technology, Baku, Azerbaijan, jahangirli.elmira@gmail.com

The Growth of a Poet's Mind: *The Prelude* by William Wordsworth

Mustafa Canlı*

The Prelude, or *Growth of a Poet's Mind; An Autobiographical Poem* is an autobiographical poem by William Wordsworth written in blank verse. Planned as a prologue to an epic and philosophical poem, The Recluse, it is considered to be Wordsworth's greatest masterpiece since it embodies the spirit of Romanticism soundly and is highly personal about the details of Wordsworth's life as a poet. Wordsworth edited the poem many times, and Milton's Paradise Lost inspired him, Rousseau's Confessions and St. Augustine's Confessions. The work is a poetic reflection on Wordsworth's sense of his poetic art as developed throughout his life. "The Prelude" embodies the metaphorical spiritual journeys of Wordsworth both physically and metaphysically. The poem covers romantic ideals such well that they are represented in the life of Wordsworth. The poet summarized his life in detail, uncovering the experiences that led him to create a particular style of writing poetry and the perception of life as progress. Wordsworth opens his mind to the readers even in experiences we would consider trivial. For him, these trivialities and their effects on the progress of the poet's mind are collective data for the poet to master his art of poetry which will emphasize isolation, the importance of childhood, wandering, searching for the sublime and the creative imagination.

Key Words: English poetry, Wordsworth, *Prelude*, romanticist poetry, poet

* Assistant Professor, Karabük University, Faculty of Letters, Department of English Language and Literature, Karabük, Turkey, mustafacanli@karabuk.edu.tr

The Entrenchment of the Universal Conceptual Metaphor Love is a Journey in the Minds of Turkish Youth and its Reflections on Their Language Use

M. Fatih Adıgüzel *

The study investigates, within the framework of Lakoff and Johnson's (1980) conceptual metaphor theory, how entrenched the LOVE IS A JOURNEY metaphor is in Turkish adolescents' minds and its reflections in language use. Due to perceived similarities between components of LOVE and JOURNEY, lovers are conceptualized as travellers; relationship as a vehicle; the progress in the relationship as the distance covered in a journey; difficulties in love as obstacles in a journey; choices about what to do in the relationship as decisions about the journey direction, and the goal of the relationship as the journey destination. In this study, 87 student compositions from Mersin Social Sciences High School were analysed in which love relationship was compared to a journey. Linguistic metaphors exemplifying the mappings between these concepts were identified. It was shown through culture-specific expressions that the correspondences between love and journey in American culture also apply to Turkish culture. However, a novel mapping was found that was hidden in American culture but highlighted in Turkish – a mapping between choosing the right lover for love and the right companion before a journey. The right love journey companion is commodified – a most basic piece of luggage to be taken with the lover. With this new mapping in LOVE AS JOURNEY metaphor, a new model specific to Turkish culture was shown. The richest metaphoric expressions in our data were observed in students' mapping difficulties in a relationship with obstacles met on a journey. They viewed the love journey as a challenging one full of ordeals, pains and obstacles. Another striking finding is about the mapping of the goal of love relationship with the journey destination. Two thirds of the students set vague or pessimistic goals for the love journey instead of concrete positive ones. The destination of the love journey was most frequently stated as the unknown and eternity. There was also a horrifying pessimism that love is a journey to death, annihilation, zero, void, and the Sırat Bridge (the narrow bridge over the hell).

Key Words: cognitive linguistics, conceptual metaphor, metaphorical language use, Turkish love model, psychology of love

* Assistant Professor, Mersin University, Faculty of Education, Department of English Teaching, Mersin, Turkey, mfatihad@gmail.com

As a System Criticism: Comparison of Sultan of Elephants and Lame Red Bearded Ant with Animal Farm

Hande Yavuz*

With the advent of human culture in the world, human beings have been trying to make sense of criticizing and developing themselves and the society that they live in. Many methods have been used in these criticisms, and the fable type is one of these methods. Yaşar Kemal's *The Sultan of Elephants and The Red-Bearded Lame* Ant and George Orwell's *Animal Farm*, these narratives were created in the same genre and for the same purpose. Written after the Second World War, *Animal Farm* aroused reflection around the world in terms of criticizing communism both against capitalism and within itself. On the other hand, *The Sultan of the Elephants and the Red Bearded Lame Ant*, that was written in an environment of 80 revolutions 3 years after its publication, presents the system critique and human psychology.

Although there are similarities between these two works, when these works are analysed with the cross-reading method, it can be seen that the concept of identity and culture by authors in the background effect their system criticism in these works. The most crucial point to be emphasized here is that Kemal approaches his literary work from a more holistic perspective. On the other hand, Orwell considers his work from a proletarian point of view. Furthermore, Kemal's work begins with ideal communism represented by ants, but then the blow of imperialism falls. But in Orwell's work, the situation is considerably the opposite. The first system on the farm is imperialism, then it turns to communism with the revolution of animals, yet communism in theory becomes a search for imperialism in practice.

In this study, we will try to make a comparison between these works in question by examining their similarities and differences. From this point of view, we will see how social analyses and ideological system criticisms are reflected in literature.

Key Words: Yaşar Kemal, George Orwell, Communism, Imperialism, Criticism

* hndeyavuz@gmail.com

Onat Kutlar'ın İshak İsimli Eserinde Gerçekliğin Farklı Boyutları Üzerine Bir İnceleme

Ayşe Nur Özdemir *

Türk edebiyatında 1950'lerdeki modernist kırılmanın yanı sıra yaşanan siyasal ve kültürel dönüşümle ve Batılı akımların/yazarların etkisiyle yeni tarzda hikâyeler yazan bir kuşak oluşur. Batı'daki akımlardan/yazarlardan beslenen bu kuşak, başta şiir ve hikâye olmak üzere muhtelif edebî türlerde kendinden önceki edebiyattan farklı bir sanat anlayışı ortaya koyar. 1950 kuşağı hikâyecileri arasında müstesna bir yeri olan Onat Kutlar'ın 1959 yılında kaleme aldığı ilk hikâye kitabı olan İshak, 1960'ta Türk Dil Kurumu hikâye ödülü ile taltif edilmiştir. Henüz küçük yaşlarda bu vadide denemeler yapmaya başlayan yazarın yirmi üç yaşında ortaya koyduğu, dokuz hikâyeden oluşan bu eseri, büyük övgülere mazhar olmuş ve kimi araştırmacılar tarafından Türk edebiyatında büyülü gerçekçiliğin izlerini taşıyan ilk örnek olarak değerlendirilmiştir. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep'te yapan Kutlar'ın hayatından, çocukluğunu ve ilk gençlik yıllarını geçirdiği Gaziantep'ten izler taşıyan bu eserin Batılı kimi modernist tekniklerle de münasebeti vardır. Gerçekliğin farklı katmanlar ya da varlık düzeyleri şeklinde çoğullaştığı bu eserde fantastik motifler de gözlemlenmektedir. Dolayısıyla modernist tekniklerle kaynaşmış yerli bir temel üzerine inşa edilen bu hikâyelerde yazarın gerçekliğin farklı katmanlarında dolaştığı ve özgül bir kurmaca mantığının işlediği görülür. Hikâyelerden özellikle "Kediler"de gerçekliğin doğası klasik realizm akımının oldukça dışındadır. Çalışmamızda, "Kediler" isimli hikâyede gerçekliğin farklı tabakaları üzerine bir inceleme yaparak Onat Kutlar ile ilgili bugüne kadar yapılan çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat ve Gerçeklik, Türk Edebiyatı, Türk Hikâyesi, Onat Kutlar, İshak.

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Edirne/Türkiye, aysenurozdemir@trakya.edu.tr

La reconstruction des frontières à travers la littérature migrante : «*Le soleil ni la mort ne peuvent se regarder en face*»

Aslanboğa Altınsoy

La notion de la frontière constitue un champ d'étude important à la fois pour la linguistique (la sociolinguistique, le contact de langues) et la littérature (littérature migrante) car elle met en question la construction de l'identité, personnelle et linguistique. L'étude sociolinguistique d'une situation de migration fournit des éléments d'appréhension à l'échelle macro des enjeux identitaires à travers la langue ; l'étude d'un ouvrage dont l'auteur se trouve dans une telle situation contribue à notre saisie de la représentation de la déconstruction/reconstruction littéraire de la frontière. Écrivain et dramaturge québécois (im)migrant, d'origine libanaise, Wajdi Mouawad consacre une valeur considérable aux interrogations identitaires autour de la langue dans sa pièce de théâtre intitulée « *Le soleil ni la mort ne peuvent se regarder en face* ». L'objectif essentiel de notre intervention serait de mettre en relation les deux domaines afin de proposer une perspective composée des motifs et des leitmotivs liés aux thèmes de l'identité, la mémoire, l'exil et la migration qui se présentent dans cette pièce. Suivant le point de vue engagé de son auteur, les textes antiques se revitalisent dans un nouveau contexte en prenant une forme de voix collective qui s'inscrit pleinement dans la complexité présente des vagues de migration, étudiée également en sociolinguistique. À côté d'être une pièce intensifiée des références aux autres textes, elle a donc une valeur dépassant les frontières comme son auteur qui ne limite pas la concrétisation des opérations de déconstruction et de reconstruction à son texte mais aussi à la notion de frontière.

Mots-clés: écriture migrante, sociolinguistique, frontière, identité, Wajdi Mouawad

Nonconformity with the Linguistic Interpellation and the Ideology of Sex: Operations of Resistance in *She Unnames Them*

Ebru Uğurel Özdemir *

Language not only operates the linguistic practices through symbol/word systems, but it has great significance in creating the subjected subjects through the insidious force of a self-stimulating ideology, as well. The role of language in subject formation is thus interrelated with the ideological aspect, which predetermines and conditions the position of individuals. According to the Louis Althusser's theory of interpellation, language functions as an instrument of the patriarchal/religious ideology by creating linguistic barriers between the sexes: the formation of identity is the product of the hailing process because individuals are constructed as subjects, and women are codified as the subjected subjects of the system. Named through hailing, individuals indeed accept their predetermined function and role in the world: being a subject requires submission without question. Reinforced by the religious and masculine discourse, the ideology positions women as the victims of the patriarchal system. In this study, the short story *She Unnames Them* by Ursula K. LeGuin is discussed within religious/patriarchal interpellation which Althusser explains within Subject-subject relationship. The linguistic barriers which constitute and label women as deviant and vulnerable through the interpellation are interpreted from the perspectives of Althusser, and the potentiality of "unnaming" and misrecognition of the grammatical language of the patriarchal/religious ideology is exemplified from the story by making reference to Judith Butler's postmodern feminist argument.

Key Words: Interpellation, patriarchy, religion, postmodern feminism, Althusser, Butler

* Dr., Aksaray University, Faculty of Letters, Department of Western Languages and Literatures, Aksaray, Turkey, eugurel@aksaray.edu.tr

Women in Water: A Comparative Analysis of Drowned Heroines in Fiction

Senem Üstün Kaya *

Water is a traditional symbol of fertility, as are women both in actual and fictive worlds. Women and water recall and resemble each other in many ways. They both signify life by providing fertility in nature. For Paglia (1990), "female experience is submerged in the world of fluids, dramatically demonstrated in menstruation, childbirth, and lactation" (p. 91). Although water is associated with the essence of life, in some cases, it might cause death. Drowning is a common mode of death for female characters in literature. There are notable images of the drowned women that commit suicide in waters. The "muddy death" of Shakespeare's Ophelia, Kate Chopin's Edna or George Eliot's Maggie Tulliver can be listed as the memorable drowned heroines. The choiceless and voiceless women in literary texts commit suicide in seas, rivers or oceans. The heroines in fiction prefer death in waters and their drowning signify certain common reasons: revolt against patriarchy, spiritual baptism, purification from sins, punishment for moral failings, madness, or rebirth. Although there are notable literary studies based on drowned heroines, this comparative analysis focuses on the relation between women and water, regarding how female figures prefer drowning for self-expression. Within this scope, specific literary texts are chosen from the western and Turkish literatures to exemplify and interpret female drownings to conclude how water becomes the antagonist in narration.

Key Words: drowned heroines, self-expression, comparative analysis, antagonist

* Assoc. Prof. Dr., Başkent University, Institute of Educational Sciences, Department of English Teaching, efesenem@yahoo.com, sustunkaya@baskent.edu.tr

A Journey through Conscience: The Reflection of Moral Values in the Selected Short Stories of O. Henry and Ömer Seyfettin

Eren Bolat*

Morality is one of the key themes that is employed in literature, and many short stories have been fictionalized on this theme. In the field of short stories, the two most well-known authors are the American short story writer O. Henry and one of the iconic names of Turkish Literature, Ömer Seyfettin. Both writers explore the concept of morality through their characters and offer multiple perspectives on ethical dilemmas. With their different characters and narratives that are a reflection of real life, these writers tell us the substantiality of moral values and how personal preferences regarding moral codes shape an individual's life.

William Sydney Porter, better known by his pen as O. Henry, is renowned for writing deftly plotted short stories that frequently surprise the reader. Henry mostly uses real-life people as the main protagonists in his stories; these people either strive to make positive changes in their lives or must make difficult decisions while dealing with bad luck. Except for these themes the significance of love and sacrifice also take place at the core of Henry's stories. For instance, in *The Gift of the Magi*, a young couple gives up their most valued assets to buy Christmas presents for one another. In spite of all the hardships of life, the story illustrates the value of love and sacrifice. In another story, *The Last Leaf*, Henry conveys the idea of hope, friendship and sacrifice. His *A Retrieved Reformation* also sheds light on the themes of redemption and transformation of human being.

Like his contemporary O. Henry, Ömer Seyfettin is a prolific Turkish writer who gained fame with his short stories. In his works, Seyfettin puts emphasis on the social issues of his period, the moral values and cultural norms of the society. Seyfettin is a writer renowned for his straightforward, laconic attitude, and uncomplicated style. Because of this trait, he contributed to the literary use of the everyday Turkish language. Moral values are centered on his short stories. For instance, his work *Diyet* dwells on the concept of honor. One of his most popular works, *Kaşağı*, underlines the negative outcomes of lying and slander as well as the fact that even simple lies can have serious consequences. In his story *Ant*, Seyfettin stresses the magnitude of friendship and sacrifice.

In terms of abovementioned features, this study comparatively investigates moral values in the selected works of two short story writers, O. Henry and Ömer Seyfettin, from two different nations and cultures.

Key Words: O. Henry, Ömer Seyfettin, Short Story, Moral Values

* Assistant Professor, Hitit University, School of Foreign Languages, Çorum, Turkey, ernbltlit@gmail.com

A Comparative Study of Hemingway's *The Sun Also Rises* and Persian War Fiction: An Existentialist Etymology

Saman Hashemipour*

Staggering events that impress a nation's history and life advance society's literature and attitude on a large scale. *The Sun Also Rises* is about the Lost Generation whose lives, at a young age, are influenced by the destructive impressions of World War I. As their intellection of faith, belief, love, life, death, and immortality is distorted, their intellectual, religious, and traditional understanding also have lost meaning. Here, humanity lines in a world where the sun blows against their will due to anxiety and homelessness. Hemingway's existentialist view of humanity is mirrored in the characters, who lost their faith in humanity, proving their existence through the fear and anxiety caused by trauma. Thus, this study examines Hemingway's novel through existentialism and Hemingway's tangled, addled, and psychotic characterization in *The Sun Also Rises*. Here, characters cannot find happiness and peace due to philosophical forfeiting and the tragedies they endure. Persian War Fiction emerged after Iran-Iraq War and also endeavors to identify the roots of tremors and threats by focusing on the awkward situation in which people live and empowering them for heroic achievements and victorious experiences intellectually. By comparing the literary effects of the American Lost Generation and the Iran-Iraq War, this study monitors the existential repercussion of national disasters mirrored in the fiction of evinced cultures.

Key Words: Hemingway, Persian War Fiction, Existential, War, *The Sun Also Rise*

* Associate Professor, Haliç University, Faculty of Science and Letters, Department of American Culture and Literature, İstanbul, Turkey, samanhashemipour@halic.edu.tr

Loanwords in Newspapers: an Obligation or a Preference?

Ayşegül Özaslan*

As we all read in history books, communities have faced countless wars, hence undergone numerous drastic changes for thousands of years. As a result of wars, they had to migrate or enter into the domination of other nations. Sometimes they had to accept the religion or culture of other nations. Besides, from the very early times nations have been in political interactions. Not only these interactions, but also developments in technology and industry have changed the lifestyle of people. Language, undoubtedly, has not been indifferent to all these modifications. On the contrary, people started to copy words from other languages because of their increasing contacts. In today's overly globalized world, people have fast and easy connections via mass media tools, which paves the way for rapid linguistic alterations. However, unconscious inclusion and excessive use of these copied words can lead to corruption not only in the vocabulary of a language but also in the sentence structure of it. This study aimed to search the extent and the origin of loanwords in a kind of media tool- newspapers. Besides, this study tried to reveal if the use of loanwords is a matter of obligation or preference. The data was gathered through the corpus obtained from the retrospective-two-month review of daily news. Three newspapers with different viewpoints were chosen and scanned. The findings showed that newspapers used loanwords mostly because of preference, which means using them despite the existence of their genetically Turkish equivalents. The most dominant language was Arabic, which was followed by French.

Key Words: language, copying, loanwords, media, newspapers

* Lecturer, Erciyes University, School of Foreign Languages, Kayseri, Turkey, Aysegulozaslan87@gmail.com

Changing Lifestyles, Changing Languages

Alex Bellem

The focus of this talk is changing ecological contexts that give rise to changing local sociolinguistic contexts, and therefore to language shifts. This paper discusses the phenomenon of the rural - urban dichotomy in Arabic dialectology, and then contextualises the discussion with two case studies - rural central Jordanian and rural southern Iraqi - to show how urbanisation results in linguistic variation.

As background, we start by discussing the dialectological landscape of Arabic, within its historical context. We then move on to the ecological landscape of our two case studies, and the linguistic ecologies of the two speech communities. We identify several phonological and lexical features that exemplify dialectal variation and that are resulting in communal shifts and the likely dying out of the older features, at least in these communities.

We finish the talk with a comparative discussion of the linguistic landscape of south-east Turkey, in which a fragile ecolinguistic context is similarly undergoing shifts related to urbanisation. However, in Turkey the changes are exacerbated by increased population shifts that create pressures of a different kind on the pre-existing Arabic dialects of the region.

Key Words: Changing, sociolinguistic contexts, Arabic dialectology, Turkey, Jordan

Enhancing Students' Reading Skills and Critical Thinking Skills by Using Literary Works in EFL Context

Pervin Tüzer*

In such a dynamic world, language learners need to be equipped with reading skills and critical thinking skills. Good acquisition of reading skill forms the basis of a successful learning process in an academic sense (Akyol & Sural, 2020). Literature is a great source of contextualized input for teaching and learning process (Keshavarzi, 2012). For that reason, this study focused on enhancement of students' reading skills and critical thinking skills.

Deconstruction is a term coined by Jacques Derrida. It is breaking down or analyzing a work of literature to unearth its' real meaning. In that study, students created deconstructive tasks after they had read short stories.

Nowadays, students have the rising needs to mystify underlying meanings and layers while reading the literary works. The results have illustrated that students are motivated to read, think critically and create deconstructive tasks.

This study will help to give some insights related to deconstructive tasks because there is little published research with respect to reading skills and critical thinking skills and subsequently deconstruction in the literature and language teaching.

Key Words: Deconstruction, Tasks, Critical Reading Skills, Short-stories, Literature

* English Teacher at Batman Farabi Anatolian High School-Postgraduate at Çukurova University English Language Education Department, Batman, Turkey, pervn.tuzer@gmail.com

An Analysis of Luis Coloma's Story "*Raton Perez*" by Greimas' Actantial Model Approach

Buse Eroğlu Ofluoğlu*

In semiotics-based literary analysis, three basic levels are taken as a basis: relating to the superficial structure of the text: narrative level and discourse level; relating to the deep structure of the text: logical-semantic level. Through the analysis of these levels, the meanings in the text and their relations with each other are deciphered. In the study, it is aimed to analyse Luis Coloma's "*Raton Perez*" story according to Greimas' Actantial Model. According to this model, there are six actants: subject, object, helper, sender, receiver, and opponent. In the study, firstly, general information about semiotics and Greimas' semiotic approach are given. Then, the story is analysed in terms of character, space, and time. The semantic formation of the story, which was divided into sequences according to the connection points in the plot, was revealed. The actantial and functional scheme based on the sequences are formed and analysed. The transformations of the actors throughout the narrative are tabulated with the narrative program. Finally, the formation of meaning and its auxiliary elements were determined, and the relations between them were examined. It has been determined that the story begins with an initial situation, then, the story is shaped by the sender's driving force, and at the end, transformations occur in the subject. In the story, it was determined that the subject completed the acquisition journey with the help of contrasts and was rewarded at the last stage. The subject, who lives in peace, prosperity, wealth, and abundance, is confronted with symbols of poverty, misery, and poverty through the change of space, and this situation plays a key role in making sense of the whole story. As a result, the usefulness of this approach in making sense of the stories and analysing connections between the elements of story was discussed.

Key Words: Greimas, actantial model, semiotic analysis, narrative semiotics, Raton Perez

* Postgraduate, İstanbul University, Faculty of Letters, Department of Spanish Language and Literature, İstanbul, Turkey, erroglu.buse@gmail.com

Understanding Metafiction Through *A Conversatıon Wıth My Father* By Paley

Gülşen Torusdağ*

As a form of fiction, metafiction is a style of literary discourse in which attention is directed to the process of creating fiction. In metafiction, forming an unconventional literary experience for readers, the narrative structure is constantly emphasized so that the readers are reminded that they are reading a fictional work. Although there are many metafictional works written over the centuries, metafiction, which emerged as a stylistic feature consciously used in postmodern literature, involves a divergence from standard narrative traditions. It is fiction whose object is fiction itself. In a metafictional narrative, while drawing attention to the way the fiction is constructed, it is aimed to emphasize that language and social structure can be manipulated as desired since most of the manipulations take place through written or spoken texts. There is a dialectical relationship between discursive events - language use in speech or writing - and social structure and institutions because language is a social practice and functions in constituting and transmitting knowledge, organizing social institutions, or exercising power. This study aims to explain metafictional narrative, its characteristics, and its purposes in the example of the short story, Paley's *A Conversation With My Father*.

Key Words: Metafiction, literary discourse, *A Conversation With My Father*, Grace Paley.

* Associate Professor, Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Letters, Department of Linguistics, Van, Turkey, gtorosdag24@hotmail.com

أدب السجون وعلاقته بالحراك الثوري في رواية غيابات الجب للكاتب جمال طحان

Ahmet Derviş Müezzin*

يمتاز أدب السجون بأنَّه يعكس تجارب السجناء وآلامهم وآمالهم وتحدياتهم داخل السجن وخاصة في زمن الحُروب، ويُعدُّ وسيلة مهمة للتعبير عن القضايا الاجتماعيَّة والسياسيَّة والإنسانيَّة التي يواجهها السُجناء في فترة معينة، ويمكن لهذا الأدب أيضًا أن يُلقي الضوء على صور الظُلم والقمع المُمارس من قِبل بعض الأنظمة، ويُساهم في نشر الوعي والحقيقة من أجل التغيير، وهو أيضًا وسيلة للتغلب على العزلة التي يعاني منها السجين، وإلهام للآخرين من أجل تحسين الوعي الاجتماعي.

وتكمن مشكلة الدراسة في تتبُّع مدى تأثر أدب السجون بالحراك الثوري في زمن الحروب، وخاصة في الروايات التي تُعبِّر عن وقائع حقيقيَّة في فترة ما، وبناء عليه كان السؤال البحثي حول مدى هذا التأثر وعلاقته بالحرب.

ومن الروايات التي كانت تُعبِّر بصورة صادقة عن أدب السجون والمعاناة الحقيقية في فترة الحرب السورية، هي رواية غيابات الجب، فهي كما جاء على لسان شخصياتها كانت تعدُّ وثيقة تاريخيَّة باسم "مذكرات معتقل"، كتبها الدكتور شهم في الفترة التي كان فيها سجينًا في أقبية النظام السوري، لتشرح لنا ما حدث معه في تلك الفترة، وتصور لنا بعض الأحداث خارج السجن وطبيعة البلد التي عاش فيها الروائي وبطل الرواية، وهي أيضًا تنقلنا إلى عوالم مختلفة بين المعاناة، وزمن الحرب، وتصوير الواقع في أدق تفاصيله.

وقد هدفت الدراسة إلى تسليط الضوء على عنصر الحراك والحرب في هذه الرواية من خلال تحليلها وفق المنهج الكمي: من أجل الوصول إلى نتائج إحصائيَّة تظهر لنا مدى تأثر الرواية بالحرب والحراك الثوري، والمنهج النوعي: من أجل تحليل الأحداث وآليات السرد ونمط العنف السائد.

الكلمات المفتاحية: الأدب العربي، القضايا الاجتماعية والسياسية، أدب السجون، رواية غيابات الجب، جمال طحان.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, moazen,ahmad@gmail.com.

تمام حسان وفروع اللسانيات السكونية الغربية
دراسة في الجهود الوصفية والنقدية

Khaled Aladwani*

يحـاول هذا البحث، كما يبدو مـن العنوان الذي أُثبِت في أولِه، أن يقـدم دراسة مركزة ومنهجية للجهود التي بذلها الدكتور تمام حسان في جانب من جوانب الدرس اللساني السكوني Static linguistics، وهو جانب فروع هذه اللسانيات.وهو لا يقتصر في مسعاه هذا على جانب تعريف الرجل بتلك الفروع ومحدداتها فحسب، بل يمتد ليتناول ما قدمه من آراء وتصورات على مستوى نقدها أيضًا.أما ما يهدف إليه من وراء ذلك فهو تقديم تصور واضح لحقيقة جهود الدكتور تمام في هذا الجانب، ثم معرفة مدى شمولها لأبعاد هذا الموضوع، وهو، لا شك، أمر له أهمية بالغة. كيف لا، والدكتور تمام يعد واحدًا من أبرز وأقدم الباحثين العرب ممن اتصلوا بالفكر الغربي في هذا الجانب، وكانت جهوده لبنة بنيت عليها كل الصروح اللاحقة .وأما الخطة التي يتبعها في سبيل الوصول إلى ما حدده من أهداف، فهي تقوم على نقطتين أساسيتين يحددهما عنوان البحث، الأولى هي جهود الدكتور تمام حسان على مستوى وصف فروع اللسانيات السكونية الغربية، والثانية هي جهوده على مستوى نقد فروع تلك اللسانيات السكونية الغربية .وأما النتائج التي توصل إليها، فتتمثل في أربع نقاط، هي: أن فروع اللسانيات السكونية الغربية كان لها حضور واضح في جهود الدكتور تمام، وقد نالت من اهتمامه القدر الكبير، يظهر ذلك من خلال تعدد المواضع التي أشار إليها فيها في كتبه ومقالاته .

أن فروع اللسانيات السكونية التي تناولها الدكتور تمام حسان في وصفه هي اللسانيات التصنيفية واللسانيات التفسيرية.

أن وصف اللسانيات التصنيفية قد تم من خلال مفهومها وأشكالها ممثلة باللسانيات التصنيفية الأوربية واللسانيات التصنيفية الأمريكية ومدارسها المختلفة.

أن وصف اللسانيات التفسيرية قد جاء في منتهى الاتساع والوضوح رغم أن الرجل لم يتتلمذ لرجال هذا الفرع، وفي مقدمتهم المؤسس الأول نعوم تشومسكي.

جرى وصف الدكتور تمام لجوانب هذه اللسانيات الأخيرة على مستويين؛ الأول قدم فيه جهود تشومسكي، والثاني عرض فيه جهود مخالفيه.

سار نقد الدكتور تمام للسانيات السكونية الغربية على ما سار عليه وصفه لها؛ فهو أيضًا قد تناول جانبيها التصنيفي والتفسيري.

اقتصر نقد الدكتور تمام للسانيات التصنيفية والتفسيرية عند الغربيين على بعض الجوانب، ولم يكن جهدًا مقصودًا لذاته.

الكلمات المفتاحية: تمام حسان، اللسانيات السكونية، اللسانيات التصنيفية، اللسانيات التفسيرية، وصف، نقد.

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, aladwani.sh@gmail.com.

نقد الغنوصية بوصفها حركة فلسفية دينية

Hamdan Okleh*

يعود معنى اسم الغنوصية إلى العصر الإغريقيّ، وهو ترجمةٌ حرفيةٌ للكلمة اللاتينية **(Gosticism)**ويُنطق بالسين فيُقال: غنوسية، ويُنطق أيضاً بالصاد فيُقال: غنوصية، وهو مصطلحٌ فلسفيٌ يونانيٌ مشتقٌ من الأصل: غنوسيس، ومعناه في اللغة اليونانية: المعرفة، وقد أُستخدم للإشارة إلى المعرفة الباطنية لعالم ما فوق المحسوسات، والتي تقوم على أساس أنَّ المعرفة الإلهية بصورةٍ خاصةٍ غير متاحةٍ لجميع الناس، فهي فئةٌ امتلكت قدراتٍ وملكاتٍ مكَّنتها من السُّمو بشكلٍ متفرّدٍ نحو الأسرار الإلهية، وذلك بواسطة معرفة عالم ما فوق الحسّ، ثمَّ الاتحاد بالله وأخْذِ المعرفة منه بشكلٍ مباشرٍ، ويمكن القول بأنَّها حركةٌ دينيةٌ- فلسفيةٌ، ولا ترتبط أو تتبع ديناً محدداً، وهي منشرةٌ في كلّ زمانٍ ومكانٍ، وتؤمن بقدرتها على الإجابة عن أسئلةٍ فلسفيةٍ إشكاليةٍ شغلت بال الكائن البشريّ منذ بدء وجوده الأنطولوجي، وقد اتَّسمت أسئلتها بالطابع الوجودي، حيث تمحورت حول البحث عن مصيرنا في المستقبل، أو ماذا يكون بعد الموت؟ وما هو الخير والشر؟ وغيرها من الأسئلة التي تسعى جاهدةً لتقديم إجابات عنها.

هذه الأجوبة والتفسيرات الخاصة بالفئة الغنوصية تجعلها بحالةٍ من العزلة التامة عن كلّ ما حولها، لتتحوَّل إلى سجينةٍ لمعتقداتها وآرائها؛ لأنَّ الغنوصية تقوم من خلال مفاهيمها وتصوراتها على تجاوزاتٍ نسبيةٍ لا تسمح بها الأديان؛ إذ إنَّها لا تقف عند دينٍ بعينه، بل تجمع بين جميع الأديان لتخرج بتصورٍ تعتقد بصوابه، وتؤمن بأنَّها تملك القدرة على إنقاذ الإنسان من الإثم بعد وصوله إلى المعرفة الروحية، فيمكننا القول بأنَّها حركةٌ تلفيقيةٌ تأخذ من كلّ الأديان ما يناسبها ويعزّز مصداقية تصوراتها، ممَّا يجعلها محطَّ نقدٍ، وميدان جدلٍ لدى رجال الدين في مختلف الأديان، فهي تدَّعي معرفة أسرار الطبيعة والكون وأصل الإنسان.

الكلمات المفتاحية: الغنوصية، الفلسفة، الأديان، الإسلام، الفكر الحديث.

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, İslam Bilimleri Fakültesi, hamdanokleh@gmail.com.

الأدب المقارن- المدرسة الفرنسية- المدرسة الأمريكية- المنهج- الدراسات المقارنة

İbrahim Alşibli*

مر قرن ونيف على ولادة الممارسة النقدية للدراسات الأدبية المقارنة، التي رادتها المدرسة الفرنسية، ومن ثم توسع انتشار المدارس الأدبية المقارنة في أوروبا كالمدرسة الألمانية، والإيطالية، وخارج أوروبا مثل المدرسة الأمريكية والسلافية، وقد تطلب توسع الدارسين في إجراء دراسات أدبية مقارنة على المستويين التنظيري والتطبيقي وجود أسس معرفية ينطلق منها الباحث في مقارباته النقدية، وعلى الرغم من تعدد اتجاهات الأدب المقارن، فإن الإشكال المنهجي يمثل أحد أهم عوائق تطور الأدب المقارن في العالم، ولا سيما أن ريادة المدرسة الفرنسية للأدب المقارن مكنتها من فرض وجهة نظر أحادية تقوم على مبدأ التاريخية الذي يشترط وجود علاقات تأثير وتأثر بين الكتاب الذين ينتمون إلى حضارات مختلفة، الأمر الذي جعل الأدب المقارن ميداناً لإثبات تفوق الأدباء الفرنسيين على سواهم من أدباء الثقافات والشعوب الأخرى، وأسهم كذلك في ظهور مدارس جديدة كالمدرسة الأمريكية والمدرسة السلافية، اللتان حاولتا تجاوز الإشكال المنهجي الذي أفرزنه آراء المنظرين الفرنسيين في الأدب المقارن مثل آراء بول فان تيغيم، وماريوس فرانسوا غويار، وعلى الرغم من وجود اختلاف في الأسس التي تطرحها المدرسة الأمريكية؛ فإن الإشكال المنهجي ظل مرافقاً كل اتجاه جديد في الأدب المقارن؛ إذ إن التعامل مع الأدب المقارن بوصفها اتجاهاً نقدياً خضع لكثير من الجدل بين الباحثين من مختلف المدارس الأدبية المقارنة. تروم هذه الورقة الكشف عن أهم الفروق المنهجية بين المدرستين الفرنسية والأمريكية لإظهار أهم القضايا التي تمتاز بها كل مدرسة، فضلاً عن الوقوف على مفهوم الأدب المقارن لدى المقارنين في كلتا المدرستين، ولا سيما أن الإشكال المنهجي في الأدب المقارن في كلتا المدرستين يتصل بعوامل داخلية تتصل بكل مدرسة فضلاً عن عوامل خارجية تتصل بمفهوم الأدب المقارن، وحدوده بوصفه علماً له قواعده وأصوله وشروطه المعرفية.

الكلمات المفتاحية: الأدب المقارن، الدراسات المقارنة، المدرسة الفرنسية، المدرسة الأمريكية، المنهج.

* Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, ibrahimalshbli82@gmail.com.

مَعالم الحضارة في الشّعر العربي من الغرب الإفريقي خلال القرن العشرين الميلادي

Mahmud Kaddum*

تعدّ الحضارة ترجمة لأيّ مجهود يبذله الفرد أو تبذله الجماعة بصرف النّظر عن مقدار هذا الجهود والشّكل الذي يتمّ فيه الإنتاج. والشّعوب الإفريقية لها حضارة عريقة ملائمة للبيئة الإفريقية، اتّسمت بطابع متميّز. التفت إليها بعضٌ من شعراء غرب إفريقيا، واستطاعوا أن يعبروا عن مضامينها، مصوّرين لنا في قصائد متعددة مجالات الحياة التي اهتدى إليها الإنسان الإفريقي بعقليّته المتطلّعة. وبناءً على ذلك تسعى هذه الدّراسة وفقا للمنهج التاريخي والتحليلي إلى إبراز معالم الحضارة الإفريقية عن طريق الاعتماد على الشّواهد الشعرية والمظان التاريخية الأدبيّة.وتكمن أهمية هذه الدّراسة في أنها تُسهم في التّعريف بالمعالم الحضارية التي عرفتها المجتمعات الإفريقية، والتي أصبحت محلّ اهتمام الشعراء في موضوعاتهم. وقد بُنيت هذه الدّراسة على ثلاثة مباحث. المبحث الأوّل يُعالج موضوع مفهوم الحضارة والتّمدّن وعلاقتهما بالشّعر. وخُصّص المبحث الثّاني للحديث عن التأثيرات الأجنبيّة في الغرب الإفريقي خلال القرن العشرين. ويتناول المبحث الثّالث سمات الحضارة في دواوين شعراء الغرب الإفريقي. ويعقبها خاتمة سُجّلت فيها أهمّ نتائج الدراسة. والجدير بالذّكر أنّ الشّعر العربي الإفريقي كان صورة صادقة ومعبّرة عن الواقع الحضاري. وفي جملة الشّواهد الشّعرية التي تمتّ دراستها تبيّن أنها كانت ذات أهميّة كبيرة في تصوير هذا الجانب المضيء من حياة شعوب غرب إفريقيا. فمن الملاحظ أنّ من أهمّ معالم الحضارة التي تجلّت بوضوح في أشعار شعراء منطقة الغرب الإفريقي، والتي احتلّت حيّزا كبيرا في قصائدهم؛ حتى باتت سمة امتاز بها عن هؤلاء الشعراء، مظاهر الحضارة الإفريقية الإسلامية، ومظاهر التّحضر المدني (البناء والعمران)، ومظاهر التحضر الثقافي والفكري والتكنولوجي.

الكلمات المفتاحية: الأدب، الشّعر، الحضارة الإفريقية، إفريقيا الغربية، التّمدّن.

* Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık (Arapça) Anabilim Dalı Başkanı, mkaddum@bartin.edu.tr.

الأدعية والابتهالات في المناسبات الدينية التركية (الدلالات اللغوية والأدبية)

Mahmud ŞUŞ*

للمناسبات الدينية في تركيا مكانة خاصة عند الدولة وعند الشعب، ومن بين هذه المناسبات الدينية خمس مناسبات أو ليال رئيسة، ويطلقون على كل ليلة من هذه الليالي الخمس اسم "قنديل" بمعنى "شمعة" وبالتركية **(Kandil)** والجمع **.(Kandiller)** وتعتبر هذه الليالي الدينية في تركيا من أهم المناسبات التي يحتفل بها الأتراك على مدار العام حتى اتراك خارج تركيا يحتفلون به أيضا في مساجدهم المتفرقة في بلاد الغرب، وتختلف هذه الليالي المسماة بالقناديل في تركيا عن الأعياد الدينية المعروفة والثابتة عند جميع المسلمين وهما عيدي الفطر والأضحى.
وهذه القناديل الخمس تهتم بها وزارة الشؤون الدينية التركية المعروفة باسم الديانة اهتماما خاصا، ويتم تجهيز البرامج الخاصة في المساجد احتفاء واحتفالا بهذا المولد أو القنديل أو المناسبة الدينية، وتشهد المساجد استقبالا كبيرا ويتدافع الكبير والصغير بشكل رسمي وغير رسمي للفوز بأجر هذه الليالي واستشعار روحانياتها وأجرها، ويتفاعل الجميع مع الأدعية والابتهالات العربية خلال برنامج الاحتفال ونجد بعضهم من يحفظها ويرددها ويتأثر بها، وهي أدعية بلغة عربية مغايرة للغتهم الرسمية إلا أنها منتشرة ومتداولة ولها مذاقها الخاص الذي يتنافس الجميع على تذوقه واستشعاره في هذه الليالي.
وفي بحثنا هذا نتناول جانبا من هذه الأدعية والابتهالات المشهورة في هذه المناسبات الدينية الرئيسة أو المسماة بـ (القناديل الخمس) المشهورة في تركيا، ونتناول هذه الأدعية والابتهالات من ناحية دلالتها اللغوية والأدبية وذلك من خلال استعمال المنهج الوصفي التحليلي في دراستنا هذه، فنستعرض جانب من هذه الأدعية والابتهالات ونحلل الجوانب اللغوية والأدبية فيها والمعاني الهامة التي تجمع بين هذه الأدعية.

الكلمات المفتاحية: اللغة، الأدب، الأدعية الدينية، الدراسات اللغوية والأدبية.

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Shoush451@gmail.com.

آراء الأب أنستاس الكرملي في قضايا اللغة (النشوء، النمو، التطور، التأثر والتأثير)

Majed Hajmohammad*

يعد الأب أنستاس الكرملي من أبرز علماء اللغة الذين أفنوا عمرهم في دراسة اللغة والتعمق في مكنوناتها والغوص في أعماقها، والتمكن من مفرداتها، والكشف عن خفاياها. خدم اللغة العربية ستين عاماً، أتقن إلى جانبها عدة اللغات كالفرنسية، واللاتينية، واليوناينة، وألمَّ بطرف من لغات شرقية وغربية كثيرة: كالسريانية، والعبرية، والحبشية، والفارسية، والتركية، والإنجليزية، والإيطالية، والإسبانية. أَلّفَ العديد من الكتب والمقالات في طليعتها معجمه (المساعد)، وكتابه (نشوء اللغة العربية ونموها واكتمالها)، وكتابه (أغلاط اللغويين الأقدمين)، دار معظمها حول كيفية نشوء اللغات، وأوجه الشبه والاختلاف بينها، وشروط أخذ بعضها من بعض، كما درس فيها المعاجم وتطورها التاريخي. وَصَنَفَه بعض علماء اللغة بأنه "مجمعي من الرعيل الأول."
انطلاقاً مما تقدم أردنا في هذه الورقة البحثية أن نسلط الضوء على آراء الأب الكرملي اللغوية من خلال منهج وصفي استقرائي وتحليلي، فبدأنا مقدمة البحث بلمحة سريعة عن حياته ومؤلفاته، ثم قدمنا موجزاً عن الدرس اللغوي وأهم موضوعاته، بعد ذلك انتقلنا إلى صلب الموضوع المتمثل بالآراء اللغوية التي تفرد بها الكرملي واختص بها عن أقرانه- سابقين ومعاصرين- من علماء اللغة في عصره بالخوض في مسائل وقضايا لم يكونوا ليهتدوا إليها لولاه، - ولا سيما- فيما يتعلق بقضية نشوء اللغة عموماً، واللغة العربية خصوصاً، وتأثر اللغات بعضها ببعض، وما الشروط الثمانية التي وضعها الكرملي لكي تتمكن لغة من الأخذ من لغة أخرى إلا شروط خاصة به يكاد لا يجدها الباحث لدى عالم لغوي آخر، وعرضنا رأيه في طرق نمو اللغة، كذلك وقفنا عند مآخذه على بعض اللغويين الأقدمين، ثم توجنا بحثنا بمجموعة من النتائج ذكرناها في خاتمة البحث.

الكلمات المفتاحية: اللغة، النشوء، التطور، النمو، التأثير، الكرملي.

* Dr. Öğr. Üyesi, Hakkâri Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Arap Dili ve Balagatı Anabilim Dalı. macidhacmuhammed@hakkari.edu.tr.

ظواهر لغويَّة مقارنة في وثائق الشَّرق القديم وأثرها في بعض اللُّغات الحيَّة (التَّدوين والتَّسمية والتَّعريف والتَّنكير)

Mhanna Belal ALRashid*

نشطت الكشوف الأثريَّة بدءًا من النّصف الثَّاني من القرن التَّاسع عشر وخلال القرن العشرين، وعثر علماء الآثار على آلاف النُّقوش والرُّقم والألواح الطِّينيَّة في بلاد ما بين النَّهرين (ميزوبوتاميا) وعلى أطرافها في بلاد الشَّام ومصر والجزيرة العربيَّة والهند وإيران وسهول الأناضول، وحين تمكَّن هنري رولنسون من فكِّ شيفرات اللُّغتين: السُّومريَّة والأكديَّة المكتوبة بالحرف المسماريّ في بلاد ما بين النَّهرين (ميزوبوتاميا) وعلى أطرافها؛ وصلتنا أوَّل ترجمة لملحمة جلجامش وشريعة حمورابي، وتأسَّس بذلك علم السُّومريَّات، وأسَّس فرانسوا شامبليون لعلم المصريَّات حين فكَّ شيفرة اللُّغة الهيروغليفيَّة على حجر رشيد في مصر. وقد شهد علم الهنديَّات نقلة نوعيَّة على أيدي وليام جونز وهردر وشلوتسر بعد أن أسَّس أبو الرَّيحان البيرونيّ (973-1048م) هذا العلم في كتابه: (تحقيق ما للهند من مقولة معقولة في العقل أم مرذولة)، وزادت أهمِّيَّة فقه اللُّغات القديمة المقارن بعد أن اطَّلعنا على المدوَّنات السُّومريَّة والأكديَّة المكتوبة بالحرف المسماريّ وأناشيد (روج فيدا) السَّنسكريتيَّة.

وعندما اكتشف باولو ماتييه آثار إيبلا في شمال سورية بين إدلب وحلب، وفكَّ شيفرة مدوَّناتها تكشَّفت لعلماء الفيلولوجيا جملة من الظَّواهر اللُّغويَّة المهمَّة؛ كتشابه طرائق التَّدوين واختلاف حروفها وتعدُّد أسماء المواقع والشَّخصيَّات من لغة إلى أخرى وأثرها في فهم مدوَّنات الهند وفارس ومصر والعراق وفينيقيا والأناضول. وقد استفاد علماء الفيلولوجيا من المدوَّنات ثنائيَّة اللُّغة أو ثلاثيَّة اللُّغة في تتبُّع بعض الظَّواهر اللُّغويَّة وفكِّ شيفرات اللُّغات القديمة؛ لذلك سنقف عند بعض هذه الظَّواهر اللُّغويَّة في ورقتنا البحثيَّة هذه، كظاهرة تدوين اللُّغة الأكديَّة بالحرف المسماريّ، والكتابة من اليمين إلى اليسار أو من الأعلى إلى الأسفل أو العكس، وظاهرة تعدُّد التَّسمية واختلاف طرائق التَّعريف والتَّنكير في اللُّغات القديمة.

الكلمات المفتاحية: السّومريَّات، المصريَّات، الهنديَّات، الإيبلاويَّات، هنري رولنسون، فرانسوا شامبليون، وليام جونز، باولو ماتييه

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı. mahanna2012@yahoo.com.

مفهوم البنيوية عند صلاح فضل كتاب النظرية البنائية أنموذجاً
دراسة تحليلية نقدية

Murad KAFİ*

برز اسم الناقد المصري صلاح فضل(1938-2022) في الحقل البنيوي في أواخر القرن العشرين وبدايات القرن الحادي والعشرين، إذ كان له فضل عظيم في عملية نقل الفكر البنيوي الغربي إلى الساحة النقدية العربية، وعرّف النقاد العرب إلى تأصيلات البنيوية وتوجهاتها وتطوراتها عبر نتاجاته القيمة التي أغنى بها رفوف النقد البنيوي للمكتبة العربية. ويبرز كتابه المعنون بـ (النظرية البنائية) كواحد من أهم المراجع الحديثة في حقل الدراسات الأدبية النقدية المهتمة برصد الفكر البنيوي الغربي وتمثلاته وتشكيلاته النظرية والإجرائية تمهيداً لنقله إلى الوسط النقدي العربي.
تحاول هذه الدراسة الولوج إلى الفلسفة النقدية البنيوية لصلاح فضل في كتابه هذا من أجل تقديم تصور واضح للبنة الرئيسة التي ارتكز عليها هذا الناقد وهو ينقل مفاهيم الدراسات الأوروبية ومصطلحاتها وانعكاساتها كمادة خام، ومن ثمّ صقلها وتهيئتها مصطلحاتياً وتطبيقياً لإدخالها في الوعاء النقدي العربي.
جاءت هذه الورقة البحثية لتقدم مقاربة نقدية للمفاهيم التي طرحها صلاح فضل في كتابه (النظرية البنائية) إزاء مصطلح البنيوية، فارتأينا أن تعتمد الدراسة على المنهج الوصفي النقدي في شرح ظاهرة البنيوية والنقد البنيوي، واستقراء الآراء النقدية لصلاح فضل في هذا الكتاب، فبدأ البحث بتقديم نبذة عن شخصه الإنساني والمهني والأكاديمي، ثم توجهت الدراسة إلى معالجة الرؤى والطروحات النقدية البنيوية لهذا الناقد في الكتاب المرصود للدراسة، ثم حاولت الدراسة بعد ذلك معاينة الصورة المثلى للمنهج البنيوي- كما ورد في كتاب النظرية البنائية- من منظور صلاح فضل، واستعراض الصيغ المفهومية والنظرية والتطبيقية للبنيوية الغربية التي أراد محاكاتها في البيئة النقدية العربية، فكانت له مجموعة من الآراء والمآخذ والتوصيات و... حاولت الدراسة في قسمها الثاني أن تجمعها وتحللها بداعي الوقوف على فضل هذا الناقد في محاولاته الحثيثة لزجها في الذهنية النقدية للباحث العربي. ليصار بعد هذا القسم إلى خاتمة لخصنا فيها ما ورد في متن البحث مشفوعة بجملة من النتائج والتوصيات.

الكلمات المفتاحية: النقد، البنيوية، المنهج البنيوي، صلاح فضل، النظرية البنائية

Dr. İstanbul Aydın Üniversitesi,Yabancı Diller Yüksek Okulu,Arapça Mütercim Tercümenlık Bölümü, ORCID 0000-0003-1101-7257, E-Posta muradhasankafi@gmail.com

علم الدلالة وعلاقته بالتفسير

Mustafa KADAD*

هذه الدراسة تستكشف علم الدلالة وعلاقته بعملية التفسير، ستعتمد الدراسة على مراجعة شاملة للأدبيات المتعلقة بعلم الدلالة والتفسير، كما أنها ستستخدم منهجية تحليلية لفهم العلاقة بينهما، ثم ستتطرق الدراسة أيضًا إلى الأدوات والمفاهيم المستخدمة في كلا المجالين وكيفية تأثيرها على عملية التفسير.

يهدف البحث إلى توضيح مفهوم علم الدلالة وأهميته في فهم المعنى والرموز اللغوية، ودراسة الأساليب والمفاهيم المستخدمة في عملية التفسير وتحليل النصوص، فهم كيفية استخدام مفاهيم علم الدلالة في عملية التفسير وكشف المعاني المخفية، وتحليل العلاقة بين علم الدلالة والتفسير وتأثير كل منهما على الآخر.

وتوصل إلى نتائج مثل توضيح أهمية علم الدلالة في عملية التفسير وفهم المعاني اللغوية، وتحديد الأدوات والمفاهيم الدلالية المستخدمة في عملية التفسير وتحليل النصوص، وتوضيح كيفية استخدام مفاهيم علم الدلالة في كشف المعاني المخفية وتحليل الرموز اللغوية، وتبيان العلاقة المتبادلة بين علم الدلالة والتفسير وتأثير كل منهما على تطوير الفهم والتحليل العميق للنصوص.

باختصار، ستعمل هذه الدراسة على توضيح علم الدلالة وعلاقته بالتفسير وفهم كيفية استخدام مفاهيم علم الدلالة في عملية التفسير، وستساهم الدراسة في إثراء المعرفة حول عملية فهم النصوص وتحليلها وفهم المعاني المتعددة والأبعاد الدلالية المختلفة.

الكلمات المفتاحية: علم الدلالة، التفسير، المعنى، الدلالة الإشارية، الدلالة المرجعية.

Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi

علم الدلالة وعلاقته بالتفسير

Tamim FAKH0URY*

في دراسة عناصر الطبيعة الساكنة وحضورها في الشعر العربي القديم تستحق النجوم أن يُفرَد لها بحث مستقل، ولا يعطّل الدرس أنّ النجوم جزءٌ أصيل من لوحة الليل الشاملة في سماء الصحراء العربية.بدأ الباحث بتحديد مدلول النجم في كلام العرب، ووصل إلى مضمون فضفاض يمكن أن يشمل سائر الكواكب والأفلاك في السماء. ثم تناول اهتمام العرب بالنجوم، وإدراكهم لفائدتها في الاهتداء في أسفارهم الليلية، وذكرَ علمهم بالنجوم في أشعارهم، وعرّج على أثر النجوم والكواكب في عباداتهم وعقائدهم الجاهلية، وطبيعة إيمانهم بأثرها في حياتهم مثل نزول المطر وغير ذلك. وانتقل بعد ذلك إلى قراءة الشعر النجميّ من خلال غرض الغزل لدى أصحاب المعلقات، فوقف على العلاقة التصويرية بين المحبوبة، بل وصويحباتها معها أحياناً، وبين القمر بدراً وهلالاً، ودخل في محتويات الصورة ومضامينها، فتبين أنها علاقة غنية فيها تفاصيل فنية وشعورية واسعة. بعدها - في سياق الغرض نفسه - عرض مقارنة بما سبق نماذج لعلاقة المحبوبة بالشمس، وخلص إلى ذكر النجم الحقيقي وموقعه في القصة الشعرية العربية.

لقد وقف الباحث على دراسة النجوم من جانبين: الأول من حيث ذكرها مفردة تُستخدم تشبيهاً وتصويراً آلياً، فلا تحتل سوى ومضةٍ أو لمحة أو إشارة سريعة، والثاني من حيث ورودُها مرتبطة بجو الليل وسمائه، وكان الفصل بين الجانبين عسيراً أحياناً، لأن ذكر النجوم بذاته مرتبط أصلاً بصورة الليل. وندر أن نجد من الشعراء من تناول النجم في شعره باعتباره غرضاً خاصاً أو مجرداً من خلفية الليل المفهومة ظاهراً أو ضمناً. وكان من أهم النتائج التي كشفها فحص النماذج الشعرية أن الشاعر كان يُسقط حالاته النفسية على مشهد النجوم، فكان لهذه طاقة في تحمّل العالم النفسي للشاعر ومدّه بأدوات التعبير والإرواء الوجداني.

الكلمات المفتاحية: الشعر، المعلقات، الغزل، البدر، النجوم.

Dr. Kars Kafkas Üniversitesi

فصاحة اللغة العربية في ميزان المقارنة بين الشعرين الأموي والعباسي

Usame İhtiyar*

يختص هذا البحث بدراسة اللغة العربية في نصوص الشعر العربي في العصرين الأموي والعباسي على وجه الخصوص، للوقوف على قضية الفصاحة فيهما، وهنا يجب التنبيه على أننا لا نقصد في بحثنا شيئا من الجانب البلاغي، إذ لا يخفى أن الفصاحة بابٌ، والبلاغةَ بابٌ آخر، فالفصاحة ميدان الدرس اللغوي فحسب، في حين أن امتثال البلاغة للفصاحة شرط لازم لها وغيرُ كافٍ.
في هذا البحث نتتبّع قضية مهمة في الشعرين الأموي والعباسي من جهة الرأي اللغوي صِرْفاً، غيرَ متعدّ إلى ما يقره البلاغيون، لذلك نطرح إشكالية الكلمة والكلام من جهة الفصاحة في الشعرين الأموية والعباسية للوقوف على ما آلت إليه اللغة في العهد العباسي من جهة الامتثال للفصاحة في اللغة، أو من جهة الإخلال بذلك، ولا يتجاوز البحث الكلام في القضايا اللغوية إلى المعهود في شروط اللغويين للفصاحة. تأتي أهمية هذا البحث من جهة التأصيل لقضية الشاهد التي هي محط رحال أهل اللغة، فهل كان شعر العباسيين عامة ممتثلاً لشرط الفصاحة الذي لا يصح كلام بالعربية من دونه، أو أنهم ترخصوا في ذلك على وجه متفاوت فيما بينهم؟ وهل التعصب للشعر الأموي في الفصاحة ظاهرة لها ما ترسخ به من جهة الواقع الشعري، أو أن في أشعار الأمويين ما ينبغي الاحتراز منه من جهة ذلك؟ وما نسبة هذا الذي كان في شعر الأمويين من جهة الفصاحة إلى جهة ما حدث في شعر العباسيين؟ أسئلة مرهونة بالإجابة عليها فيما نناقشه في تضاعيف البحث الذي سوف نطرحه بين أيديكم.

الكلمات المفتاحية: الفصاحة، اللحن النحوي، اللحن الصرفي، اللحن اللغوي، الشعر الأموي، الشعر العباسي

Doç. Dr.Bingöl Üniversitesi,Fen ve Edebiyat Fakültes,iIhtiyar2030@gmail.com

نظام الكتابة العربيّة في تعليميّته للطلبة للناطقين بالتركيّة، بين التّجديد والتقييد الكتابة الصوتيّة والقواعد الإملائيّة نموذجاً

Satee Alabbass & Halid Halid*

يتنوّع نظام الكتابة العربية ويتطوّر بحسب مراحل زمنية مختلفة وغاياتٍ متعددة. هذا الاختلاف يدعو إلى إعطاء مرونةٍ في الانتقاء والتيسير على المتعلم .حيث يتشكلّ هذا النظام بين رسم إملائيّ، ورسم المصحف، ورسم عروضيّ صوتيّ. يتبع المتعلّمون النّاطقون بالعربية وغير النّاطقين بها الرسم الإملائيّ ذي القواعد الصارمة التي تصعب على الطرفين. يصل النّاطق بها إلى ضبط هذا النّظام بعد دُربةٍ وخبرةٍ قد تمتدُّ لسنوات طويلةٍ، لكنّ النّاطق بغيرها لا يملك رفاهية الوقت للوقوع في تلك الأخطاء وتصويبها من المعلم والموجه المختصّ، فيقع في الحرج والأخطاء الكتابية مهما تقدم في المهارات الأخرى واجتاز من مستويات. ومن أهم أسباب الوقوع في الأخطاء ما يُرجع علم اللغة التقابليّ إلى النّقل عن اللغة الأمّ، وهي التركيّة في حدود دراستنا، وهي تمتاز بالرّسم الصوتيّ لحروفها التي تكتب بالحروف اللاتينيّة في اللّغة التركية بعد الجمهوريّة. فهل يمكن الاستفادة من هذا النّظام وبالتّالي يتجاوز الطّلبة الأتراك إشكاليّة الأخطاء الكتابيّة القواعديّة الاصطلاحيّة والصوتيّة عبر توظيف الكتابة الصوتيّة بدل الكتابة الإملائيّة، هذا ما يجادل البحث للدفاع عنه ويدعو له. وذلك بالاستفادة من أنواع الإملاء العربيّة كالكتابة العروضيّة، والرسم القرآنيّ الذي نجده يوافق المسموع، ويتجاوز عن قواعد الرّسم الإملائيّ كالهمزات والتّشديد والتنوين وغيرها. ما الدوافع لهذه الدّعوة وكيف يمكن تطبيقها؟ وما الغاية المرجوّة من ذلك؟ هذا ما تحاول الدراسة الإجابة عن أسئلته، وذلك من خلال تبنّي الدعوة إلى تقريب الرّسم القرآنيّ والعروضيّ ليكون أداة الطالب الأوليّة في ضبط وإحكام اللّغة العربيّة المكتوبة، وما العقبات والمشكلات أمام تحقيق هذه الغاية؟ أسئلةٌ يحاول البحث إيجاد حلّ لها بأدوات التّحليل والتّوصيف والمقارنة بين نظامي الكتابة العربيّة المتعدد الأنواع، ونظام الكتابة التركيّة الموصوف بالمرونة، وموافقة المسموع للمقروء والمكتوب.

الكلمات المفتاحية: الكتابة العربيّة، الناطقين بغيرها، الرّسم الإملائيّ، اللغة التركيّة، الكتابة الصوتيّة.

Dr.öğr. Üyesi halidhalid, Siirt Üniversitesi/İlahiyat Fakültesi/Temel İslam Bilimleri Bölümü/Arap Dili ve Belağatı Anabilim Dalı,

Öğretim Grevlisi, satee alabbass, Mardin Artuklu Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, sateeabbass89@gmail.com

صورة المرأة في شعر أبو ريشة والبردوني
دراسة مقارنة

Hüseyin ElCüneyt*

حازت المرأة في الشعر العربي المعاصر حضورًا فاعلًا، فكان لها أن اتخذها الشعراء موضوعًا أساسيًّا، تفاوتت طريقةُ معاينته ومعالجته، تبعًا لطبيعة حضورها في ذات الشاعر أوّلاً، والبيئة التي ينطلق منها الشاعر ثانيًا، فرأيت أن أعقد مقارنة بين صورتها لدى الشاعر السوري عمر أبو ريشة والشاعر اليمني عبد الله البردوني، وتأتي أهمية الموضوع -في نطاق الأدب المقارن- من كونِ الشاعرين عاشا مرحلةً زمنيةً متقاربةً نسبياً في القرن العشرين، مع اختلاف البيئة المكانية والاجتماعية بين بلاد الشام التي منها أبو ريشة، وبلاد اليمن التي منها البردوني، في محاولة للإجابة عن الأسئلة الآتية

هل جاءت صورة المرأة لدى الشاعرين محكومةً بالعوامل الذاتية الفردية لتجربة كلٍّ منهما أم بجملة من العوامل الموضوعية المضافة إلى ذلك؟

إلى أي حدٍّ أثّر اختلاف البيئات الاجتماعية والثقافية في تشكيل صورة المرأة لدى الشاعرين؟

كيف أثّرت الحاجة الجمالية في تجربة كل شاعر ولا سيما إذا كان أبو ريشة مبصرًا، والبردوني أعمى؟

وهل استطاعت المرأة أن تحمل في الشعر العربي بين الشام واليمن صورة المجتمع الماثل في القصيدة العربية، أم ظلت في إطار النسق الفردي الغنائي؟

واعتمدت هذه الدراسة المنهج الوصفي التحليلي والمنهج المقارن، في الوصول إلى نتائج تقوم على الاستقراء الموضوعي بين تجربة الشاعرين، وتحاول أن تفسّر نقاط الاتفاق والافتراق في صورة المرأة في شعر شاعرين يمثلان تحوّلًا راسخًا في سياق تطور مدرسة الشعر العربي المعاصر.

الكلمات المفتاحية: الأدب العربي، المقارن، أبو ريشة، البردوني، صورة المرأة.

* Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Arapça doktora öğrencisi

الشعر الشعبيّ العربي نشأته وألوانه

Ayat ALSALIH*

ارتبط الشعر ارتباطًا وثيقًا بحياة العرب، فكان ديوانهم الذي حوى آمالهم وتاريخ أيّامهم ورجالاتهم، وجوانب حياتهم المادّيّة والفكريّة .
لكنّ الشعر العربيّ القديم لم تكن المعلّقات هي صورته الحقيقيّة، كما كنّا نعتقد، وإنّما كان هناك شعر آخر يسبقه، شعر يعبّر عن فرديّة الشاعر وهموم الشعب، ويستعمل لغة دارجة أو فصحى سهلة كي تكون مفهومة عند السواد الأعظم الذي يتلقّاها، وكان من أشكال هذا الشعر: الحداء والتلبيات الدينيّة والرجز وهكذا فقد كان ثمّة لونان مختلفان من الشعر منذ نشأته، لون يخصّ طبقة المتميّزين من الناس من ذوي الثقافة، والملتزمين بالفصحى، المتمسّكين بقواعدها وقوانينها وتقاليدها، ولون يخصّ الأوساط الشعبيّة منطلقًا في سهولة ويسر ليعالج كلّ ما يمسّ قلوب الناس وحياتهم وحاجاتهم. وعبر فترات التاريخ استمرّ هذان اللونان في السير جنبًا إلى جنب، كلّ منها موازٍ للآخر ولا يلتقيان، وذلك بسبب رفع هامة الشعر الرسميّ وإلصاق الاتّهامات بالشعر الشعبيّ، فهبطت به عبر الزمن، وازدراه الناس وابتعدوا عنه رسميًّا، لكنّه، على صعيد طبقات المعدمين، كان هو وسيلة التخفيف للآلام من ذلّ وجوع وهوان. وقد جنح هذا الشعر إلى أسلوب السهولة والتبسيط كي يكون في متناول السواد الأعظم، لما فيه من تعبير وجدانيّ صادق.
ومع كثرة دخول أجناس أخرى إلى الإسلام وتعلّمهم العربيّة، أصبح الباب مفتوحًا على مصراعيه أمام تكلّفات كثير من هؤلاء، الأمر الذي أفرز صنّاعًا استطاعوا تحويل الرجز من شعر شعبيّ وجداني إلى نظم متكلّف، وعليه كان ولا بدّ أن يكون هناك محاولات أخرى تعبّر عنه، ونظرًا لذلك فقد حملت الدولة العربيّة في الأندلس وأختها في بغداد ذلك العبء، فكانت محاولات تبسيط الشعر العربيّ بارزة في فنون الموشّحات والمواليا والكان كان والقوما وغير ذلك من صنوف الشعر الشعبيّ منذ القديم،استطاع العرب الأوائل أن يستمدّوا من سير القوافل في الصحراء لونًا له صلة بالحماسة والفخر ألا وهو الحداء الذي تلاه بعد ذلك ألوان شعريّة شعبيّة أخرى.وسنحاول في هذا البحث أن نلقي الضوء على بعض من ألوان الشعر الشعبيّ، متتّبعين ما أمكن تطورها التاريخيّ وخصائصها اللغويّة والفنّية.

الكلمات المفتاحية: الشعر الشعبيّ، الرجز، الحداء، الموشّحات، المواليا، الكان كان

Dr. ayatalsalih@gmail.com

الْفِكْرُ التَّدَاوُلِيُّ وَنُصُوصُ الْوَحْيَيْنِ: نَقْدٌ، وَتَوْجِيهٌ

Ibrahım Alarıny*

أكاد أجزم بيقينٍ بأن النص الوحيد الذي أحدث تجاوبًا لدى قرائه ومستمعيه عبر كل الأزمنة والأمكنة هو النص القرآني الفذُّ الخالد بخلود مُنزِله وقائله؛ إذ إنه- مع ما تلمَّسَه اللغويون والبلاغيون من دلائل إعجازه- قد استخدم لغةً تداوليةً تُفضِي إلى تسهيل الفهم وتيسيره, وتقريب مساحة النص من قارئه وتاليه فضلًا عن متدبّرِهِ ومُتَأَمِّلِهِ, بيد أن هذا النص المعجز قد استحال على يد بعض الأعمال العلمية الخاصة بالأبعاد التداولية إلى زمرة من الجداول والحسابات وإلى لفيف الرموز والإشاريات والضمائر المتصلة والمنفصلة والإعلانيات التي من شأنها تكِدُّ الذهنَ كدًّا بلا طائلٍ, وتطَّرِحُ الفصاحةَ ظهريًّا, وتفكُّ نسيجَها وأواصرها, وكذلك الحال مع الحديث النبوي الشريف؛ فكان المنتج العلمي من بعد ذلك جُذَاذًا بلا روح تسري في أسْره وأوصاله, وأرضا جُرُزًا لا ماء يجري في جداولها .من أجل ذلك كان لزامًا إمعانُ النظر وإنعامُه في الاتجاه التداولي بأبعاده؛ ما له, وما عليه؛ حتى نصل إلى كلمة سواء أقولها بموضوعية وأمانة تجاه تناول هذا الاتجاهِ النصَّ القرآنيَّ المُعْجِزَ والحديثَ النبويَّ المُنْجِزَ بالتحليل والبسط والمناقشة والاستنتاج؛ فما كلُّ سحابٍ أبرقَ مطَرٌ, ولا كلُّ عُودٍ أورقَ ثَمَرٌ, ولأنه " لا يجوز أن نتعامل مع النظريات العلمية على أساس التصديق المطلق أو الإعراض المطلق دونما معرفة مسبقة, ودونما نقد وتحقيق, وتمحيص وتدقيق, فالنظرياتِ جميعَها قابلة للدحض والإبطال, لا فرق فيها بين القديم والحديث؛ إذ إن معيار العلم لَهُوَ صدقُ القضايا ومطابقة الوصفِ الموصوفَ ونجاعة التفسير, ينضاف إلى ذلك امتلاكُ القدرة المنهجية على التكهن بالموجود قبل اختباره .من خلال بحثي الموسوم، الْفِكْرُ التَّدَاوُلِيُّ وَنُصُوصُ الْوَحْيَيْنِ: نَقْدٌ, وَتَوْجِيهٌ، أتناول التعريف بهذا الفكر وبأبعاده ومساراتِهِ, ثم أقدم نماذجَ تطبيقيةً تحليلية؛ لأذهب فيها بطريقتهم المثلى في التحليل التداولي؛ لنخرج من خلاله ومن خلال غيره من أعمال نقدية اتخذت من أبعاد الفكر التداولي منسأة تتوكَّأ عليها في تحليل نصوص سردية من القرآن الكريم- لنخرج بنتائج يمكن الاتِّكاءُ عليها, والحكم بها على التَّدَاوُلِيَّةِ؛ ذلكم المسار اللغوي الحديث .
قَدْ تَأَلَّفُ الْبَحْثُ مِنْ تَمْهِيدٍ وَثَلَاثَةِ مَبَاحِثَ وَاقِعَةٍ بَيْنَ مُقَدِّمَةٍ وَخَاتِمَةٍ وَثَبَتٍ بِأَهَمِّ الْمَصَادِرِ وَالْمَرَاجِعِ.
وَلَقَدْ جَاءَ ذَلِكَ كُلُّهُ مَنْسُوقًا عَلَى النَّحْوِ التَّالِي:
الْمُقَدِّمَةُ: تَنَاوَلَتْ أَهَمِّيَّةَ الْمَوْضُوعِ، وَأَسْبَابَ اخْتِيَارِهِ، وَخُطَّتَهُ، وَأَهْدَافَهُ الْمَرْجُوَّةَ، وَمَنْهَجَهُ، وَالدِّرَاسَاتِ السَّابِقَةَ عَلَيْهِ إِنْ وُجِدَتْ.
التمهيد: مَفْهُومُ الْبِنَاءِ السَّرْدِيّ
الْمَبْحَثُ الأَوَّلُ: التَّدَاوُلِيَّةُ: الْمَاهِيَّةُ وَالْأُصُولُ.
الْمَبْحَثُ الثَّانِي: الْأَبْعَادُ التَّدَاوُلِيَّةُ لِلُغَةِ السَّرْدِ فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ والسُّنَّةِ الْمُطَهَّرَةِ.
الْمَبْحَثُ الثَّالِثُ: التَّدَاوُلِيَّةُ وَنُصُوصُ الْوَحْيَيْنِ: مَسَالِكُ التَّنْظِيرِ وَمَثَالِبُ التَّطْبِيقِ.
الْخَاتِمَةُ: خُتِمَ الْبَحْثُ بِذِكْرِ أَهَمِّ النَّتَائِجِ وَالثِّمَارِ مِنْ خِلَالِ مَبَاحِثِهِ، وَالتَّوْصِيَاتِ الَّتِي تَوَصَّلَ إِلَيْهَا.

الكلمات المفتاحية: التداولية، أبعاد، نظرية، الوحي، القرآن

Doç. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi

غرض المدح وخصائص الشخصية، دراسة مقارنة بين المتنبي والجواهري

Aslam JANKIR*

للشعر العربي أغراضٌ كثيرة التزم بها الشعراء منذ الجاهلية إلى العصر الحديث، كالمدح والفخر والغزل والهجاء وغير ذلك، ومع أنّ الإسلام هذّب النفوس ونهى عن المبالغة في أغراض مثل الفخر والمدح، إلّا أنّ الشعراء تناولوا هذه الأغراض بحسب الظروف والمقام، حتّى إنّ بعضهم تميّز بغرضٍ لكثرة دورانه في شعره، وكانت لشخصيّة الشاعر أثرٌ كبيرٌ في طغيان هذا الغرض أو ذاك على شعره، ومن ثمّ فإنّ تشابه الشخصيّات ينتج عنه نقاط تشابه كثيرة في الغرض الشعريّ.
درسَ هذا البحث غرض المدح وخصائص الشخصية لشاعرين كبيرين تشابهت خصائصهما الشخصية والشعرية وإنْ باعدت بينهما أزمنة طويلة، فأوّلهما عاش في العصر العباسي وهو أبو الطيب المتنبي، وثانيهما عاش في العصر الحديث وهو محمد مهدي الجواهري، ولعلّ ظروف نشأة كلٍّ وبيئةِ كلٍّ صقلت موهبة الشاعرين الشعريّة وكوّنت شخصيّة كلٍّ منهما.
حاول البحث الإجابة على جملة من الأسئلة الآتية:
لماذا المتنبي والجواهري؟ ثأثير المتنبي في الجواهري؟ الخصائص المميزة للشخصيتين؟ أثر هذه الخصائص في غرض المدح؟معاني المدح في شعر الرجلين؟
أوجه الالتقاء والاختلاف بينهما؟
اعتمد البحث المنهج الوصفي التحليلي لمناسبته عملية الاستقراء والاستنتاج ومن ثم التحليل، إضافة إلى المنهج النقدي الذي يساعد في المقارنة بين شعر الشاعرين.

الكلمات المفتاحية: الأدب العربي، المقارنة، المتنبي، الجواهري، غرض المدح، الخصائص الشخصية

Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü. Aslamjankir@artuklu.edu.tr.

Wergera Peyvên Çandî: Mînaka Wergera "Dubliners" bo Kurdî

Ziyattin Yıldırımçakar[*]

Wergerandina peyvên çandî ji bo wergêran pirî caran mişkuleyan derdixe. Peyvên çandî ew peyv in ku aîdî çandekî ne û di çandekî din de dibe ku ew bi awayekî pir cuda bêne wergerandin wekî peyvên xwarin û vexwarinê, cil û bergan, aîdî malê, siyasetê, hiqûqê, olê û hwd. Di wergerandina peyv û frazên bi vî awayî de divê wergêr çanda herdu zimanan de jî xwedî agahî be (anku zimanê jêder û zimanê wergir). Ev lêkolîna, di wê armancê de ye ku nîşan bide kîjan stratejiya peyvên çandî di wergera "Dubliners" a James Joyce de bêtir hatiye bikaranîn. Ev lêkolîna herwiha dixwaze têkiliya van peyvên çandî bi modêle Aixela nîşan bide. Aixela ji bo wergerandina peyvên çandî hin stratejiyên wergerê pêşkêş dike û di vê lêkolînê de li gorî stratejiyên wergerandina peyvên çandî analîz hatine kirin. Peyvên vê lêkolînê ji pirtûka James Joyce a bi navê Dubliners hatiye wergirtin ku ji aliyê Ciwanmerd Kulek ve bi navê "Çîrokên Dubllîniyan" bo kurdî hatiye wergerandin. Ji bo vê xebatê ewilî ji pirtûka orijinal peyvên çandî hatine hilbijartin, paşê wergera van peyvan di pirtûka wergerandî de hatine destnîşankirin. Piştî vê yekê ev peyv li gorî modêka Aixela hatine analîzkirin. Di encama vê lêkolînê de derkete meydanê ka di wergera Dubliniyan a James Joyce de wergêr di wergerandina peyvên aîdî çandê de kîjan stratejî bikar anîne.

Bêjeyên Sereke: çand, peyvên çandî, stratejiyên wergerê, modêla Aixela, wergera kurdî.

[*] Arş. Gör. Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Mesnewiya “Seyfu'l-Mulûk û Bedî‘u'l-Cemal” di Edebiyata Rojhilatê de

Yakup AYKAÇ[*]

El-Ferec be‘de'ş-Şidde ji navê berhemekê wêdetir, navê cureyekî edebî ye ku tê wataya ji zehmetiyê ber bi asaniyê ve, ji xemgîniyê ber bi şahiyê ve. Wisa tê zanîn ku çîrokên bi vî cureyî cara ewil di edebiyata erebî de derketine holê û piştre derbasî edebiyatên rojhilatê bûne yên wekî edebiyata farisî, hindî, kurdî, tirkî û yên din. Kulliyata çîrokên *el-Ferec be‘de'ş-Şidde* gelekî berfireh e ku yek ji wan jî bi navê *Çîrokên Hezar û Yek Şevê* di edebiyata rojhilatê de belav bûye û di nav berhemên klasîk de bi awayekî cih girtine. Çîroka “Seyfu'l-Mulûk û Bedî‘u'l-Cemal” jî yek ji wan çîrokan e ku di nav *Çîrokên Hezar û Yek Şevê* de derbas dibe û dûre ji aliyê gelek edîb û şairan ve hatiye nivîsîn ku nimûneyên vê çîrokê di edebiyata erebî, farisî û tirkî de bi awayekî menzûm û mensûr belav bûye. Herweha ev çîrok bi awayekî tam û di forma mesnewiyê de di edebiyata kurdî de cih girtiye. Numûneya “Seyfu'l-Mulûk û Bedî‘u'l-Cemal” di edebiyata kurdî ya klasîk de ji aliyê Siyahpûş ve hatiye nivîsîn. Siyahpûş bi nivîsîna mesnewiya xwe ji kevneşopiya mesnewînûsîya kurdî/kurmancî piçekî veqetiyaye û şêwazeke nû ceribandiye. Wî gelek xezel, murebba û muxemmes di navbera beşên mesnewiyê de bi cih kirine. Herçiqas li van salên dawiyê mesnewiya *Seyfu'l-Mulûk û Bedî‘u'l-Cemal* a Siyapûş çend caran hatibin çapkirin jî lê ji ber ku gelek nusxeyên wê di edebiyata kurdî de hene, lewma jî di navbera wan nusxe û kitêban de hejmara beytan diguhere û hin beytên cuda peyda dibin. Di vê pêşkêşiyê de em ê berê li ser mesnewiya *Seyfu'l-Mulûk û Bedî‘u'l-Cemal* a kurdî rawestin û piştre di çarçoveya edebiyata berawirdî de mesnewiya Siyahpûş bi numûneyên edebiyata rojhilatê re bidin ber hev.

Bêjeyên Sereke: Edebiyata berawirdî, el-Ferec be‘de'ş-Şidde, Çîrokên Hezar û Yek Şevê, Seyfu'l-Mulûk û Bedî‘u'l-Cemal, mesnewî, Siyahpûş.

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, Van. yakupaykac@yyu.edu.tr

“Ya Resulelleh Çe Başed” ile Başlayan Dörtlüğün Şairi kim? Molla Camî mi? Şeyh Rıza Talabani mi? Ve Bu Şiirin Ehmedê Xanî ile Alakası

M. Zahir Ertekin[*]

یا رسول الله چه باشد چون سگ اصحاب کهف

دخل جنت شوم در زمرهٔ اصحاب تو

او رود در جنت من در جهنم کی رواست

او سگ اصحاب کهف من سگ اصحاب تو

Yâ Resûlallah! Çi bâşed çün seg-i Ashab-ı Kehf?

Dahil-i cennet şevem der zümre-i ashab-ı tû,

O reved der cennet, men der cehennem key revast?

O seg-i Ashab-ı Kehf, men seg-i ashab-ı tû…

Ya Resûlallah! Ne olur Ashab-ı Kehf’in köpeği gibi ben de senin ashabının arasında Cennette gireyim. O Cennete gitsin ben Cehenneme, reva mıdır? O Ashab-ı Kehf’in köpeği ben senin ashabın köpeğiyim. Bediüzzaman Said Nursi, Yirmi Yedinci Sözün Zeyli’nde bu şiirin Molla Camiye ait olduğunu belirtmiş. Neredeyse o tarihten bugüne kadar, tüm alakalılar tarafından bu şiirin Molla Camiye ait olduğu bilinmektedir. Ancak durum hiç de böyle değil. Biz bu çalışmada bu şiirin kime ait olduğunu irdeleyeceğiz ve şairini tespit etmeye çalışacağız. Ayrıca şiirin Ehmedê Xani ile de irtibatı var, bu irtibatı ortaya çıkaracağız.

Anahtar Sözcükler: Molla Cami, Ehmedê Xanî, Şeyh Rıza Talabani, Farsça, Kürtçe

[*] Prof. Dr. Bingöl Üniversitesi

Nêrînek Berawerdî li ser Şahnameya Firdewsî û Şahnameyên Kurdî: Mînaka Camê Cem

Shahab Vali*

Peywendiya edebiyat û mîtosê ku wek "çîroka pîroz" jî tê pênase kirin, eşkere ye û mîtos wek destpêk û dawiya edebiyatê û edebiyat jî weku mîrateya mîtosê hatiye qebûl kirin. Ji ber vê jî rexne û analîza mîtosê, ku di çarçoveya mîtosa edebîkirî/edebîbûyî (mythe littéralisé) û mitosa edebî (mythe littéraire) de tê kirin, mijarek giring e di edebiyata berawerdî de. Dikare bê gotin ku sehaya herî giring ku çîrokên mîtîk tê de tomar dibin û hebûna xwe didomînin, edebiyata destanî ye ku wekî neynika gotin û vegotina çîrokên mîtîk tê qebûl kirin. Tê zanîn ku kevneşopiya destanê di coxrafiyayê îranê de, ji serdema berî îslamê dest pê kiriye û piştî îslamê jî dewam kiriye. Bêguman mînaka herî baş a edebiyata destanî di çanda Kurdan û a Farisan de, Şahnameyên Kurdî û Şahnameya Firdewsî ye. Ev berhem dikarin weke çavkaniya herî giring a ku kesayet û objeyên mîtolojîk ên çanda îranê hebûna xwe tê de didomînin, bên hesibandin. Yek ji objeyên mîtîk ku di Şahnameyên Kurdî û Şahnameya Firdewsî de hatiye tomar kirin, "Camê Cem" an "Camê Cemşîd" e ku wek objeyeke metamorfoz tê qebûl kirin. Armanca xebata hazir berawird kirin û analîza riwayetên Şahnameyên Kurdî û Şahnameya Firdewsî ye li ser wate û cihê Camê Cem wek objeyek mîtîk û nişandan wekhevî û cudahiyên riwayetan e di çanda rojhilat û rojava yê îranê.

Anahtar Sözcükler: Şahname, Kurdî, Camê Cem, Cemşîd, Îran, Fîrdewsî

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Ahmed-i Hânî ve Nâbî'nin Eserlerinde İlahi Aşk

Mehmet Şerif Azarkan[*]

Ahmed-i Hanî Kürt edebiyatının öncülerinden olan en büyük şairlerdendir. Ahmed-i Hânî Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Kuzey Irak ve civar ülkelerde manevîyat dünyasının piri olarak kabul edilmiştir. Ahmed-i Hânî'nin eserleri yerli ve yabancı birçok araştırmacı, edebiyatçı, şair, yazar, mütefekkir ve akademisyenin dikkatinden kaçmamıştır. Medreselerde üç yüz yıldan beri eserleri ders kitabı olarak okutulmuştur. Ahmed-i Hanî Allah'a, ilahi bir aşkla bağlı olduğu görülmektedir. Ahmed-i Hânî, bölgedeki Nakşibendiyye ve Kadiriyye gibi bazı tarikatları etkileyen, tasavvuf, aşk, toplum ve irfan konusunda yüksek düzeyde şiirler yazan bir mutasavvıftır. Nâbî de aynı şekilde eserleri yerli ve yabancı birçok araştırmacı, edebiyatçı, şair, yazar, mütefekkir ve akademisyenin dikkatinden kaçmamıştır. Nâbî'nin eserlerinde de Allah'a, ilahi bir aşkla bağlı olduğu şiirleri mevcuttur. Sonuç olarak biz de ikisinin kullandıkları aynı gönül dilinden hareketle onların bize miras olarak bıraktığı eserlerindeki aydınlığa dikkat çekmek amacıyla bu çalışmamızda "Ahmed-i Hânî ve Nâbî'nin Eserlerinde İlahi Aşk" konulu çalışmayı karşılaştırılacak bir şekilde ele alacağız.

Anahtar Sözcükler: Ahmed-i Hânî, Nâbî, ilahi aşk, İslâm, Tasavvuf, İnanç.

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi

Alevi Şair Sayat Nava (Sayat Nova)

Salide Şerifova*

Sayat Nava'nın kendini gerçekleştirme süreci sürekli kendini gösteriyor. Sayat Nava'nın uyruğunun doğru sunumu gerekli bir konu olarak dikkat çekiyor. Ermeniler tarafından Sayat Nava'yı sahiplenmeye yönelik girişimler, bu şairin ulusal kimliğinin gerçekliğinin dünya toplumuna iletilmesini acil hale getiriyor. Ermenilerin Sayat Navan'ı silahlandırma girişimi kendini açıkça göstermektedir. Sayat Nava'nın Ermeni şair olduğu konusunda sürekli propaganda yapılıyor. Sayat Nava'nın milliyeti hakkında farklı görüşler var, Azerbaycanlı, Ermeni, Gürcü vb. varlığı hakkında iddialar ileri sürülüyor. Sayat Nava'nın milliyeti hakkında farklı görüşler olmasına rağmen, yazarın yazdığı manzum örneklerde yazarın kendisini bir Türk olarak sunması dikkatlerden kaçmaz. Sayat Nava'nın Türk olduğu birçok araştırmacımız tarafından vurgulanmıştır. Sayat Nava şiirsel örneklerinde Aleviliği öne çıkarmıştır. Sayat Nova, Safevi mezhebinin meydanda olduğu dönemde yaşamış ve yazmıştır. Bu nedenle şiirlerinde Şah İsmail Hatayiye atıfta bulunur. Çünkü şair Şah İsmail Hatayi kendini kıdemli olarak görmüş ve bu tarikat fikrinin taşıyıcısı olduğunu yansıtmıştır. Sayat Nava'nın yaratıcılığı bize bir kez daha, Ermenilerin milli mirasımıza sahip çıkma girişimlerinin engellenmesinin edebiyatımızın öncelikli adımlarından biri olması gerektiğini söyledi. Sayat Nava gibi bir Alevi şair, dünya kamuoyunda anadilinde yazan ve yararlanan bir Azeri şair olarak tanınmalıdır. Bu yolculuk Nava'nın sorunlu ruhuna huzur getirecek. Sayat Nava'nın yaratıcılığının korunması, tanıtılması ve tanıtılması için adımlar atılmalıdır. Bu da bölünmüş Azerbaycan halkının karşı karşıya olduğu sorunlardan biridir. Şairlerimizin başka milletler tarafından evlat edinilmesi, Azerbaycan halkının dünyanın farklı yerlerinde farklı isimler altında tanıtılması, halkımızın farklı isimlerle adlandırılması, yeni milletlerin yaratılması vb. bu tür gerçek sorunlar hala çözülmeyi bekliyor. Örneğin Erivan'da bulunan Azerbaycan halkına ait cami Türkmen camii gibidir, Irak'a yerleşen Afşarların Azerbaycan halkıyla olan bağları yıkılıp başka bir millet olarak takdim edilir vs. sorunlar çözülmedi.

Anahtar Sözcükler: Alevi şair, milli miras, Azerbaycan Türkçesi,
Ermenileştirilmiş şair,

Türk, aşık

* Prof. Dr. Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisi Nizami Genjavi adına Edebiyat Enstitüsü, Azerbaycan Edebiyatı Bağımsızlık Dönemi Anabilim Dalı

Psîkolînguistîk û Ji Bo Kurdî Sepandina Wê

Nuh Bozkur[*]

Psîkolînguîstîk an jî derûnnasiya zimên qadekî multîdîsîplîner e ku qadên derûnnasî û zimannasiyê digihijîne hev û li ser faktorên derûnî û norolojîk ên bikaranîn, bidestxistin, têgihiştin û hilberandina(Production) zimanê mirovan dixebite. Ev qada multîdîsîplîner ji afaziyên Broca û Wernicke heta koordînasyona çavê û famkirina axaftinê di hemû aliyên zimannasiyê de faktorên derûnî yê li ser zimên vedikole. Ev dîsîplîna rojavayî ku di serê sedsala nozdehem de derketiye holê berê jî di nav felsefeyê de hatiye xebitîn. Di sedsala 19an de bi zanyarên wekî Skinner re bîrdoziyên reftarî(behavioral) bi pêş ketine lê belê bi lihemberderketina Skinner ya Chomsky re bîrdoziyên venasînî(cognitive) êdî cihê xwe di qadê de girtine. Her wekî li ser vê dîsîplînê xebatên Kurdî nebûne û di zimanê kurdî de qadên xebatê ya vê disîplînê baş nayê zanîn jî em dizanin ku psîkolîngûîstîka sepîner dikare rê li ber avakirina rêbazên nû yên fêrkirina Kurdî veke û di tespît û çareserkirina pirsgirêkên zimanê kurdî de paceyeke nû deyîne pêşberî me. Taybetiyên zimanê Kurdî û taybetiyên derûnî yên takekesên vê zimanê bi kar tînin di hin mijarên zimannasiyê wekî semantîk, sentaks, fonolojîk û pragmatîk de hin zehmetî an jî reftarên(behavior) taybet nîşan didin, berî her tiştê ev reftar di derbarê pêvajoyên bidestxistin, fêrbûn, bikaranîn û hilberandina zimên de agahiyan didin. Ev agahî jî dikarin bibin alîkar ku em bizanibin şiyanên zimên çawa tên bidestxistin, ziman çawa tê hilberîn û famkirin. An jî dikare bibe rêber ji bo pêvajoyên bidestxistina zimanê yekem û duyem. Di vê xebatê de em ê dîsîplîna psîkolîngûstîkê bidîn nasîn, û hewl bidin ku rave bikin ka ev disîplîn dikare di kîjan aliyan de ji bo pirsgirêkên kurdî bibe bersiv.

Bêjeyên Sereke: Derûnî, zimannasî, psîkolîngûîstîk, Kurdî, psîkolingûistîka sepîner

[*] Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Berawirda Çîroknûsîya Nûredîn Zaza û Sabahattin Ali

Mesut Candan*

Rasteqînîya civakî wek bizaveka edebî piştî sala 1930î li Rusyayê teşe girtîye û herwiha bandor li ser berhem û nivîskarên welatên cîran û dinyayê kiriye. Bi saya vê rêbazê huner ji bo civakê hatîye dîtin, ji ber vê jî girîngîya mijar, bûyer û lehengan derketîye holê. Yên ku bi vî hawî berhem afirandine rewşa aborî û sîyasîya civakî û herwiha çînên civakî li ber çavan girtine. Bi vî şêweyî berhem ji nivîsîna teknîkê zêdetir bi naverok û mijaran ve girîngtir bûne. Di cureya çîroknûsîyê da jî naverok ber bi gel çûye, rastîya civakî di nav têkilîyên wekî serdest- bindest, dewlemend-xizan, desthilat- berdest, bajar-gund û hwd. da hatîne girtin.

Nûredîn Zaza di edebîyata kurdî da, Sabahattin Ali jî di edebîyata tirkî da nûnerên bizava rasteqînîya civakî tên hesibîn ku herdu nivîskar jî ji cureyên edebî yên din wêdetir bi çîroknûsîya xwe ve navdar û serkeftî ne. Di vê xebatê da dê hewl bê dayîn ku cudahî û hevparîyên van nivîskaran di çîroknûsîyê da bên destnîşankirin. Ji bo vê armancê di destpêkê da dê bi kurtî derbarê bizava rasteqînîya civakî û jiyana herdu nivîskaran da agahî bên dayîn. Piştre çîrokên wan ji alîyê mijar, dem, cih û lehengan ve were berawirdkirin. Di berawirdkirinê da alîyên hevpar û cuda yên nivîskaran bi mînakan were şîrovekirin.

Bêjeyên Sereke: Edebiyata Berawirdî, Çîrok, Rasteqîniya Civakî, Nûredîn Zaza, Sabahattin Ali.

* Xwendekarê Doktorayê, Zanîngeha Bingolê, Fakulteya Fen û Edebiyatê, Beşa Ziman û Edebiyatên Rojhilatê, Şaxezanista Ziman û Edebiyata Kurdî, mevsimsiz_kar09@hotmail.com

Zimanên Xwedîzayend: Berawirdkirineke Zayendî di Navbera Fransî û Kurmancî de

Sevda Orak Reşitoğlu*

Zayenda rêzimanî di her zimanekî de tuneye ji ber vê jî cudahiyekê dide zimanên xwedîzayend. Ev zayenda ku di nav zimanan de tê destnîşankirin dibe du cure: wek *animé* (zindî) û *non-animé* (ne zindî). Ya *zindî* ji bo hemû zimanên xwedîzayend heman tiştî îfade dike lewre faktorên biyolojîk ji bo destnîşankirina zayendê têrê dikin, lê belê ya *ne zindî* di hemû zimanan de ne wekhev e. Lewre zayenda bêjeyekê di her zimanekî de cuda ye. Ev jî nîşan dide ku şekl, reng an jî şêwaza bêjeyê ne diyarker e ji bo zimên. Ji ber vê jî divê mirov berê xwe bide zimanên xwedîzayend û awayê wan ê bikaranîna zayendê.

Di zimanên xwedîzayend de, navdêr bi zayendên xwe, ango bi nêr (masculin) û mêtiya (féminin) xwe tên destnîşankirin. Her çiqas di hin zimanan de zayenda bêjeya serbixwe diyar bibe jî -wekî mînaka fransî-, di hin zimanan de ji bo ku zayenda bêjeyê bê famkirin divê di nav rêbazeke rêzimanî de bê bikaranîn -wekî mînaka kurmancî-. Her wiha zayend di her zimanekî de ne wekhev e. Di kurmancî de mirov dikare zayendê di navdêran de bibîne lê belê di fransî de rewş diguhere; ji xeynî navdêran, mirov dikare di rengêran de û di lêkerên dema borî de jî bibîne.

Di vê xebatê de dê zayenda zimên bê lêkolînkirin bi berawirdkirina fransî û kurmancî. Ji ber ku ev her du ziman jî xwedîzayend in, dê li ser bê sekinin ka sîstemeke zayenda rêzimanî heye an na heke hebe ji bo hemû zimanan heman sîstem e an na. Her wiha em ê li ser van her du zimanan lêkolînekê bikin ka ev zayend di van zimanan de bi awayekî xwezayî derketiye holê an di çarçoveya mantiqekê de hatiye sazkirin.

Bêjeyên Sereke: ziman, zayenda rêzimanî, kurmancî, fransî, zayenda navdêran

* Arş. Gör. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Berawirdkirina du Waryantên Hikayeta Avabûna Mîrektiya Baban

İbrahim Tarduş[*]

Piştî şerê Çaldiranê û Şerê Dedekarginê piraniya axên Kurdan êdî wek muttefîkê Osmaniyan ji alî Mîrên Kurdan ve hatin rêvebirin. Tifaqa ku di navbera Kurdan û Yavuz Sultan Selîm de hatibû avakirin di wextê Kanunî Sultan Sûleyman de jî berdewam bû. Piştî Kanunî Bexdayê feth kir, wî piraniya erdên kurdan yên li vê heremê da uhdeya Kurdan. Herema Kurdan li virê bi navê Mîrektiya Baban ji alî eşîra Baban ve, girêdayî Paşalika Bexdayê hate rêvebirin. Ji ber ku xanedana mîrektîyê bi rê ve dibir eşîra Baban bû, navê mîrektiyê jî wekî Mîrektiya Baban hate nasîn. Navê eşîra Baban jî bi awayekî beloq piştî rêvebirina mîrektiyê di dîrokê de hate xuyan. Li ser navlêkirina "Baban" hin agahî hene ku bi temamî ne wekî hev in. Ligel vê jî li ser navê Baban û Avabûna Mîrektiya Baban hîkayetek heye ku hin taybetiyên mîtîk dihewîne. Ev hikayet ji alî Abdulkadir b. Rustem el-Babanî, Claudius James Rich û Yamûlkîzade Azîz ve hatiye nivîsîn. Yamûlkîzade Azîz di nivîsa xwe ya kovara Jînê ya bi navê Baban Hanedanı (Xanedana Baban) de kêm be jî derbarê navê Baban de hin tişt nivîsîne. Lê Abdulkadir Rustem-el Babanî û Claudius James Rich hikayeta navê Baban bi awayekî dirêjane nivîsîne. Ev her du varyantên hikayetê ji hin aliyan ve dişibine hev û ji hin aliyan ve ji hev vediqetin. Di vê xebatê ê hewl bê dayîn ku ev her du varyant ji alî hevşibî û cudahiyên xwe ve bên berawirdkirin.

Bêjeyên Sereke: Mîrektîya Baban, Baban, berawirdkirin, waryant, hikayet

[*] Arş. Gör. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Nirxandinek li ser Xebatên Rexne û Teoriya li ser Edebiyatê yên bi Kurdî

Ümran Altınkılıç[*]

Gotara li ser edebiyatê bi qasî edebiyatê kevin e. Muhtemelen ji destpêka ku edebiyat hatiye îcrakirin, axaftina li ser wê û paşê jî nivîsîna li ser wê jî dest pê kiriye heta ku ev çalakiyên han veguherîne dîsîplînên serbixwe. Mirov dikare gotara li ser edebiyatê bi giştî di sê qadan de kom bike ku ev teorî, rexne û dîrok in. Rexne bi giştî çalakiya veguhastina tecrûbeya xwendinê ye ku hildisengîne û di encama vê yekê de nirx yan giringiya berhemekê radigihîne. Rexne li ser aliyê statîk ê edebiyatê be, dîrok li ser aliyê wê yê dînamîk e. Dîroka edebiyatê li ser guherîn û geşedanên di edebiyatê de, li ser serdemên wê dixebite. Herçi teoriya edebiyatê ye, ew bi awayekî epîstemolojiya van her du qadan e; bi xêra term û çemkên wê ev qad dixebitin û dîsa ew van qadan dide ber lêpirsînê. Qadeke çarem di sedsala bîstem de li van zêde dibe ku ew jî wek teoriya edebî tê binavkirin. Teoriya edebî bi tenê wek "teorî" jî tê amajepêkirin. Ev qada nû ji zanyariyên qadên cuda derketibe jî karîgerî li xebatên edebî kiriye û seyra wan guhertiye. Ev qad bi giştî bi dijayetiya xwe ya li qenîetên berbelav û humanîzma lîberal, û bi rexnegirtina li îdeolojiyê tê pênasekirin.

Ev xebat di çarçoveya van çemkan de li ser çend xebatên bi kurdî yên di vî warî de radiweste ku ev kitêba Kamil Hisên Ezîz Besîr ya bi sernavê *Rexnesazî Mêjû û Peyrewîkirdin* (1983), kitêba Hîmdadî Husên ya bi sernavê *Derwazeyek bo Rexney Edebîy Kurdî* (2007), kitêba Ebdî Hacî ya bi sernavê *Çend Tyurekên Rexna Edebî* (2008), kitêba Tengezarê Marînî ya bi sernavê *Zanista Rexneyî di Navbera Tiyorî û Pratîkê de* (2014) û ya kitêba Remezan Alan a bi sernavê *Destpêkek ji bo Zanista Edebiyata Modern* (2015) e. Ev xebat di çarçoveya qadên vekolîna edebiyatê yên behskirî de van berheman dişayesîne û dinirxîne. Bi giştî jî digihîje wê encamê ku kitêbên kurdî yên di vî warî de bi piranî dibin têkilheviyeke hin qadên vekolîna edebiyatê yên li jor hejmartî, navên wan û naveroka wan baş hevdu nagirin û mijara xwe ya xebatê bi deqîqî venakolin.

Bêjeyên Sereke: Rexneya Edebiyatê, Teoriya Edebiyatê, Dîroka Edebiyatê, Teoriya Edebî, Xebatên Kurdî.

[*] Arş. Gör. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Berawirdkirina Varyantên Destana Kela Dimdimê ya Pirtûka Ordîxanê Celîl û Romana Dimdim ya Erebê Şemo

Abdullah Narin[*]

Edebiyata gelêrî di serdema modern de bûye çavkanî ji bo edebiyata modern. Ev têkilî di serdema modern de ji bo avakirina çanda neteweyî bûye çavkanîya sereke, loma di serdema modern de hîn nivîskaran pişta xwe daye edebiyata gelêrî û berhemên xwe ser wê ava kirine. Di avakirinê de elbet bi temamî girêdayê çavkanîya sereke nemane, hêmanên serdema xwe jî
tevlî kirine. Ji berhema berê îlham sitenden wek navdeqîtî bi nav dibe. Destana Kela Dimdimê di edebiyata Kurdi ya gelêrî de xwedîyê cihê kî giring e. Li gor deveran, li gor zareveyan cûrbicûr varyantê wî hene. Ev destan ji bo hin nivîskaran bûye îlham û li ser vê mijarê roman hatine nivîsîn û gelek xebatên din jî hatine kirin. Erebê Şemo jî ji pirtûka xwe ya bi navê "Dimdimê" li ser vê destanê ava kiriye û hin hêmanên wek sosyalîzm, netewetî, modernîzm û dagirkerîyê zêde kiriye. Di vê gotarê de em ê pêşî navdeqîtîyê paşê jî romana Erebê Şemo ya Dimdim û pirtûka Ordixanê Celîl ya Kürt Kahramanlık Destanı Dimdim ê bûyerên ku di herduyan de diqewimin ji alîyê hêmanan ve binirxînin.

Bêjeyên Sereke: Erebê Şemo, Ordixanê Celîl, Xanoyê Çêngzêrîn, Şah Ebas, Kela Dimdimê

[*] Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.

Vekolîneke Berawirdî Di Navbera Varyantên Çîroka Elik û Fatik De

Hikmettin Atlı*

Berhemên folklorî, bi taybetî jî vegotinên gelêrî di gelek astan de tûşî guherînan dibin ku di van guherînan de diyardeyên mîna erdnîgarî, çand, ziman û dîn/bawerî xwedî bandor in. Ev diyardeyên hanê, di heman demê de di avabûna nasnameya civakan de jî faktorên bingehîn in. Lewre berhemên folklorî di heman demê de di heqê nasnameya kolektîf a civakan de gelek agahî didin me. Awayê xwepênasekirina civakan, nîqaşeke zanistî ye ku di asta dem û mekanê de, girêdayî diyardeyên mîna bingeha etnîk, terîtorya, ziman/zarava, dîn/bawerî û çandê diguhere. Girîngiya van diyardeyan ji bo civakê mijareke konjektorî ye û ev yek di encama polîtîkayên wê civakê bi xwe de di nava van diyardeyan de hiyerarşiyek derdixe meydanê. Lewma dibe ku civakek li ser bingeha zimanî xwe pênase bike û dibe ku li ser bingeha terîtoryal an jî li ser bingeha dîn û baweriyan. Di nava civakên kurd de jî hin komên etno-dînî hene ku, pênaseyên wan yên nasnameyî yên di heqê xwe de, hem nîqaşa li ser nasnameya kurdî kûrtir dike û hem jî nîqaşa li ser nasnameya wan bi xwe derdixe meydanê.
Di nava civaka kurd de hin çîrok hene ku, wekî hêmaneke bingehîn ya nasnameya çandî û cografî ya hemî kurdan, li nava civakê belav bûne. Tu sînorên cografîk an jî çandî li pêş wan nebûne asteng lê li gorî çand û baweriyên herêmî tûşî hin guherînan bûne. Bi curbecur navên cuda, çîrokên Mîrze Miheme, çîrokên li ser Mala Zalê û çîrokên mîna Şengê û Pengê, Pepûk, Hebhinarikê, Kundirikê, Elik û Fatik çîrokên bi vî rengî ne. Di vê vekolînê de em ê di konteksta dînî û bawerîyê de, li ser çîroka Elik û Fatik bisekinim û di navbera çend metnên ji deverên cuda de miqayeseyê bikin. Varyantên ku em ê li ser wan bisekinim, du jê bi navê Alik û Fatik, ji herêmên Pêrteg û Mazgîrda Dêrsimê ne û ji zarê kurmancên elewî hatine neqilkirin. Varyantek ji herêma Ermenistanê, ji zarê kurdên êzîdî hatiye neqilkirin. Varyantek jî ji herêma Êlihê hatiye berhevkirin ku tê de ji aliyê temayên dînî ve hêmanên girîng hene lê ne diyar e ku zarbêj ji aliyê baweriyê ve kîjan komê temsîl dike.

Bêjeyên Sereke: Vegotinên Gelerî, Nasname, Etno-Dîn, Êzîdî, Elewî

* Dr. Öğretim Görevlisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü

Avanîya Navîn Di Rêzimanên Kurmancî û Zazakî De

İbrahim Bingöl*

Di vê xebatê de li ser mijara avanîya navîn (middle voice) tê rawestin. Di pirtûkên rêzimanî yên kurmancî û zazakî de gelek caran qala mijarên avanîya lebatî û tebatî tê kirin. Lê, hema hema qet qala mijara avanîya navîn nayê kirin. Di gelek zimanên din de jî rewş kêm zêde weha ya. Dibe ku hewce nîne ku mirov di kurmancî û zazakî de li ser vê mijarê raweste lê bi taybetî di zazakî de ev avanîya navîn piranî bi avanîya tebatî re tê tevlihevkirin. Ji ber vê tevlihevkirinê, bi şaşî gelek caran tê gotin ku di zazakî de du cureyê tebatîkirinê hene û bi vî awayî ji vî alîyî ve kurmancî re cuda ye. Ev gotar dixwaze vê meseleyê zelal bike. Di vê gotarê de avanîya navîn di kurmancî û zazakî de çawa tê bikaranîn û têkilîya vê bi avanîya lebatî bi taybetî jî bi avanîya tebatî û lêkerên ergatîfî re çi ye hwd. li ser van mijaran tê rawestin. Di vê mijarê de cudayîyên kurmancî û zazakî çi ne; ew tişt tê vekolan

Bêjeyên Sereke: Avanîya navîn, avanîya lebatî, avanîya tebatî, kurmancî, zazakî

* Dr. Öğretim Görevlisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü

Berawirdkirinek Li Ser "Dîmenên Derizî" û "Ramûsan Min Veşartin Li Gelîyekî" Wek Numûne; Ji Hêla Têgihên Edebî, Dînî û Niştimanî Va

Leyla Polat[*]

Di vê xebatê da hat mebestkirin ku kitêba Arjen Arî ya bi navê "*Ramûsan Min Veşartin Li Gelîyekî*" û ya Îrfan Amîda a bi navê "*Dîmenên Derizî*" ji hêla têgihên edebî, dînî û niştimanî va bên berawirdkirin. Her du helbestvan jî salên nodî (wek nivîskarî û helbestkarî) di qada edebîyata Kurdîya Kurmancî da bi deng û rengvedanên xwe hatine nasîn ku bivênevê ji pêvajoyên salên nodî bandor girtine û di helbestên xwe da rewşên wan salan jî şayesandine. Helbet di van şayesandinan da, di hilbijartina temayan da an di sazkirina îmaj an zimên de bi tene şert û mercên salên nodî bandor li wan nekiriye. Çavkanîyên şairan ên çandî, edebî, dîrokî, sîyasî jî bandor li şairan kiriye. Bi taybetî wateyên ku li edebîyatê, dînê û niştimanê bar kirine û têgihên ku di kitêbên xwe ên navhatî da bikar anîne hêjayî lêkolînê ne. "Istilah / têgih/ bêje" ew peyv in ku ji alîyê wateyê va ji zimanê rojane vediqetin û bi taybetî di warê zanistê da wek; edebîyat, dîn, tip, coxrafya, matematîk, felsefe, sosyolojî, dîrok, qadên pîşeyan û hwd.da tên bikaranîn. Xwedî maneyên xas û taybet in û piştî geşedanên zanistî û hunerî di hemû zimanan da geşe girtine. Ev xebat dê ji sê beşan pêk bê. Di beşa ewil da dê di warê têgihan da agahîyeke giştî bê dayîn û digel vê pênaseyên têgihên edebî, dînî û nîştimanî bên kirin; di beşa duyem da dê derbarê Arjen Arî û Îrfan Amîda da agahîyên giştî bên dayîn û di beşa sêyem da jî dê herdu kitêbên navhatî ji hêla têgihin edebî, dînî û niştimanî va bên berawirdkirin

Bêjeyên Sereke: Têgih, edebî, dînî, nîştimanî, Arjen Arî, İrfan Amîda, Berawird, Dîmenên Derizî, Ramûsan Min Veşartin Li Gelîyekî

[*] Doktora Öğrencisi, Bingöl Üniversitesi, Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı

Arapça Türkçe Ve Kürtçe Dillerinin İsim Tamlaması Açısından Karşılaştırılması

Mahfuz Okuyan*

Dil insan hayatında önemli unsurlardan biridir. Çünkü dil, tarih boyunca insanların birbirleri ile iletişimini kolaylaştırmış ve ürettikleri kültür ve medeniyetin günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Bu diller arasında Arapça, Türkçe ve Kürtçe bulunmaktadır. Ancak Arapça, gerek din dili olması gerekse uluslararası düzeyde kültür ve edebiyat alanında uzun bir müddet kullanılmış olması hasebiyle daha önemli bir konumu teşkil etmektedir. Arap dilinin bu özelliklerden dolayı, insanlar onu öğrenme hususunda çaba sarf etmişlerdir. Bu dil, günümüzde imam hatip liseleri, İslami ilimler fakülteleri, Arap dili ve edebiyatı gibi farklı akademik kurumların müfredatlarında yer almaktadır. Ancak Arap dilinin kendisine özgü karakteristik özellikleri olması ve Kürtçe ile Türkçeden farklı bir dil ailesine mensup olması nedeniyle, bazı hususlarda bahsi geçen bu dillerden ayrışmaktadır. Bu ayrışma kendini birçok konuda göstermektedir. Gramerin temel konularından biri olan ve dil kullanımında önemli bir konuma sahip olan isim tamlaması da bunlardan biridir. Bu çalışmada üç farklı dil ailelerine mensup Arapça, Kürtçe ve Türkçe dillerinde, isim tamlamalarını karşılaştırmalı bir şekilde ele alınacak Karşılaştırma neticesinde bu diller arasında var olan benzerlik ve farklılıkları tespit edilecektir. Tespit edilen farklılardan doğabilecek sorunlar için çözümler sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arapça, Kürtçe, Türkçe, karşılaştırma, isim tamlaması

* Arş. Gör. Mardin Artuklu Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı

Analizeke Sosyolînguîstîk li ser Transferên Rewşên Gramatîk yên ji Tirkî di Zimanê Mîrate yê Kurdî de

Mehmet Yonat*

Li Tirkîyeyê gireseke gelekî mezin ya duzimanîyên Kurdî Tirkî heye. Ev axêver hem ji hela hejmarê ve gelekî zede ne, hem jî ev girse ji hêla taybetîyên duzimanîyê ve xwedîyê taybetîyên cuda ne. Duzimanîtî ew tişt e ku kesekî bikaribe bi her du zimanan têbigihîje û xwe îfade bike. Lê asta vê xweîfadekirinê an jî têgihîştinê dibe ku di astên cuda de be. Ev ast ji bo duzimanîyan eger li ser skalayekê bê danîn, li alîyeke skalayê dê kesên duzimanî yên dikarin di zimanekî xwe de gelekî pêşketî bin û di zimanê xwe yê din de tenê tiştên bingehîn fêm bikin û alîyê din yê skalayê dikare ew duzimanî bêne bicihkirin ku her du zimanên xwe jî di asta zimanê zikmakî de bi kar tînin. Gelekî sedem henin ku di vê asta duzimanîtîyê de bibandor in. Hin ji wan, dema hînbûna zimanan, cihê bikaranîna zimanan, hêza polîtîk û civakî yê civatên zimanan, û hwd. Ev taybetîyên cuda dibin sebeb ku axêver di astên cuda de van zimanan bi kar bînin. Di vê çarçoveyê de, axêverên duzimanî yên zimanê xwe yê zikmakî di malbata xwe de wekî zimanê yekem heta cihekî hîn dibin û paşê an jî di pêvajoya bidestxistina zimanê xwe yê yekem de zimanê duyem jî hîn dibin, lê bi destpêkirina perwerdehîya formal ve di zimanê xwe yê zikmakî de kêm dimînin û zimanê wan yê duyem pêş dikeve, ji van axêveran re axêverên zimanê mîrate tê gotin. Ev axêver di zimanê xwe yê zikmakî de perwerdehî nastînin, loma li gor zimanê wan yê duyem ku domînant e, zimanê wan yê zikmakî kêm dimîne. Wexta ev axêver bi zimanê xwe yê zikmakî diaxivin, çima ku zimanê wan yê zikmakî tam pêş neketîye ew pirî caran rastî valahîyên zimanî tên. Wê gavê, ev axêver hin stratejîyên zimanî wên wekî, trasfer, zimanê navîn, geleperîkirina zede û hwd. bi kar tînin bo ku van valahîyên zimanî dagirên. Ji van stratejîyan transfer ew e ku axêver ji zimanê domînant, taybetîyên zimanî yên fonolojik, gramatîk û meneyî trasfer dike bo zimanê xwe yê zikmakî. Di vê xebatê de, em ê li ser transferên morfolojîk yên bi îşaretên rewşên gramatîk re eleqedar bisekinin. Armanca me analîza gramatîk ya bikaranîna axêverên mîrate yên kurdî di çarçoveya îşaretên rewşî ye. Wekî metod em ê lîteratura duzimanîtîyê, lêkolîna bikaranîna îşaretên rewşê yên Tirkî û Kurdî vekolin. Ji bo materîal em ê ji medyaya nivîskî ya kurdî, ji axaftinên bi axêverên zimanê mîrate yê kurdî re sud wergirin. Girîngî ya vê xebatê ew e ku dê ev trasferên gramatîk yên rewşî ku di kurdî de tê bikaranîn dê derkeve holê. Dîsa, dê ev xebat heta cihekî alîkar bibe bo

* Dr. Öğretim Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü

rastivîsa kurdî. Dîsa dê wekî xebatekê li qada pirzimanîya kurdî bi zimanên din re dê heta cihekî dagire.

Bêjeyên Sereke: Duzimanîyên Kurdî Tirkî, Zimanê Mîrate, Rewşên Gramatîk, Transfer

Di Perwerdeya Zimanê Erebî Da Veguhastina Neyênî Ya Kurdîaxêv Ji Ravekên Rengdêrîyê Dikin

Muhammed Çiçek*

Ziman, di jîyana mirovan da amûra herî bi bandor e. Lewra ew; bi hezeran salan in navgînîyê di navbera mirovên cihê reng, cihê çand û cihê nijadan da dike. Di perwerde ya zimanên biyanî da, gelek babet hene ku arîşeyên zimanî pêk tînin. Yek ji van arîşeyan, veguhastina rêzimanî ya ji zimanê zikmakî ye. Heke di veguhastina di navbera herdu zimanan da taybetmendîyên cuda hebin, fêrbûna ziman tê asteng kirin û xwendekar bi gelek pirsgirêkên rêzimanî ra rû bi rû dimînin. Ji ber ku ew, di zimanên xwe yên zikmakî da hînê formên dîyarkirî bûne û van formên dîyarkirî bi heman awayî derbasî zimanê Erebî dikin. Ev veguhastin, roleke neyînî dilîze ku Kurdîaxêv nikaribin bi awayekî aktif hînî zimanê Erebî bibin. Ji ber vê çendê ev veguhastin, wek "Veguhastina Neyînî" tê binavkirin. Hêjayê gotinêye ku veguhastina rêzimanî, yekser arîşe pêk nayne. Lewra ger di veguhastina di navbera herdu zimanên çavkanî û hedef da, taybetmendîyên hevpar hebin, hînbûna zimanê hedef hêsantir dibe. Bo nimûne, herdu zimanên Kurdî û Erebî di rêzkirina hêmanên ravekên rengdêrîyên da, dişibin hev. Ango ravekên rengdêrîyên Kurdî, bi gelemperî wekî ravekên rengdêrîyên Erebî, tê saz kirin. Di herduyan da jî, pêşî raveber tê bikar anîn dûre jî raveker. Dema mirov bixwaze rengê peyva "rastkêş"ê biwesifîne, wekê di Erebî da pêşî peyva "rastkêş"ê tîne, paşê jî peyva ku wê diwesifîne tîne. Ji ber vê sedemê, mirov çawa di Erebî da dibêje "المِسْطَرَةُ البَيْضَاءُ" di Kurdî da jî dibêje "rastkêşa spî". Ev veguhastin, rê li ber Kurdîaxêvan vedike ku ew bi hêsanî zimanê Erebî bikar bînin. Lewma jî, ji vî cureyê veguhastinê ra "Veguhastina Erênî" tê gotin. Veguhastina neyînî, ji ber ku bi gelemperî bê îrade tê kirin, mirov bi hêsanî dikare bibêje ew, sedema herî mezine ku zimanê Erebî şaş were bi kar anîn. Em di wê baweriyê de ne ku ev xebat, di babeta xwe da, dê bibe wesîleya çareserîyên bingehîn yên zimanî. Lewra jî, me girîngîyê pê da û ji xwe ra kir mijar.

Bêjeyên Sereke: Erebî Wek Zimanekî Biyanî, Perwerdeya Erebî, Kurdî, Kurdîaxêv, Veguhastina Neyînî, Veguhastina Erênî, Raveka Rengdêran

* Dr. Öğretim Üyesi, Iğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Iğdır, Türkiye, m.cicek49@gmail.com, Orcid ID: https://orcid.org/0000-0003-3413-8107

Zanista Edebiyata Berawirdî û Lêkolînên Edebiyata Berawirdî Yên Kurdî

Yasin Duran*

Berawirdî rêbazek e ku bi rêya wê mirov dikare herî kêm du tiştan ji çend aliyan bide berhev û wan bi hev ra rave bike. Ligel gelek qadên din ên zanistan edebiyat jî vê rêbazê bikartîne. Di edebiyatê da zanistek bi navê zanista edebiyata berawirdî derketiye holê û ev zaniste rêbaza berawirdîyê bi zanistî bikartîne. Bingeha vê zanistê ji aliyê ekola frensî, emrîkî û marksîst ve hatiye çêkirin û li duv van ekolan ji aliyê hin teorisyenên edebiyatê ve ev zaniste hatiye nûkirin û pêşvebirin. Niha li gelemperî dinyayê li ser vê zanistê lêkolînên edebiyata berawirdî tên kirin. Ev lêkolîne jî li ser zanista edebiyata berawirdî û lêkolînên edebiyata berawirdî yên kurdî ye. Lêkolîn ji du beşan pêk tê. Di beşa yekem da zanista edebiyata berawirdî hatiye danasîn û li gorî wê di beşa duyem da lêkolînên edebiyata berawirdî yên kurdî hatine destnîşankirin, polînkirin û nirxandin. Armanca vê lêkolînê danasîna zanista edebiyata berawirdî û derxistina rewşa lêkolînên edebiyata berawirdî yên kurdî ye. Sînorên lêkolînê helbet ne hemû xebatên kurdî yên berawirdî ne. Di vê lêkolînê da lêkolînên berawirdî yên ku li Tirkîyeyê û bi tîpên latînî hatine nivîsîn kirin cih digirin. Di vê lêkolînê da lêkolînên berawirdî yên kurdî di bin banê serenavên lêkolînên tez û lêkolînên gotar da hatine komkirin. Ji bo lêkolînên tez YÖKTEZ wek cihê lêkolînê hatiye qebulkirin û lêkolînên tez ji vê derê hatine hilbijartin. Ji bo lêkolînên gotar di nav kovaran (Nûbihar Akademî, Mukaddime, Bingöl Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi, Muş Alparslan Sosyal Bilimler Dergisi, The Journal of Mesopotamian Studies, International Journal of Kurdish Studies, Wêje û Rexne, Nûbihar, Zarema, Derwaze, e – Şarkiyat İlmi Araştırmaları Dergisi, Kovara Kurdinameyê ya Navnetewî, Zend), sempozyuman û pirtûkan lêkolîn hatine kirin û gotarên edebiyata berawirdî yên hatine hilbijartin.

Bêjeyên Sereke: Edebiyata Berawirdî, Kurdî, Tez, Gotar

* Öğretmen, Faki Teyran Anadolu Lisesi / Edremit / Van

Eski Mezopotamya Edebiyatında Korku

Kübra Karaköz*

Korku, konkre olmayan tanımı oldukça zor karmaşık bir kavramdır. Öznenin şiddetini azaltmayaçalıştığı negatif bir dürtüdür. Bireye ait hayatta kalma içgüdüsüne dayalı bir savunma pratiğigeliştirmek üzere doğal, ilkel bir histir. Korkunun manipülasyonu, teorik olarak korkuyu tetikleyenin güçlü bir şekilde manipüle edilmesinin cevapsızlığıdır. En erken yazılı kaynaklarda, sıklıkla karşılaşılmaktadır. Eski Mezopotamya başta olmak üzere birçok kadim bölgenin yazılı kaynaklarında korku ve korku algısına yönelik bilgi yer alır. Eski Mezopotamya'da en erken kaynaklar genellikle krali yazıtlar gibi siyasi ve politik metinler başta olmakla beraber edebi metinler, mitoslar, ritüel metinleri, dua metinleri gibi çeşitli metin gruplarıdır. Korku, Eski Mezopotamya'da kaynaklarında, en temelde Mezopotamya'da evrenin yaratılışında mevcut olan iyi, güzel, mutluluk, neşe gibi duygulardan sonraki durumdur. Kozmogoni yaratıldıktan sonra korku duygusu var edilmiştir. Öncelikle yaratıcı tanrılar, diğer tanrıları var ettikten sonra temelde ikiye ayrılan korku duygusunu yaratmıştır. İki korku duygusundan biri, saygıyla karışık bir üstünlük iken diğer korku duygusu daha çok dehşettir. Evrenin yaratılışının ardından yaratılan korku, temelde tanrısal-ilahi bir korkudur. İlkel insanın, tehlike karşısında kendiliğinden hissettiği tepkisel bir korku değildir. Mantıklı bir duyguyu, hatta duygu temsilini, tanrılar ve krala karşı benimsenen bir tavırla duygu aktarımıdır. İlahi tezahürlerin ve siyasi figürlerin karşısında acizliğin hissedilmesidir. Aynı zamanda Eski Mezopotamya'da ilahi gücün, ilahi bedeninden yayılan hayranlık uyandıran bir ışıltının kavramsallaşmasıdır. Temelde metinlerde aktarılan korku, insanın gündelik hayatta hissettiği endişe ve kaygıdan bağımsızdır. Özellikle MÖ I. Binyıldan itibaren, korku, tanrısal bir kavramdan insani bir kavrama dönüşmektedir. Eski Mezopotamya'da en erken yazılı kaynaklardan itibaren Akkadca, Assurca ve Sumerce kaynaklarda görülen korku ve korku algısının değişimi bu çalışmada hem dilbilimsel hem de literatür açısından değerlendirilecek ve incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Korku, Edebiyat, Mitoloji, İmge, Eski Mezopotamya

* Doktora Öğrencisi

Zazakî de Derheqê Ahengê Cînsîyetê Reqemê “Yew”î Ser o

Serdar Akdağ[*]

Zazakî de nerîyîye û makîyîye est a. Heme çekuyê yewhûmarî ya nerî yê yan zî makî yê. Mintiqaya Şankuşî de reqemê “yew”î de û hûmarê ke bi “yew”î qedîyenê, nê heme hûmaran de cînsîyet est o. Hindiko ke ma zanîme, bê mintiqaya Şankuşî sewbîn mintiqayan de no qayde çin o. Zazakî de heta nika hindiko ke (qaso ke) ma zanîme, kesî derheqê cînsîyetê reqemê “yew”î de qet malumat nêdayo. Coka no nuşteyê ma sifteyo ke lîteraturê Zazakî de cînsîyetê reqemê “yew”î de malumat dano. Mintiqayanê bînan de kişta cînsîyetî ra yew heb reqemê “yew”î est o. Mintiqayê ke tede Zazakî êno qisey kerdene, ma nê mintiqayan ra çimeyî girewtî. Cigêrayîşê cînsîyetê “yew”î de materyalê ma pêro çimeyê nuştekî yê. Ma kitaban ra, tezan ra, kovaran ra û înternetî ra îstîfade kerd. Mintiqaya Şankuşî de hetê cînsîyetî ra nê di heb reqemê yewî estê: jê (n) û ju/jû (m). Semedê nerîyan reqemê “jê”yî, semedê makîyan reqemê “ju/jû”ye vajîyeno. Ziwanê ke koma Hînd û Ewropa de ca genê nê ziwanan ra çend heb ziwanan de sey Zazakî, di heb “yew”î est ê.

Kilîtçekuyî: Cînsîyet, Jê, Ju, Zazakî, Yew

[*] Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü

Oyuklu Köyü Arapça Lehçesinde Farklı Dillere Ait Dilsel ve Kültürel Unsurlar

Ahmet Abdülhadioğlu[*]
Abdulhalim Eken[*]

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan canlı bir vasıtadır. İnsanın olduğu her yerde ve her zaman dil vardır. Bir iletişim aracı olan dil, konuşanları tarafından zamanla bazı değişikliklere maruz kalır ve söz konusu bu değişimin sonucunda farklı lehçe ve ağızlar ortaya çıkar. Bu değişimler sonucu gerek dilsel gerekse kültürel anlamda dilin yapısında ve kullanımında farklılıklar ortaya çıkar. Yeryüzünde birçok dilin olduğu gibi Arapçanın da birçok lehçesi bulunmaktadır. Arapça lehçelerin hayat bulduğu alanlardan biri de Anadolu coğrafyasıdır. Suriye yerleşik Arapçası (Hatay, Mersin, Adana), Suriye Bedevi Arapçası (Şanlıurfa) ve Mezopotamya Arapçası bu coğrafyada konuşulan başlıca lehçelerdir. Mezopotamya Arapçası bünyesinde değerlendirebileceğimiz Oyuklu Köyü Arapça lehçesi bu lehçelerden bir tanesidir.

Oyuklu, Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı bir köy olup Diyarbakır ve çevresinde Arapçanın konuşulduğu tek köy özelliğini taşımaktadır. Mardin'de konuşulan Qıltu lehçesine benzer yönleri olan bu lehçenin Anadolu'da konuşulan Arapça lehçelerine göre farklılık gösteren yanları bulunmaktadır. Bu lehçe, bölgede yaşayan ve Süryanca, Kürtçe gibi farklı diller konuşan halkların dil ve kültüründen, bunun yanında baskın bir dil olması hasebiyle Türkçeden de etkilenmiş olan bir lehçedir.

Bu çalışmada, Oyuklu Köyü'nde konuşulan Arapçanın söz konusu diğer dillerden dilsel ve kültürel anlamda ne şekilde ve ne düzeyde etkilendiğine değinilecektir.

Anahtar Sözcükler: Oyuklu Köyü, sözlü kültür, lehçe, Arapça, Türkçe, Kürtçe

[*] Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü
[*] Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü

Ziwanê Viraşteyî û Hewldayişê Xebata Standardîzasyonî ser o Nirxnayişêko Rexneyî

Ahmet Kırkan*

Ziwano veren kamcîn o û ziwanî çi hawa ameyê meydan her tim bala însanan anto û ney ser o teorî ameyê meydan. Bitaybetî seserra 19.î de Ewropa de seba viraştişê ziwanan taye hewlî deyayê. Ziwannasan taye ziwanê viraşteyî ardê meydan. Nê ziwanan ra tewr meşhûrê ci Esperanto, Volapuk ûsn ê. Qandê nê ziwanan vengê taybetî, gramere taybetî û qaydeyê taybetî virazîyayê. Labelê nê ziwanî beyntarê şarî de vila nêbîyê, qalîkerdoxê nê ziwanan nêvirazîyayê. Mîyanê xebatanê ziwannasî de xebatêka muhîme zî standatîzekerdişê ziwanî yo. Heman seserre de derheqê standartîzekerdişê ziwanan zî taye hewlî deyayê. Standartîzekerdişê ziwanan seba ziwanêko nuştekî muhîm o labelê heman dem de standartîzekerdiş ziwanan de xeterê *ziwano viraşteyî* ano meydan. Ma do na xebata xo de behsê ziwananê viraşteyan, meydanvejîyayişê ziwanan û teorîyê ziwanan, xebatê stnadartîzekerdişê ziwanan û zazakî de hewlê standartîzekerdişî ra behs bikerê. Xebata standartîzekerdişê zazakî nêzdîyê hîris serre verê cû dest pêkerda û hîna zî dewam kena. Xebate de ma do behsê nê prosesî bikerê û berhemê ke terefê Grûba Xebate ya Vateyî ra deyayê bi nezerêko rexneyî binirxnê. Seke îfade bî, hewlê standartîzekerdişî seba ziwanê nuştekî elzem ê labelê nê tewir hewlî xo de xeterê ziwanê viraşteyî zî hewênenê. Ziwanê sey pidgin, kreol ûsn şertanê asayîyan de vejîyayê meydan û sey ziwanê viraşteyî qebûl benê. Ma do na xebate de bitaybetî ferhengan ser ra hewlê standartîzekerdişê zazakî binirxnê. Na xebate de îzahkerdiş, pêveronayiş, muqayese, doneyanê îstatîskî ûsn metodê do bêrê bikarardene.

Kilîtçekuyî: Standartîzekerdiş, Zazakî, Grûba Xebate ya Vateyî, Ziwanê Viraşteyî.

* Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı.